

สูตรนตปิฎก อังคุตตรนิกายสุต

หุติโย ภาโก

จตุกกนิปาโต

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ

ปจฺมปณฺณาสโก

ภณฺฑคามวคฺโค ปจโหม

[๑] เอวมเม สุตฺติ ฯ เอกํ สมยํ ภควา วชฺชีสุ วิหฺรติ

ภณฺฑคามे ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ ภทฺนฺเตติ  
เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสุโสสุ ฯ ภควา เอตทโวจ จตฺนุนํ ภิกฺขเว  
ชฺมฺมานํ อนนฺุโพธา อปฺปฏิเวธา เอวมิทํ ทิฆมฺมทฺธานํ สนฺุชาวิทํ สํสริตฺตํ  
มมฺญเจว ตฺมฺหากญฺจ กตฺเมตํ จตฺนุนํ อริยสฺส ภิกฺขเว สีตสฺส  
อนนฺุโพธา อปฺปฏิเวธา เอวมิทํ ทิฆมฺมทฺธานํ สนฺุชาวิทํ สํสริตฺตํ มมฺญเจว  
ตฺมฺหากญฺจ อริยสฺส ภิกฺขเว สฺมาธิสฺส อนนฺุโพธา อปฺปฏิเวธา  
เอวมิทํ ทิฆมฺมทฺธานํ สนฺุชาวิทํ สํสริตฺตํ มมฺญเจว ตฺมฺหากญฺจ อริยา  
ภิกฺขเว ปฺลฺยาช อนนฺุโพธา อปฺปฏิเวธา เอวมิทํ ทิฆมฺมทฺธานํ  
สนฺุชาวิทํ สํสริตฺตํ มมฺญเจว ตฺมฺหากญฺจ อริยา ภิกฺขเว วิมฺุตฺติยา  
อนนฺุโพธา อปฺปฏิเวธา เอวมิทํ ทิฆมฺมทฺธานํ สนฺุชาวิทํ สํสริตฺตํ มมฺญเจว

ตุมหากถจ ตยิทํ ภิกขเว อริยํ สีลํ อนุพุทธํ ปฏิวิฑฐํ อริโย  
สมาธิ อนุพุทธุโธ ปฏิวิฑฐุโธ อริยา ปญญา อนุพุทธุชา ปฏิวิฑฐา  
อริยา วิมุตติ อนุพุทธุชา ปฏิวิฑฐา อัจฉินฺนา ภวตณฺหา จีณา  
ภวเนตฺตี นตฺถิทานิ ปุณฺณวาติ ฯ อิทมวโจ ภควา อิทํ วตฺวาน  
สุคโต อถาปริ เอตทวโจ สตถา

สีลสมาธิปญญา จ วิมุตติ จ อนุตฺตรา  
อนุพุทธุชา อิม ชมฺมา โคตเมน ยสฺสสุตฺตนา ฯ  
อิติ พุฑุโธ อภิญญา ย ชมฺมมกฺขาสี ภิกฺขุณฺ  
ทุกฺขสฺสนฺตกโร สตถา จกฺขมา ปรีนิพฺพุตฺติ ฯ

[๒] จตฺฐิ ภิกฺขเว ชมฺเมหิ อสมนฺนาคโต อิมสฺมา  
ชมฺมวินยา ปปฺติโตติ วุจฺจติ กตเมหิ จตฺฐิ อริเยน ภิกฺขเว สีเลน  
อสมนฺนาคโต อิมสฺมา ชมฺมวินยา ปปฺติโตติ วุจฺจติ อริเยน  
ภิกฺขเว สมาธินา อสมนฺนาคโต อิมสฺมา ชมฺมวินยา ปปฺติโตติ  
วุจฺจติ อริยาย ภิกฺขเว ปญญา ย อสมนฺนาคโต อิมสฺมา ชมฺมวินยา  
ปปฺติโตติ วุจฺจติ อริยาย ภิกฺขเว วิมุตฺติยา อสมนฺนาคโต  
อิมสฺมา ชมฺมวินยา ปปฺติโตติ วุจฺจติ อิมหิ โข ภิกฺขเว จตฺฐิ  
ชมฺเมหิ อสมนฺนาคโต อิมสฺมา ชมฺมวินยา ปปฺติโตติ วุจฺจติ ฯ  
จตฺฐิ ภิกฺขเว ชมฺเมหิ สมนฺนาคโต อิมสฺมา ชมฺมวินยา อปฺปติโตติ ๑  
วุจฺจติ กตเมหิ จตฺฐิ อริเยน ภิกฺขเว สีเลน สมนฺนาคโต  
อิมสฺมา ชมฺมวินยา อปฺปติโตติ วุจฺจติ อริเยน ภิกฺขเว สมาธินา ๕  
#๑ ไป. ม. อปฺปติโตติ ฯ อิตฺ ปรี อีทิสเมว ฯ

สมนุณาคโต อิมสุมา ฌมฺวินยา อปฺปติโตติ วุจฺจติ อริยา  
ภิกฺขเว ปญฺญา สมนุณาคโต อิมสุมา ฌมฺวินยา อปฺปติโตติ  
วุจฺจติ อริยา ภิกฺขเว วิมุตฺติยา สมนุณาคโต อิมสุมา  
ฌมฺวินยา อปฺปติโตติ วุจฺจติ อิมฺเห โข ภิกฺขเว จตฺถิ ฌมฺเมหิ  
สมนุณาคโต อิมสุมา ฌมฺวินยา อปฺปติโตติ วุจฺจตีติ ฯ

จตุตา ปตฺนฺติ ปติตา กิฺทฺธาจ ปฺนฺราคตา  
กตฺกิจฺจํ รตฺตรมฺมํ สุเขนา นฺวาคตํ สุขนฺติ ฯ

[๓] จตฺถิ ภิกฺขเว ฌมฺเมหิ สมนุณาคโต พาโล อพฺยตฺโต  
อสปฺปริโส ขตฺตํ อุปฺหตฺตํ อตฺตํ ปฺริหฺรติ สวชฺโช จ โหติ  
सानฺวชฺโช [๑] วิญฺญํ พฺหุญฺจ อปฺลฺลํ ปสวติ กตฺเมหิ จตฺถิ  
อนนฺวิจฺจ อปฺริโยคาเหตุวา อวณฺณารหฺสฺส วณฺณํ ภาสติ อนนฺวิจฺจ  
อปฺริโยคาเหตุวา วณฺณารหฺสฺส อวณฺณํ ภาสติ อนนฺวิจฺจ  
อปฺริโยคาเหตุวา อปฺปสาทฺนียะ จาเน ปสาทํ อุปฺทํเสติ อนนฺวิจฺจ  
อปฺริโยคาเหตุวา ปสาทฺนียะ จาเน อปฺปสาทํ อุปฺทํเสติ อิมฺเห โข  
ภิกฺขเว จตฺถิ ฌมฺเมหิ สมนุณาคโต พาโล อพฺยตฺโต อสปฺปริโส ขตฺตํ  
อุปฺหตฺตํ อตฺตํ ปฺริหฺรติ สวชฺโช จ โหติ สานฺวชฺโช วิญฺญํ  
พฺหุญฺจ อปฺลฺลํ ปสวติ ฯ จตฺถิ ภิกฺขเว ฌมฺเมหิ สมนุณาคโต  
ปญฺจติโต พฺยตฺโต ๒ สปฺปริโส อกฺขตฺตํ อนฺนฺอุปฺหตฺตํ อตฺตํ ปฺริหฺรติ  
อนนฺวชฺโช จ โหติ อนนฺวชฺโช วิญฺญํ พฺหุญฺจ ปฺลฺลํ ปสวติ  
กตฺเมหิ จตฺถิ อนนฺวิจฺจ ปฺริโยคาเหตุวา อวณฺณารหฺสฺส อวณฺณํ  
#๑ โป. ม. ย. จ ฯ อิโต ปฺริ อีทิสเมว ฯ ๒ ม. วิยตฺโต ฯ

ภาสติ อนุวิจฺจ ปรีโยคาเหตุวา วรรณารหสฺส วรรณํ ภาสติ  
อนุวิจฺจ ปรีโยคาเหตุวา อปฺปสาทนียะ จานเ อปฺปสาทํ อุปฺปทฺเสติ  
อนุวิจฺจ ปรีโยคาเหตุวา ปสาทนียะ จานเ ปสาทํ อุปฺปทฺเสติ อิมะหิ  
โฆ ภิกฺขเว จตุหิ ชมเมหิ สมนฺนาคโต ปณฺทิตโต พุยฺยโต สปฺปรีโส  
อกุขตํ อนุปฺหตํ อตุตฺตานิ ปรีหริติ อนุวชฺโซ จ โหติ อนุวชฺโซ  
วิญฺญนํ พหุญฺจ ปุณฺณํ ปสวตีติ ฯ

โย นินฺนทียํ ปสฺสตี ตํ वा นินฺนทิต โย ปสฺสตีโย  
วิจฺจนาตี มุขเณ โส กถิ กถินา เตน สุขํ น วินฺนทิต ฯ  
อปฺปมตฺโต ออํ กถิ โย อกฺเขสุ ธนปฺราชาโย  
สพฺพสฺสาปี สหาปี อตุตฺตนา อยเมว มหตฺตโร ๑ กถิ  
โย สุขเตสุ มนํ ปโทสเย สตํ สหสฺसानํ นีรพฺพทานํ  
ฉตฺตีสตี ปญฺจ จ อพฺพทานิ ยมฺริยํ ๒ กรหิย นีรยํ อฺเปตี  
วาจํ มนญฺจ ปณฺิชาย ปาปกนฺตีติ ฯ

[๔] จตุสุ ภิกฺขเว มิจฺฉาปฺปฏิปชฺชมาโน พาโล อพฺยตฺโต  
อสปฺปรีโส ขตํ อุปฺหตํ อตุตฺตานิ ปรีหริติ สาวชฺโซ จ โหติ สานฺวชฺโซ  
วิญฺญนํ พหุญฺจ อปุณฺณํ ปสวตี กตเมสุ จตุสุ มาตริ  
ภิกฺขเว มิจฺฉาปฺปฏิปชฺชมาโน พาโล อพฺยตฺโต อสปฺปรีโส ขตํ อุปฺหตํ  
อตุตฺตานิ ปรีหริติ สาวชฺโซ จ โหติ สานฺวชฺโซ วิญฺญนํ พหุญฺจ  
อปุณฺณํ ปสวตี ปิตริ ภิกฺขเว มิจฺฉาปฺปฏิปชฺชมาโน ฯเปฯ  
#๑ โป. ม. ย. มหนฺตฺตโร ฯ ๒ ม. ย. ยมฺริยกรหิ ฯ

ตถาคเต ภิกขเว มิจฺฉาปฏิปชฺชมาโน ๆเปฯ ตถาคตสาวเก  
 ภิกขเว มิจฺฉาปฏิปชฺชมาโน พาโล อพฺยตฺโต อสฺสปรุริโส ขตฺตํ อุนฺนํ  
 อตฺตํ ปรีหริติ สาวชฺชโ จ โหติ สานฺนชฺชโ วิญญฺณํ พหุญจ  
 อปฺลนฺตํ ปสวติ อิมสฺส โข ภิกขเว จตฺตสฺส มิจฺฉาปฏิปชฺชมาโน  
 พาโล อพฺยตฺโต อสฺสปรุริโส ขตฺตํ อุนฺนํ อตฺตํ ปรีหริติ สาวชฺชโ  
 จ โหติ สานฺนชฺชโ วิญญฺณํ พหุญจ อปฺลนฺตํ ปสวติ ๆ จตฺตสฺส  
 ภิกขเว [๑] สมฺมาปฏิปชฺชมาโน ปณฺฑิโต พฺยตฺโต สปรุริโส อกฺขตฺตํ  
 อุนฺนํ อตฺตํ ปรีหริติ อนนฺนชฺชโ จ โหติ อนนฺนชฺชโ วิญญฺณํ  
 พหุญจ ปฺลนฺตํ ปสวติ กตฺตเมสฺส จตฺตสฺส มาตริ ภิกขเว  
 สมฺมาปฏิปชฺชมาโน ปณฺฑิโต พฺยตฺโต สปรุริโส อกฺขตฺตํ อุนฺนํ อตฺตํ  
 ปรีหริติ อนนฺนชฺชโ จ โหติ อนนฺนชฺชโ วิญญฺณํ พหุญจ ปฺลนฺตํ  
 ปสวติ ปิตริ ภิกขเว สมฺมาปฏิปชฺชมาโน ๆเปฯ ตถาคเต  
 ภิกขเว สมฺมาปฏิปชฺชมาโน ๆเปฯ ตถาคตสาวเก ภิกขเว  
 สมฺมาปฏิปชฺชมาโน ปณฺฑิโต พฺยตฺโต สปรุริโส อกฺขตฺตํ อุนฺนํ อตฺตํ  
 ปรีหริติ อนนฺนชฺชโ จ โหติ อนนฺนชฺชโ วิญญฺณํ พหุญจ ปฺลนฺตํ  
 ปสวติ อิมสฺส โข ภิกขเว จตฺตสฺส สมฺมาปฏิปชฺชมาโน ปณฺฑิโต  
 พฺยตฺโต สปรุริโส อกฺขตฺตํ อุนฺนํ อตฺตํ ปรีหริติ อนนฺนชฺชโ จ  
 โหติ อนนฺนชฺชโ วิญญฺณํ พหุญจ ปฺลนฺตํ ปสวตีติ ๆ

มาตริ ปิตริ จาปี โย มิจฺฉาปฏิปชฺชติ

ตถาคเต จ ๒ สมฺพุทฺเธ อถวา ตสฺส สาวเก

#๑ โป. ฐมฺเมสฺส ๆ ๒ โป. ม. ย. วา ๆ

พหุญจ โส ปสวติ      อปฺยณฺ อตาทิโส นโร ๑

ตาย [๑] อธมฺมจริยาย      มาตาปิตฺตฺสฺส ปณฺทิตา

อิเชว นฺ ฺครหนฺติ      เปจฺจาปายญฺจ คจฺจติ ๑

มาตริ ปิตริ จาปี      โย สมฺมาปฏฺิพชฺชติ

ตถาคเต จ ๒ สมฺพุทฺเต      อถวา ตสฺส สวเก

พหุญจ โส ปสวติ      ปฺยณฺปี ๓ ตาทิโส นโร ๑

ตาย [๔] ธมฺมจริยาย      มาตาปิตฺตฺสฺส ปณฺทิตา

อิเชว นฺ ปสฺสนฺติ      เปจฺจ สกฺเค ปโมทิตฺติ ๑

[๕] จตฺตารโमे ภิกฺขเว ปุคฺคฺลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมี  
กตเม จตฺตารโ อนฺุสฺตคามิ ปุคฺคฺโล ปฏฺิโสตคามิ ปุคฺคฺโล  
จิตฺตโต ปุคฺคฺโล ตินฺนโณ ปารคโต ถเล ตินฺนจฺติ พฺราหฺมโณ ๑  
กตโม จ ภิกฺขเว อนฺุสฺตคามิ ปุคฺคฺโล อธิ ภิกฺขเว เอกจฺโจ  
ปุคฺคฺโล กามे จ ปฏฺิเสวติ ปาปญฺจ กมฺมํ กโรติ อยฺ วุจฺจติ  
ภิกฺขเว อนฺุสฺตคามิ ปุคฺคฺโล ๑ กตโม จ ภิกฺขเว ปฏฺิโสตคามิ  
ปุคฺคฺโล อธิ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคฺโล กามे จ น ปฏฺิเสวติ  
ปาปญฺจ กมฺมํ น กโรติ สหาปี ทฺกฺเขน สหาปี โทมนสฺเสน  
อสฺสุมฺโขปี รุทฺมาโน ปฺริปฺยณฺ ปฺริสฺทฺธํ พฺรหฺมจฺริยํ จรติ อยฺ วุจฺจติ  
ภิกฺขเว ปฏฺิโสตคามิ ปุคฺคฺโล ๑ กตโม จ ภิกฺขเว จิตฺตโต ปุคฺคฺโล  
อธิ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคฺโล ปญฺจนฺนํ โอรฺมภาคิยานํ สลฺยโณชนานํ  
#๑ ม. นํ ๑ ๒ ไป. ม. ยฺ. วา ๓ ม. ยฺ. ปฺยณฺ อตาทิโส นโร ๑ ๔ ม. ยฺ. นํ ๑

ปริกขยา โอปปาติโก โหติ ตตถปรินิพพายี อนาวตติชฺชโม ตสฺมา  
โลกา อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว จิตฺตโต ปุคฺคโล ฯ กตโม จ ภิกฺขเว  
ปุคฺคโล ตินฺนุณฺโณ ปารคโต ถเล ตินฺนุจฺจติ พุราหฺมณฺโณ อีช ภิกฺขเว  
เอกจฺโจ ปุคฺคโล อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตํ ปญฺญาวิมุตฺตํ  
ทิฏฺฐุจฺจเว ชฺชเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉนิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริติ อัย  
วุจฺจติ ภิกฺขเว ปุคฺคโล ตินฺนุณฺโณ ปารคโต ถเล ตินฺนุจฺจติ พุราหฺมณฺโณ ฯ  
อิม โข ภิกฺขเว จตฺตารอ ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ ฯ

เยเกจิ กามสฺสุ อสฺสณฺตนา ชนา  
อวิตราคา อีช กามโกภินโน  
ปนฺนปฺปนฺนํ ชาตฺติชฺชรูปกา หิ เต ๑  
ตณฺหาธิปนฺนา อนฺุโสตคามินโน ฯ  
ตสฺมา หิ ธีโร อีชฺชปฺนุจฺจิตาสติ  
กามจ ปาเป จ อเสวมาโน  
สหาปี ทุกฺเขน ชเหยย กาม  
ปฺนุโสตคามินฺติ ตมาหุ ปุคฺคลํ ฯ  
โย เว กิลฺลสฺสานิ ปหาย ปญฺจ  
ปฺริปฺนุณฺเสโย อปฺริหานชฺชโม  
เจโตวสิปฺปตฺโต สมหิตินฺนุทฺริโย  
ส เว จิตฺตโตติ นโร ปวุจฺจติ ฯ

#๑ ม. ย. ชาตฺติชฺชรูปคามินฺติ เต ฯ

ปโรปรายสุส สเมจจ ชมมา

วิฐปีตา อตุถกตา น สนฺติ

ส ๑ เวทญ วุสิตพฺรหฺมจริโย

โลกนฺตญ ปารคโตติ วุจจตีติ ฯ

[๖] จตฺตารโระ ภิกฺขเว ปุคฺคตา สนฺโต สํวิชฺชมาณา โลกสฺมี  
 กตเม จตฺตารโระ อปฺปสฺสุโต สฺเตน อนฺุปฺนฺโน อปฺปสฺสุโต สฺเตน  
 อฺุปฺนฺโน พหุสฺสุโต สฺเตน อนฺุปฺนฺโน พหุสฺสุโต สฺเตน  
 อฺุปฺนฺโน ฯ กถญจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อปฺปสฺสุโต โหติ สฺเตน  
 อนฺุปฺนฺโน อีธ ภิกฺขเว เอกจฺจสฺส ปุคฺคสฺส อปฺปํ สฺตํ โหติ  
 สฺตํ เคยฺยํ เวยฺยากรณํ คาธา อุทานํ อิติวุตฺตํ ชาตํ อพฺภุตฺตมํ  
 เวทลฺลํ โส ตสฺส อปฺปกสฺส สฺตสฺส น อตุถมญฺญาช ชมฺมมญฺญาช  
 ชมฺมานุชฺชมฺมปฺปฺนฺโน โหติ เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล อปฺปสฺสุโต  
 โหติ สฺเตน อนฺุปฺนฺโน ฯ กถญจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อปฺปสฺสุโต  
 โหติ สฺเตน อฺุปฺนฺโน อีธ ภิกฺขเว เอกจฺจสฺส ปุคฺคสฺส อปฺปํ  
 สฺตํ โหติ สฺตํ เคยฺยํ ฯเปฯ เวทลฺลํ โส ตสฺส อปฺปกสฺส  
 สฺตสฺส อตุถมญฺญาช ชมฺมมญฺญาช ชมฺมานุชฺชมฺมปฺปฺนฺโน โหติ  
 เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล อปฺปสฺสุโต โหติ สฺเตน อฺุปฺนฺโน ฯ  
 กถญจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล พหุสฺสุโต โหติ สฺเตน อนฺุปฺนฺโน อีธ  
 ภิกฺขเว เอกจฺจสฺส ปุคฺคสฺส พหุํ สฺตํ โหติ สฺตํ เคยฺยํ ฯเปฯ  
 เวทลฺลํ โส ตสฺส พหุสฺส สฺตสฺส น อตุถมญฺญาช

#๑ ม. ส เว มฺนิ ฯ



ธมฺมมณฺဿ ฐမ္မာณုฐม္မปฏิปนฺโน โหติ เอวံ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล  
พหุสฺสุโต โหติ สฺเตน อนุปนฺโน ฯ กถญจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล  
พหุสฺสุโต โหติ สฺเตน อุปฺปนฺโน อธิ ภิกฺขเว เอกจฺจสฺส ปุคฺคสฺส  
พหุ สุตํ โหติ สุตํ คเຍຍိ เวຍยากรณံ คธา อุทานံ อิติวุตฺတกံ  
ชาตกံ อพฺပုตฺตม္မံ เวทลํ โส ตสฺส พหุสฺส สุตฺสฺส อตฺถมณฺဿ  
ธมฺมมณฺဿ ฐမ္မာณုฐม္မปฏิปนฺโน โหติ เอวံ โข ภิกฺขเว  
ปุคฺคโล พหุสฺสุโต โหติ สฺเตน อุปฺปนฺโน ฯ อิม โข ภิกฺขเว  
จตุตฺตาริ ปุคฺคลา สฺนฺโต สํวิชฺชมาณา โลกสฺมินฺติ ฯ

อุปฺปสฺสุโตปิ เจ โหติ สึเลสุ อสฺมาหิโต  
อุภเยน นํ ทรหนฺติ สึลโต จ สฺเตน จ ฯ๑๐  
อุปฺปสฺสุโตปิ เจ โหติ สึเลสุ สฺสฺมาหิโต  
สึลโต นํ ปสฺสนฺติ นาสุส สมฺปชฺชเต สุตํ ฯ  
พหุสฺสุโตปิ เจ โหติ สึเลสุ อสฺมาหิโต  
สึลโต นํ ทรหนฺติ ตสฺส สมฺปชฺชเต สุตํ ฯ  
พหุสฺสุโตปิ เจ โหติ สึเลสุ สฺสฺมาหิโต  
อุภเยน นํ ปสฺสนฺติ สึลโต จ สฺเตน จ ฯ  
พหุสฺสุตํ ฐมฺมธริ สปฺปญฺญํ พุทฺธสาวกํ  
เนกขํ ชมฺโพนทสฺเสว โก ตํ นิมนฺตีตฺมรหฺติ  
เทวาปิ นํ ปสฺสนฺติ พุทฺธมฺนาปิ ปสฺสีโตติ ฯ

[๗] จตุตตาริเม ภิกขเว วิยตฺตา วินีตา วิสารทา พหุสฺสุตา

ชมฺมชรา ชมฺมานุชฺมมปฏิปนฺนา สงฺฆํ โสเภณฺติ กตฺเม จตุตาโร  
อิช ภิภฺขเว ภิภฺขุ วิยตุโต วิณีโต วิสารถ พุสุตฺตชโร  
ชมฺมานุชฺมมปฏิปนฺโน สงฺฆํ โสเภติ ฯ ภิภฺขุณี ภิภฺขเว ฯเปฯ  
อุปาสโก ภิภฺขเว ฯเปฯ อุปาสิกา ภิภฺขเว วิยตุตา วิณีตา วิสารถา  
พุสุตฺตา ชมฺมชรา ชมฺมานุชฺมมปฏิปนฺนา สงฺฆํ โสเภติ ฯ อิเม  
โฆ ภิภฺขเว จตุตาโร วิยตุตา วิณีตา วิสารถา พุสุตฺตา ชมฺมชรา  
ชมฺมานุชฺมมปฏิปนฺนา สงฺฆํ โสเภตฺติติ ฯ

โย โหติ พฺยตุโต จ วิสารถ จ  
พุสุตฺตชโร จ โหติ  
ชมฺมสฺส โหติ อนุชฺมมจาริ  
ส ตาทีโส วุจฺจติ สงฺฆโสภโน ฯ

ภิภฺขุ จ สิลสมฺปนฺโน ภิภฺขุณี จ พุสุตฺตา  
อุปาสโก จ โย สทุชฺช ยาจ สทุชฺชา อุปาสิกา  
เอเต โฆ สงฺฆํ โสเภณฺติ เอเต หิ สงฺฆโสภนาติ ฯ

[๘] จตุตาริmani ภิภฺขเว ตถาคตฺตสฺส เวสารถฺชานิ เยหิ  
เวสารถฺเชหิ สมฺนฺนาคโต ตถาคโต อาสภณฺจัน ปฏฺชีชานาติ ปรีสาสุ  
สีหนาทํ นทติ พุรหฺมจกุกํ ปวตฺเตติ กตฺมานิ จตุตาริ สมฺมาสมฺพุทฺทสฺส  
เต ปฏฺชีชานโต อิเม ชมฺมา อนภิสมฺพุทฺธาติ ตตฺตร วต  
มํ สมฺโณ วา พุราหฺมโณ วา เทโว วา มาโร วา พุรหฺมา วา  
โกจิ วา โลกสฺมี สหชฺมเมณ ปฏฺชีจเทสฺสตีติ นิमितฺตเมตํ ภิภฺขเว น

สมนุปลุสสามิ เอตัมปิ ภิกุขเว นิมิต्तัม อสมนุปลุสนุโต เขมปฺปตฺโต  
อกฺขปฺปตฺโต เวสสารชฺชปฺปตฺโต วิหรามิ ฯ ชีณาสวสุส เต ปฏฺฐิขานโต อิม  
อัสวา อปริกฺขีณาติ ตตฺร วต มํ สมโณ วา พุราหุมนฺโณ วา เทโว วา  
มาโร วา พุรหุมา วา โกจิ วา โลกสุมี สหชฺมเมณ ปฏฺฐิโจเทสุสตีติ  
นิมิตฺตเมตฺตํ ภิกุขเว น สมนุปลุสสามิ เอตัมปิ ภิกุขเว นิมิต्तัม  
อสมนุปลุสนุโต เขมปฺปตฺโต อกฺขปฺปตฺโต เวสสารชฺชปฺปตฺโต วิหรามิ ฯ  
เย โข ปน เต อนฺตรายิกา ชฺมมา วุตฺตา เต ปฏฺฐิเสวโต นาลํ  
อนฺตรายายาติ ตตฺร วต มํ สมโณ วา พุราหุมนฺโณ วา เทโว วา  
มาโร วา พุรหุมา วา โกจิ วา โลกสุมี สหชฺมเมณ ปฏฺฐิโจเทสุสตีติ  
นิมิตฺตเมตฺตํ ภิกุขเว น สมนุปลุสสามิ เอตัมปิ ภิกุขเว นิมิต्तัม  
อสมนุปลุสนุโต เขมปฺปตฺโต อกฺขปฺปตฺโต เวสสารชฺชปฺปตฺโต วิหรามิ ฯ  
ยสุส โข ปน เต อตฺถาย ชฺมโม เทสิโต โส น นิชฺยติ ตกฺกรสุส  
สมฺมาทูกฺขกฺขยายาติ ตตฺร วต มํ สมโณ วา พุราหุมนฺโณ วา เทโว  
วา มาโร วา พุรหุมา วา โกจิ วา โลกสุมี สหชฺมเมณ ปฏฺฐิโจเทสุสตีติ  
นิมิตฺตเมตฺตํ ภิกุขเว น สมนุปลุสสามิ เอตัมปิ ภิกุขเว นิมิต्तัม  
อสมนุปลุสนุโต เขมปฺปตฺโต อกฺขปฺปตฺโต เวสสารชฺชปฺปตฺโต วิหรามิ ฯ  
อิมานิ โข ภิกุขเว จตฺตารี ตถาคตฺตสุส เวสสารชฺชานิ เยหิ  
เวสสารชฺเชหิ สมฺนุนาคโต ตถาคโต อสภณฺจันนํ ปฏฺฐิขานาติ ปรีสาสุ  
สีหนาทํ นทติ พุรหุมจกฺกํ ปวตฺเตตีติ ฯ

เยเกจิเม วาทปถา ปุณฺณสุตฺตา

ยนิสสุติตา สมณพราหมณา จ

ตถาคคํ ปตฺวา น เต ภวนฺติ

วิสารทํ วาทปถาติวุตฺตํ ๑

โย ฌมฺมจกํ อภิภูยฺย เภวถิ ๒

ปวตฺตยิ สพฺพภูตานุภมฺปี

ตํ ตาทิสํ เทวมนุสฺสเสฏฺฐํ

สตฺตา นมสฺสนฺติ ภวสฺส ปารคฺชนฺติ ฯ

[๕] จตฺตารโหเม ภิกฺขเว ตณฺหุปฺปาทา ยตฺถ ภิกฺขุโน ตณฺหา  
อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ กตฺเม จตฺตารโห จีวรเหตุ วา ภิกฺขเว  
ภิกฺขุโน ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ ปิณฺฑปาทเหตุ วา ภิกฺขเว  
ภิกฺขุโน ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ เสนาสนเหตุ วา ภิกฺขเว  
ภิกฺขุโน ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ อิติภวาทเหตุ วา  
ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ อิม โข ภิกฺขเว  
จตฺตารโห ตณฺหุปฺปาทา ยตฺถ ภิกฺขุโน ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา  
อุปฺปชฺชติติ ฯ

ตณฺหาทฺตโย ปุริโส ทิฆมฺมทฺธาน สํสริ

อิตฺถภาวณฺณถาภาวํ สํสริ นาคิวตฺตติ ฯ

เอตฺมาทินวํ ญตฺวา ตณฺหํ ทฺกฺขสฺส สมภวํ

วิตตโณห อนาทาโน สโต ภิกฺขุ ปริพฺพเชติ ฯ

#๑ ย. วาทปถาติวุตฺตํ ฯ ๒ เภวถิตีปี ฯ

[๑๐] จตุตาโรเม ภิกขเว โยคา กตเม จตุตาโร กามโยโค  
ภวโยโค ทิฏฐิโยโค อวิชชาโยโค ฯ กตโม จ ภิกขเว กามโยโค  
อิธ ภิกขเว เอกจโจ กามานํ สมุทญจ อตถงคมญจ อสุสาทญจ  
อาทีนญจ นิสฺสรณญจ ขถาภูตํ นปฺปชานาติ ตสฺส กามานํ  
สมุทญจ อตถงคมญจ อสุสาทญจ อาทีนญจ นิสฺสรณญจ ขถาภูตํ  
นปฺปชานโต โย กามสฺส กามราโค กามนฺนุทิ กามสิเนโห กามมฺจุฉา  
กามปีปาสา กามปริพาโห กามชฺโฆसानํ กามตณฺหา สานุเสติ อัย  
วฺจจติ ภิกขเว กามโยโค ฯ อิติ กามโยโค ฯ ภวโยโค จ กถํ  
โหติ อิธ ภิกขเว เอกจโจ ภวานํ สมุทญจ อตถงคมญจ อสุสาทญจ  
อาทีนญจ นิสฺสรณญจ ขถาภูตํ นปฺปชานาติ ตสฺส ภวานํ สมุทญจ  
อตถงคมญจ อสุสาทญจ อาทีนญจ นิสฺสรณญจ ขถาภูตํ  
นปฺปชานโต โย ภเวสฺส ภวราโค ภวนนฺนุทิ ภวสิเนโห ภวมฺจุฉา ภวปีปาสา  
ภวปริพาโห ภวชฺโฆसानํ ภวตณฺหา สานุเสติ อัย วฺจจติ ภิกขเว  
ภวโยโค ฯ อิติ กามโยโค ภวโยโค ฯ ทิฏฐิโยโค จ กถํ โหติ  
อิธ ภิกขเว เอกจโจ ทิฏฐินํ สมุทญจ อตถงคมญจ อสุสาทญจ  
อาทีนญจ นิสฺสรณญจ ขถาภูตํ นปฺปชานาติ ตสฺส ทิฏฐินํ  
สมุทญจ อตถงคมญจ อสุสาทญจ อาทีนญจ นิสฺสรณญจ ขถาภูตํ  
นปฺปชานโต โย ทิฏฐิสฺส ทิฏฐิราโค ทิฏฐินนฺนุทิ ทิฏฐิสิเนโห ทิฏฐิมฺจุฉา  
ทิฏฐิปีปาสา ทิฏฐิปริพาโห ทิฏฐิชฺโฆसानํ ทิฏฐิตณฺหา สานุเสติ  
อัย วฺจจติ ภิกขเว ทิฏฐิโยโค ฯ อิติ กามโยโค ภวโยโค ทิฏฐิโยโค ฯ

อวิชาโยโค จ กถิ โหติ อธิ ภิกขเว เอกจโจ ฉนฺนํ ผสฺสายตนาณํ  
 สมุทญฺจ อตุถฺกมญฺจ อสุสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ  
 ยถาภูตํ นปฺปชานาติ ตสฺส ฉนฺนํ ผสฺสายตนาณํ สมุทญฺจ อตุถฺกมญฺจ  
 อสุสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ นปฺปชานโต  
 ยา ฉสุ ผสฺสายตเนสุ อวิชา อญฺญาณํ สานุเสติ อยํ วุจฺจติ  
 ภิกขเว อวิชาโยโค ฯ อิติ กามโยโค ภวโยโค ทิฏฺฐิโยโค อวิชาโยโค ฯ  
 สมฺปยุตฺโต ๑ ปาปเกหิ อกุสเลหิ ฐมฺเมหิ สงฺกิลลสิเกหิ  
 โปโนพฺภวเกหิ สทฺเรหิ ทุกฺขวิปาเกหิ อายตฺตฺชาตฺตฺชรามรณิกเกหิ ตสฺมา  
 อโยคกฺเขมีติ วุจฺจติ อิม โข ภิกขเว จตฺตารโ โยคา ฯ จตฺตารโ  
 ภิกขเว วิสฺโยคา กตฺเม จตฺตารโ กามโยควิสฺโยโค ภวโยควิสฺโยโค  
 ทิฏฺฐิโยควิสฺโยโค อวิชาโยควิสฺโยโค ฯ กตฺโม จ ภิกขเว กามโยควิสฺโยโค  
 อธิ ภิกขเว เอกจโจ กามานํ สมุทญฺจ อตุถฺกมญฺจ  
 อสุสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ ปชานาติ ตสฺส กามานํ  
 สมุทญฺจ อตุถฺกมญฺจ อสุสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ  
 ปชานโต โย กามesu กามราโค กามนฺนุทฺติ กามสิเนโห กามมฺจุจฺจา  
 กามปิปาสา กามปริพาโห กามชฺโฆสฺสานํ กามตฺตฺหา สา นานุเสติ  
 อยํ วุจฺจติ ภิกขเว กามโยควิสฺโยโค ฯ อิติ กามโยควิสฺโยโค ฯ  
 ภวโยควิสฺโยโค จ กถิ โหติ อธิ ภิกขเว เอกจโจ ภวานํ สมุทญฺจ  
 อตุถฺกมญฺจ อสุสาทญฺจ อาทีนวญฺจ นิสฺสรณญฺจ ยถาภูตํ ปชานาติ  
 ตสฺส ภวานํ สมุทญฺจ อตุถฺกมญฺจ อสุสาทญฺจ อาทีนวญฺจ  
 #๑ ม. ย. ตึยฺยตุตฺโต ฯ

นิสฺสรณญจ ยถาภูตํ ปชานโต โย ภเวสุ ภวราโค ภวนนฺทิ ภวสิเนโห  
ภวมุจฺฉา ภวปีปาสา ภวปริพาโห ภวชฺโฆสถานํ ภวตณฺหา สา  
นानุเสตติ อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว ภวโยควิสัโยโค ฯ อิติ กามโยควิสัโยโค  
ภวโยควิสัโยโค ฯ ทิฏฺฐิโยควิสัโยโค จ กถํ โหติ อิทฺ ภิกฺขเว  
เอกจฺโจ ทิฏฺฐินํ สมุทฺถญจ อตฺถงฺกมญจ อสฺสาทญจ อาทีนวญจ  
นิสฺสรณญจ ยถาภูตํ ปชานาติ ตสฺส ทิฏฺฐินํ สมุทฺถญจ อตฺถงฺกมญจ  
อสฺสาทญจ อาทีนวญจ นิสฺสรณญจ ยถาภูตํ ปชานโต โย  
ทิฏฺฐิสฺส ทิฏฺฐิราโค ทิฏฺฐินนฺทิ ทิฏฺฐิสิเนโห ทิฏฺฐิมุจฺฉา ทิฏฺฐิปีปาสา  
ทิฏฺฐิปริพาโห ทิฏฺฐิชฺโฆสถานํ ทิฏฺฐิตณฺหา สา นานุเสตติ อัย วุจฺจติ  
ภิกฺขเว ทิฏฺฐิโยควิสัโยโค ฯ อิติ กามโยควิสัโยโค ภวโยควิสัโยโค  
ทิฏฺฐิโยควิสัโยโค ฯ อวิชฺชาโยควิสัโยโค จ กถํ โหติ อิทฺ ภิกฺขเว  
เอกจฺโจ ฉนฺนํ ผสฺสายตฺตานํ สมุทฺถญจ อตฺถงฺกมญจ อสฺสาทญจ  
อาทีนวญจ นิสฺสรณญจ ยถาภูตํ ปชานาติ ตสฺส ฉนฺนํ  
ผสฺสายตฺตานํ สมุทฺถญจ อตฺถงฺกมญจ อสฺสาทญจ อาทีนวญจ  
นิสฺสรณญจ ยถาภูตํ ปชานโต ยา ฉสฺส ผสฺสายตฺตเนสุ อวิชฺชา  
อญฺญาณํ สา นานุเสตติ อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว อวิชฺชาโยควิสัโยโค ฯ  
อิติ กามโยควิสัโยโค ภวโยควิสัโยโค ทิฏฺฐิโยควิสัโยโค  
อวิชฺชาโยควิสัโยโค ฯ วิสัยฺตุโต ปาปเกหิ อกฺุสเลหิ ฌมฺเมหิ สงฺกิลเลสิเกหิ  
โปโนพฺภวิเกหิ สทฺเรหิ ทฺกฺขวิปาเกหิ आयตฺธีชาติชฺรามรณฺนิเกหิ ตสฺมา  
โยคกฺุเขมีติ วุจฺจติ ฯ อิมे โข ภิกฺขเว จตฺตารो วิสัโยคาคี ฯ

กามโยเคน สยุตตา	ภวโยเคน จูภย
ทิกฺขุสิโยเคน สยุตตา	อวิชฺชขาย ปุรกฺขตา
สตฺตา คจฺจนฺติ สํสารี	ชาติมรณคามิโน ๑
เย จ กามะ ปริณฺยาย	ภวโยคณฺจ สพฺพโส
ทิกฺขุสิโยคํ สมฺมฺหจฺจ	อวิชฺชณฺจ วิราชย
สตฺพฺพโยควิสยุตฺตา	เต เว โยคาคิคา ๑ มุนีติ ๑

ภณฺฑคามวฺกุโ คปจโม

คสฺสุทฺทานัน

อนฺุพฺพุทฺธํ ปปฺติตฺตํ	เทวฺขตฺตํ อนฺุโสตฺตปฺลจฺมํ
อปฺปสฺสุโต จ โสเกนฺฺติ (เวสสารชฺช) ตณฺหาโยเคน เต ทสฺสาคิ ๑	

จรวฺกุโ ทฺติโย

[๑๑] จรโต เจปิ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อฺุปฺปชฺชติ กามวิตฺกุโ วา พฺยาปาทวิตฺกุโ วา วิหีสาวิตฺกุโ วา ตณฺจ ๒ ภิกฺขุ อธิวาเสติ นปฺปชฺหติ น วิโนเทติ น พฺยณฺฺตีกโรติ น อนภาวํ คเมติ จรมฺปิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํฺภูโต อนาตาปี อนฺุคตฺตปฺปิ สตตํ สมิตํ กุสิโต หีนวิริโยติ วุจฺจติ ๑ จิตฺตสฺส เจปิ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อฺุปฺปชฺชติ กามวิตฺกุโ วา พฺยาปาทวิตฺกุโ วา วิหีสาวิตฺกุโ วา ตณฺจ ๒ ภิกฺขุ อธิวาเสติ นปฺปชฺหติ น วิโนเทติ น พฺยณฺฺตีกโรติ น อนภาวํ คเมติ จิตฺตปฺปิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํฺภูโต อนาตาปี อนฺุคตฺตปฺปิ สตตํ สมิตํ #๑ ยฺ. โยคาคิคามิโนติ ๑ ๒ ปฺ. ม. ยฺ. ตณฺเจ ๑



กุสีโต หีนวิริโยติ วุจติ ฯ นิสินฺนสฺส เจปี ภิกฺขเว ภิกฺขุโน  
อุปฺปชฺชติ กามวิตฺตโก วา พฺยาปาทวิตฺตโก วา วิหีสาวิตฺตโก วา ตณฺจ  
ภิกฺขุ อธิวาเสติ นปฺปชฺหติ น วิโนเทติ น พฺยุนฺตีกโรติ น อนภาวํ  
คเมติ นิสินฺโนปี ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํภูโต อนาตาปี อนินฺตฺตปฺปี  
สत्ตํ สมิตํ กุสีโต หีนวิริโยติ วุจติ ฯ สยานสฺส เจปี ภิกฺขเว  
ภิกฺขุโน ชาครสฺส อุปฺปชฺชติ กามวิตฺตโก วา พฺยาปาทวิตฺตโก วา  
วิหีสาวิตฺตโก วา ตณฺจ ภิกฺขุ อธิวาเสติ นปฺปชฺหติ น วิโนเทติ  
น พฺยุนฺตีกโรติ น อนภาวํ คเมติ สยาโนปี ภิกฺขเว ภิกฺขุ ชาโคร  
เอวํภูโต อนาตาปี อนินฺตฺตปฺปี สत्ตํ สมิตํ กุสีโต หีนวิริโยติ  
วุจติ ฯ จรโต เจปี ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อุปฺปชฺชติ กามวิตฺตโก วา  
พฺยาปาทวิตฺตโก วา วิหีสาวิตฺตโก วา ตณฺจ ภิกฺขุ นาธิวาเสติ  
ปชฺหติ วิโนเทติ พฺยุนฺตีกโรติ อนภาวํ คเมติ จรมฺปี ภิกฺขเว ภิกฺขุ  
เอวํภูโต อาตาปี โอนฺตฺตปฺปี สत्ตํ สมิตํ อารทฺธวิริโย ปหิตฺตฺโตติ  
วุจติ ฯ จิตฺตสฺส เจปี ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อุปฺปชฺชติ กามวิตฺตโก วา  
พฺยาปาทวิตฺตโก วา วิหีสาวิตฺตโก วา ตณฺจ ภิกฺขุ นาธิวาเสติ ปชฺหติ  
วิโนเทติ พฺยุนฺตีกโรติ อนภาวํ คเมติ จิตฺตปี ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํภูโต  
อาตาปี โอนฺตฺตปฺปี สत्ตํ สมิตํ อารทฺธวิริโย ปหิตฺตฺโตติ วุจติ ฯ  
นิสินฺนสฺส เจปี ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อุปฺปชฺชติ กามวิตฺตโก วา พฺยาปาท-  
วิตฺตโก วา วิหีสาวิตฺตโก วา ตณฺจ ภิกฺขุ นาธิวาเสติ ปชฺหติ

วิโนเทติ พุยนตีกโรติ อนภาวํ คเมติ นิสินฺโนปิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ  
เอวํภูโต อาตาลี โอตตปปี สตตํ สมิตํ อารทฺธวิริโย ปหิตตฺโตติ  
วฺจจติ ฯ สยานสฺส เจปี ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ชาครสฺส อูปฺปชฺชติ กามวิตกฺโก  
วา พฺยาปาทวิตกฺโก วา วิหีสาวิตกฺโก วา ตณฺจ ภิกฺขุ  
นาธิวาเสติ ปชฺหติ วิโนเทติ พุยนตีกโรติ อนภาวํ คเมติ สยาโนปิ  
ภิกฺขเว ภิกฺขุ ชาครโร เอวํภูโต อาตาลี โอตตปปี สตตํ สมิตํ  
อารทฺธวิริโย ปหิตตฺโตติ วฺจจตีติ ฯ

จริ วายทิ วา ติฏฺฐจํ นิสินฺโน อุทวา สยํ  
โย วิตกํ วิตกฺเกติ ปาปกํ เกหนิสฺสตีติ  
กฺกมฺมคฺคํ ปฏฺฐิปนฺโน โส โมหเนยฺเยสุ มฺจฺฉิตฺโต  
อภพฺโพ ตาทีโส ภิกฺขุ มฺจฺฉจฺจุ สมฺโพธิมฺตฺตมํ ฯ  
โย จริ วาปี ติฏฺฐจํ วา นิสินฺโน อุทวา สยํ  
วิตกํ สมยิตฺวาน วิตกฺกฺวปฺสเม รโต  
ภพฺโพ โส ตาทีโส ภิกฺขุ มฺจฺฉจฺจุ สมฺโพธิมฺตฺตมฺนตีติ ฯ

[๑๒] สมฺปนฺนสีลา ภิกฺขเว วิหฺรธ สมฺปนฺนปาติโมกฺขา  
ปาติโมกฺขสํวรสํวฺตา วิหฺรธ อจฺจารโคจรสมฺปนฺนา อณฺมตฺเตสุ วชฺเชสุ  
ภยทสฺสาวิโน สฺมาทาย สิกฺขถ สิกฺขาปเทสุ ฯ สมฺปนฺนสีลานํ ภิกฺขเว  
วิหฺรตฺตํ สมฺปนฺนปาติโมกฺขานํ ปาติโมกฺขสํวรสํวฺตานํ วิหฺรตฺตํ อจฺจารโคจร-  
สมฺปนฺนानํ อณฺมตฺเตสุ วชฺเชสุ ภยทสฺสาวิโน สฺมาทาย สิกฺขตํ  
สิกฺขาปเทสุ กิมีสฺส อุตฺตริกฺรณฺนียํ จรโต เจปี ภิกฺขเว ภิกฺขุโน

อภิขชา ... พยาปาโท วิโคโต โหติ ถีนมิทฺธ ... อุทฺทจฺจกุกฺกจฺจ ...  
 วิจิกฺกฉา ปหีนา โหติ อารทฺธํ โหติ วิริยํ อสฺสลิํ อปฺภุจฺฉิตา  
 สติ อปฺปมฺภุจฺฉา ปสฺสทฺโท กาโย อสฺสารทฺโท สฺมาหิตํ จิตฺตํ เอกคฺคํ  
 จรฺปี ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํภูโต อาตปฺปี โอตฺตปฺปี สตฺตํ สฺमितํ อารทฺธวิริโย  
 ปหิตตฺโตติ วุจฺจติ ฯ จิตฺตสฺส เจปฺปี ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ...  
 นิสินฺนสฺส เจปฺปี ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ... สฺยานสฺส เจปฺปี ภิกฺขเว ภิกฺขุโน  
 ชาครสฺส อภิขฺฉา ... พยาปาโท วิโคโต โหติ ถีนมิทฺธ ... อุทฺทจฺจ-  
 กุกฺกจฺจ ... วิจิกฺกฉา ปหีนา โหติ อารทฺธํ โหติ วิริยํ อสฺสลิํ  
 อปฺภุจฺฉิตา สติ อปฺปมฺภุจฺฉา ปสฺสทฺโท กาโย อสฺสารทฺโท สฺมาหิตํ  
 จิตฺตํ เอกคฺคํ สฺยานปฺปี ภิกฺขเว ภิกฺขุ ชาครโร เอวํภูโต อาตปฺปี  
 โอตฺตปฺปี สตฺตํ สฺमितํ อารทฺธวิริโย ปหิตตฺโตติ วุจฺจติติ ฯ

ยตฺถจเร ยตฺ ติฏฺเฐ ยตฺ อจฺเณ ยตฺ สเย  
 ยตฺ สมฺมิถฺชเย ภิกฺขุ ยตฺเมตฺ ปสฺสเร  
 อุทฺธํ ติริยํ อปาจัน ยาวตา ชคโต คติ  
 สฺมเวกฺกชิตา จ ฐมฺมานํ ขนฺธานํ อุทฺทพฺพยํ  
 เจโตสฺมถสฺมาจฺฉิ สิกฺขมฺมานํ สทาสตี ๑  
 สตฺตํ ปหิตตฺโตติ อามุ ภิกฺขุ ตถาวิชนฺติ ฯ

[๑๓] จตุตาริมาณี ภิกฺขเว สฺมมฺปฺปชานานี กตฺมานี จตุตาริ  
 อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อนุปฺปนฺนํ ปาปกานํ อกฺุสฺถานํ ฐมฺมานํ อนุป-  
 #๑ ม. ย. สทาสตี ฯ

ปาทาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมตี วิริยํ อารภตี จิตฺตํ ปคฺคณฺหาตี ปทหตี  
อุปฺปนฺนํ ปาปกานํ อกุสฺถานํ ฌมฺมานํ ปหานาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมตี  
วิริยํ อารภตี จิตฺตํ ปคฺคณฺหาตี ปทหตี อนุปฺปนฺนํ กุสฺถานํ  
ฌมฺมานํ อุปฺปาทาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมตี วิริยํ อารภตี จิตฺตํ  
ปคฺคณฺหาตี ปทหตี อุปฺปนฺนํ กุสฺถานํ ฌมฺมานํ จิตฺตยา อสมฺโมสาย  
ภิกฺขุโยภาวาย เวปฺตุสฺสาย ภาวนายน ปารีปฺปฺริยา ฉนฺทํ ชเนติ วายมตี  
วิริยํ อารภตี จิตฺตํ ปคฺคณฺหาตี ปทหตี อิมานี โข ภิกฺขเว  
จตุตฺตารี สมฺมปฺปชานานีตี ฯ

สมฺมปฺปชานา มารฺเชยฺยาภิกฺกตา ๑

เต อสีตา ชาตีมรณภยสฺส ปารฺกฺกุ

เต ตฺถลิตฺตาเชตฺวาน มารํ สวาหนํ

เต อเนชา (สพฺพํ) นมฺจิปฺปลํ อุปาตีวตฺตตา (เต สฺวจิตฺตตี)

[๑๔] จตุตฺตารีมานี ภิกฺขเว ปชานานี กตฺมานี จตุตฺตารี สํวรปฺปชานํ  
ปหานปฺปชานํ ภาวนาปฺปชานํ อนุรฺกฺขนาปฺปชานํ กตฺมณฺจ  
ภิกฺขเว สํวรปฺปชานํ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จกฺขุณา รูปี ทิสฺวา น  
นิมิตฺตคฺคภาที โหตี นานุพฺยลฺลชนคฺคภาที ยตฺวาธกรณเมณํ จกฺขุณฺทฺริยํ  
อสิวฺตํ วิหรนฺตํ อภิกฺขมาโทมนสฺสา ปาปกกา อกุสฺสลา ฌมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยํ  
ตสฺส สํวรายน ปฺปฺปชชตี รกฺขตี จกฺขุณฺทฺริยํ จกฺขุณฺทฺริเย  
สํวรํ อปชชตี โสเตน สทฺทํ สุตฺวา ... ฆาเนน คนฺธํ ฆายิตฺวา ...  
ชีวหาย รลํ สายิตฺวา ... กาเยน โฝฏฺฐพฺพํ สฺสิตฺวา ... มนฺสา ฌมฺมํ  
#๑ ยู. มารฺเชยฺยาธิกฺกโน ฯ

วิญญาณ น นิमितตคคาหิ โหติ นานุพยุณชนคคาหิ ยตฺวาธกรณเมนํ  
 มนินฺทริยํ อสํวตํ วิหรนฺตํ อภิขฺมาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ชมฺมา  
 อนฺวาสฺสเวยฺยํ ตสฺส สํวราย ปฏิปชฺชติ รกฺขติ มนินฺทริยํ มนินฺทริเย  
 สํวรํ อापชฺชติ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สํวรปฺปชานํ ฯ กตมณฺจ  
 ภิกฺขเว ปหฺนปฺปชานํ อีธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อูปฺปนฺนํ กามวิตกฺกํ  
 นาธิวเสติ ปชฺหติ วิโนเทติ พฺยนฺตีกโรติ อนภาวํ คเมติ อูปฺปนฺนํ  
 พฺยาปาทวิตกฺกํ ... อูปฺปนฺนํ วิหีสาวิตกฺกํ ... อูปฺปนฺนูปฺปนฺเน ปาปเก  
 อกุสเล ชมฺเม นาธิวเสติ ปชฺหติ วิโนเทติ พฺยนฺตีกโรติ อนภาวํ  
 คเมติ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ปหฺนปฺปชานํ ฯ กตมณฺจ ภิกฺขเว  
 ภาวนาปฺปชานํ อีธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สติสมฺโพชฺฌงฺกํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ  
 วิจารณ์สฺสิตํ นิโรชนิสฺสิตํ โวสฺสคฺคปริณามิ ชมฺมวิจยสมฺโพชฺฌงฺกํ  
 ภาเวติ ... วิริยสมฺโพชฺฌงฺกํ ภาเวติ ... ปีตติสมฺโพชฺฌงฺกํ  
 ภาเวติ ... ปสฺสทฺธิสมฺโพชฺฌงฺกํ ภาเวติ ... สมาริสมฺโพชฺฌงฺกํ ภาเวติ  
 ... อูปฺเปกฺขาสมฺโพชฺฌงฺกํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิจารณ์สฺสิตํ นิโรชนิสฺสิตํ  
 โวสฺสคฺคปริณามิ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภาวนาปฺปชานํ ฯ กตมณฺจ  
 ภิกฺขเว อนฺรฺกฺขนปฺปชานํ อีธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อูปฺปนฺนํ ภาทกํ  
 สมารินิมิตฺตํ อนฺรฺกฺขติ อฏฺฐจิกสณฺณํ ปุพฺพกสณฺณํ วินีลกสณฺณํ  
 วิปุพฺพกสณฺณํ วิจฺฉิทฺทกสณฺณํ อุทฺธูมาตกสณฺณํ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว  
 อนฺรฺกฺขนปฺปชานํ ฯ อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ ปชานานีติ ฯ

สํวโร จ ปหฺนณฺจ      ภาวนา อนฺรฺกฺขนา

เอเต ปธานา จตุตาโร เทสิตาทีจฺจนฺธนา

เยหิ ภิกฺขุ อีธาตาปี ขยํ ทุกฺขสฺส ปาปุณฺเติ ฯ

[๑๕] จตฺสฺโส อีมา ภิกฺขเว อคฺคปณฺณตฺติโย กตฺมา จตฺสฺโส  
เอตทคฺคํ ภิกฺขเว อตฺตภาวีนํ ยทิตํ ราชุ อสุรินฺโท เอตทคฺคํ  
ภิกฺขเว กามโภกินํ ยทิตํ ราชา มนฺธธาตา เอตทคฺคํ ภิกฺขเว  
อาธิปเตยฺยานํ ยทิตํ มาโร ปาปิมา สเทวเก ภิกฺขเว โลเก  
สมารเก สพุรหฺมเก สสฺสมณฺพฺรหฺมณฺเฑยา ปชาย สเทวมนฺุสฺสาย ตถาคโต  
อคฺคมกฺขายติ อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ อีมา โข ภิกฺขเว จตฺสฺโส  
อคฺคปณฺณตฺติโยติ ฯ

ราชุคฺคํ อตฺตภาวีนํ มนฺธธาตา กามโภกินํ

มาโร อาธิปเตยฺยานํ อิทฺธิยา ยสฺสา ชลํ

อุทฺธํ ติริยํ อปาจिनํ ยาวตา ชคโต คติ

สเทวกสฺส โลกสฺส พุทฺโธ อคฺคํ ๑ ปฺวจฺจตีติ ฯ

[๑๖] จตฺตารมานิ ภิกฺขเว โสขุมฺมานิ กตฺมานิ จตฺตาริ อีช  
ภิกฺขเว ภิกฺขุ รูปโสขุมฺเมน สมฺนฺนาคโต โหติ ปรมฺเณ เตน จ  
รูปโสขุมฺเมน อณฺณํ รูปโสขุมฺมํ อุตฺตริตฺรํ วา ปณฺนิตฺรํ วา น  
สมฺนฺปสฺสตี เตน จ รูปโสขุมฺเมน อณฺณํ รูปโสขุมฺมํ อุตฺตริตฺรํ วา  
ปณฺนิตฺรํ วา น ปตฺเถติ เวทนาโสขุมฺเมน สมฺนฺนาคโต โหติ  
สญฺญาโสขุมฺเมน สมฺนฺนาคโต โหติ สงฺขารโสขุมฺเมน สมฺนฺนาคโต โหติ  
ปรมฺเณ เตน จ สงฺขารโสขุมฺเมน อณฺณํ สงฺขารโสขุมฺมํ อุตฺตริตฺรํ  
#๑ ไป. ม. อคฺคโคติ ฯ

วา ปณิตตริ วา น สมนุปลสฺสตี เตน จ สงฺขารโสขุมฺเมน อณฺณํ  
สงฺขารโสขุมํ อุตฺตริตฺริ วา ปณิตตริ วา น ปตฺถเถตี อิมานี โข  
ภิกฺขเว จตฺตารี โสขุมฺมานีตี ฯ

รูปโสขุมมตฺถิ ลตฺตวา เวทานนณฺจ สมฺภวํ  
สณฺณาย โย สมนฺเตตี อตฺถํ คจฺจนฺตี ยตฺถ จ  
สงฺขารเอ ปฺรโต ลตฺตวา ทุกฺขโต โน จ อตฺตโต  
ส เว สมฺมทฺทโส ภิกฺขุ สนฺโต สนฺติปเท รโต  
ชารเถ อนฺติมํ เทหํ เชตฺตวา มารี สวาหนนฺตี ฯ

[๑๗] จตฺตารีมานี ภิกฺขเว อคฺติคฺมนานี กตฺมานี จตฺตารี  
ฉนฺนทาคธี คจฺจนฺตี โทสาคธี คจฺจนฺตี โมหาคธี คจฺจนฺตี ภยาคธี  
คจฺจนฺตี อิมานี โข ภิกฺขเว จตฺตารี อคฺติคฺมนานีตี ฯ

ฉนฺนทา โทสา ภยา โมหา โย ฌมฺมํ อตีวตฺตตี  
นึหียตี ตสฺส ยโส กภาพฺกฺเขว จนฺทิมานี ฯ

[๑๘] จตฺตารีมานี ภิกฺขเว นาคฺติคฺมนานี กตฺมานี จตฺตารี  
น ฉนฺนทาคธี คจฺจนฺตี น โทสาคธี คจฺจนฺตี น โมหาคธี คจฺจนฺตี  
น ภยาคธี คจฺจนฺตี อิมานี โข ภิกฺขเว จตฺตารี นาคฺติคฺมนานีตี ฯ

ฉนฺนทา โทสา ภยา โมหา โย ฌมฺมํ นาคิวตฺตตี  
อาปฺรูตี ตสฺส ยโส สุกฺกปฺกฺเขว จนฺทิมานี ฯx

[๑๙] จตฺตารีมานี ภิกฺขเว อคฺติคฺมนานี กตฺมานี จตฺตารี  
ฉนฺนทาคธี คจฺจนฺตี โทสาคธี คจฺจนฺตี โมหาคธี คจฺจนฺตี ภยาคธี

คจฺจติ อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ อคฺติคฺคณานีติ ฯ

ฉนฺนทา โทสา ภยา โมหา โย ฌมฺมํ อตีวตฺตติ

นินฺนียติ ตสฺส ยโส กภาพฺกฺขเว จฺนุทิมาทิ ฯ

จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว นาคฺติคฺคณานิ กตฺมานิ จตฺตาริ น  
ฉนฺนทา คี คจฺจติ น โทสา คี คจฺจติ น โมหา คี คจฺจติ  
น ภยา คี คจฺจติ อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ นาคฺติคฺคณานีติ ฯ

ฉนฺนทา โทสา ภยา โมหา โย ฌมฺมํ นาคีวตฺตติ

อาปฺรติ ตสฺส ยโส สุกฺกปฺกฺขเว จฺนุทิมาทิ ฯ

[๒๐] จตฺตาริ ภิกฺขเว ฌมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภตฺตทุทฺเทสโก ยถาภตฺติ  
นิกฺขิตฺโต เอวํ นีรเย กตฺเมหิ จตฺตาริ ฉนฺนทา คี คจฺจติ โทสา คี  
คจฺจติ โมहा คี คจฺจติ ภยา คี คจฺจติ อิมานิ โข ภิกฺขเว  
จตฺตาริ ฌมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภตฺตทุทฺเทสโก ยถาภตฺติ นิกฺขิตฺโต เอวํ  
นีรเย ฯ จตฺตาริ ภิกฺขเว ฌมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภตฺตทุทฺเทสโก ยถาภตฺติ  
นิกฺขิตฺโต เอวํ สกฺเค กตฺเมหิ จตฺตาริ น ฉนฺนทา คี คจฺจติ น  
โทสา คี คจฺจติ น โมहा คี คจฺจติ น ภยา คี คจฺจติ  
อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ ฌมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภตฺตทุทฺเทสโก ยถาภตฺติ  
นิกฺขิตฺโต เอวํ สกฺเคติ ฯ

เยเกจิ กามสฺส อสญฺจตา ชนา

อฌมฺมิกา โหนฺติ อฌมฺมการวา

ฉนฺนทา จ โทสา จ ภยา จ คามินโน



ปริสทสโฏ ๑ จ ปเนส วุจติ  
เอวํ หิ วุตฺตํ สมณน ชานตา  
ตสฺมา หิ เต สปุริสา ปัสสิยา  
ชฺมเม จิตา ये น กโรนฺติ ปापกํ  
น ฉนฺทโทสํ น ภาเย จ คามิโน ๑  
ปริสาย มณฺโฑ จ ปเนส วุจติ  
เอวํ หิ วุตฺตํ สมณน ชานตาติ ๑  
จรวคฺโค ทฺติโย ๑

ตสฺสุทฺธานํ

จาร์ ลีลํ ปธานานิ      สํวรํ ปญฺจตฺติปญฺจมํ  
โสขุมมํ ตโย อคฺติ      ภตฺตฺตฺเทเสน เต ทสาติ ๑

อฺรุเวลวคฺโค ตติโย

[๒๑] เอกํ สมยํ ภควา สวตฺถึยํ วิหฺรติ เชตวนเ อนาถปิณฺฑกิสฺส  
อาราเม ๑ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ๑  
ภทฺนฺเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ๑ ภควา เอตทโวจ เอกมิทาหํ  
ภิกฺขเว สมยํ อฺรุเวลายํ วิหฺรามิ นชฺชา เนรณฺชราย ตีเร  
อชฺปาณนิโครฺเช ปจฺมาภิสฺมพฺพุโธ ตสฺส มยฺหํ ภิกฺขเว รโหคตสฺส  
ปฏิสฺสลิณฺสส เอวํ เจตโส ปริวิตกฺโก อุตฺปาติ ทฺกขํ โข อคารโว  
วิหฺรติ อปฺปติสฺโส กนฺนุโข อหํ สมณฺณ วา พฺราหฺมณฺณ วา สกฺกตฺวา  
#๑ ยฺ. ปริสทฺกสาโว ๑

ครุ กตฺวา อุปนิสฺสาย วิหเรยฺยนฺติ ตสฺส มยฺหิ ภิกฺขเว เอตทโหสิ  
อปฺริปุรฺสฺส โข เม ๑ สีลกฺขนฺธสฺส ปาริปุริยา อณฺณํ สมณฺํ วา  
พฺรหฺมณฺํ วา สกฺกตฺวา ครุ กตฺวา ๒ อุปนิสฺสาย วิหเรยฺย น โข  
ปนาหิ ปสฺสามิ สเทวเก โลเก สมารเก สพฺรหฺมเก สสฺสมณพฺรหฺมณฺิยา  
ปชาย สเทวมนุสฺสาย อณฺณํ สมณฺํ วา พฺรหฺมณฺํ วา อตฺตนา  
สีลสมฺปนฺนตฺริ ยมฺหิ สกฺกตฺวา ครุ กตฺวา อุปนิสฺสาย วิหเรยฺย  
อปฺริปุรฺสฺส โข เม ๑ ... สมาริกฺขนฺธสฺส ... ปณฺณากฺขนฺธสฺส ...  
วิมุตฺติกฺขนฺธสฺส ปาริปุริยา อณฺณํ สมณฺํ วา พฺรหฺมณฺํ วา สกฺกตฺวา  
ครุ กตฺวา อุปนิสฺสาย วิหเรยฺย น โข ปนาหิ ปสฺสามิ สเทวเก  
โลเก สมารเก สพฺรหฺมเก สสฺสมณพฺรหฺมณฺิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย  
อณฺณํ สมณฺํ วา พฺรหฺมณฺํ วา อตฺตนา วิมุตฺติสมฺปนฺนตฺริ ยมฺหิ  
สกฺกตฺวา ครุ กตฺวา อุปนิสฺสาย วิหเรยฺยนฺติ ตสฺส มยฺหิ ภิกฺขเว  
เอตทโหสิ ขนฺนุนาหิ โยปายิ ฌมฺโม มยา อภิสมฺพุทฺโธ ตเมว  
ฌมฺมํ สกฺกตฺวา ครุ กตฺวา อุปนิสฺสาย วิหเรยฺยนฺติ ฯ อถ โข ภิกฺขเว  
พฺรหฺมา สหฺมปฺติ มม เจตฺสา เจโตปฺริวิตกฺกมณฺณาย เสยฺยถาปี  
นาม พลฺวา ปุริโส สหฺมณฺิยชิตฺติ วา พาหิ ปสาเรยฺย ปสฺสริตฺติ วา  
พาหิ สหฺมณฺิยเชยฺย เอวเมว พฺรหฺมโลเก อนฺตรหิโต มม ปุรฺโต  
ปาตฺรโหสิ ฯ อถ โข ภิกฺขเว พฺรหฺมา สหฺมปฺติ เอกํสิ อุตฺตราสงฺคํ  
กริตฺวา ทกฺขินฺชานฺนฺมณฺฑลํ ปจฺวิยิ นินฺนตฺวา เยนาหิ เตนฺณชฺลิม-  
#๑ ม. ยฺ. อหิ ฯ ๒ ครุ กตฺวา ฯ อิโต ปรี อีทิสเมว ฯ

ปณามุตวา มํ เอตทวโจ เอวเมตํ ภควา เอวเมตํ สุกต เยปี  
เต ภนฺเต อหสิํ อตีตมทฺธานํ อรหนฺโต สมนฺนํ สมนฺนํ เตปี  
ภควนฺโต ชมฺมํเยว สกุกตฺวา ครุํ กตฺวา อุปนิสฺสาย วิหริํสุ เยปี  
เต ภนฺเต ภวิสฺสณฺติ อนาคตมทฺธานํ อรหนฺโต สมนฺนํ สมนฺนํ เตปี  
ภควนฺโต ชมฺมํเยว สกุกตฺวา ครุํ กตฺวา อุปนิสฺสาย วิหริํสฺสณฺติ  
ภควาปี ภนฺเต เอตฺรหิ อรหํ สมนฺนํ สมนฺนํ ชมฺมํเยว สกุกตฺวา ครุํ  
กตฺวา อุปนิสฺสาย วิหฺรตฺตฺติ อิทมวโจ พุรหฺมา สหฺมปฺติ อิทํ  
วตฺวา อถาปรี เอตทวโจ

เย จ อตีตา ๑ สมนฺนํ เตปี  
โย เอตฺรหิ สมนฺนํ สมนฺนํ พหุณฺนํ โสกนาสโน  
สพฺเพ สทฺธมฺมครุโน วิหริํสุ ๒ วิหฺรติ จ  
อถาปี วิหริํสฺสณฺติ เอสา พุทฺธาน ชมฺมตา  
ตสฺมา หิ อตฺตกาเมน มหตฺตมภิกฺขวตา  
สทฺธมฺโม ครุกาตพฺโพ สริํ พุทฺธาน สาสนฺนํติ ฯ

อิทมวโจ ภิกฺขเว พุรหฺมา สหฺมปฺติ อิทํ วตฺวา มํ อภิวาเทตฺวา  
เทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ตตฺถเอวณฺตรชาโย ฯ อิธ ๓ ขฺวาทิ ภิกฺขเว  
พุรหฺมโน อหฺเมสนํ วิทิตฺวา อตฺตโน จ ปฏฺฐิรूपํ โยปายํ ชมฺโม  
มยา อภิสมนฺนํ สกุกตฺวา ครุํ กตฺวา อุปนิสฺสาย  
วิหฺรสิ ยโต จ โข ภิกฺขเว สงฺฆโมปี มหตฺเตน สมนฺนํ นาคโต อถ  
#๑ ย. เยจพุทฺธิตฺตา ฯ ๒ ม. ย. วิหฺรสิ วิหฺรณฺติ จ ฯ ๓ ไป. ม. ย. อถ ฯ

เม สงฺเขปี การโวัติ ฯ

[๒๒] เอกมิตาหิ ภิกฺขเว สมฺมึ อรุเวลายิ วิหรามิ นชฺชา  
 เนรณฺชราย ตีเร อชฺปาตนิโครเช ปจฺมาภิสฺมฺพุทฺโธ ฯ อถโข ภิกฺขเว  
 สมฺพุทฺธา พุราหุมนฺนา ชินฺณฺนา วุฑฺฒา มหฺลลกา อทฺทคฺตา วโยนุปฺปตฺตา  
 เยนานิ เตนุสฺสงฺกมฺมึสุ อุปฺสงฺกมิตฺวา มยา สทฺธิ สมฺโมทิตฺสุ  
 สมฺโมทนฺนึถิ กถิ สาราณฺนึถิ วิตฺติสฺสเรตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสฺสึทฺธิ เอกมฺนฺตํ  
 นิสฺสินฺนา โข ภิกฺขเว เต พุราหุมนฺนา มํ เอตทวโจสุ สุตฺติ เมตฺติ โภ  
 โคตม น สมฺโณ โคตโม พุราหุมนฺเน ชินฺณฺเน วุฑฺฒเณ มหฺลลเก  
 อทฺทคฺเต วโยนุปฺปตฺเต อภิวาเทติ วา ปจฺจุจฺเจติ วา อาสเนน วา  
 นิมนฺเตตฺติ ตยิทิ โภ โคตม ตเถว น หิ ภวํ โคตโม  
 พุราหุมนฺเน ชินฺณฺเน วุฑฺฒเณ มหฺลลเก อทฺทคฺเต วโยนุปฺปตฺเต อภิวาเทติ  
 วา ปจฺจุจฺเจติ วา อาสเนน วา นิมนฺเตตฺติ ตยิทิ โภ โคตม  
 น สมฺปฺนฺนเมวาทิ ฯ ตสฺส มยฺหิ ภิกฺขเว เอตทโหสิ นจยิเม  
 อายสฺมนฺโต ชานนฺติ เถรํ วา เถรกรณฺเณ วา ชมฺเมติ ๑ วุฑฺโฒ เจปี  
 ภิกฺขเว โหติ อสฺสึติโก วา นวฺตฺติโก วา วสฺสสฺสติโก วา ชาตฺติยา  
 โส จ โหติ อกาลวาทิ อภูตวาทิ อนตฺถวาทิ อชฺมมวาทิ อวินยวาทิ  
 อนิธานวตฺติ วาจิ ภาสิตา อกาเลน อนปฺเทสํ อปริยฺนตฺวตฺติ อนตฺถสฺสนฺนํ  
 อถโข โส พาโล เถโรเตวว สงฺขํ คจฺจติ ททโร เจปี ภิกฺขเว  
 โหติ ยฺววา สฺสู ๒ กภาพเกโส ภทฺเรน โยพฺพเนน สมฺนฺนาคโต ปจฺเมน  
 #๑ ยฺ. ชมฺเม ฯ ๒ ม. ยฺ. สฺสู ฯ

วยสา โส จ โหติ กาลวาที ภูตวาที อตุตวาที ทุมมาวาที วินยวาที  
นิธานวตี วาจํ ภาสิตา กาลเลน สาปเทสํ ปริยนตวตี อตุตสยหิตํ  
อถโข โส ปณฺหิตโต เถโรเตวว สงฺขํ กจฺจนฺติ ฯ จตุตาโรเม ภิกฺขเว  
เถรกรรมา ทุมมา กตเม จตุตาโร อีธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สีลวา โหติ  
ปาติโมกฺขสํวรสูโต วิหฺรติ อจฺจารโคจรสมฺปนฺโน อณฺุมตฺเตสุ วชฺเชสุ  
ภยทสฺสาวิ สมายาย สีกฺขติ สีกฺขาปเทสุ พหุสฺสูโต โหติ สุตฺตโร  
สุตฺตสนฺนิจโย เย เต ทุมมา อาทิกฺลฺยาณา มชฺฌกฺลฺยาณา  
ปฺริโยสานกฺลฺยาณา สาคถํ สพฺยณฺชนํ เกวลปฺริปฺณณํ ปฺริสฺตฺตํ พุรฺหมจฺริยํ  
อภิวทฺนติ ตถารูปาสฺส ทุมมา พหุสฺสูตา โหนฺติ ฐตา วจฺสา ปฺริจิตา  
มนฺसानุเปกฺขิตา ทิฏฺฐิจฺยา สุปฺปฏิวิทฺธา จตฺตุนํ ฌานานํ อภิจेतฺติกานํ  
ทิฏฺฐจฺมมฺสุขวิหฺรารานํ นิกามลาภี โหติ อภิจฺฉลาภี อกสิรลาภี  
อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตี ปญฺญาวิมุตฺตี ทิฏฺฐเจว ทุมเม สยํ  
อภิลฺลฺลา สจฺฉนิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ฯ อีเม โข ภิกฺขเว จตุตาโร  
เถรกรรมา ทุมมาติ ฯ

โย อุทฺชเตน จิตฺเตน สมฺผลฺลจ พหุภาสฺติ  
อสมายิตฺตสงฺกปโป อสทฺฐมฺมโรโต มโต ๑  
อารา โส ถาวเรยฺยมฺหา ปาปทิฏฺฐิ อนาทโร ฯ  
โย จ สีเลน สมฺปนฺโน สุตฺวา ปฏฺิภาณวา  
สํยฺตุโต ธิรทุมเมสุ ๒ ปญฺญาตถํ วิปฺสฺสติ

#๑ ม. ย. มโค ฯ ๒ ม. ย. สยฺยโต ธีโร ทุมเมสุ ฯ

ปารคู สพพชมมานัน อชิลโต ปฏิภาณวา  
ปหีนชาติมรโณ พุรหุมจริยสุส เกวลี  
ตมห์ วทามิ เถโรติ ยสุส โน สนฺติ อาสวา  
อาสวานัน ขยา ภิกฺขุ โส ๑ เถโรติ ปวฺจจตีติ ฯ

[๒๓] โลโก ภิกฺขเว ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺโธ โลกสฺมา ตถาคโต  
วิต้ยฺจโต โลกสมฺพุทฺโธ ภิกฺขเว ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺโธ โลกสมฺพุทฺโธ  
ตถาคตฺส ปหีนโน โลกนโรโร ภิกฺขเว ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺโธ  
โลกนโรโร ตถาคตฺส สจฺฉิกโต โลกนโรโรคามินี ปฏิปทา  
ภิกฺขเว ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา โลกนโรโรคามินี ปฏิปทา ตถาคตฺส  
ภาวิตา ฯ ยํ ภิกฺขเว สเทวกตฺส โลกตฺส สมารกตฺส สพุรหุมกตฺส  
สสฺสมณฺพราหฺมณฺนิยา ปชาย สเทวมนุสฺสาย ทิฏฺฐํ สุตํ มุตํ วิญฺญาตํ  
ปคฺคตํ ปริเยสตีตํ อนุจิริตํ มนสา สมฺมา ตํ ๒ ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธํ  
ตสฺมา ตถาคโตติ วุจฺจติ ฯ ยถจ ภิกฺขเว รตฺตี ตถาคโต อนุตฺตรํ  
สมฺมาสมฺโพธิ อภิสมฺพุชฺชติ ยถจ รตฺตี อนุปาทิสฺสาย นิพฺพานชาตฺยา  
ปรีนิพฺพายติ ยํ เอตสฺมี อนุตฺเร ภาสติ ลปติ นิทฺทิสติ สพุพฺพตํ  
ตถเว โหติ โน อญฺญถา ตสฺมา ตถาคโตติ วุจฺจติ ฯ  
ยถาวาที ภิกฺขเว ตถาคโต ตถาการิ ยถาการิ ตถาวาที อิติ  
ยถาวาที ตถาการิ ยถาการิ ตถาวาที ตสฺมา ตถาคโตติ วุจฺจติ ฯ  
สเทวกे ภิกฺขเว โลเก สมารเก สพุรหุมเก สสฺสมณฺพราหฺมณฺนิยา ปชาย  
#๑ ยฺ. โสติ นตฺถิ ฯ ๒ ม. ยฺ. สพุพฺ ฯ

สเทวมนุสสาย ตถาคต อภิภู อนภิภูโต อณฺณทตฺถุทโส วสวตฺติ  
ตสฺมา ตถาคตติ วุจฺจตีติ ฯ

สพฺพโลกํ อภิณฺณาย	สพฺพโลกเ ยถาถํ ๑
สพฺพโลกวิสฺยุตฺโต	สพฺพโลกเ อนุสฺสโย
ส เว สพฺพภาภิภู ธีโร	สพฺพคณฺถปฺปโมจโน
มุจฺจสฺส ปรมมา สนฺติ	นิพฺพานํ อกุโตนฺยํ
เอส ชีณาสโว พุทฺโธ	อนิโฆ ฉินฺนสฺสโย
สพฺพกมฺมกฺขยํ ปตฺโต	วิมุตฺโต อูปริถํขเย ฯ
เอวํ โส ๒ ภควา พุทฺโธ	เอส สีโห อนุตฺตโร
สเทวกสฺส โลกสฺส	พฺรหฺมจกฺกํ ปวตฺตยิ ฯ
อิตฺติ เทวา มนุสฺสา จ	เย พุทฺธํ สรณํ คตา
สงฺกมฺม นํ นมฺสฺสนฺติ	มหนฺตํ วิตฺสารทํ ฯ
ทนฺโต ทมยตฺถํ เสฏฺโฐ	สนฺโต สมยตฺถํ อิติ
มุตฺโต โมจยตฺถํ อकुโธ	ติณฺโณ ตารยตฺถํ วโร
อิตฺติ เหน้ นมฺสฺสนฺติ	มหนฺตํ วิตฺสารทํ ฯ
สเทวกสฺมี โลกสฺมี	นตฺถิ เต ๑ ปฏฺิปปุคฺคโลติ ฯ

[๒๔] เอกํ สมยํ ภควา สาเกตเต วิหฺรติ กาฬการาเม ฯ

ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ ภทฺนเตติ เต ภิกฺขุ  
ภควโต ปจฺจสฺสโสสุํ ฯ ภควา เอตทโวจ ยํ ภิกฺขเว สเทวกสฺส

#๑ ย. ยถาตถาฯ ๒ ม. ย. เอสฯ ๓ ม. เมฯ

โลกุตส สมารกุตส สพรหมกุตส สุตสมณพราหมณียา ปชาย  
 สเทวมนุสสาย ทิฏฐิ์ สุตฺ มุตฺ วิญญาตํ ปตฺตํ ปริเยสิตํ อนุวจิริตํ มนสา  
 ตมห์ ชานามิ ยํ ภิกฺขเว สเทวกุตส โลกุตส สมารกุตส  
 สพรหมกุตส สุตสมณพราหมณียา ปชาย สเทวมนุสสาย ทิฏฐิ์ สุตฺ มุตฺ  
 วิญญาตํ ปตฺตํ ปริเยสิตํ อนุวจิริตํ มนสา ตมห์ อพฺภณฺณาสี  
 ตํ ตถาคตฺส วิหิตํ ตํ ตถาคเต ๑ น อฺปฺภุจฺจาสิ ยํ ภิกฺขเว  
 สเทวกุตส โลกุตส ... ทิฏฐิ์ สุตฺ มุตฺ วิญญาตํ ปตฺตํ ปริเยสิตํ อนุวจิริตํ  
 มนสา ตมห์ ชานามิตี วเทยฺยํ ตํ มมฺสฺส มฺสา ... ตมห์  
 ชานามิ จ น จ ชานามิตี วเทยฺยํ ตํ ปิสฺส ตาทิสเมว ... ตมห์ เนว  
 ชานามิ น น ชานามิตี วเทยฺยํ ตํ มมฺสฺส กฺลิ อิติ โข ภิกฺขเว  
 ตถาคโต ทิฏฺฐา ทฏฺฐพฺพิ์ ทิฏฺฐิ์ น มลฺลติ อทิฏฺฐิ์ น มลฺลติ  
 ทฏฺฐพฺพิ์ น มลฺลติ ทิฏฺฐานํ ๒ น มลฺลติ สฺตา ๓ โสตพฺพิ์ สฺตํ  
 น มลฺลติ อสฺสฺตํ น มลฺลติ โสตพฺพิ์ น มลฺลติ สฺตานํ ๔  
 น มลฺลติ มฺตา ๕ โมตพฺพิ์ มฺตํ น มลฺลติ อมฺตํ น มลฺลติ  
 โมตพฺพิ์ น มลฺลติ มฺตานํ ๖ น มลฺลติ วิญญาตา ๗ วิญญาตพฺพิ์  
 วิญญาตํ น มลฺลติ อวิญญาตํ น มลฺลติ วิญญาตพฺพิ์ น  
 มลฺลติ วิญญาตานํ ๘ น มลฺลติ อิติ โข ภิกฺขเว ตถาคโต ทิฏฺฐิสฺสฺตมฺต-  
 วิญญาตพฺพิ์เส ฐมฺเมสฺส ตาทิโสว ๙ ตาทิ ตมฺหา จ ปน ตาทิมฺหา  
 อญฺโหล ตาทิ อุตฺตริตโร วา ปณฺีตตโร วา นคฺถิติ วทามิตี ฯ  
 #๑ ม. ยฺ. ตถาคโต ฯ ๒ ม. ยฺ. ทฏฺฐาริ์ ฯ ๓ ม. ยฺ. สฺตฺวา ฯ ๔ ม. ยฺ. โสตาริ์ ฯ  
 #๕ ม. ยฺ. มฺตฺวา ฯ ๖ ม. ยฺ. โมตาริ์ ฯ ๗ ม. ยฺ. วิญฺญตฺวา ฯ  
 #๘ ม. ยฺ. วิญฺญตาริ์ ฯ ๙ ม. ตาทิเยว ฯ ยฺ. ตาทิเสเยว ฯ



ยงฺกิลฺลิจิ ทิฏฺฐํ จ ๑ สุตํ มุตํ วา  
อชฺโฆสิตํ สจฺจมุตํ ปเรสํ  
น เตสฺสุ ตาที สยสํวเตสฺสุ  
สจฺจํ มุสาวาปี ปริ ทเหยย ๑  
เอตถจฺจ สลฺลํ ปฏฺิกจฺจ ทิสฺวา  
อชฺโฆสิตา ยตฺถ ปชา วิสตุตา  
ชานามิ ปสฺสามิ ตเถว เอตํ  
อชฺโฆสิตํ นตฺถิ ตถาคตानนฺติ ๑

[๒๕] นยิทํ ภิกฺขเว พุรหุมาจริยํ วุสฺสติ ชนฺกุหนตฺถํ น ชนฺลปนตฺถํ  
น ลากสฺสการสิโลกานิสฺสตฺถํ น อิติวาทปโมกฺขานิสฺสตฺถํ น  
อิติ มํ ชโน ชานาตฺถิ อถโฆ อิทํ ภิกฺขเว พุรหุมาจริยํ วุสฺสติ  
สํวรตฺถํ ปหฺนตฺถํ วิราคตฺถํ นิโรธตฺถนฺติ ๑

สํวรตฺถํ ปหฺนตฺถํ      พุรหุมาจริยํ อนินฺติหํ  
อเทสยิ โส ภควา      นิพฺพาโนคฺชคามินํ  
เอส มกุโธ มหฺนเตหิ      อนฺุยาโต มหฺลสิภิ ๑  
เย จ ตํ ปฏฺิปปชฺชนฺติ      ยถา พุทฺุเชน เทสิตํ  
พุทฺุขสฺสนฺตํ กริสฺสนฺติ      สตฺถุสฺสาสนการิโนติ ๑

[๒๖] เย เต ภิกฺขเว ภิกฺขุ กุหา ถทฺุชา ลปา สิงฺคิ อุนฺนพา  
อสมฺมาหิตา น เม เต ภิกฺขเว ภิกฺขุ มามกา อปคตา จ เต  
#๑ ม. ๖ ๑

ภิกขเว ภิกขุ อิมสฺมา ฌมฺมวินยา น จ เต อิมสฺมี ฌมฺมวินเย  
วฺฑุฑฺฒี วิรุฬฺหี เวปฺตุลฺลํ อปาชฺชนฺติ ฯ เย จ โข เต ภิกขเว ภิกขุ  
นิกฺกุหา นิลฺลปา ฐีรา อตฺถทฺธา สฺสมาหิตา เต โข เม ภิกขเว  
ภิกขุ มามกา อนปคตา จ เต ภิกขเว ภิกขุ อิมสฺมา ฌมฺมวินยา  
เต จ อิมสฺมี ฌมฺมวินเย วฺฑุฑฺฒี วิรุฬฺหี เวปฺตุลฺลํ อปาชฺชนฺติติ ฯ

กุหา ทฺธา ลปา สิงฺคี อุณฺนพา จาสม่าหิตา  
น เต ฌมฺเม วิรุฬฺหฺนฺติ สมนฺมาสมฺพุทฺทเทสิเต ฯ  
นิกฺกุหา นิลฺลปา ฐีรา อตฺถทฺธา สฺสมาหิตา  
เต เว ฌมฺเม วิรุฬฺหฺนฺติ สมนฺมาสมฺพุทฺทเทสิเตติ ฯ

[๒๗] จตฺตารีมานี ภิกขเว อปฺปานิ จ สฺลภานี จ ตานี  
จ อนวชฺชานี กตมานี จตฺตาริ ปัสฺสูกฺกํ ภิกขเว จีวรานํ อปฺปณฺจ  
สฺลภณฺจ ตณฺจ อนวชฺชํ ปิณฺฑิตฺยาโลโป ภิกขเว โภชนานํ  
อปฺปณฺจ สฺลภณฺจ ตณฺจ อนวชฺชํ รุกฺขมฺมุตํ ภิกขเว เสนาสนานํ  
อปฺปณฺจ สฺลภณฺจ ตณฺจ อนวชฺชํ ปฺติมุตฺตํ ภิกขเว เกสชฺชานํ  
อปฺปณฺจ สฺลภณฺจ ตณฺจ อนวชฺชํ อิมานี โข ภิกขเว จตฺตาริ  
อปฺปานิ จ สฺลภานี จ ตานี จ อนวชฺชานี ยโต โข ภิกขเว  
ภิกขุ อปฺเปน จ สนฺตฺตฺถุโจ โหติ สฺลเกณ จ อิทฺมสฺสาหํ อณฺฺณตฺร  
สามณฺณจฺจนฺติ ๑ วทามิติ ฯ

อนวชฺเชน ตฺถุจฺจสฺส อปฺเปน สฺลเกณ จ

#๑ ยู. สามณณฺนฺติ ฯ

น เสนาสนमारพุก      จีวร ปานโกชน  
วิมาโต โหติ จิตตสส      ทิสาน ปฏิหณตติ ๑  
เย จสส ธมมา อกขาตา      สามณยสसानุโลมิกา  
อชคคหิตา ตุกฺกสส      อปปมตตสส ภิกฺขุโนติ ๑ ๑

[๒๘] จตฺตารอเม ภิกฺขเว อริยวํสา อคฺคณฺเณ รตฺตณฺเณ  
วสณฺเณ โปราณา อสํกิณฺเณ อสํกิณฺเณปฺพุพา น สํกิยฺนตฺติ น  
สํกิยฺสสนฺตติ อปปฏิกฺกฺกาจฺจา สมณฺเณหิ พุรหฺมณฺเณหิ วิญญฺหิ กตเม  
จตฺตารอ อช ภิกฺขเว ภิกฺขุ สนฺตฺกฺกฺจฺโจ โหติ อิตฺริตฺเรน จีวรณ  
อิตฺริตฺรจีวรสนฺตฺกฺกฺจฺจา จ วณฺณวาที น จ จีวรเหตุ อนนฺสนํ อปปฏฺฐิรूपํ  
อาปชฺชตฺติ อลทฺธา จ จีวรํ น ปริตฺสสฺตติ ลทฺธา จ  
จีวรํ อคฺชิตํ อมฺจฺฉิตํ อนชฺฌาปนฺโน ๒ อาทินวทสฺสาวี นิสฺสรณปฺลโย  
ปริญฺญชฺตติ ตาย จ ปน อิตฺริตฺรจีวรสนฺตฺกฺกฺจฺจา เนวตฺตานุกํเสตฺติ  
โน ปริ วมฺเภตฺติ โย หิ ตตฺถ ทกฺโข อนลโส สมฺปชาโน ปตฺติสฺสโต  
อຍံ วุจฺจตฺติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ โปราณฺเณ อคฺคณฺเณ อริยวํเส จิตฺโต ๑  
ปฺน จปริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สนฺตฺกฺกฺจฺโจ โหติ อิตฺริตฺเรน ปิณฺฑปาตณ  
อิตฺริตฺรปิณฺฑปาตสนฺตฺกฺกฺจฺจา จ วณฺณวาที น จ ปิณฺฑปาตเหตุ  
อนนฺสนํ อปปฏฺฐิรूपํ อาปชฺชตฺติ อลทฺธา จ ปิณฺฑปาตํ น ปริตฺสสฺตติ  
ลทฺธา จ ปิณฺฑปาตํ อคฺชิตํ อมฺจฺฉิตํ อนชฺฌาปนฺโน อาทินวทสฺสาวี  
นิสฺสรณปฺลโย ปริญฺญชฺตติ ตาย จ ปน อิตฺริตฺรปิณฺฑปาตสนฺตฺกฺกฺจฺจา  
#๑ ม. ยฺ. สิกฺขโตติ ๑ ๒ ม. ยฺ. อนชฺฌาปนฺโน ๑ อิตฺโต ปริ อีทิสเมว ๑

เนวตตานุภักเสติ โน ปรี วมุภติ โย หิ ตตถ ทกโข อนลโส  
สมุปชาโน ปติสฺสโต อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ โปราณ อคฺคณฺเ  
อริยวเส จิโต ฯ ปฺน จปรี ภิกฺขเว ภิกฺขุ สนฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต  
เสนาสเนน อิตฺต  
เสนาสเนน อเนสนํ อปฺปฏิรูปํ อาปชฺชติ อลทฺธา จ เสนาสนํ  
น ปรีตสฺสติ ลทฺธา จ เสนาสนํ อคฺชิตํ อมฺจฺจิตํ อนชฺฌาปนโน  
อาทินวทสฺสาวิ นิสฺสรณปฺลโย ปรีภุชฺชติ ตาย จ ปน อิตฺตฺตฺตฺต  
เนวตตานุภักเสติ โน ปรี วมุภติ โย หิ ตตถ  
ทกโข อนลโส สมุปชาโน ปติสฺสโต อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ  
โปราณ อคฺคณฺเ อริยวเส จิโต ฯ ปฺน จปรี ภิกฺขเว ภิกฺขุ  
ภาวนาราโม โหติ ภาวนารโต ปหานาราโม โหติ ปหานารโต ตาย  
จ ปน ภาวนารมตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต  
เนวตตานุภักเสติ โน ปรี วมุภติ โย หิ ตตถ ทกโข อนลโส  
สมุปชาโน ปติสฺสโต อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ โปราณ อคฺคณฺเ  
อริยวเส จิโต ฯ อิม โข ภิกฺขเว จตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต  
รตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต  
วสฺสณฺเ โปราณา อสฺกิณฺเ อสฺกิณฺเปพฺพทา น  
สํกิณฺเ น สํกิณฺเสสนฺติ อปฺปฏิภุชฺชติ สมณฺเหิ พฺราหฺมณฺเหิ  
วิญฺญฺหิ ฯ อิมหิ จ ปน ภิกฺขเว จตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต  
อริยวเสหิ สมณฺเณน โท ภิกฺขุ  
ปฺรตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต  
สทฺติ ปจฺจิมาย เจปิ ทิสาย วิหฺรติ เสว อรตี สทฺติ น ตํ อรติ  
สทฺติ ปจฺจิมาย เจปิ ทิสาย วิหฺรติ ... อุตฺตฺตฺตฺตฺต

วิหริติ ... ทกขินาย เจปิ ทิสาย วิหริติ เสว อรตี สหติ น  
ตํ อรติ สหติ ตํ กิสฺส เหตุ อรติรสโห หิ ภิกฺขเว  
ธีโรติ ฯ

นารตี สหตี ธีริ            นารตี ธีรสฺหตี ๑  
ธีโร จ อรตี สหติ        ธีโร หิ อรตีรสโห ๒ ฯ  
สพฺพกมฺมวิหายินํ ๓        ปนฺนุณฺณํ โก นิวารเย  
เนกขํ ชมฺโพนทสฺเสว      โก ตํ นิมนฺนิตุมรหติ  
เทวาปิ นํ ปัสฺสนติ        พุรหฺมุนาปิ ปัสฺสีโตติ ฯ

[๒๕] จตฺตาริมาณี ภิกฺขเว ชมฺมปทานิ อคฺคณฺณานิ รตฺตณฺณานิ  
วสฺสณฺณานิ โปราณานิ อสฺกิณฺณานิ อสฺกิณฺณปฺพพานิ น  
สํกียนฺติ น สํกียิสฺสนฺติ อปฺปฏิกฺกฺขณานิ สมณฺเหหิ พุรหฺมณฺเหหิ  
วิญฺญูหิ กตฺมานิ จตฺตาริ อนภิชฺฌา ภิกฺขเว ชมฺมปทํ อคฺคณฺณํ  
รตฺตณฺณํ วสฺสณฺณํ โปราณํ อสฺกิณฺณํ อสฺกิณฺณปฺพพฺพํ น สํกียติ  
น สํกียิสฺสติ อปฺปฏิกฺกฺขจํ สมณฺเหหิ พุรหฺมณฺเหหิ วิญฺญูหิ อพฺยาปาโท  
ภิกฺขเว ชมฺมปทํ ... สมฺมาสฺติ ภิกฺขเว ชมฺมปทํ ... สมฺมาสมาริ  
ภิกฺขเว ชมฺมปทํ อคฺคณฺณํ รตฺตณฺณํ วสฺสณฺณํ โปราณํ  
อสฺกิณฺณํ อสฺกิณฺณปฺพพฺพํ น สํกียติ น สํกียิสฺสติ อปฺปฏิกฺกฺขจํ  
สมณฺเหหิ พุรหฺมณฺเหหิ วิญฺญูหิ อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ ชมฺมปทานิ  
อคฺคณฺณานิ รตฺตณฺณานิ วสฺสณฺณานิ โปราณานิ อสฺกิณฺณานิ  
อสฺกิณฺณปฺพพานิ น สํกียนฺติ น สํกียิสฺสนฺติ อปฺปฏิกฺกฺขณานิ  
#๑ ม. ยฺ. ธีริ สหติ ฯ ๒ ม. อรติรสโห ฯ ๓ ยฺ. สมฺมากมฺมวียากตํ ฯ

สมณฺเหหิ พุราหฺมณฺเหหิ วิญญฺหิตฺติ ฯ

อนภิชฺฌมาลฺ วิหเรยฺย อพฺยาปนฺเนน เจตสา

สโต เอกกฺกจิตฺตสฺส อชฺฌตฺตํ สฺสมาหิตฺติ ฯ

[๓๐] เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ กิञฺฉณฺณฺญฺ ปพฺพเต ฯ

เตน โข ปน สมเยน สมฺพหฺลฺลา อภิญฺญาตา อภิญฺญาตา ปริพฺพาชกา  
สิปฺปีนฺยา ๑ ตีเร ปริพฺพาชการาเม ปฏฺิวสฺนฺติ เสยฺยถิทํ อนฺนภาโร  
วธโร ๒ สกฺกฺุทายี จ ปริพฺพาชโก อญฺเณ จ อภิญฺญาตา อภิญฺญาตา  
ปริพฺพาชกา ฯ อถ โข ภควา สายณฺหสมยํ ปฏฺิสฺสฺถานา วุฏฺฺจิสฺส  
เยน สิปฺปีนฺยา ตีโร ปริพฺพาชการาโม เตนฺอุปฺสงฺกมิ อุปฺสงฺกมิตฺวา  
ปฺล  
จตฺตาริมาณี ปริพฺพาชกา ฌมฺมปฺทานิ อคฺคณฺณานิ รตฺตณฺณานิ  
วสฺสณฺณานิ โปราณานิ อสฺสัณฺณานิ อสฺสัณฺณปฺพฺพานิ น  
สํกียนฺติ น สํกียิสฺส  
วิญญฺหิตฺติ กตฺตมานิ จตฺตาริ อนภิชฺฌมา ปริพฺพาชกา ฌมฺมปฺทํ  
อคฺคณฺณํ รตฺตณฺณํ วสฺสณฺณํ โปราณํ อสฺสัณฺณํ อสฺสัณฺณปฺพฺพํ น  
สํกียติ น สํกียิสฺส  
อพฺยาปาโท ปริพฺพาชกา ฌมฺมปฺทํ ... ฯ สมฺมาสฺสติ ปริพฺพาชกา  
ฌมฺมปฺทํ ... ฯ สมฺมาสมาริ ปริพฺพาชกา ฌมฺมปฺทํ อคฺคณฺณํ  
รตฺตณฺณํ วสฺสณฺณํ โปราณํ อสฺสัณฺณํ อสฺสัณฺณปฺพฺพํ น สํกียติ  
น สํกียิสฺส  
#๑ โป. สปิปีนิกาย นทียา ฯ ม. สปิปีนิกาตีเร ฯ ๒ ม. ย. วรธโร ฯ

โฆ ปริพพาชกา จตุตารี ฌมมปทานิ อคฺคณฺณานิ รตฺตณฺณานิ  
วสฺสณฺณานิ โปราณานิ อสฺสัณฺณานิ อสฺสัณฺณปุพฺพานิ น สํกัณฺณติ  
น สํกัณฺณิสฺสณฺณติ อปฺปฏิกฺก  
โย โฆ ปริพพาชกา เอวํ วเทยฺย อหเมตฺตํ อนภิชฺฌํ ฌมมปทํ  
ปจฺจกฺขาย อภิชฺฌมลล กามเมสฺส ติพฺพสาราคํ สมณฺณํ วา พฺราหฺมณฺณํ วา  
ปณฺณเวปฺสสํมิตฺติ ตมฺหิ ตตฺถ เอวํ วเทยฺย เอตฺตํ วทตฺตํ พฺยาหฺรตฺตํ  
ปสฺสสํมิตฺตํ สํมณฺณํ โส วต ปริพพาชกา อนภิชฺฌํ ฌมมปทํ  
ปจฺจกฺขาย อภิชฺฌมลล กามเมสฺส ติพฺพสาราคํ สมณฺณํ วา พฺราหฺมณฺณํ วา  
ปณฺณเวปฺสสํมิตฺติ เนตฺตํ จานํ วิชฺชติ ฯ โย โฆ ปริพพาชกา เอวํ  
วเทยฺย อหเมตฺตํ อพฺยาปาทํ ฌมมปทํ ปจฺจกฺขาย พฺยาปนฺนจิตฺตํ  
ปทฺถจฺจนฺนสงฺกปฺปี สมณฺณํ วา พฺราหฺมณฺณํ วา ปณฺณเวปฺสสํมิตฺติ ตมฺหิ  
ตตฺถ เอวํ วเทยฺย เอตฺตํ วทตฺตํ พฺยาหฺรตฺตํ ปสฺสสํมิตฺตํ สํมณฺณํ โส  
วต ปริพพาชกา อพฺยาปาทํ ฌมมปทํ ปจฺจกฺขาย พฺยาปนฺนจิตฺตํ  
ปทฺถจฺจนฺนสงฺกปฺปี สมณฺณํ วา พฺราหฺมณฺณํ วา ปณฺณเวปฺสสํมิตฺติ เนตฺตํ  
จานํ วิชฺชติ ฯ โย โฆ ปริพพาชกา เอวํ วเทยฺย อหเมตฺตํ สมนฺนํ  
ฌมมปทํ ปจฺจกฺขาย มุญฺจสฺสตี อสมฺปนฺนํ สมณฺณํ วา พฺราหฺมณฺณํ วา  
ปณฺณเวปฺสสํมิตฺติ ตมฺหิ ตตฺถ เอวํ วเทยฺย เอตฺตํ วทตฺตํ พฺยาหฺรตฺตํ  
ปสฺสสํมิตฺตํ สํมณฺณํ โส วต ปริพพาชกา สมนฺนํ ฌมมปทํ  
ปจฺจกฺขาย มุญฺจสฺสตี อสมฺปนฺนํ สมณฺณํ วา พฺราหฺมณฺณํ วา ปณฺณเวปฺสสํมิตฺติ  
เนตฺตํ จานํ วิชฺชติ ฯ โย โฆ ปริพพาชกา เอวํ วเทยฺย

อหเมติ สมมาสมาธิ ฌมฺปทํ ปจฺจกฺขาย อสมาหิตํ วิพฺกนฺตจิตฺตํ  
สมณํ วา พุราหุณฺณํ วา ปญฺญาเปสฺสามีติ ตมฺหํ ตตฺถ เอวํ  
วทฺเขยฺยํ เอตฺถ วทฺตุ พฺยาหฺรตฺถ ปสฺสามิสฺसानุภาวนฺติ โส วัต  
ปรีพฺพาชกา สมมาสมาธิ ฌมฺปทํ ปจฺจกฺขาย อสมาหิตํ วิพฺกนฺตจิตฺตํ  
สมณํ วา พุราหุณฺณํ วา ปญฺญาเปสฺสตีติ เนตํ จานํ วิชฺชติ ฯ โย  
โฆ ปรีพฺพาชกา อิมานิ จตฺตาริ ฌมฺปทานิ ครหิตพฺพํ ปฏิกฺโกสฺติพฺพํ  
มณฺเฑยฺย ตสฺส ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม จตฺตาริ สหฌมฺมิกา วาทานฺุปาตา  
การุหา จานา อาคจฺฉนฺติ กตฺเม จตฺตาริ อนภิชฺฉํ เจ ภาวํ  
ฌมฺปทํ ครหติ ปฏิกฺโกสฺติ เย จ หิ อภิชฺฉาณฺตุ กามสฺสุ ตีพฺพสํวารา  
สมณฺนา วา พุราหุณฺณา วา เต โภโต ปุชฺชา เต  
โภโต ปาสฺสา ฯ อพฺยาปาทํ เจ ภาวํ ฌมฺปทํ ครหติ ปฏิกฺโกสฺติ  
เย จ หิ พฺยาปฺนฺนจิตฺตา ปทฺฐจฺฉนฺตํ กปฺปา สมณฺนา วา พุราหุณฺณา  
วา เต โภโต ปุชฺชา เต โภโต ปาสฺสา ฯ สมฺมาสฺตี เจ ภาวํ  
ฌมฺปทํ ครหติ ปฏิกฺโกสฺติ เย จ หิ มุญฺจสฺสตี อสมฺปชานา  
สมณฺนา วา พุราหุณฺณา วา เต โภโต ปุชฺชา เต โภโต  
ปาสฺสา ฯ สมมาสมาธิ เจ ภาวํ ฌมฺปทํ ครหติ ปฏิกฺโกสฺติ เย  
จ หิ อสมาหิตา วิพฺกนฺตจิตฺตา สมณฺนา วา พุราหุณฺณา วา เต  
โภโต ปุชฺชา เต โภโต ปาสฺสา ฯ โย โฆ ปรีพฺพาชกา อิมานิ  
จตฺตาริ ฌมฺปทานิ ครหิตพฺพํ ปฏิกฺโกสฺติพฺพํ มณฺเฑยฺย ตสฺส  
ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม อิมเ จตฺตาริ สหฌมฺมิกา วาทานฺุปาตา การุหา จานา



อาคจฺจนฺติ ฯ เยปี เต ปริพฺพาชกา อเหสิ อุกฺกลา วสุสภณฺญา  
อเหตุกฺวาทา อกิริยวาทา นตฺถิกวาทา เตปี อิมานิ จตฺตาริ ฌมฺมปทานิ  
น ครหิตพฺพํ น ปฏิกฺโกสิตพฺพํ อมณฺณีสุ ตํ กิสฺส เหตุ  
นินฺทาพฺยาโรสนอุปารมฺภายาติ ฯ

อพฺยาปนฺโน สทา สโต อชฺฉตฺตํ สุสฺมาหิโต

อภิชฺฌาวิเนยฺ สิกฺขํ อปฺปมตฺโตติ วุจฺจตีติ ฯ

อฺรุเวลวคฺโค ตตีโย ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

เทว อฺรุเวลา โลโก กาวโก พุรฺหมจฺริยปฺลจฺมํ

กฺกํ สนฺตฺตฺถิ วิโส จ ๑ ฌมฺมปทํ ปริพฺพาชเคน จาติ ฯ

---

จกฺกวคฺโค จตฺตโก

[๓๑] จตฺตาริมานิ ภิกฺขเว จกฺกานิ เยหิ สมนฺนาคทานํ เทวมนฺุสฺสานํ  
จตฺตจกฺกํ ปวตฺตติ เยหิ สมนฺนาคตา เทวมนฺุสฺสา นจิริสฺเสว  
มหนตฺตตํ เวปฺลลตฺตํ ปาปฺณนฺติ โภเกสุ กตฺมานิ จตฺตาริ  
ปฏฺฐิรูปเทสวาโส สปฺปริสฺสุปฺสฺสโย ๒ อตฺตสมฺมาปณฺธิริ ปุพฺเพ จ  
กตฺปฺลฺลตฺตา อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ จกฺกานิ เยหิ สมนฺนาคทานํ  
เทวมนฺุสฺสานํ จตฺตจกฺกํ ปวตฺตติ เยหิ สมนฺนาคตา เทวมนฺุสฺสา  
นจิริสฺเสว มหนตฺตตํ เวปฺลลตฺตํ ปาปฺณนฺติ โภเกสุติ ฯ

#๑ ย. จทฺโท นตฺถิ ฯ ๒ ม. สปฺปริสฺสาวสฺสโย ฯ

ปฏิรูปเป เวส เทเส อริยมิตฺตกโร ลียา  
สมฺมาปณฺธิสมฺปนฺโน ปุพฺเพ ปุณฺณกโต นโร ฯ  
ธณฺถํ ฐนํ ยโส กิตฺติ สุขญฺเจตฺตริวตฺตตีติ ฯ

[๓๒] จตุตาริmani ภิกฺขเว สงฺกหฺวตฺถุณี กตฺมานิ จตุตาริ  
ทานิ เปยฺยวชฺชํ อตฺถจฺริยา สมานตฺตตา อิมานิ โข ภิกฺขเว จตุตาริ  
สงฺกหฺวตฺถุณีติ ฯ

ทานญจ เปยฺยวชฺชญจ อตฺถจฺริยา จ ยา อิธ  
สมานตฺตตา จ ฐมฺเมสุ ตตฺถ ตตฺถ ยถารหิ  
เอเต โข สงฺกหา โลเก รตฺสฺสามิ ว ยายโต ฯ  
เอเต จ สงฺกหา นาสฺสุ น มาตา ปุตฺตการณา  
ลเถถ มานํ ปุชฺช วา ปิตา วา ปุตฺตการณา ฯ  
ยสฺมา จ สงฺกหา ๑ เอเต สมเวกฺขนฺติ ปณฺหิตา  
ตสฺมา มหตฺตํ ปปฺโปนฺติ ปาสฺสา จ ภวนฺติ เตติ ฯ

[๓๓] ลีโห ภิกฺขเว มิคฺราชา สายณฺหสมฺมํ อาสยา นิภฺขมฺติ  
อาสยา นิภฺขมิตฺวา วิชฺมภฺติ วิชฺมภิตฺวา สมฺนฺตา จตฺตฺทิสฺสา อนฺนฺวิโลเกติ  
สมฺนฺตา จตฺตฺทิสฺสา อนฺนฺวิโลเกตฺวา ติกฺขตฺตํ ลีหนาทิ นทติ  
ติกฺขตฺตํ ลีหนาทิ นทิตฺวา โคจฺราย ปกฺกมฺติ เย โข ปนฺ เต  
ภิกฺขเว ตฺริจฺฉานคตา ปาณา ลีหสฺส มิคฺรณฺโณ นทโต สทฺทํ สฺถนฺติ  
เต เขภฺยูเยน ภยํ ลํเวกํ สนฺตาสํ อาปชฺชติ พิลิํ พิลาสยา ปวิสฺนฺติ  
อุทกํ อุทกาสยา ปวิสฺนฺติ วณฺํ วนาสยา ปวิสฺนฺติ อากาสํ ปกฺขินฺ  
#๑ ม. สงฺกเห ฯ

ภษนุติ เยปี เต ภิกขเว รัญโธ นาคา คามนิกมราชธานีสุ ทเพหหิ  
 วรรตเตหิ พนฺชเนหิ พุทฺธา เตปี ตานิ พนฺชนานิ สลฺยฉินฺทิตฺวา  
 สมฺปทาเลตฺวา กิตา มุตฺตกรีสํ จชมานา เยน วา เตน วา ปลายนฺติ  
 เอวฺมहिทฺธิโก โข ภิกขเว สีโห มิคราชา ตีรจฺฉานคตฺตานํ ปาณานํ  
 เอวฺมเหสฺสโก เอวฺมหานูภาโว ๑ เอวเมว โข ภิกขเว ยทาตถาคโต  
 โลกเก อุปฺปชฺชติ อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุกโต  
 โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ ภควา  
 โส ฌมฺมํ เทเสติ อิติ สกฺกาโย อิติ สกฺกายสฺส สมฺทโย อิติ  
 สกฺกายสฺส นิโรธอ อิติ สกฺกายสฺส นิโรธคามินิ ปฎิปปทาติ เยปี  
 เต ภิกขเว เทวา ทีมายุกา วณฺณวณฺโโต สุขพฺพลา อุจฺเจสุ วิมานสุ  
 จิรฎฺฐิติกา เตปี ตถาคตสฺส ฌมฺมเทสนํ สุตฺวา เขภฺยฺเยน ภยํ ตํเวถํ  
 สนฺตาสํ อापชฺชนฺติ อนิจฺจา วต กิร โภ มยํ สมานา นิจฺจมุหาติ  
 อมฺลณิมฺหา ๑ อชฺฐา วต กิร โภ มยํ สมานา ชฺฐาติ  
 อมฺลณิมฺหา ๑ อสฺสสตา วต กิร โภ มยํ สมานา สสฺสตฺมุหาติ  
 อมฺลณิมฺหา ๑ มยํ กิร โภ อนิจฺจา อชฺฐา อสฺสสตา สกฺกายปริยาปนฺนาติ  
 เอวฺมहिทฺธิโก โข ภิกขเว ตถาคโต สเทวกสฺส โลกสฺส  
 เอวฺมเหสฺสโก เอวฺมหานูภาโวติ ๑

ยถา พุทฺโธ อภิญฺญา ย ฌมฺมจกฺกํ ปวตฺตยิ  
 สเทวกสฺส โลกสฺส สตฺถา อปฺปฏิปฺคฺคโล

#๑ ม. ย. อมฺลณิมฺหา ๑

สกกายณจ นิโรธณจ      สกกายสส จ สมภวั  
 อริยญฺจจฺจิกํ ๑ มคฺคํ      ทุกฺขุปสมคามินํ  
 เยปี ทีฆายุกา เทวา      วณฺณวนฺโต ยสสฺสโน  
 ภีตา สนฺดาสมาปาหุ ๒      สีหสฺเสวิตเร มิกา  
 อวีตฺวาตฺตา สกฺกาเย      อนิจฺจา กิร โภ มยํ  
 สุตฺวา อรหโต วากุเย      วิปฺปมุตฺตสฺส ตาทีโนติ ฯ

[๓๔] จตฺตาโรเม ภิกฺขเว อคฺคปฺปสาทา กตฺเม จตฺตาโร  
 ยาวตา ภิกฺขเว สจฺจตา อปฺทา วา ทฺวิปฺทา วา จตฺตปฺปทา วา พหุปฺปทา  
 วา รุปีโน วา อรุปีโน วา สลฺยโน วา อสลฺยโน  
 วา เนวสลฺยนาสลฺยโน วา ตถาคโต เตสํ อคฺคมกฺขายติ อรหํ  
 สมฺมาสมฺพุทฺโธ เย ภิกฺขเว พุทฺเธ ปสฺนฺนา อคฺเค เต ปสฺนฺนา  
 อคฺเค โข ปน ปสฺนฺนํ อคฺโค วิปาโก โหติ ฯ ยาวตา ภิกฺขเว  
 ฌมฺมา สงฺขตา อริโย อญฺจจฺจิกโก มคฺโค เตสํ อคฺคมกฺขายติ เย  
 ภิกฺขเว อริเย อญฺจจฺจิกเก มคฺเค ปสฺนฺนา อคฺเค เต ปสฺนฺนา  
 อคฺเค โข ปน ปสฺนฺนํ อคฺโค วิปาโก โหติ ฯ ยาวตา ภิกฺขเว  
 ฌมฺมา สงฺขตา วา อสงฺขตา วา วิราโค เตสํ อคฺคมกฺขายติ ยทิทํ  
 มทนิมฺมทโน ปิปาสวินโย อาลยสมฺมุคฺฆาโต วญฺญุปฺจเฉโท ตณฺหกฺขโย  
 วิราโค นิโรโธ นิพฺพานํ เย ภิกฺขเว วิราเค ๓ ฌมฺเม ปสฺนฺนา อคฺเค  
 เต ปสฺนฺนา อคฺเค โข ปน ปสฺนฺนํ อคฺโค วิปาโก โหติ ฯ  
 #๑ ม. ยฺ. อริยญฺจจฺจิกํ ฯ ๒ โป. สนฺดาสมาปชฺชํ ฯ ๓ ม. ยฺ. วิราเคติ นตฺถิ ฯ

ยาวตา ภิกขเว สงฺฆา วา คณา วา ตถาคตสาวกสงฺโฆ เตสํ  
อคฺคฆายติ ยทิตฺถํ จตฺตาริ ปุริสยฺคานิ อญฺจ ปุริสปุคฺคตา เอส  
ภควโต สาวกสงฺโฆ อาหุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย ทกฺขิณฺเนยฺโย อณฺชลิกรณฺเณยฺโย  
อนุตฺตรํ ปุณฺณกฺเขตฺตํ โลกสฺส ยํ ภิกขเว สงฺฆํ ปสฺนฺนา อคฺเค  
เต ปสฺนฺนา อคฺเค โข ปน ปสฺนฺนํ อคฺโค วิปาโก โหติ ฯ  
อิเม โข ภิกขเว จตฺตาริ อคฺคปุปฺปสาทาติ ฯ

อคฺคโต เว ปสฺนฺนํ อคฺคํ ฆมฺมํ วิชานตํ  
อคฺเค พุทฺเธ ปสฺนฺนํ ทกฺขิณฺเนยฺเย อนุตฺตเร  
อคฺเค ฆมฺเม ปสฺนฺนํ วิราคฺุปฺสเม สฺุเขแ  
อคฺเค สงฺฆํ ปสฺนฺนํ ปุณฺณกฺเขตฺเต อนุตฺตเร  
อคฺคสฺมี ทานํ ททตํ อคฺคํ ปุณฺณํ ปวทฺตติ  
อคฺคํ อายุจ วณฺโณจ ยโส กิตฺติ สฺุขํ พลํ ฯ  
อคฺคสฺส ทาตา เมธาวิ อคฺคฆมฺมสมาหิโต  
เทวญฺโถ มนุสฺโส วา อคฺคปุปฺปโต ปโมทตฺติ ฯ

[๑๕] เอกํ สมฺมํ ภควา ราชคฺเห วิหฺรติ เวพฺุวเน กลนฺทกนิวาเป ฯ  
อถ โข วสุสกาโร พุราหฺมโณ มคฺฆมฺหามตฺโต เยน ภควา  
เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ สมฺโมทิตฺถิ สมฺโมทนิยฺย  
กถํ สาราณฺเณ วิตฺติสเรตฺวา เอกมฺนตฺตํ นิสิตฺถิ เอกมฺนตฺตํ นิสินฺโน โข  
วสุสกาโร พุราหฺมโณ มคฺฆมฺหามตฺโต ภควนฺตํ เอตทโวจ จตฺถิ  
โข มยฺ โภ โคตม ฆมฺเมหิ สมฺนฺนาคตํ มหาปณฺณํ มหาปุริสํ

ปญญาเปม กตเมหิ จตุหิ อธิ โภ โคตม พหุสสุโต โหติ ตสฺส  
ตสฺเสว สุตชาตสฺส ตสฺส ตสฺเสว โข ปน ภาสิตสฺส อตุถิ ชานาติ  
อัย อิมสฺส ภาสิตสฺส อตุถิ อัย อิมสฺส ภาสิตสฺส อตุถิ  
สติมา โข ปน โหติ จิรคตปิ จิรภาสิตปิ สริตา อนุสฺสรिता ยานิ  
โข ปน ตานิ กหฺนุจกานิ กิกรณียานิ ตตฺถ ทกฺโข โหติ อนลโส  
ตตฺรฺปายาย วิมฺสหาย สมฺนฺนาคโต อลฺ กาคุ อลฺ สํวิธาตุ อิมหิ  
โข มยฺ โภ โคตม จตุหิ รมฺเมหิ สมฺนฺนาคตฺ มหาปญฺฉํ มหาปฺริตฺ  
ปญญาเปม สเจ เม โภ โคตม อนุโมทิตพฺพิ อนุโมทตุ เม  
ภวฺ โคตโม สเจ ปน เม โภ โคตม ปฏิกฺโกสิตพฺพิ ปฏิกฺโกสตุ  
เม ภวฺ โคตโมติ ฯ เนว โข ตฺยาหิ พฺราหฺมณ อนุโมทามิ  
นปฺปฏิกฺโกสามิ จตุหิ โข อหิ พฺราหฺมณ รมฺเมหิ สมฺนฺนาคตฺ  
มหาปญฺฉํ มหาปฺริตฺ ปญญาเปมิ กตเมหิ จตุหิ อธิ พฺราหฺมณ  
พหุชนหิตาย ปฏฺปนฺโน โหติ พหุชนสฺุขาย พหุสฺส ชนตา อริเย  
ฉาเย ปตฺติจฺจาปีตา ยทฺธิ กฺลฺยาณรมฺมตา กุสลรมฺมตา โส ย  
วิตกฺกํ อากงฺขติ วิตกฺกเหตุํ ตํ วิตกฺกํ วิตกฺกเหตุํ ยํ วิตกฺกํ นากงฺขติ  
วิตกฺกเหตุํ น ตํ วิตกฺกํ วิตกฺกเหตุํ ยํ สงฺกปฺปํ อากงฺขติ สงฺกปฺเปตฺตุ  
ตํ สงฺกปฺปํ สงฺกปฺเปติ ยํ สงฺกปฺปํ นากงฺขติ สงฺกปฺเปตฺตุ น ตํ สงฺกปฺปํ  
สงฺกปฺเปติ อิติ เจโตวสิปฺปตฺโต โหติ วิตกฺกปฺเปตฺตุ จตฺนุนํ ฉานานํ  
อาภิเจตฺตีกานํ ทิฏฺฐจรมฺมสุขวิหารานํ นิกามลาภิ โหติ อภิจฺฉลาภิ  
อกสิรลาภิ อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมฺตฺติ ปญญาวิมฺตฺติ ทิฏฺฐเจว

ฌมเม สย อภิญญา สัจฉิกตฺวา อุปสมปชฺช วิหริติ เนว โข ตฺยาหิ  
 พุราหุมนฺ อนุโมทามิ นปฺปฏิโกโกสามิ ๑ อิมหิ โข อหิ พุราหุมนฺ  
 จตฺตฺหิ ฌมเมหิ สมณฺนาคตํ มหาปณฺณํ มหาปุริสํ ปณฺณวาเปมิตฺติ ฯ  
 อจฺฉริยํ โภ โคตม อพฺภตํ โภ โคตม ยาว สุภาสิตณฺจิทํ  
 โภตา โคตเมน อิมหิ ๒ จ ปน จตฺตฺหิ ฌมเมหิ สมณฺนาคตํ ภวนฺตํ  
 โคตมํ ชาเรมิ ภวนฺตฺหิ โคตโม พุชฺชนหิตาย ปฺปฏิปนฺโน พุชฺชนสุขาย  
 พุทฺธสฺ ๓ ชนตา อริเย ฉายเย ปตฺติจฺจาปีตา ยทิตํ กฺลฺยาณธมฺมตา  
 กุสฺลธมฺมตา ภวนฺตฺหิ โคตโม ยํ วิตฺกํ อากงฺขติ วิตฺกเกตุํ ตํ วิตฺกํ  
 วิตฺกเกติ ยํ วิตฺกํ นากงฺขติ วิตฺกเกตุํ น ตํ วิตฺกํ วิตฺกเกติ ยํ  
 สงฺกปฺปี อากงฺขติ สงฺกปฺเปตุํ ตํ สงฺกปฺปี สงฺกปฺเปติ ยํ สงฺกปฺปี นากงฺขติ  
 สงฺกปฺเปตุํ น ตํ สงฺกปฺปี สงฺกปฺเปติ ภวนฺตฺหิ โคตโม เจโตวสิปฺปตฺโต  
 วิตฺกปฺเปตฺสุ ภวนฺตฺหิ โคตโม จตฺตฺนํ ฌานานํ อภิเจตฺตีกานํ  
 ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารานํ นิกามลาภิ อภิจฺฉลาภิ อภิสฺรลาภิ ภวนฺตฺหิ  
 โคตโม อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตํ ปณฺณาวิมุตฺตํ ทิฏฺฐเจว  
 ฌมเม สย อภิญญา สัจฉิกตฺวา อุปสมปชฺช วิหริตฺติ ฯ อทฺธา โข  
 เต พุราหุมนฺ อาสชฺช อุปนียวาจา ภาสิตา อปีจ ตฺยาหิ  
 พุยากริสฺสามิ อหฺนฺตฺหิ พุราหุมนฺ พุชฺชนหิตาย ปฺปฏิปนฺโน พุชฺชนสุขาย  
 พุทฺธสฺ ๔ ชนตา อริเย ฉายเย ปตฺติจฺจาปีตา ยทิตํ กฺลฺยาณธมฺมตา  
 กุสฺลธมฺมตา อหฺนฺตฺหิ พุราหุมนฺ ยํ วิตฺกํ อากงฺขามิ วิตฺกเกตุํ ตํ  
 วิตฺกํ วิตฺกเกมิ ยํ วิตฺกํ นากงฺขามิ วิตฺกเกตุํ น ตํ วิตฺกํ  
 #๑ โป. ม. น ปน ปฺปฏิโกโกสามิ ฯ ๒ ม. ย. อิมหิ จ มยฺ จตฺตฺหิ ... ชาเรม ฯ  
 #๓ ม. ย. พุ เต ฯ ๔ ม. ย. พุ เม ฯ

วิตกกเมมิ ยํ สงกปะปี อากงขามิ สงกปะเปตุํ ตํ สงกปะปี สงกปะเปมิ  
ยํ สงกปะปี นากงขามิ สงกปะเปตุํ น ตํ สงกปะปี สงกปะเปมิ อหฬหิ  
พุราหุมน เจโตวสิปปตโต วิตกกปะเถสุ อหฬหิ พุราหุมน จตุนัน  
ฉานานัน อากิเจตสิกานัน ทิฏฐธมฺมุสฺสววิหารานัน นิคามลาภิ อกัจฉลาภิ  
อกสิรลาภิ อหฬหิ พุราหุมน อาสวานัน ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺติ  
ปลญฺญาวิมุตฺติ ทิฏฐเจว ธมฺเม สยํ อภิญญา สจฺฉนิกตฺวา อุปสมฺบชช  
วิหารามิตี ฯ

โย เวที สพฺพสฺตตฺตานัน มจฺจุปาสา ปโมจัน  
หิตฺตํ เทวมนุสฺสฺตานัน เวยยธมฺมํ ๑ ปกาสยิ  
ยญจ ๒ ทิสฺวา จ สุตฺวา จ ปสฺสีทติ ๓ พหุชฺชโน  
มคฺคามคฺคสฺส กุสโล กตฺกจิโจ อนาสโว  
พฺพุโร อนตฺติมสฺสาร์โร มหาปรฺริโสติ ๔ วุจฺจตีติ ฯ

[๓๖] เอกํ สมยํ ภควา อนุตฺตรา จ อุกฺกฏฺจัน อนุตฺตรา จ  
เสตพฺยํ อทฺธานมคฺคปฏฺธิปนฺโน โหติ ฯ โทโณปี [๕] พุราหุมนฺโณ อนุตฺตรา  
จ อุกฺกฏฺจัน อนุตฺตรา จ เสตพฺยํ อทฺธานมคฺคปฏฺธิปนฺโน โหติ อทฺทสา  
โข โทโณ พุราหุมนฺโณ ภควโต ปาเทสุ จกฺกานิ สหสฺสสารานิ  
สเนมิกานิ สนาภิกานิ สพฺพพาการปริปุรานิ ทิสฺวานสฺส เอตทโหสิ  
อจฺฉริยํ วต โภ อพฺภุตํ วต โภ นวตฺมานิ มนุสฺสสฺสฏฺตสฺส ปาทานิ  
ภวิสฺสนฺตีติ ฯ อถ โข ภควา มคฺคา โอกฺกมฺม อลฺยตฺรสฺมี รุกฺขมฺมุเล  
#๑ ม. ย. ฅายํ ธมฺมํ ฯ ๒ ม. ย. ยํ เว ฯ ๓ ม. ปสฺสีทนฺติ พหุ ชนา ฯ  
#๔ โป. ม. ย. มหาปลญฺโยติ ฯ ๕ โป. ม. ย. เอตฺถนุตฺเร สฺสทฺนติ อตฺถิ ฯ



นิสิติ ปลลงกั อากุชิตวา อุงุ กายั ปณิชาย ปริมขัง สตี อุปฎุจเปตวา ฯ  
 อถโข โทโณ พุราหุมนโณ ภควโต ปาทานิ อนุคจจุนโต  
 อททส ภควนุตั อถยตตรสมิ รุกขมูเล นิสินันั ปาสาทิกั ปสาทนียั  
 สนุตินุทริยั สนุตมานสิ อุตตมทมถสมถมนุปรตตั ทนุตั กุตุตติ  
 สนุตินุทริยั ๑ นาคั ทิสวา เยน ภควา เตนุปลสงกมิ อุปสงกมิตวา  
 ภควนุตั เอตทโวจ เทโว โน ภวั ภวิสสตีติ ฯ น โข อหิ  
 พุราหุมน เทโว ภวิสสามิติ ฯ คนุชพุโพ โน ภวั ภวิสสตีติ ฯ  
 น โข อหิ พุราหุมน คนุชพุโพ ภวิสสามิติ ฯ ยกโข โน ภวั  
 ภวิสสตีติ ฯ น โข อหิ พุราหุมน ยกโข ภวิสสามิติ ฯ มนุสโส  
 โน ภวั ภวิสสตีติ ฯ น โข อหิ พุราหุมน มนุสโส ภวิสสามิติ ฯ  
 เทโว โน ภวั ภวิสสตีติ อิติ ปุญฺโจ สมานโน น โข อหิ พุราหุมน  
 เทโว ภวิสสามิติ วเทสิ คนุชพุโพ โน ภวั ภวิสสตีติ อิติ ปุญฺโจ  
 สมานโน น โข อหิ พุราหุมน คนุชพุโพ ภวิสสามิติ วเทสิ ยกโข  
 โน ภวั ภวิสสตีติ อิติ ปุญฺโจ สมานโน น โข อหิ พุราหุมน  
 ยกโข ภวิสสามิติ วเทสิ มนุสโส โน ภวั ภวิสสตีติ อิติ ปุญฺโจ  
 สมานโน น โข อหิ พุราหุมน มนุสโส ภวิสสามิติ วเทสิ อถ  
 โกจรหิ ภวั ภวิสสตีติ ฯ เยสิ โข อหิ พุราหุมน อาสวานั อปฺปหีนตต■  
 เทโว ภเวยฺย เต เม อาสวา ปหีนา อจฺฉินฺนมูลา ตาลาวตถุกตา  
 อนภาวั กตา आयตีอนุปฺปาทธมฺมา เยสิ โข อหิ พุราหุมน  
 #๑ ม. สัยตินุทริยั ฯ

อัสวานิ อปฺปหีนตฺตา คณฺฐพฺโพ ภเวยฺย ... ยฺกฺโข ภเวยฺย ... มนฺสฺโส  
ภเวยฺย เต เม อัสวา ปหีนา อฺจุฉินฺนฺมฺลา ตาลาวตฺถกฺตา อนภาว  
คฺตา อายตฺต  
วา ปุณฺฑริกํ วา อฺทเก ชาตํ อฺทเก สํวทฺตํ อฺทกํ ๑ อจฺจุคฺคม  
ติฏฺฐติ อฺนฺปลิตฺตํ อฺทเกน เหวเมว โข อหิ พฺราหฺมณ โลก  
ชาโต โลก สํวทฺโต โลกํ อภิภฺย วิหฺรามิ อฺนฺปลิตฺโต โลก  
พฺทฺชิตฺติ มํ พฺราหฺมณ ชาเรหิตฺติ ฯ

เยน เทวฺปปตฺยสฺส คณฺฐพฺโพ วา วิหฺงคโม  
ยฺกฺขตฺตํ เยน กจฺเจยฺย มนฺสฺสตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต  
เต มยฺหิ อัสวา ชีณา วิทฺธสฺตา วินพิกฺตา ฯ  
ปุณฺฑริกํ ยถา อฺกํ ๒ โดเยน นฺปลิปฺปติ  
นฺปลิปฺปามิ โลกเณ ตสฺมา พฺทฺชิตฺตํ พฺราหฺมณาติ ฯ

[๓๗] จตฺตฺติ ภิกฺขเว ฐมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อภพฺโพ  
ปริหานาย นิพฺพานสฺเสว สนฺติเก กตฺเมหิ จตฺตฺติ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ  
สีลสมฺปนฺโน โหติ อฺนฺทฺริเยสฺสุ กุคฺคตฺทวาโร โหติ โภชเน  
มคฺต  
สีลสมฺปนฺโน โหติ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สีลวา โหติ ปาติโมกฺข-  
สํวรสํวโต วิหฺรติ อจฺจโรจฺรสมฺปนฺโน อณฺมตฺเตสฺสุ วชฺเชสฺสุ  
ภยทสฺสาวิ สมหาย สิกฺขติ สิกฺขาปเทสฺсу เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ  
สีลสมฺปนฺโน โหติ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อฺนฺทฺริเยสฺสุ กุคฺคตฺทวาโร

#๑ ม. อฺทกา ฯ ๒ ม. ยฺ. วคฺคฺ ฯ

โหติ อธิ ภิกขเว ภิกขุ จกขุณา รูปํ ทิสฺวา น นิมิตฺตคฺคาหิ โหติ  
นानุพฺพลฺลชนคฺคาหิ ยตฺวาธิกรณเมณํ จกขุณฺทริยํ อสฺสูตํ วิหรนฺตุ  
อภิขฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกฺุสลา ฌมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยํ ตสฺส สํวราย  
ปฏฺธิปชฺชติ รกฺขติ จกขุณฺทริยํ จกขุณฺทริเย สํวริ อापชฺชติ โสเตน  
สทฺทํ สุตฺวา ... ฌาเนน คนฺธํ ฌายิตฺวา ... ฌิวฺหาย รสํ สายิตฺวา ...  
กาเยน โฝฏฺจพฺพํ สฺสูตฺวา ... มนฺสา ฌมฺมํ วิญฺญาเยน น นิมิตฺตคฺคาหิ  
โหติ นานุพฺพลฺลชนคฺคาหิ ยตฺวาธิกรณเมณํ มนฺนิทฺริยํ อสฺสูตํ วิหรนฺตุ  
อภิขฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกฺุสลา ฌมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยํ ตสฺส  
สํวราย ปฏฺธิปชฺชติ รกฺขติ มนฺนิทฺริยํ มนฺนิทฺริเย สํวริ อापชฺชติ  
เอวํ โข ภิกขเว ภิกขุ อินฺทฺริเยสุ คฺคตฺตทฺวาโร โหติ ฯ กถญฺจ  
ภิกขเว ภิกขุ โภชเน มตฺตตฺถญฺญ โหติ อธิ ภิกขเว ภิกขุ ปฏฺธิสงฺขาห  
โยนิโส อหาริ อหารเถติ เนว ทวาย น มทาย น มณฺฑนายน  
น วิญฺญสฺนายน ยาวเทว อิมสฺส กายสฺส จิตฺตยา ยापนายน วิหิสุปรตฺติยา  
พฺุรหฺมจฺริยานุคฺคหาย อิติ ปฺุราณญฺจ เวทนํ ปฏฺธิหฺงฺขามิ นวญฺจ  
เวทนํ น อุปฺปาเทสฺสามิ ยาคฺุรา จ เม ภวิสฺสติ อนวชฺชตา จ  
ผาสฺสู วิหาโร จาติ เอวํ โข ภิกขเว ภิกขุ โภชเน มตฺตตฺถญฺญ  
โหติ ฯ กถญฺจ ภิกขเว ภิกขุ ชาติริยํ อนฺนุยฺตุโต โหติ อธิ ภิกขเว  
ภิกขุ ทิวสํ จงฺกเมเนน นิสชฺชชายน อวฺวณฺณิเยหิ ฌมฺเมหิ จิตฺตํ ปฺริโสเชติ  
รตฺติยา ปจฺฉมํ ยามํ จงฺกเมเนน นิสชฺชชายน อวฺวณฺณิเยหิ ฌมฺเมหิ จิตฺตํ  
ปฺริโสเชติ รตฺติยา มชฺฉมิมํ ยามํ ทกฺขิณฺเนน ปสฺเสเนน สึหเสยฺยํ

กปเปติ ปาเทน ๑ ปาท์ อจฺจาชาย ๒ สโต สมฺปชาโน อญฺ्ञานสณฺณํ  
มนสิกริตฺวา รตฺติยา ปจฺฉิมํ ยามํ ปจฺจญฺ्ञาย จงฺกเมน นิสฺซชายว  
อวารณฺเยหิ ชฺมเมหิ จิตฺตํ ปริโสเชติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ  
ชาคริยํ อนุยฺยุโต โหติ ฯ อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตฺตฺหิ ชฺมเมหิ  
สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อภฺพุโป ปริหานาย นิพฺพานสฺเสว สฺนฺติเกติ ฯ

สีเล ปตฺติจฺฉิตฺโต ภิกฺขุ อิบฺบฺบิเยสุ จ สํวฺโต  
โกชนมฺหิ จ มตฺตณฺณ ชฺชาคริยํ อนุยฺยุชฺติ  
เอวํ วิหฺรมาตาปี ๓ อโหฺรตฺตมตฺนฺทิตฺโต  
ภาวํ กุสฺลํ ชฺมมํ โยคกฺขเมสฺส ปตฺติยา  
อปฺปมาทรโต ภิกฺขุ ปมาเท ภยทฺสฺสิ วา  
อภฺพุโป ปริหานาย นิพฺพานสฺเสว สฺนฺติเกติ ฯ

[๓๘] ปนฺณณฺปะจฺเจกสจฺโจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมวยสญฺเจสโน  
ปสฺสทฺทกาเยสฺงฺขาโร ปญฺฉิโนติ วุจฺจติ ฯ กถณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ  
ปนฺณณฺปะจฺเจกสจฺโจ โหติ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ยานิ ตานิ  
ปฺปฺกฺสมณฺพฺราหฺมณานํ ปฺปฺกฺปะจฺเจกสจฺจ  
อสฺสฺสโต โลโกติ วา อนฺตวา โลโกติ วา อนฺตวา โลโกติ  
วา ตํ ชิวํ ตํ สรฺริณฺติ วา อณฺณํ ชิวํ อณฺณํ สรฺริณฺติ วา  
โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺาติ วา น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺาติ  
วา โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺาติ วา เนว โหติ  
#๑ ม. ยฺ. ปาเท ปาท์ ฯ ๒ โป. อจฺโจชาย ฯ ๓ โป. ม. วิหฺริ อาตาปี ฯ  
#ยฺ. วิหฺรมาโนปี ฯ

น น โหติ ตถาคโต ปรมมรรณาติ वा सपुपानि तानि नुณณानि  
 โหนฺติ ปฺนุณฺณานि จตฺตानิ वनฺตानि มุตฺตानि ปหีนานि ปฏินิสฺสัจ्ञานि  
 เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปฺนุณฺณปจฺเจกสจฺโจ โหติ ฯ กถญจ ภิกฺขเว  
 ภิกฺขุ สมวยสฺสฺสฺสโน โหติ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน กามสฺสนา ปหีนา  
 โหติ ภเวสฺนา ปหีนา โหติ พุรหุํจริเยสฺนา ปฏฺธิปฺปสฺสฺสฺสธา  
 โหติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ สมวยสฺสฺสฺสโน โหติ ฯ กถญจ  
 ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปสฺสฺสฺสฺสทกฺกายสฺสงฺขาโร โหติ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สุขสฺส  
 จ ปหानา ทุกฺขสฺส จ ปหानา ปุพฺเพว โสมนสฺสโทมนสฺसानํ อตฺถงฺคมา  
 อทุกฺขมสฺสํ อุเปกฺขาสติปาริสฺสฺสฺสํ จตฺตํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ  
 เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปสฺสฺสฺสฺสทกฺกายสฺสงฺขาโร โหติ ฯ กถญจ ภิกฺขเว  
 ภิกฺขุ ปฏฺธิโน โหติ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อสฺสฺสฺสฺสโน ปหีโน โหติ  
 อจฺฉินฺนํมฺโล ตาลาวตฺถกโต อนภาวํ คโต อายตีอนุปฺปาทมฺโม เอวํ  
 โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปฏฺธิโน โหติ ฯ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปฺนุณฺณปจฺเจกสจฺโจ  
 สมวยสฺสฺสฺสโน ปสฺสฺสฺสฺสทกฺกายสฺสงฺขาโร ปฏฺธิโนติ วุจฺจติ ฯ

กามสฺสนา	ภเวสฺนา	พุรหุํจริเยสฺนา	สท
อติ	สจฺจปฺรามาส	ทิจฺฉิจฺฉฺจฺจนา	สมฺมุสฺสยา
สพฺพ	ราควิรตฺตสฺส	ตณฺหกฺขยวิมุตฺติโน	
เอสฺนา	ปฏินิสฺสฺสฺสธา	ทิจฺฉิจฺฉฺจฺจนา	สมฺมุหตา
สเว	สนฺโต สโต	ภิกฺขุ	ปสฺสฺสฺสฺสโร
มานา	ภิสฺมยา	พุทฺโธ	ปฏฺธิโนติ
			วุจฺจตีติ ฯ

[๑๕] อถโฆ อุษฺชโย พุราหฺมโณ เยน ภควา เตนุปลสงฺกมิ  
อุปลสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ สมฺโมติ สมฺโมทนียํ ถถํ สาราณียํ  
วีสฺวาเรตฺวา เอกมฺนุตํ นิสฺสีติ เอกมฺนุตํ นิสฺสินฺโน โฆ อุษฺชโย พุราหฺมโณ  
ภควนฺตํ เอตทโวจ ภาวปี โน โคตโม ยถฺยํ วณฺณตฺตีติ ฯ น  
โฆ อหํ พุราหฺมณ สพฺพิ ยถฺยํ วณฺณเมมิ น ปนาหํ พุราหฺมณ  
สพฺพิ ยถฺยํ น วณฺณเมมิ ยถฺยารุเป โฆ พุราหฺมณ ยถฺยเเว คาโว  
หฺลยฺณนฺติ อเชพฺกา หฺลยฺณนฺติ กุกฺกฏฺสุกรรา หฺลยฺณนฺติ วิวิธา  
ปาณา สงฺฆาตํ อาปชฺชนฺติ เอวรูปํ โฆ อหํ พุราหฺมณ สारมฺภํ  
ยถฺยํ น วณฺณเมมิ ตํ กิสฺส เหตุ เอวรูปฺยหิ พุราหฺมณ  
सारมฺภํ ยถฺยํ น อุปลสงฺกมฺนฺติ อรหนฺโต वा อรหฺตฺตมคฺคํ वा  
สมาปนฺนา ยถฺยารุเป จ โฆ พุราหฺมณ ยถฺยเเว เนว คาโว หฺลยฺณนฺติ  
น อเชพฺกา หฺลยฺณนฺติ น กุกฺกฏฺสุกรรา หฺลยฺณนฺติ น วิวิธา  
ปาณา สงฺฆาตํ อาปชฺชนฺติ เอวรูปํ โฆ อหํ พุราหฺมณ นีรารมฺภํ  
ยถฺยํ วณฺณเมมิ ยทิตํ นิจฺจทานํ อนุกุลยถฺยํ ตํ กิสฺส เหตุ  
เอวรูปฺยหิ พุราหฺมณ นีรารมฺภํ ยถฺยํ อุปลสงฺกมฺนฺติ อรหนฺโต वा  
อรหฺตฺตมคฺคํ वा สมาปนฺนาติ ฯ

อสุสมธฺริ ปุริสเมธฺริ      สมฺมาปาสิ วาชเปยฺยํ นีรคฺคพิ  
มหายถฺยวามหารมฺภา      น เต โหนฺติ มหฺปฺผลา ฯ  
อเชพฺกา จ คาโว จ      วิวิธา ยตฺถ หฺลยฺณเร  
น ตํ สมฺมคฺคตา ยถฺยํ      อุปยฺนฺติ มहेสิโน ฯ

ยลจ ยลฉ นิรามภัก ๑ ยชนตยนุกถั สทา  
นาเชพกา จ คาโว จ วิวิชา ยตุถ ๒ หลยเร  
ตลจ สมมคคตา ยลฉ อุปนติ มหสิโน ๗  
เอวิ ๓ ยเชถ เมธาวิ เอโส ยลโธ มหปฺโธ ๗  
เอวิ ๔ หิ ยชมานสฺส เสยโย โหติ น ปาปิโย  
ยลโธ จ วิปฺโธ โหติ ปสฺสิตฺติ จ เทวตาทิ ๗

[๕๐] อถโข อุทายิ พุราหฺมโณ เชน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ  
อุปสงฺกमितฺวา ภควตา สทฺธิ สมฺโมติ สมฺโมทณฺิยํ กถํ สาราณฺิยํ  
วีสิตฺวาเรตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสิทฺธิ เอกมฺนตํ นิสฺสินฺโน โข อุทายิ พุราหฺมโณ  
ภควนฺตํ เอตทโวจ ภวํปิ โน โคตโม ยลฉ วณฺณตฺติ ๗ น  
โข อหํ พุราหฺมณ สพฺพํ ยลฉ วณฺณมฺมิ น ปนาหํ พุราหฺมณ  
สพฺพํ ยลฉ น วณฺณมฺมิ ยถารูเป โข พุราหฺมณ ยลเย คาโว  
หลยณฺติ อเชพกา หลยณฺติ กุกฺกุฏฺสูกรฺวา หลยณฺติ วิวิชา  
ปาณา สงฺฆาตํ อปฺชฺชนฺติ เอวรูปี โข อหํ พุราหฺมณ สารมฺภัก  
ยลฉ น วณฺณมฺมิ ตํ กิสฺส เหตุ เอวรูปฺยหิ พุราหฺมณ สารมฺภัก  
ยลฉ น อุปสงฺกมฺนฺติ อรหฺนฺโต วา อรหฺตฺตมคฺคํ วา สฺมาปฺนฺนา  
ยถารูเป จ โข พุราหฺมณ ยลเย เนว คาโว หลยณฺติ น  
อเชพกา หลยณฺติ น กุกฺกุฏฺสูกรฺวา หลยณฺติ น วิวิชา ปาณา  
สงฺฆาตํ อปฺชฺชนฺติ เอวรูปี โข อหํ พุราหฺมณ นิรามภัก ยลฉ  
#๑ ม. ย. เย จ ยลยา นิรามภภา ๗ ๒ โป. ยตุถ น หลยเร ๗ ม. ย. เนตฺถ  
#หลยเร ๗ ๓-๔ ม. ย. เอตํ ๗

วณณเมมิ ยทิตํ นิจฺจทานํ อนุกุลยณณํ ตํ กิสฺส เหตุ เอวรูปฺยหิ  
พฺรหฺมณ นีรารมฺภํ ยณณํ อุปสงฺกมฺนฺติ อรหฺนฺโต วา อรหฺตฺตมคฺคํ  
วา สฺมาปฺนฺนาติ ฯ

อภิสงฺขตํ นีรารมฺภํ      ยณณํ กาลน กปฺปิย  
ตาทิสํ อุปสํยฺนฺติ      สยฺยตฺตา พฺรหฺมจารโย ๑  
วิวญฺญจฺจทา จ เย โลเก      วิตฺตวตฺตา กุลํ คตฺตี  
ยณณเมตํ ปสฺสฺนฺติ      พุทฺธา ปุณฺณสฺส ๒ โกวินา  
ยณฺเเว วา ยทิตฺวา สทฺเช      หุณฺณํ ๓ กตฺวา ยถารหํ  
ปสฺนฺนจิตฺโต ยชติ      สฺสขตฺเต พฺรหฺมจาริสฺสุ  
สุหฺตํ สฺยิฏฺฐจํ สฺมปฺตตํ ๔      ทกฺขิณฺเอยฺเยสฺสุ ยํ กตํ  
ยณฺโถ จ วิปฺโล โหติ      ปสฺสีทฺนฺติ จ เทวตา ฯ 1  
เอวํ ยชิตฺวา เมธาวิ      สทฺโธ มุคฺเตน เจตฺสา  
อพฺยาปชฺฉํ สฺขํ โลกํ      ปณฺชติโต อุปปชฺชตฺติติ ฯ

จกฺกวคฺโค จตฺตฺโต ฯ

ตสฺสุทฺทานํ

จกฺโก สงฺคโห สฺสีโห ปสาโท วสฺสกาเรน ปณฺจมํ  
โทณฺเ อปฺริหานิ ปฏฺฐิสฺสโน      อฺชชโย อฺทาเยน เต ทสาติ ฯ

#๑ ย. พฺรหฺมจฺริยา ฯ ๒ ม. ยณฺณสฺส ฯ ๓ ม. หพฺยํ ฯ ย. ภพฺยํ ฯ

#๔ ม. ย. สฺปฺปตฺตํ ฯ



โรหิตสุสวकुโค ปณจโม

[๔๑] จตสุโส อีมา ภิกขเว สมာธิภาวนา กตมา จตสุโส  
 อตุถิ ภิกขเว สมာธิภาวนา ภาวิตา พหุสีกตา ทิฏฐธมฺมสุขวิหาราย  
 สํวตฺตติ อตุถิ ภิกขเว สมာธิภาวนา ภาวิตา พหุสีกตา ฅาณทสุสนปฏฺฐิลาภาย  
 สํวตฺตติ อตุถิ ภิกขเว สมာธิภาวนา ภาวิตา พหุสีกตา  
 สติสมฺปชฅณาย สํวตฺตติ อตุถิ ภิกขเว สมာธิภาวนา ภาวิตา พหุสีกตา  
 อาสวานํ ขยาย สํวตฺตติ ฯ กตมา จ ภิกขเว สมာธิภาวนา  
 ภาวิตา พหุสีกตา ทิฏฐธมฺมสุขวิหาราย สํวตฺตติ อธิ ภิกขเว ภิกขุ  
 วิวิจฺเจว กามเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตกุกํ สวิจาร์ วิเวกขํ  
 ปิตฺติสุขํ ปจฺมํ ฅานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ วิตกุกิจจารานํ ฐปฺสมา  
 อหุฅตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตโส เอโกทิกาวํ อวิตกุกํ อวิจาร์ สมာธิขํ  
 ปิตฺติสุขํ ทุติยํ ฅานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ปิตฺติยา จ วิราคา อุเปกฺขโก  
 จ วิหฺรติ สโต จ สมฺปชาโน สุขญจ กายเนน ปฏฺฐิตฺเวเทติ ญนฺตํ  
 อริยา อาจิกฺขนฺติ อุเปกฺขโก สติมา สุขวิหารีติ ตติยํ ฅานํ  
 อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ สุขสุส จ ปหานา ทุกฺขสุส จ ปหานา ปุพฺเพว  
 โสมนสุสโทมนสุสานํ อตฺถงฺคมา อทุกฺขมฺสุขํ อุเปกฺขาสติปาริสฺสุทฺธี จจฺจตฺถํ  
 ฅานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ อัย ๑ ภิกขเว สมာธิภาวนา ภาวิตา พหุสีกตา  
 ทิฏฐธมฺมสุขวิหาราย สํวตฺตติ ฯ กตมา จ ภิกขเว สมာธิภาวนา ภาวิตา  
 พหุสีกตา ฅาณทสุสนปฏฺฐิลาภาย สํวตฺตติ อธิ ภิกขเว ภิกขุ อาโลกสญฺญํ  
 มนสิกโรติ ทิวาสญฺญํ อธิฏฺฐาติ ยถา ทิวา ตถา รตฺตี  
 #๑ ย. อัย วุจฺจติ ฯ อิตโต ปรี อีทิสเมว ฯ

ยถา รตฺตี ตถา ทิวา อิติ วิวิตฺเตน ๑ เจตฺสา อปรฺโยนฺทฺเชน สปรฺปภาสํ  
 จิตฺตํ ภาเวติ อัยํ ภิกฺขเว สฺมาธิภาวนา ภาวิตา พหุลีกตา ฅาณทสฺสน-  
 ปฏฺฐิตาภาย สํวตฺตติ ๑ กตฺมา จ ภิกฺขเว สฺมาธิภาวนา ภาวิตา พหุลีกตา  
 สติสมฺปชฅณฺาย สํวตฺตติ อีธ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน วิทิตา เวทนา  
 อุปรฺชชฺนฺติ วิทิตา ตฺถฺจนฺติ วิทิตา อพฺภตฺถํ คจฺจนฺติ วิทิตา  
 สลฺยณา ... วิทิตา วิตฺกกา อุปรฺชชฺนฺติ วิทิตา ตฺถฺจนฺติ วิทิตา อพฺภตฺถํ  
 คจฺจนฺติ อัยํ ภิกฺขเว สฺมาธิภาวนา ภาวิตา พหุลีกตา สติสมฺปชฅณฺาย  
 สํวตฺตติ ๑ กตฺมา จ ภิกฺขเว สฺมาธิภาวนา ภาวิตา พหุลีกตา  
 อาสวานํ ขยาย สํวตฺตติ อีธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปฺลจฺสุ อุปาทานกฺขนฺเชสุ  
 อุทฺยพฺพยานุปรฺสฺสี วิหฺรติ อิติ รุปรํ อิติ รุปรฺสฺส สฺมฺทโย อิติ รุปรฺสฺส  
 อตฺถจฺจโม อิติ เวทนา อิติ เวทนาย สฺมฺทโย อิติ เวทนาย  
 อตฺถจฺจโม อิติ สลฺยณา อิติ สลฺยณาย สฺมฺทโย อิติ สลฺยณาย  
 อตฺถจฺจโม อิติ สงฺขารานํ อิติ สงฺขารานํ สฺมฺทโย อิติ สงฺขารานํ  
 อตฺถจฺจโม อิติ วิญฺญาณํ อิติ วิญฺญาณสฺส สฺมฺทโย อิติ  
 วิญฺญาณสฺส อตฺถจฺจโมติ อัยํ ภิกฺขเว สฺมาธิภาวนา ภาวิตา พหุลีกตา  
 อาสวานํ ขยาย สํวตฺตติ ๑ อีมา โข ภิกฺขเว จตฺสฺโส สฺมาธิภาวนา ๑  
 อิทฺถจ ปน เมตฺถํ ภิกฺขเว สนฺธาย ภาสิตํ ปารายเน ปุณฺณปฺลเยห ๒

สงฺขาย โลกสฺมิ ปโรปรานิ  
 ยสฺสลิขฺชิตํ นตฺถิ กุหฺลิจิ โลกเ  
 สนฺโต วิฐฺโม อนีโฆ นิราโส

#๑ ม. ย. วิวญฺเณน ๑ ๒ ม. ย. ปุณฺณกปฺลเยห ๑

อตาริ โส ชาติขรณฺติ พุริมีติ ฯ

[๔๒] จตุตาริมาณี ภิกฺขเว ปญฺหพฺยากรณานิ กตมานิ จตุตาริ  
อตุถิ ภิกฺขเว ปโยหฺ เอกํสพฺยากรณํโย อตุถิ ภิกฺขเว ปโยห  
วิภชฺชพฺยากรณํโย อตุถิ ภิกฺขเว ปโยหฺ ปฏิปฺจุฉาพฺยากรณํโย  
อตุถิ ภิกฺขเว ปโยหฺ จปฺนีโย อิมานิ โข ภิกฺขเว จตุตาริ  
ปญฺหพฺยากรณานิตี ฯ

เอกํสวจฺนํ เอกํ	วิภชฺชวจฺนาปรี
ตติยํ ปฏิปฺจุฉเยย	จตุตฺถํ ปน จาปเย ฯ
โย จ เนถํ ตตฺถ ตตฺถ	ชานาติ อนุชฺชมมตฺ
จตุปฺลพฺหสฺส กุสโล	อาหุ ภิกฺขุํ ตถาวีริ ฯ
ทฺวาราสโท ทฺวปฺปสโห	คมฺภีโร ทฺวปฺปธิสฺสิโย
อโถ อตุเถ อนตุเถ จ	อุภยตฺถสฺส ๑ โกวิโท
อนตฺถํ ปรีวชฺเชติ	อตุถํ คณฺหาติ ปณฺหิโต
อตุถาภิสฺมยา ธีโร	ปณฺหิโตติ ปวฺจจฺตีติ ฯ

[๔๓] จตุตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมี  
กตเม จตุตาโร โภชฺครุ น สทฺธมฺมครุ มกฺขครุ น สทฺธมฺมครุ  
ลาภครุ น สทฺธมฺมครุ สกฺกาการฺครุ น สทฺธมฺมครุ อีเม โข  
ภิกฺขเว จตุตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมี ฯ จตุตาโรเม  
ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมี กตเม จตุตาโร  
สทฺธมฺมครุ น โภชฺครุ สทฺธมฺมครุ น มกฺขครุ สทฺธมฺมครุ น  
#๑ ม. ย. อุภยสฺส โหติ โกวิโท ฯ

ลาภครุ สทฺธมฺมครุ น สกฺการครุ อิมเ โข ภิกฺขเว จตฺตารโ  
ปฺปคฺคลา สนนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสมฺมินฺติ ฯ

โกธมกฺขครุ ภิกฺขุ ลาภสกฺการคารโว  
น เต ชมฺเม วิรุหนฺติ สมฺมาสมฺพุทฺธเทสีเต ฯ  
เย จ สทฺธมฺมครุโน วิหฺสิ วิหรนฺติ จ  
เต เว ชมฺเม วิรุหนฺติ สมฺมาสมฺพุทฺธเทสีเตติ ฯ

[๔๔] จตฺตารโमे ภิกฺขเว อสทฺธมฺมา กตฺเม จตฺตารโ

โกธครุตา น สทฺธมฺมครุตา มกฺขครุตา น สทฺธมฺมครุตา ลาภครุตา  
น สทฺธมฺมครุตา สกฺการครุตา น สทฺธมฺมครุตา อิมเ โข ภิกฺขเว  
จตฺตารโ อสทฺธมฺมา ฯ จตฺตารโमे ภิกฺขเว สทฺธมฺมา กตฺเม จตฺตารโ  
สทฺธมฺมครุตา น โภธครุตา สทฺธมฺมครุตา น มกฺขครุตา สทฺธมฺมครุตา  
น ลาภครุตา สทฺธมฺมครุตา น สกฺการครุตา อิมเ โข  
ภิกฺขเว จตฺตารโ สทฺธมฺมาติ ฯ

โกธมกฺขครุ ภิกฺขุ ลาภสกฺการคารโว  
ทุกฺเขตฺเต วุตฺตพีชฺว สทฺธมฺเม น วิรุหฺติ ฯ  
เย จ สทฺธมฺมครุโน วิหฺสิ วิหรนฺติ จ  
เต เว ชมฺเม วิรุหนฺติ เสนฺหนฺนฺวายมิโวสชาติ ฯ

[๔๕] เอกํ สมฺมํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรฺติ เชตวนเ อนาถปิณฺฑทิกสฺส

อาราเม ฯ อถ โข โรหิตสฺโส เทวปฺปฺตฺโต อภิกฺกนฺตฺยา  
รตฺติยา อภิกฺกนฺตฺวณฺโณ เกวลกปฺปํ เชตวนํ โอภาเสตฺวา เยน  
#๑ ไป. วิหฺสิ วิหรนฺติ จ ฯ

ภควา เตนุปลงกมิ อุปสงกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ  
อฏฺฐาสิ เอกมนฺตํ จิโต โข โรหิตสฺโส เทวปฺตฺโต ภควนฺตํ เอตทโวจ  
ยตุถ นฺ โข ฆนฺเต น ชายติ น ชียฺยติ น มียฺยติ น จวติ น  
อุปฺปชฺชติ สกฺกา นฺ โข [๑] ฆนฺเต คมเนน โลกสฺส อนฺตํ ๒ ฅาตุํ วา  
ทฏฺฐํ วา ปาปฺณิตฺตุํ วาติ ฯ ยตุถ โข อาวุโส น ชายติ น ชียฺยติ  
น มียฺยติ น จวติ น อุปฺปชฺชติ นาหนฺตํ คมเนน โลกสฺส อนฺตํ  
ฅาตยฺยํ ทฏฺฐยฺยํ ปตฺตยฺยนฺติ วทามิติ ฯ อจฺจริยํ ฆนฺเต อพฺภุตํ  
ฆนฺเต ยาว สุภาสิตถจฺจิทํ ฆนฺเต ภควตา ยตุถ โข อาวุโส  
น ชายติ น ชียฺยติ น มียฺยติ น จวติ น อุปฺปชฺชติ นาหนฺตํ  
คมเนน โลกสฺส อนฺตํ ฅาตยฺยํ ทฏฺฐยฺยํ ปตฺตยฺยนฺติ วทามิติ  
ภูตปฺพุพพาหํ ฆนฺเต โรหิตสฺโส นาม อิติ อโหสิ โภชปฺตฺโต อิทฺธิมา  
เวหาสงฺกโม ตสฺส มยฺหํ ฆนฺเต เอวฺรุโป ชโว อโหสิ เสยฺยถาปี  
นาม ทพฺพทฺธมฺโม ธนฺนุคฺโค โห สุสิทฺธิจฺจิโต กตฺตฺโต กตฺปาสโน ลหฺนฺเณ  
อสเนน อปฺปกสิเรน ติริยํ ตาลจฺฉายํ ๓ อติปาเตยฺย เอวฺรุโป  
ปทฺวิติหาโร อโหสิ เสยฺยถาปี นาม ปุรฺตฺติมา สมฺมทฺทา ปจฺฉิมฺโม สมฺมทฺโท  
ตสฺส มยฺหํ ฆนฺเต เอวฺรุเปน ชเวน สมฺนฺนาคตสฺส เอวฺรุเปน จ  
ปทฺวิติหาเรน เอวฺรุปี อิจฺฉาคตํ อุปฺปชฺชิ อหํ คมเนน โลกสฺส  
อนฺตํ ปาปฺณิสฺสามิติ โส โข อหํ ฆนฺเต อณฺณเตรว อสิตปีตฺขายิตฺสายิตา  
อณฺณตฺร อจฺจารปฺสฺสาวกมฺมา อณฺณตฺร นิตฺทาทกิลมถปฺปฏิวิโนทนา  
วสฺสสตาโยโก วสฺสสตฺชีวี วสฺสสตํ คนฺตฺวา อปฺปตฺวา  
#๑ ม. โส ฯ ย. โน ฯ ๒ ม. อนฺโต ฯ อิตฺ ปรี อิทฺสเมว ฯ ๓ ย. ตาลจฺฉายํ ฯ

โลกุตต อนุตฺ อนุตราเยว กาลกโต อจฺจริยํ ฆนฺเต อพฺภุตํ  
ฆนฺเต ยาว สุภาสิตตฺถิหํ ฆนฺเต ฆควตา ยตฺถ โข อวฺวโส  
น ชายติ น ชียฺยติ น มียฺยติ น จวติ น อุปฺปชฺชติ นาหนฺตํ  
คฺมเนน โลกุตฺต อนุตฺ ฅาตฺตยํ ทฺถฺจฺจยํ ปตฺตฺยฺยนฺติ วทามิติ ฯ  
ยตฺถ โข อวฺวโส น ชายติ น ชียฺยติ น มียฺยติ น จวติ น  
อุปฺปชฺชติ นาหนฺตํ คฺมเนน โลกุตฺต อนุตฺ ฅาตฺตยํ ทฺถฺจฺจยํ  
ปตฺตฺยฺยนฺติ วทามิ น จาหํ อวฺวโส อุปฺปตฺตวาว โลกุตฺต อนุตฺ  
ทฺถฺจฺจยํ อนุตฺทริยํ วทามิ อปฺปีจํา อวฺวโส อิมฺสฺมีเยว พฺยามมตฺเต  
กเพวเร สสฺถฺถมฺหิ ๑ สมนเก โลกนฺจ ปณฺญาเปมิ โลกสมฺมทฺถนฺจ  
โลกนโรชฺชนฺจ โลกนโรชฺคคามินินฺจ ปฏฺิพทฺนฺติ ฯ

คฺมเนน น ปตฺตพฺโพ โลกุตฺตฺนโต กุทาจํ  
น จ อุปฺปตฺตวา โลกนฺตํ ทฺถฺจฺจยํ อตฺถิ ปโมจํ ฯ  
ตฺสฺมา หเว โลกวิทฺถุ สฺเมโช  
โลกนฺตฺถุ วุสิตพฺรหฺมจฺริโย  
โลกุตฺต อนุตฺ สฺมิตาวิ ฅตฺตวา  
นาสีสฺติ โลกมิมํ ปฺรณฺจชาติ ฯ

[๔๖] อถ โข ฆควา ตฺสฺสา รตฺติยา อจฺจเยน ฆิกฺขุ อามนฺเตสิ  
อิมํ ฆิกฺขเว รตฺติโร หิตฺสฺโส เทวปฺตฺโต อฆิกฺกนฺตฺตาย รตฺติยา อฆิกฺกนฺตฺตวณฺโณ  
เกวลกปฺปี เชตวณฺโณ โອภาเสตฺตวา เยนําหํ เตนฺอุปฺสงฺกมิ  
อุปฺสงฺกมิตฺตวา มํ อฆิวาเทตฺตวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ เอกมนฺตํ จิตฺโต  
#๑ ไป. ม. สสฺถฺถมฺหิ ฯ ย. สสฺถฺถมฺหิ ฯ

โฆ ภิกขเว โรหิตสฺโส เทวปฺตุโต มํ เอตทโวจ ยตถ นฺ โฆ ฆนฺเต  
น ชายติ น ชียฺยติ น มียฺยติ น จวติ น อุปฺปชฺชติ สกฺกา น  
โฆ ฆนฺเต คมเนน โลกสฺส อนฺตํ ฌาตฺถ วา ทฏฺฐํ วา ปาปฺณิถฺตุ  
วาทิ ฯ เอวํ วุตฺเต อหํ ภิกขเว โรหิตสฺสํ เทวปฺตุตํ เอตทโวจ  
ยตถ โฆ อาวุโส น ชายติ น ชียฺยติ น มียฺยติ น จวติ น  
อุปฺปชฺชติ นาหนฺตํ คมเนน โลกสฺส อนฺตํ ฌาตฺถยฺยํ ทฏฺฐยฺยํ  
ปตฺตยฺยณฺติ วทามิติ ฯ เอวํ วุตฺเต ภิกขเว โรหิตสฺสํ เทวปฺตุโต มํ  
เอตทโวจ อจฺฉริยํ ฆนฺเต อพฺภุตํ ฆนฺเต ยาว สฺภาสิตฺตจฺจิทํ ฆนฺเต  
ภควตา ยตถ โฆ อาวุโส น ชายติ น ชียฺยติ น มียฺยติ น  
จวติ น อุปฺปชฺชติ นาหนฺตํ คมเนน โลกสฺส อนฺตํ ฌาตฺถยฺยํ  
ทฏฺฐยฺยํ ปตฺตยฺยณฺติ วทามิติ ๑ ภูตฺปฺพุพฺพาหํ ฆนฺเต โรหิตสฺสํ นาม  
อิสิ อโหสิ โภชฺชปฺตุโต อิทธิมา เวหาสจฺจโม ตสฺส มยฺหํ ฆนฺเต  
เอวฺรูโป ชโว อโหสิ เสยฺยถาปี นาม ทพฺพทฺธมฺโม ฌนฺนคฺคโห สฺสิกฺกิโธ  
กตฺตฺโต กตฺตฺปาสโน ลหุเกน อสเนน อปฺปกสิเรน ติริยํ ตาลจฺฉายํ  
อติปาเตยฺย เอวฺรูโป ปทวิติหาโร อโหสิ เสยฺยถาปี นาม ปุรฺตฺถิมมา  
สมฺมทฺธา ปจฺฉิมโม สมฺมทฺโท ตสฺส มยฺหํ ฆนฺเต เอวฺรูเปน  
ชเวน สมฺนฺนาคตฺสฺส เอวฺรูเปน จ ปทวิติหาเรน เอวฺรูปี อิจฺฉาคตฺถํ  
อุปฺปชฺชติ อหํ คมเนน โลกสฺส อนฺตํ ปาปฺณิสฺสามิติ โส โฆ อหํ  
ฆนฺเต อณฺณเตรว อสิตฺตปีตฺตยาตฺตยาตฺตา อณฺณตฺตร อจฺจอารปฺสฺสาวกมฺมา  
#๑ ม. ยฺ. อิตฺตทฺโท นตฺถิ ฯ

กมมา อณฺเฏน นินฺทาทกิลมถปฺภิวินทนา วสุสสตาโยโก วสุสสทชีวี  
วสุสสตี กนฺตฺวา อปฺปตฺวาว โลกสฺส อนฺตํ อนฺตราเยว กาลกโต  
อจฺฉริยํ ฆนฺเต อพฺภตํ ฆนฺเต ยาว สุภาสิตตฺตฺยจิทํ ฆนฺเต ภควตา  
ยตฺถ โข อวฺวโส น ชายติ น ชียฺยติ น มียฺยติ น จวติ น  
อุปฺปชฺชติ นาหนฺตํ กมเนน โลกสฺส อนฺตํ ฌาตยฺยํ ทฏฺจยฺยํ  
ปตฺตยฺยนฺติ วทามิตี ฯ เอวํ วุตฺเต อหํ ภิกฺขเว โรหิตสฺสํ เทวปฺปตฺตํ  
เอตทโวจํ ยตฺถ โข อวฺวโส น ชายติ น ชียฺยติ น มียฺยติ น  
จวติ น อุปฺปชฺชติ นาหนฺตํ กมเนน โลกสฺส อนฺตํ ฌาตยฺยํ ทฏฺจยฺยํ  
ปตฺตยฺยนฺติ วทามิ น จาหํ อวฺวโส อปฺปตฺวาว โลกสฺส อนฺตํ  
ทุกฺขสฺส อนฺตฺกิริยํ วทามิ อปฺปิจาหํ อวฺวโส อิมสฺมึเวยว พฺยามมตฺเต  
กเพวเร สสณฺณมฺหิ ๑ สมเนก โลกณฺจ ปณฺญาเปมิ โลกสมฺมุทฺยณฺจ  
โลกนโรชณฺจ โลกนโรชคามินิณฺจ ปฏฺธิปทฺนติ ฯ

กมเนน น ปตฺตพฺโพ โลกสฺสนฺโต กุทาจนํ  
น จ อปฺปตฺวา โลกนฺตํ ทุกฺขา อตฺถิ ปโมจนํ ฯ  
ตสฺมา หเว โลกวิฑู สฺมุเโ  
โลกนฺตฺตฺว สฺสิตฺตฺพฺรหฺมจฺริโย  
โลกสฺส อนฺตํ สมิตาวิ ฌตฺวา  
นาสึสตี โลกมิมํ ปฺรณฺจาทิ ฯ

[๔๗] จตฺตาริมาณี ภิกฺขเว สุวิฑูรวิฑูรานิ กตฺมานิ จตฺตาริ

#๑ ม. ย. สณฺณมฺหิ ฯ



นภณจ ภิกขเว ปจวี จ อิทํ ปจมํ สุวิฑูรวิฑูเร ๑ โอริมณจ ภิกขเว  
ตีริ สมุททสุส ปาริมณจ ตีริ อิทํ ทุตติยํ สุวิฑูรวิฑูเร ๑ ยโต จ  
ภิกขเว เวโรจโน อพภูเทติ ยตุถ จ อตุถกเมติ ๒ อิทํ ตติยํ  
สุวิฑูรวิฑูเร ๑ สตณจ ภิกขเว ฌมโม อสตณจ ฌมโม อิทํ จตุตถํ  
สุวิฑูรวิฑูเร ๑ อิมานิ โข ภิกขเว จตุตถาริ สุวิฑูรวิฑูรานิติ ฯ

นภณจ ฑูเร ปจวี จ ฑูเร  
ปาริ สมุททสุส ตทาหุ ฑูเร  
ยโต จ เวโรจโน อพภูเทติ  
ปภงกโร ยตุถ จ อตุถเมติ  
ตโต หเว ฑูรตริ วทนฺติ  
สตณจ ฌมมํ อสตณจ ฌมมํ ฯ  
อพุยายิโก โหติ สติ สมากโม  
ยวามปิ ติฏฺฐเจยฺย ตเถว โหติ ฯ  
จิปฺปณฺหิ เวติ อสติ สมากโม  
ตสุมา สติ ฌมมา ๑ อสพฺภิ อารกาติ ฯ

[๔๘] เอกํ สมยํ ภควา สวตฺถิยํ วิหริติ เชตวนเ อนาถปิณฺฑทิกสุส  
อาราเม ฯ เตน โข ปน สมเยน อายสุมา วิสาโ  
ปฺนจาลิปฺตุโต อุปฺภูจฺจานสาลาโย ภิกขุ ฌมฺมียา กถาย สนฺทสุเสติ สมากเปติ  
#๑ โป. ย. สุวิฑูรวิฑูริ ฯ ๒ ม. ย. อตุถเมติ ฯ ๓ โป. ม. ย. ฌมโม ฯ

สมุตเตเชติ สมุหังเสติ โปริยา วาจา ย วิสุตฺถาย อนลคพาย  
 อตฺถสฺส วิญญาปนียา ปริยาปนฺนายน อนิสฺสิตาย ฯ อถ โข ภควา  
 สายณฺหสมฺมํ ปฏิสลฺลانا วุจฺจโถ เยนุปฺปฺจฺจานสาลา เตนุปฺสงฺกมิ  
 อุปฺสงฺกมิตฺวา ปญฺจตฺเต อาสเน นิสฺสีทิ นิสฺซชฺช โข ภควา ภิกฺขุ  
 อามนฺเตสิ โโก นุ โข ภิกฺขเว อุปฺปฺจฺจานสาลา ยํ ภิกฺขุ ฌมฺมียา  
 กถาย สนฺทสฺเสติ สมากเปติ สมุตเตเชติ สมุหังเสติ โปริยา วาจา  
 วิสุตฺถาย อนลคพาย อตฺถสฺส วิญญาปนียา ปริยาปนฺนายน อนิสฺสิตายาติ ฯ  
 อายสฺมา ภนฺเต วิสาโข ปญฺจาลิปฺตุโต อุปฺปฺจฺจานสาลา ยํ  
 ภิกฺขุ ฌมฺมียา กถาย สนฺทสฺเสติ สมากเปติ สมุตเตเชติ สมุหังเสติ  
 โปริยา วาจา วิสุตฺถาย อนลคพาย อตฺถสฺส วิญญาปนียา ปริยาปนฺนายน  
 อนิสฺสิตายาติ ฯ อถ โข ภควา อายสฺมนฺตํ วิสาขํ ปญฺจาลิปฺตุตํ  
 เอตทโวจ สาธุ สาธุ วิสาข สาธุ โข ตวํ วิสาข ภิกฺขุ  
 ฌมฺมียา กถาย สนฺทสฺเสติ สมากเปติ สมุตเตเชติ สมุหังเสติ โปริยา  
 วาจา วิสุตฺถาย อนลคพาย อตฺถสฺส วิญญาปนียา ปริยาปนฺนายน  
 อนิสฺสิตายาติ ฯ

นาทาสมานํ ชานนฺติ มิสุลํ พาลหิ ปญฺจิตํ  
 ภาสมานญจ ชานนฺติ เทเสนฺตํ อมตํปํทํ ฯ  
 ภาสเย โชตเย ฌมฺมํ ปคฺคณฺเห อสิณํ ฌมฺ  
 สฺภาสิตชชา อิสโย ฌมฺโม หิ อสิณํ ฌโชติ ฯ

[๔๕] จตุตาโรเม ภิกฺขเว สลฺยณาวิปฺลฺลาสา จิตฺตวิปฺลฺลาสา

ทิฏฐิวิปลลาสา กตเม จตุตาโร อนิจฺเจ ภิกฺขเว นิจฺจนฺติ  
 สลฺยวิปลลาโส จิตฺตวิปลลาโส ทิฏฐิวิปลลาโส ทุกฺখে ภิกฺขเว  
 สฺขนฺติ สลฺยวิปลลาโส จิตฺตวิปลลาโส ทิฏฐิวิปลลาโส อนตฺตนิ  
 ภิกฺขเว อตฺตาคิ สลฺยวิปลลาโส จิตฺตวิปลลาโส ทิฏฐิวิปลลาโส  
 อสุภะ ภิกฺขเว สฺขนฺติ สลฺยวิปลลาโส จิตฺตวิปลลาโส ทิฏฐิวิปลลาโส  
 อิม โข ภิกฺขเว จตุตาโร สลฺยวิปลลาสา จิตฺตวิปลลาสา  
 ทิฏฐิวิปลลาสา ฯ จตุตาโรเม ภิกฺขเว นสลฺยวิปลลาสา  
 นจิตฺตวิปลลาสา นทิฏฐิวิปลลาสา กตเม จตุตาโร อนิจฺเจ ภิกฺขเว  
 อนิจฺจนฺติ นสลฺยวิปลลาโส นจิตฺตวิปลลาโส นทิฏฐิวิปลลาโส ทุกฺখে  
 ภิกฺขเว ทุกฺขนฺติ นสลฺยวิปลลาโส นจิตฺตวิปลลาโส นทิฏฐิวิปลลาโส  
 อนตฺตนิ ภิกฺขเว อนตฺตาคิ อสลฺยวิปลลาโส นจิตฺตวิปลลาโส  
 นทิฏฐิวิปลลาโส อสุภะ ภิกฺขเว อสุภนฺติ นสลฺยวิปลลาโส  
 นจิตฺตวิปลลาโส นทิฏฐิวิปลลาโส อิม โข ภิกฺขเว  
 จตุตาโร นสลฺยวิปลลาสา นจิตฺตวิปลลาสา นทิฏฐิวิปลลาสาติ ฯ

อนิจฺเจ นิจฺจสลฺยนิโน ทุกฺখে จ สุขสลฺยนิโน  
 อนตฺตนิ จ อตฺตาคิ อสุภะ สุขสลฺยนิโน  
 มิจฺฉาทิฏฐิหตา ๑ สตฺตา จิตฺตจิตฺตา วิสลฺยนิโน  
 เต โยคยฺยตฺตา มารสฺส อโยคกฺขมิโน ชนา  
 สตฺตา คจฺจนฺติ สํสาริ ชาติมรณคามิโน ฯ  
 ยทา จ พุทฺธา โลกสฺมี อุปฺปชฺชนฺติ ปภงฺกรา ฯ

#๑ ยู. มิจฺฉาทิฏฐิหตา ฯ

เตมัม ฌมัม ปกาเสนติ      ทุกขุปสมคามินัน  
 เตสั สุตวาน สปปญญา      สจิตตัม ปัจจตตฤ เต  
 อนิจจัง อนิจจโต ทกขัง      ทุกขมททกขุ ทุกขโต  
 อนตตนิ อนตตาทิ      อสุภัง อสุภตททสฺสุ  
 สมมาทิฏฺฐิสมาทานา      สพุพฺพํ ทุกขัง อุปฺปจฺจกฺขณฺติ ฯ

[๕๐] จตุตารโหม ภิภขเว จนฺทิมสฺสุริยานันฺ อุปฺกฺกิลเสทา เยหิ  
 อุปฺกฺกิลเสหิ อุปฺกฺกิลิฏฺฐา จนฺทิมสฺสุริยา น ตปนฺติ น ภาสนฺติ น  
 วิโรจนฺติ กตเม จตุตารโ อพฺภา ภิภขเว จนฺทิมสฺสุริยานันฺ อุปฺกฺกิลเสทา  
 เยน อุปฺกฺกิลเสเสน อุปฺกฺกิลิฏฺฐา จนฺทิมสฺสุริยา น ตปนฺติ น  
 ภาสนฺติ น วิโรจนฺติ มหิยา ภิภขเว จนฺทิมสฺสุริยานันฺ อุปฺกฺกิลเสทา  
 เยน อุปฺกฺกิลเสเสน อุปฺกฺกิลิฏฺฐา จนฺทิมสฺสุริยา น ตปนฺติ น ภาสนฺติ  
 น วิโรจนฺติ ฐมฺรโซ ภิภขเว จนฺทิมสฺสุริยานันฺ อุปฺกฺกิลโส เยน  
 อุปฺกฺกิลเสเสน อุปฺกฺกิลิฏฺฐา จนฺทิมสฺสุริยา น ตปนฺติ น ภาสนฺติ น  
 วิโรจนฺติ ราหุ ภิภขเว อสุรินฺโท จนฺทิมสฺสุริยานันฺ อุปฺกฺกิลโส เยน  
 อุปฺกฺกิลเสเสน อุปฺกฺกิลิฏฺฐา จนฺทิมสฺสุริยา น ตปนฺติ น ภาสนฺติ น  
 วิโรจนฺติ อิเม โข ภิภขเว จตุตารโ จนฺทิมสฺสุริยานันฺ อุปฺกฺกิลเสทา  
 เยหิ อุปฺกฺกิลเสหิ อุปฺกฺกิลิฏฺฐา จนฺทิมสฺสุริยา น ตปนฺติ น ภาสนฺติ  
 น วิโรจนฺติ ฯ เอวเมว โข ภิภขเว จตุตารโ ๑ สมณพฺรหฺมณานัน  
 อุปฺกฺกิลเสทา เยหิ อุปฺกฺกิลเสหิ อุปฺกฺกิลิฏฺฐา เอเก สมณพฺรหฺมณา  
 น ตปนฺติ น ภาสนฺติ น วิโรจนฺติ กตเม จตุตารโ สนฺติ  
 #๑ ม. จตุตารโหม ฯ

ภิกขเว เอเก สมณพราหมณา สุริ ปิวนติ เมरยฺ สุราเมรยปानา  
อปฺปฏิวิรตา อยฺ ภิกขเว ปจโม สมณพราหมณานํ อุปกฺกิลโส  
เยน อุปกฺกิลเสน อุปกฺกิลิฏฺฐา เอเก สมณพราหมณา น ตปนฺติ  
น ภาสฺนติ น วิโรจนฺติ ฯ สฺนติ ภิกขเว เอเก สมณพราหมณา  
เมถุนํ ฌมฺมํ ปฏฺิเสวนฺติ เมถุนสฺมา ฌมฺมา อปฺปฏิวิรตา อยฺ  
ภิกขเว ทฺติโย สมณพราหมณานํ อุปกฺกิลโส เยน อุปกฺกิลเสน  
อุปกฺกิลิฏฺฐา เอเก สมณพราหมณา น ตปนฺติ น ภาสฺนติ น  
วิโรจนฺติ ฯ สฺนติ ภิกขเว เอเก สมณพราหมณา ชาตฺรฺปรชฺตํ สาทิยนฺติ  
ชาตฺรฺปรชตปฏฺิภคฺคณา อปฺปฏิวิรตา อยฺ ภิกขเว ตฺติโย สมณพราหมณานํ  
อุปกฺกิลโส เยน อุปกฺกิลเสน อุปกฺกิลิฏฺฐา เอเก  
สมณพราหมณา น ตปนฺติ น ภาสฺนติ น วิโรจนฺติ ฯ สฺนติ ภิกขเว  
เอเก สมณพราหมณา มิจฺฉาชีเวน ชีวิตํ กปฺเปนฺติ ๑ มิจฺฉาชีวา อปฺปฏิวิรตา  
อยฺ ภิกขเว จตฺตฺโต สมณพราหมณานํ อุปกฺกิลโส เยน  
อุปกฺกิลเสน อุปกฺกิลิฏฺฐา เอเก สมณพราหมณา น ตปนฺติ น ภาสฺนติ  
น วิโรจนฺติ ฯ อิมํ โข ภิกขเว จตฺตารो สมณพราหมณานํ อุปกฺกิลเส  
เยหิ อุปกฺกิลเสหิ อุปกฺกิลิฏฺฐา เอเก สมณพราหมณา น  
ตปนฺติ น ภาสฺนติ น วิโรจนฺตีติ ฯ

ราคโทสปฏฺิภคฺคฺฐา ๒ เอเก สมณพราหมณา  
อวิชฺชานิวฺตฺตา โปสา ปิยฺรฺปาภินนฺทินอ  
สุริ ปิวนติ เมरยฺ ปฏฺิเสวนฺติ เมถุนํ

#๑ ม. ยฺ. มิจฺฉาชีเวน ชีวนฺติ ฯ ๒ ม. รากโทสปฏฺิภคฺคฺฐา ฯ

#ยฺ. รากโทสปฏฺิภคฺคฺฐา ฯ

รชต์ ชาตรูปญจ      สาทิยนต์ อวิทสุ ๑  
มิจลาชีเวน ชีวนต์      เอเก สมณพราหมณา  
เอเต อุปกภิเลสา วุตตา      พุทุเรนาทิจพนุรนา  
เยหิ อุปกภิเลเสหิ      เอเก สมณพราหมณา  
น ตปนนต์ น ภาสนต์      อสุทธา สรชา มตา ๑ ๑  
อนุทธาเรน โอนทธา      ตณฺหาทสา สเนตติกา  
วทุฒนต์ กภูสี โฆริ      อาทิยนต์ ปุนพุกวนต์ ๑  
โรหิตสฺสวคฺโค ปญจโม ๑  
ตสฺสทฺทานัน  
สมาธิปญหา เทว โกธา      โรหิตสฺสาปเร ทเว  
สฺวิทฺฐวิสาชา วิปลลาโส      อุปกภิเลเสน เต ทสาดิ ๑  
ปจโม ปณฺณาสโก นิฏฺฐิตโต ๑

ทศยปณณาสโก

ปุณณาสกนิทวคโค ปจโม

[๕๑] จตุตาโรเม ภิกขเว ปุณณาสกนิทวคโค กุสลาภิสกนิทวคโค สุขสุสาหารา  
 โสวคคิกกา สุขวิปากา สกคสัวตตนิกา อิกฺขาย กนฺตายน  
 มนนาปาย หิตาย สุขาย สัวตตนิท กตเม จตุตาโร ยสฺส ภิกขเว  
 ภิกขุ จีวรํ ปริภุญชมาโน อปฺปมาณํ เจโตสมาธิํ อฺปสมฺปชช วิหริ  
 อปฺปมาโณ ตสฺส ปุณณาสกนิทวคโค กุสลาภิสกนิทวคโค สุขสุสาหาราโร โสวคคิกโก  
 สุขวิปาโก สกคสัวตตนิโก อิกฺขาย กนฺตายน มนนาปาย หิตาย  
 สุขาย สัวตตติ ยสฺส ภิกขเว ภิกขุ ปิณฺฑปาตํ ปริภุญชมาโน ...  
 ยสฺส ภิกขเว ภิกขุ เสนาสนํ ปริภุญชมาโน ... ยสฺส ภิกขเว ภิกขุ  
 คิลานปจจยเกสชชปริภุขารํ ปริภุญชมาโน อปฺปมาณํ เจโตสมาธิํ  
 อฺปสมฺปชช วิหริ อปฺปมาโณ ตสฺส ปุณณาสกนิทวคโค กุสลาภิสกนิทวคโค  
 สุขสุสาหาราโร โสวคคิกโก สุขวิปาโก สกคสัวตตนิโก อิกฺขาย กนฺตายน  
 มนนาปาย หิตาย สุขาย สัวตตติ อิมे โข ภิกขเว จตุตาโร  
 ปุณณาสกนิทวคโค กุสลาภิสกนิทวคโค สุขสุสาหาราโร โสวคคิกกา สุขวิปากา  
 สกคสัวตตนิกา อิกฺขาย กนฺตายน มนนาปาย หิตาย สุขาย สัวตตนิท ๑  
 อิมะหิ จ ปน ภิกขเว จคฺคหิ ปุณณาสกนิทวคคเหหิ กุสลาภิสกนิทวคคเหหิ สมนฺนาคตสฺส  
 อริยสาวกสฺส น สุกฺกริ ปุณฺณสฺส ปมาณํ กเหตุํ ๑ เหตุคโค  
 ปุณณาสกนิทวคโค กุสลาภิสกนิทวคโค สุขสุสาหาราโร โสวคคิกโก สุขวิปาโก  
 #๑ ไป. คณตํ ๑

สกุคส์วตฺตนิโก อิกฺกุจาย กนฺตาย มนฺาปาย หิตาย สุขาย สํวตฺตตีติ อถโฆ  
อสงฺเขโย อปฺปเมโย มหาปฺญญกฺขนฺโรเตวว สงฺขํ ๑ กจฺจติ  
เสยฺยถาปี ภิกฺขเว มหาสมฺมุตฺเต น สุกริ อุตฺกสฺส ปฺมาณํ คเหตุํ ๒  
เอตฺตกาณี อุตฺกาพุทฺธานีติ วา เอตฺตกาณี อุตฺกาพุทฺทสฺตานีติ วา  
เอตฺตกาณี อุตฺกาพุทฺทสฺสสฺตานีติ วา เอตฺตกาณี อุตฺกาพุทฺทสฺสสฺสสฺตานีติ  
วา อถโฆ อสงฺเขโย อปฺปเมโย มหาอฺตฺกกฺขนฺโรเตวว สงฺขํ  
กจฺจติ เอวเมว โฆ ภิกฺขเว อิมฺหิ จตฺตฺหิ ปฺญญภิสฺสนฺเทหิ กุสลภิสฺสนฺเทหิ  
สมนฺนาคตฺสส อริยสวากฺสส น สุกริ ปฺญญสฺส ปฺมาณํ  
คเหตุํ เอตฺตโก ปฺญญภิสฺสนฺโท กุสลภิสฺสนฺโท สุขสฺสาหาโร  
โสวคฺคิโก สุขวิปาโก สกุคส์วตฺตนิโก อิกฺกุจาย กนฺตาย มนฺาปาย  
หิตาย สุขาย สํวตฺตตีติ อถโฆ อสงฺเขโย อปฺปเมโย  
มหาปฺญญกฺขนฺโรเตวว สงฺขํ กจฺจตีติ ฯ

มโหทธิ อปริมิตฺติ มหาสริ

พหุเกรวํ รตนคณานมัลยํ ๓

นชฺโช ยถา มจฺจนคณสงฺฆเสวิตา ๔

ปฺญฺญ สวณฺตี อฺปฺยณฺตี สาคริ ฯ

เอวํ นริ อนฺนทปानวตฺถทํ

เสยฺยานิสชฺชตฺถรณฺสฺส ทายกํ

ปฺญญสฺส ฐารา อฺปฺยณฺตี ปญฺฑิตํ

นชฺโช ยถา วาริวหา สาคฺรณฺตี ฯ

#๑ โป. ม. สงฺขยํ ฯ ๒ โป. คเหตุํ ฯ ๓ ม. รตนวรานมัลยํ ฯ

#๔ ม. ย. นรคณสงฺฆเสวิตา ฯ



[๕๒] จตุตถาโรเม ภิกขเว ปุณฺณภิสฺสนฺทา กุสลาภิสฺสนฺทา สุขสุสาหารา  
โสวคฺคิกา สุขวิปาภา สกฺกสํวตฺตนิกา อิกฺขจาย กนฺตาย  
มฺนาปาย หิตาย สุขาย สํวตฺตนฺติ กตฺเม จตุตถาโร อธิ ภิกขเว  
อริยสวโก พุทฺเธ อเวจฺจปฺปสาเทน สมฺนฺนาคโต โหติ อติปิ โส  
ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สฺกโต โลกวิทู อนุตฺตโร  
ปฺริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนฺุสฺसानํ พุทฺโธ ภควาติ อัย ภิกขเว  
ปจฺจิม ปุณฺณภิสฺสนฺโท กุสลาภิสฺสนฺโท สุขสุสาหารโร โสวคฺคิโก สุขวิปาโก  
สกฺกสํวตฺตนิโก อิกฺขจาย กนฺตาย มฺนาปาย หิตาย สุขาย  
สํวตฺตติ ฯ ปุณฺ จปฺริ ภิกขเว อริยสวโก รมฺเม อเวจฺจปฺปสาเทน  
สมฺนฺนาคโต โหติ สุวากฺขาโต ภควตา รมฺโม สนฺทิฏฺฐิโก อกาลิโก  
เอหิปสฺสิโก โอปนยิโก ปจฺจจตฺติ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหิตี อัย ภิกขเว  
ทฺติโย ปุณฺณภิสฺสนฺโท กุสลาภิสฺสนฺโท สุขสุสาหารโร โสวคฺคิโก สุขวิปาโก  
สกฺกสํวตฺตนิโก อิกฺขจาย กนฺตาย มฺนาปาย หิตาย สุขาย  
สํวตฺตติ ฯ ปุณฺ จปฺริ ภิกขเว อริยสวโก สงฺฆเ อเวจฺจปฺปสาเทน  
สมฺนฺนาคโต โหติ สุปฺปฏิปฺนฺโน ภควโต สวากสงฺโฆ อฺชุปฺปฏิปฺนฺโน  
ภควโต สวากสงฺโฆ ฉายปฺปฏิปฺนฺโน ภควโต สวากสงฺโฆ สามิฉิปฺปฏิปฺนฺโน  
ภควโต สวากสงฺโฆ ยทิทํ จตฺตาริ ปฺริสยฺคานิ อฏฺฐ  
ปฺริสปฺกุคฺคลา เอส ภควโต สวากสงฺโฆ อาหุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย  
ทกฺขิณฺเนยฺโย อณฺชลิกรณฺิโย อนุตฺตรํ ปุณฺณกฺขเขตฺติ โลกสุสฺสาติ อัย  
ภิกขเว ตฺติโย ปุณฺณภิสฺสนฺโท กุสลาภิสฺสนฺโท สุขสุสาหารโร โสวคฺคิโก

สุขวิปาโก สกคส์วัตตนิโก อิฏฺฐาย กนฺตายน มนnapาย หิตาย สุขาย  
สํวตฺตติ ฯ ปุณฺ จปฺริ ภิกฺขเว อริยสาวโก อริยกนฺเตหิ สีเลหิ  
สมนฺนาคโต โหติ อชฺณเพหิ อจฺฉิตฺเพหิ อสพฺเลหิ อกมฺมาเสหิ  
ภุชิสฺเสหิ วิญฺญปฺสตะเหหิ อปฺรามภฺเจหิ สมာธิสํวตฺตนิเกหิ อัย  
ภิกฺขเว จตฺตโต ปุณฺณภิกฺขุโห กุสลาภิกฺขุโห สุขสฺสาหารโ โสวคฺคิโก  
สุขวิปาโก สกคส์วัตตนิโก อิฏฺฐาย กนฺตายน มนnapาย หิตาย  
สุขาย สํวตฺตติ ฯ อิม โข ภิกฺขเว จตฺตารโ ปุณฺณภิกฺขุทา กุสลาภิกฺขุทา  
สุขสฺสาหารา โสวคฺคิกา สุขวิปากา สกคส์วัตตนิกา อิฏฺฐาย  
กนฺตายน มนnapาย หิตาย สุขาย สํวตฺตนฺตํติ ฯ

ยสฺส สทฺธา ตถาคเต อจฺลา สุปฺตฺติภูจฺจिता  
สีลฉยฺย ยสฺส กลฺยาณํ อริยกนฺตํ ปสํสิตํ  
สงฺฆे ปสาโท ยสฺส ตฺถิ อชฺชภูตฉยฺย ทสฺสนํ  
อทพิทฺโທတိ ตံ อานุ อโมฆํ ตสฺส ชีวิตํ ฯ  
ตสฺมา สทฺธฉยฺย สีลฉยฺย ปสาทံ ฆมฺมทสฺสนํ  
อนุยุทฺเชถ เมธาวิ สรํ พุทฺธานสาสนนฺติ ฯ

[๕๑] เอกํ สมยํ ภควา อนฺตรา จ มรฺุริ อนฺตรา จ เวรณฺชํ  
อทฺธานมคฺคปฺปฏิปฺนฺโน โหติ ฯ สมฺพหุลาปี คหปฺตี จ คหปฺตานิโย จ  
อนฺตรา จ มรฺุริ อนฺตรา จ เวรณฺชํ อทฺธานมคฺคปฺปฏิปฺนฺนา โหนฺติ ฯ  
อถ โข ภควา มคฺคา โอกุภมฺม อณฺตฺรสมิ รุกฺขมฺมุเล [๑] นิสีทิ ฯ  
#๑ ย. ปณฺตฺตเต อาสเน ฯ

อทุทลัสสุ โข เต ๑ คหปตี จ คหปตานิโย จ ภควนุตฺตํ อณฺเฏตรสฺมึ  
รูกฺขมฺมูเล นิสินฺนํ ทิสฺวา เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมึสฺสุ อุปสงฺกมิตฺวา  
ภควนุตฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนุตฺตํ นิสึทึสฺสุ ฯ เอกมฺนุตฺตํ นิสินฺเน โข เต  
คหปตี จ คหปตานิโย จ ภควา เอตทโวจ จตฺตารโฆเม คหปตโย  
ลัวสา กตฺเม จตฺตารโฆ นโว นวาย สทฺธิ ลัวสตี นโว เทวีย  
สทฺธิ ลัวสตี เทโว นวาย สทฺธิ ลัวสตี เทโว เทวีย สทฺธิ  
ลัวสตี ฯ กถญจ คหปตโย นโว นวาย สทฺธิ ลัวสตี อึช คหปตโย  
สามิโก โหตี ปาณาติปาตี อทินฺนาทายี กามสฺสุ มิจฺฉาจารี มุสาวาที  
สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจายี ทุสฺสีโล ปาปชฺมโม มจฺฉเนรมลปฺริยญฺจิตฺเตน  
เจตฺสา อคารํ อชฺฉาวสตี อุกฺโกสกปฺริภาสโก สมณพฺรหฺมณานํ  
ภริยาปิสฺส โหตี ปาณาติปาตี อทินฺนาทายินี กามสฺสุ มิจฺฉาจารินี  
มุสาวาทินี สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจายินี ทุสฺสีลา ปาปชฺมมา  
มจฺฉเนรมลปฺริยญฺจิตฺเตนเจตฺสา อคารํ อชฺฉาวสตี อุกฺโกสิกปฺริภาสิกา  
สมณพฺรหฺมณานํ เอวํ โข คหปตโย นโว นวาย สทฺธิ ลัวสตี ฯ  
กถญจ คหปตโย นโว เทวีย สทฺธิ ลัวสตี อึช คหปตโย สามิโก  
โหตี ปาณาติปาตี ฯเปฯ สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจายี ทุสฺสีโล ปาปชฺมโม  
มจฺฉเนรมลปฺริยญฺจิตฺเตน เจตฺสา อคารํ อชฺฉาวสตี อุกฺโกสกปฺริภาสโก  
สมณพฺรหฺมณานํ ภริยา จ ขวสฺส โหตี ปาณาติปาตา  
ปฏิวีรตา อทินฺนาทานา ปฏิวีรตา กามสฺสุ มิจฺฉารา ปฏิวีรตา มุสาวาทา  
ปฏิวีรตา สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจานา ปฏิวีรตา ลีลวตี กถฺยาณชฺมมา  
#๑ ม. ย. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

วิคตมลมจฺเณเรน เจตสา อการํ อชฺฌาวสติ อนุกุโสกปริภาสิกา  
สมณพฺรหฺมณานํ เอวํ โข คหปตโย จโว เทเวีย สทฺธิํ สํวสตี ๑  
กถญจ คหปตโย เทโว จวาย สทฺธิํ สํวสตี อธิ คหปตโย  
สามิโก โหติ ปาณาติปาตา ปฏฺวิโรโต อทินฺนาทานา ปฏฺวิโรโต กามesu  
มิจฺจจาจรา ปฏฺวิโรโต มุสาวาทา ปฏฺวิโรโต สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจานา  
ปฏฺวิโรโต สีลวา กลฺยาณชฺมโม วิคตมลมจฺเณเรน เจตสา อการํ  
อชฺฌาวสติ อนุกุโสกปริภาสโก สมณพฺรหฺมณานํ ภริยา จ ขวสฺส  
โหติ ปาณาติปาตานิ ๑เป๑ สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจายินิ ทุสฺสีลา  
ปาปชฺมมา มจฺเณรมลปริยฺญจิตฺเตน เจตสา อการํ อชฺฌาวสติ  
อนุกุโสกปริภาสิกา สมณพฺรหฺมณานํ เอวํ โข คหปตโย เทโว จวาย  
สทฺธิํ สํวสตี ๑ กถญจ คหปตโย เทโว เทเวีย สทฺธิํ สํวสตี อธิ  
คหปตโย สามิโก โหติ ปาณาติปาตา ปฏฺวิโรโต ๑เป๑ สุราเมรย-  
มชฺชปมาทญฺจานา ปฏฺวิโรโต สีลวา กลฺยาณชฺมโม วิคตมลมจฺเณเรน  
เจตสา อการํ อชฺฌาวสติ อนุกุโสกปริภาสโก สมณพฺรหฺมณานํ  
ภริยาปิสุส โหติ ปาณาติปาตา ปฏฺวิโรตา ๑เป๑ สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจานา  
ปฏฺวิโรตา สีลวตี กลฺยาณชฺมมา วิคตมลมจฺเณเรน เจตสา  
อการํ อชฺฌาวสติ อนุกุโสกปริภาสิกา สมณพฺรหฺมณานํ เอวํ โข  
คหปตโย เทโว เทเวีย สทฺธิํ สํวสตี ๑ อิมํ โข คหปตโย จตฺตารो  
สํวสตี ๑

อุโภจ โหนฺติ ทุสฺสีลา กทริยา ปริภาสกา

เต โหนฺติ ชานิปตโย      ฉวา สํวสมาคตา ฯ  
สามิโก โหติ ทุสฺสีโล      กทริโย ปริภาสโก  
ภริยา สีสวตี โหติ      วทญฺญู วิตมจฺจรา  
สาปี เทวี สํวสติ      ฉเวน ปตฺตินา สห ฯ  
สามิโก สีสวา โหติ      วทญฺญู วิตมจฺจโร  
ภริยา ๑ โหติ ทุสฺสีลา      กทริยา ปริภาสิกา  
สาปี ฉวา สํวสติ      เทเวน ปตฺตินา สห ฯ  
อุโก สทฺฐา วทญฺญู จ      สลฺยตฺตา ฌมฺมชีวิโน  
เต โหนฺติ ชานิปตโย      อญฺณมญฺณํ ปิยํ วทา  
อตฺถา สมฺปจฺจรา โหนฺติ      ผาสุกํ อุปชายติ  
อมิตฺตา ทุมฺมนา โหนฺติ      อุภินฺนํ สมสฺสีนํ  
อิธ ฌมฺมํ จริตฺวาน      สมสฺสีลพฺพตา อุโก  
นนฺทิโน เทวโลกสฺมี      โมทฺทฺติ กามกามิโนติ ฯ

[๕๔] จตุตาโรเม ภิกฺขเว สํวสา กตฺเม จตุตาโร ฉโว  
ฉวาย สทฺฐี สํวสติ ฉโว เทเวีย สทฺฐี สํวสติ เทโว ฉวาย  
สทฺฐี สํวสติ เทโว เทเวีย สทฺฐี สํวสติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ฉโว  
ฉวาย สทฺฐี สํวสติ อิธ ภิกฺขเว สามิโก โหติ ปาณาติปาตี  
อทินฺนาทายี กามสฺสุ มิจฺฉาจารี มุสาวาที ปิสฺสนวาโจ ผรุสวาโจ  
สมฺพปฺปลาปี อภิขฺฉาลุ พฺยาปฺนฺนจิตฺโต มิจฺฉาทิฏฺฐิโก ทุสฺสีโล ปาปฌมฺโม  
มจฺเจรมลปฺริยฺภูจฺติเตน เจตฺตา อการํ อชฺฉาวสติ อุกโกสกปริภาสโก  
#๑ ไป. ยู. ภริยาสุส ฯ

สมณพราหมณานัน ภริยาปิสฺส โหติ ปาณาติปาตานิ อทินนาทายินี  
กาเมสุ มิจฺฉาจารินี มุสาวาทินี ปิสฺสนวจา ผรุสวจา สมุพฺปลาปินี  
อนภิขณฺณานี พุยาปนฺนจิตฺตา มิจฺฉาทิฏฺฐิกา ทุสฺสีลา ปาปธมฺมา  
มจฺเจรมลปริยฺยภูจฺเจเตน เจตฺสา อคาริ อชฺฌาวสฺติ อฏฺโถสฺกปริภาสิกา  
สมณพราหมณานัน เหว โข ภิกฺขเว ฉโว ฉวาย สทฺธิ  
สํวสฺติ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ฉโว เทวียา สทฺธิ สํวสฺติ อธิ ภิกฺขเว  
สามิโก โหติ ปาณาติปาตี อทินนาทายี ฯเปฯ มจฺเจรมลปริยฺยภูจฺเจเตน  
เจตฺสา อคาริ อชฺฌาวสฺติ อฏฺโถสฺกปริภาสโก สมณพราหมณานัน  
ภริยา จ ขวสฺส โหติ ปาณาติปาตา ปฏฺวิริตา อทินนาทานา  
ปฏฺวิริตา กาเมสุ มิจฺฉาจารา ปฏฺวิริตา มุสาวาทา ปฏฺวิริตา  
ปิสฺสนาย วาจาเย ปฏฺวิริตา ผรุสาย วาจาเย ปฏฺวิริตา สมุพฺปลาปา  
ปฏฺวิริตา อนภิขณฺณานี อพุยาปนฺนจิตฺตา สมฺมาทิฏฺฐิกา สีสฺวา กถฺยาณธมฺมา  
วิกตมฺลมจฺเจเรณ เจตฺสา อคาริ อชฺฌาวสฺติ อนฏฺโถสฺกปริภาสิกา  
สมณพราหมณานัน เหว โข ภิกฺขเว ฉโว เทวียา สทฺธิ  
สํวสฺติ ฯ กถญจ ภิกฺขเว เทโว ฉวาย สทฺธิ สํวสฺติ อธิ ภิกฺขเว  
สามิโก โหติ ปาณาติปาตา ปฏฺวิริโต อทินนาทานา ปฏฺวิริโต กาเมสุ  
มิจฺฉาจารา ปฏฺวิริโต มุสาวาทา ปฏฺวิริโต ปิสฺสนาย วาจาเย ปฏฺวิริโต  
ผรุสาย วาจาเย ปฏฺวิริโต สมุพฺปลาปา ปฏฺวิริโต อนภิขณฺณานี  
อพุยาปนฺนจิตฺโต สมฺมาทิฏฺฐิกโก สีสฺวา กถฺยาณธมฺโม วิกตมฺลมจฺเจเรณ  
เจตฺสา อคาริ อชฺฌาวสฺติ อนฏฺโถสฺกปริภาสโก สมณพราหมณานัน

ภริยา จ ขวสฺส โหติ ปาณาติปาตานิ ฯเปฯ มจฺเจรมลปริยฺญูจิเตน  
เจตสา อการํ อชฺฌาวสฺติ อุกฺโกตฺติกปริภาสิกา สมณพฺรหฺมณานํ  
เอวํ โข ภิกฺขเว เทโว นวาย สทฺธิํ สํวสฺติ ฯ กถญจ ภิกฺขเว เทโว  
เทวียา สทฺธิํ สํวสฺติ อิทฺ ภิกฺขเว สามิโก โหติ ปาณาติปาตา  
ปฏฺวิโรตฺ ฯเปฯ วิคตมฺลมจฺเจเรน เจตสา อการํ อชฺฌาวสฺติ  
อนุกฺโกตฺกปริภาสโก สมณพฺรหฺมณานํ ภริยาปิสุสฺส โหติ ปาณาติปาตา  
ปฏฺวิโรตา ฯเปฯ อนุกฺโกตฺติกปริภาสิกา สมณพฺรหฺมณานํ  
เอวํ โข ภิกฺขเว เทโว เทวียา สทฺธิํ สํวสฺติ ฯ อิมํ โข ภิกฺขเว  
จตุตฺตาริํ สํวสฺสตี ฯ

อุโภ จ โหนฺติ ทุสฺสีลา	กทฺริยา ปริภาสกา
เต โหนฺติ ชานิปฺตโย	นฺวา สํวสฺมาคตา ฯ
สามิโก โหติ ทุสฺสีโล	กทฺริโย ปริภาสโก
ภริยา สิวตี โหติ	วทญฺญู วิตมจฺจฺร
สาปิ เทวํ สํวสฺติ	นเวน ปตฺินา สห ฯ
สามิโก สิววา โหติ	วทญฺญู วิตมจฺจโร
ภริยา โหติ ทุสฺสีลา	กทฺริยา ปริภาสกา
สาปิ นฺวา สํวสฺติ	เทเวน ปตฺินา สห ฯ
อุโภ สทฺธา วทญฺญู จ	สญฺจตา ฐมฺมชีวิโน
เต โหนฺติ ชานิปฺตโย	อญฺจมญฺญํ ปิยํ วทา
อตุตา สมฺปจฺจฺรา โหนฺติ	ผาสฺกํ อุปชายติ

อมิตตา ทุมมนา โหนฺติ อุภินฺนํ สมลีนํ  
อิธ รมํ จริตฺวาน สมลิตฺตพฺพตา อุโภ  
นฺนฺทโน เทวโลกสฺมี โมทฺนฺติ กามกามิโนติ ฯ

[๕๕] เอกํ สมยํ ภควา ภคฺเชสุ วิหริติ สสฺสูมารคิเร เกสกพาวเน  
มิกทาเย ฯ อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย  
เยน นกุลปีตฺโน ๑ คหปติสฺส นิเวสนํ เตนฺอุปสงฺกมิ  
อุปสงฺกमितฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสีทึ ฯ อถ โข นกุลปีตา จ คหปติ  
นกุลมาตา จ คหปตานี เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมึสุ อุปสงฺกमितฺวา  
ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทึสุ เอกมนฺตํ นิสินฺโน  
โฆ นกุลปีตา คหปติ ภควนฺตํ เอตทโวจ ยโต เม ภนฺเต นกุลมาตา  
คหปตานี ทฺรสุเสว ทฺรธา อาনীตา นาภิขานามิ นกุลมาตริ  
คหปตานี มนสาปี อติจริตา กุโต ปน กาเยน อิจฺเจยฺยาม มยํ  
ภนฺเต ทิฏฺฐเจ เจว รมฺเม อณฺณมณฺณํ ปสฺสิตฺตุํ อภิสมฺปรายญจ อณฺณมณฺณํ  
ปสฺสิตฺตฺนฺติ ฯ นกุลมาตาปี โฆ คหปตานี ภควนฺตํ เอตทโวจ  
ยโตหํ ภนฺเต นกุลปีตฺโน คหปติสฺส ทฺรสุเสว ทฺรธา อาনীตา  
นาภิขานามิ นกุลปีตริ คหปตี มนสาปี อติจริตา กุโต ปน กาเยน  
อิจฺเจยฺยาม มยํ ภนฺเต ทิฏฺฐเจ เจว รมฺเม อณฺณมณฺณํ ปสฺสิตฺตุํ  
อภิสมฺปรายญจ อณฺณมณฺณํ ปสฺสิตฺตฺนฺติ ฯ

อากฺขเขยฺยํ เจ คหปตโย อุโภ ขานิปตโย ทิฏฺฐเจ เจว รมฺเม  
อณฺณมณฺณํ ปสฺสิตฺตุํ อภิสมฺปรายญจ อณฺณมณฺณํ ปสฺสิตฺตุํ อุโภาว ๒  
#๑ โป. นกุลปีตฺโน ฯ ๒ โป. ย. อุโภ จ ฯ



อสุสุ สมสทฐา สมสีลา สมจาคา สมปถุณา เต ทิฏฺเฐ เจว  
ชฺมเม อถฺมมถฺลํ ปสฺสนฺติ อภิสฺมปฺรายนฺจ อถฺมมถฺลํ ปสฺสนฺตฺติ ๑

อุโภ สทฐา วทถฺญจ สถฺลตา ชฺมมชีวิน  
เต โหนฺติ ชานิปตโย อถฺมมถฺลํ ปิยฺ วทา  
อตุถา สมฺปจฺรา โหนฺติ ผาสฺกํ อุปฺชายนฺติ  
อมิตฺตา ทุมฺมนา โหนฺติ อุภินฺนํ สมสีลีนํ  
อิช ชฺมมํ จริตฺวาน สมสีลพฺพตา อุโภ  
นฺนุทฺติโน เทวโลกสฺมี โมทฺนฺติ กามกามิโนติ ๑

[๕๖] อากฺขเขยฺยํ เจ ภิกฺขเว อุโภ ชานิปตโย ทิฏฺเฐ เจว  
ชฺมเม อถฺมมถฺลํ ปสฺสฺติ อภิสฺมปฺรายนฺจ อถฺมมถฺลํ ปสฺสฺติ  
อุโภว อสุสุ สมสทฐา สมสีลา สมจาคา สมปถุณา เต ทิฏฺเฐ  
เจว ชฺมเม อถฺมมถฺลํ ปสฺสนฺติ อภิสฺมปฺรายนฺจ อถฺมมถฺลํ  
ปสฺสนฺตฺติ ๑

อุโภ สทฐา วทถฺญจ สถฺลตา ชฺมมชีวิน  
เต โหนฺติ ชานิปตโย อถฺมมถฺลํ ปิยฺ วทา  
อตุถา สมฺปจฺรา โหนฺติ ผาสฺกํ อุปฺชายนฺติ  
อมิตฺตา ทุมฺมนา โหนฺติ อุภินฺนํ สมสีลีนํ  
อิช ชฺมมํ จริตฺวาน สมสีลพฺพตา อุโภ  
นฺนุทฺติโน เทวโลกสฺมี โมทฺนฺติ กามกามิโนติ ๑

[๕๗] เอกัม สมยํ ภควา โภพิเยสุ วิหริติ ปชฺชนลํ ๑ นาม  
 โกลิยานํ นิคโม ฯ อถโฆ ภควา ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา  
 ปตฺตจิวรมาทาย เยน สุปฺปวาสาโย โภพิยธิตาย นิเวสนํ เตนฺอุปสงฺกมิ  
 อุปสงฺกमितฺวา ปญฺจตฺเต อาสเน นิสิตฺติ ฯ อถโฆ สุปฺปวาสา โภพิยธิตา  
 ภควนฺตํ ปณฺิเตน ขาทนฺิเยน โภชนฺิเยน สหตฺถา สนฺตปฺเปตี  
 สมฺปวาเรสี อถโฆ สุปฺปวาสา โภพิยธิตา ภควนฺตํ ภูตฺตาวี  
 โอนฺิตปตฺตปาณฺิ เอกมฺนฺตํ นิสิตฺติ ฯ เอกมฺนฺตํ นิสินฺนํ โข สุปฺปวาถํ  
 โภพิยธิตฺรํ ภควา เอตทโวจ โภชนํ สุปฺปวาเส เทนฺตี อริยสาวิกา  
 ปฏฺิกุคฺคาหกาณํ จตฺตาริ จานานิ เทติ กตฺมานิ จตฺตาริ आयुํ เทติ  
 วณฺณํ เทติ สุขํ เทติ พลํ เทติ आयुํ โข ปน ทตฺวา  
 आयุสฺส ภากินฺิ โหติ ทิพฺพสฺส วา มานุสฺสวํ วา วณฺณํ ทตฺวา  
 วณฺณสฺส ภากินฺิ โหติ ทิพฺพสฺส วา มานุสฺสวํ วา สุขํ ทตฺวา สุขสฺส  
 ภากินฺิ โหติ ทิพฺพสฺส วา มานุสฺสวํ วา พลํ ทตฺวา พลสฺส ภากินฺิ  
 โหติ ทิพฺพสฺส วา มานุสฺสวํ วา โภชนํ สุปฺปวาเส เทนฺตี อริยสาวิกา  
 ปฏฺิกุคฺคาหกาณํ อิมานิ จตฺตาริ จานานิ เทตฺติติ ฯ

สงฺขตํ ๒ โภชนํ ยาว ๑ เทติ

สุจฺิ ปณฺิถํ รสสา อฺเปถํ

สา ทกฺขิณา อฺชชฺคเตสฺส ทินฺนา

จรโณปฺปนฺเนสฺส มหคฺคเตสฺส

ปฺลฺยเณน ปฺลฺยณฺิ สํสนฺทมานา

#๑ ม. ปชชนิกํ ฯ ยู. สชชนลํ ฯ ๒ ม. ยู. สฺสงฺขตํ ฯ ๑ โป. ยาวทตฺถํ ฯ

#ม. ยู. ยา ททาติ ฯ

มหปผลา โลกวิหุน วรรณิตา  
เอตาทิสั ยณมมนุสรนุตตา  
เย เวทชตาา วิจรนุติ โลก  
วินยย มจเจรมลั สมูลั  
อนินุทิตา สคคมุเปนุติ จานนุติ ฯ

[๕๘] อถ โข อนาถปิณฺฑิโก คหปติ เยน ภควา เตนุปรสุงมิ  
อุปรสุงมิตุวา ภควนุตฺ อภิวาเตตุวา เอกมनुตฺ นิสีทิ ฯ  
เอกมनुตฺ นิสินุณฺ โข อนาถปิณฺฑิกั คหปตี ภควา เอตทโวจ  
โกชนั คหปติ ททมานโ อริยสาวโก ปฏิกุคาหกานั จตุตาริ จานานิ  
เทติ กตมานิ จตุตาริ आयु เตติ วณฺณํ เทติ สุขํ เทติ  
พลํ เทติ आयु โข ปน ทตุวา आयุสฺส ภากิ โหติ ทิพฺพสฺส  
วา มานุสฺสฺส วา วณฺณํ ทตุวา ... สุขํ ทตุวา ... พลํ ทตุวา  
พลสฺส ภากิ โหติ ทิพฺพสฺส วา มานุสฺสฺส วา โภชนั คหปติ  
ททมานโ อริยสาวโก ปฏิกุคาหกานั อิมานิ จตุตาริ จานานิ เทตีติ ฯ

โย สณฺณตานิ ปรทตฺตโกชินิ  
กาเลน สกุกจจ ททาคิ โภชนั  
จตุตาริ จานานิ อนุปรเวจฺจติ  
อายุญจ วณฺณญจ สุขํ พลญจ ฯ

[๑] आयुทายิ พลทายิ           สุขํ วณฺณํ ๒ ทโท นโร

ทิมายุ ยสวา โหติ           ยตุถ ยตุญปรชชตีติ ฯ

#๑ ไป. ยุ. โส ฯ ม. आयुทายิ วณฺณทายิ ฯ ๒ ม. สุขํ พลํ ทโท นโร ฯ ยุ. สุขวณฺณทโท ฯ

[๕๕] โภชนํ ภิกฺขเว ททมาโน ทายโก ปฏิคฺคาหกาณํ จตุตาริ  
จานานิ เทติ กตมานิ จตุตาริ อายุํ เทติ วณฺณํ เทติ สุขํ  
เทติ พลํ เทติ อายุํ โข ปน ทตฺวา อายุสฺส ภาที โหติ  
ทิพฺพสฺส วา มานุสฺส วา วณฺณํ ทตฺวา ... สุขํ ทตฺวา ... พลํ  
ทตฺวา พลสฺส ภาที โหติ ทิพฺพสฺส วา มานุสฺส วา โภชนํ  
ภิกฺขเว ททมาโน ทายโก ปฏิคฺคาหกาณํ อิมานิ จตุตาริ จานานิ  
เทตีติ ฯ

โย สลฺลตฺตานํ ปรตตฺตโภชินํ  
กาเลน สกฺกจฺจ ททาติ โภชนํ  
จตุตาริ จานานิ อนุปฺปเวจฺจติ  
อายุญจ วณฺณญจ สุขํ พลญจ ฯ

อายุทายี พลทายี      สุขํ วณฺณํ ทโท นโร  
ทิมายุ ยสฺวา โหติ      ยตฺถ ยตฺถปฺปชฺชตีติ ฯ

[๖๐] อถ โข อนาถปิณฺฑทิกโก คหปติ เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ  
อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมนฺตํ  
นินฺนํ โข อนาถปิณฺฑทิกโก คหปตี ภควา เอตทโวจ จตฺสูหิ โข  
คหปติ รมฺเมหิ สมนฺนาคโต อริยสฺวโก คิหิสามิจิปฏิปทํ ปฏิปฺนฺโน  
โหติ ยสฺปฏิลาภินี ๑ สกฺคสํวตฺตนิกํ กตเมหิ จตฺสูหิ อิทฺ คหปติ  
อริยสฺวโก ภิกฺขุสงฺฆํ ปจฺจุปฺภุจฺจิตฺโต โหติ จิวเรน ภิกฺขุสงฺฆํ ปจฺจุปฺภุจฺจิตฺโต  
โหติ ปิณฺฑทปาเตน ภิกฺขุสงฺฆํ ปจฺจุปฺภุจฺจิตฺโต โหติ เสนาสเนน  
#๑ ม. ย. ยโสปฏิลาภินี. ฯ อโธ ปรึ อีทิสเมว ฯ

ภิกขุสงฆ์ ปจฺจุปฺภุจฺโต โหติ คิลานปจฺจยภสซชปริกฺขารเณ ฯ  
อิมหิ โข คหปติ จตฺตฺหิ ฐมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต อริยสาวโก คิหิสามิฉิปฏิบัติ  
ปฏิบัติโน โหติ ยสปฏิลาภินิ สกฺคสํวตฺตนิกฺขติ ฯ

คิหิสามิฉิปฏิบัติ      ปฏิปชฺชนฺติ ปณฺฑิตา  
สมฺมกฺคเต สีลวฺนฺเต      จิวเรณ อฺปฺภุจฺตา  
ปิณฺฑปาตสยเนน      คิลานปจฺจเยน จ  
เตสํ ทิวา จ รตฺโต จ      สทา ปุณฺณํ ปวทฺตติ  
สกฺคณฺจ กมฺตฺติจฺจํ      กมฺมํ กตฺวาน ภทฺทกฺขติ ฯ  
    ปุณฺณลาภิสนฺทวฺคฺโค ปจฺโม ฯ

ตสฺสุทฺธานํ

เทว ปุณฺณลาภิสนฺทา เทวสํวสา เทว จ โหนฺติ สมชีวิโน  
สุปฺปวาสา สฺวทฺโต จ      โภชนํ คิหิสามิจิตี ฯ

---

ปตฺตกมฺมวคฺโค ทฺติโย

[๖๑] อถ โข อนาถปิณฺฑิกโก คหปติ เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ  
อุปสงฺกมิทฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสิตฺติ ฯ  
เอกมฺนฺตํ นิสินฺนํ โข อนาถปิณฺฑิกโก คหปตี ภควาเอตทโวจ จตฺตาโรเม  
คหปติ ฐมฺมา อิกฺุจฺจา กนฺตา มนาปา ทฺลลภา โลกสฺมี กตฺเม  
จตฺตาโร โภคา เม อุปฺปชฺชนฺตุ สหฐมฺเมนาติ อัย ปจฺโม ฐมฺโม

อิฏฺโฐ กนฺโต มนาโป ทฺลลโก โลกสฺมี โภเค ลทฺธา สหฺมเมน  
ยโส มํ ๑ อพฺภคฺคจฺจตุ สห ฅาตีหิ สห อฺปชฺฅมาเยหิติ อัยฺ ทฺติโย  
ชฺมโม อิฏฺโฐ กนฺโต มนาโป ทฺลลโก โลกสฺมี โภเค ลทฺธา สหฺมเมน  
ยสํ ลทฺธา สห ฅาตีหิ สห อฺปชฺฅมาเยหิ จิรํ ชีวามิ ทิฆมาຍු  
ปาเลมิตฺติ อัยฺ ตฺติโย ชฺมโม อิฏฺโฐ กนฺโต มนาโป ทฺลลโก โลกสฺมี  
โภเค ลทฺธา สหฺมเมน ยสํ ลทฺธา สห ฅาตีหิ สห อฺปชฺฅมาเยหิ  
จิรํ ชีวิตฺวา ทิฆมาຍุ ปาเลตฺวา กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา สฺคตฺติ  
สคฺคํ โลกํ อฺปชฺฅามิตฺติ อัยฺ จตฺตฺโต ชฺมโม อิฏฺโฐ กนฺโต มนาโป  
ทฺลลโก โลกสฺมี อิมํ โข คหปติ จตฺตฺตโร ชฺมมา อิฏฺฐา กนฺตา  
มนาปา ทฺลลภา โลกสฺมี ฯ อิมสํ โข คหปติ จตฺตฺนํ ชฺมมานํ อิฏฺฐานํ  
กนฺตานํ มนาปานํ ทฺลลภานํ โลกสฺมี จตฺตฺตโร ชฺมมา ปฏฺิลาภาย  
สํวตฺตนฺติ กตฺเม จตฺตฺตโร สทฺธาสมฺปทา สීลสมฺปทา จาคสมฺปทา  
ปญฺญาสมฺปทา ฯ กตฺมา จ คหปติ สทฺธาสมฺปทา อิช  
คหปติ อริยสวโก สทฺโธ โหติ สทฺทฺหติ ตถาคตฺสฺส โพธิ อิตฺปิ  
โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สฺคโต โลกวิทู  
อนฺุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตฺถา เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ ภควาติ อัยฺ  
วฺจฺจติ คหปติ สทฺธาสมฺปทา ฯ กตฺมา จ คหปติ สීลสมฺปทา อิช  
คหปติ อริยสวโก ปาณาติปาตา ปฏฺิวิโรโต โหติ ฯเปฯ สุราเมรย-  
มชฺชปมาทฺฐจฺจนา ปฏฺิวิโรโต โหติ อัยฺ วฺจฺจติ คหปติ สීลสมฺปทา ฯ  
กตฺมา จ คหปติ จาคสมฺปทา อิช คหปติ อริยสวโก วิคตมฺลจฺเจเรน  
#๑ ไป. ม. เม อากจฺจตุ ฯ

เจตสา อकारี อชฌาวสติ มุตตจาโค ปยตปาณิ โวสุสกุครโต  
 ยาจโยโค ทานส์วิภาครโต อัย วุจติ คหปติ จากสมปทา ฯ กตมา  
 จ คหปติ ปณณาสมปทา อภิขฌาวิสมโลภาภิกุเตน คหปติ เจตสา  
 วิหรนุโต อภิจัจ กโรติ กิจัจ อปราเชติ อภิจัจ กโรนุโต กิจัจ อปราเชนุโต  
 ยสา จ สุขา จ รัชติ พุยาปาทาภิกุเตน คหปติ เจตสา  
 วิหรนุโต อภิจัจ กโรติ กิจัจ อปราเชติ อภิจัจ กโรนุโต กิจัจ อปราเชนุโต  
 ยสา จ สุขา จ รัชติ ถีนมิทฐาภิกุเตน คหปติ เจตสา  
 วิหรนุโต อภิจัจ กโรติ กิจัจ อปราเชติ อภิจัจ กโรนุโต กิจัจ อปราเชนุโต  
 ยสา จ สุขา จ รัชติ อุทฐจกุกุกุจจาภิกุเตน คหปติ เจตสา  
 วิหรนุโต อภิจัจ กโรติ กิจัจ อปราเชติ อภิจัจ กโรนุโต กิจัจ อปราเชนุโต  
 ยสา จ สุขา จ รัชติ วิจิกิจฉาภิกุเตน คหปติ เจตสา  
 วิหรนุโต อภิจัจ กโรติ กิจัจ อปราเชติ อภิจัจ กโรนุโต กิจัจ อปราเชนุโต  
 ยสา จ สุขา จ รัชติ ส โข โส คหปติ อริยสาวโก  
 อภิขฌาวิสมโลภ จิตตสฺส อุปกุกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา อภิขฌาวิสมโลภ  
 จิตตสฺส อุปกุกิเลสิ ปชหติ พุยาปาโท จิตตสฺส อุปกุกิเลโสติ อิติ  
 วิทิตฺวา พุยาปาทํ จิตตสฺส อุปกุกิเลสิ ปชหติ ถีนมิทฐํ จิตตสฺส  
 อุปกุกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา ถีนมิทฐํ จิตตสฺส อุปกุกิเลสิ ปชหติ  
 อุทฐจกุกุกุจจํ จิตตสฺส อุปกุกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา อุทฐจกุกุกุจจํ  
 จิตตสฺส อุปกุกิเลสิ ปชหติ วิจิกิจฉา จิตตสฺส อุปกุกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา  
 วิจิกิจฉํ จิตตสฺส อุปกุกิเลสิ ปชหติ ยโต จ โข คหปติ อริยสาวกสฺส

อภิขฌาวิสมโลโก จิตตสุต อุปกุกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา อภิขฌาวิสมโลโก  
จิตตสุต อุปกุกิเลโส ปหีนโน โหติ พุยาปาโท จิตตสุต  
อุปกุกิเลโส ... ถีนมิทฺธึ จิตตสุต อุปกุกิเลโส ... อุทฺทจฺจกุกุกุจฺจ  
จิตตสุต อุปกุกิเลโส ... วิจิกฺจฺฉา จิตตสุต อุปกุกิเลโสติ อิติ วิทิตฺวา  
วิจิกฺจฺฉา จิตตสุต อุปกุกิเลโส ปหีนโน โหติ อัย วุจฺจติ คหปติ  
อริยสาวโก มหาปญฺโญ ปุณฺณปญฺโญ อาปาถทโส ปญฺญาสมฺปนฺโน อัย  
วุจฺจติ คหปติ ปญฺญาสมฺปทา ฯ อิมํสํ โข คหปติ จตฺตุนํ ฌมฺมานํ  
อิกฺขุจฺฉานํ กนฺตฺตานํ มนาปํ ทลฺลภานํ โลกสฺมี อิมํ จตฺตาวโร ฌมฺมา  
ปฏฺฐิตาภาย ตํวตฺตุนฺติ ฯ ส โข โส คหปติ อริยสาวโก อิกฺขุจฺฉานวิริยาธิคเตหิ  
โกเคหิ พาหาพลปริจฺเจตฺเทหิ เสทาวกฺขิตฺเตหิ ฌมฺมิเกหิ ฌมฺมลทฺเทหิ  
จตฺตาวโร ปตฺตกมฺมานิ กตฺตา โหติ กตฺมานิ จตฺตาวโร อิทฺ คหปติ อริยสาวโก  
อิกฺขุจฺฉานวิริยาธิคเตหิ โภเคหิ พาหาพลปริจฺเจตฺเทหิ เสทาวกฺขิตฺเตหิ  
ฌมฺมิเกหิ ฌมฺมลทฺเทหิ อตฺตฺตานํ สุขฺเตปิ ปิณฺณเต สมฺมา สุขํ ปรีหฺรติ  
มาตาปิตโร สุขฺเตปิ ปิณฺณเต สมฺมา สุขํ ปรีหฺรติ ปุตฺตทาทาสกมฺมกรโปริเส  
สุขฺเตปิ ปิณฺณเต สมฺมา สุขํ ปรีหฺรติ มิตฺตามจฺเจ สุขฺเต  
ปิณฺณเต สมฺมา สุขํ ปรีหฺรติ อิทฺมสุต ปจฺมํ จานํ คตฺ โหติ ปตฺตคตฺ  
อายตฺนโส ปรีภฺตฺตํ ฯ ปุณฺ จปฺริ คหปติ อริยสาวโก อิกฺขุจฺฉานวิริยาธิคเตหิ  
โกเคหิ พาหาพลปริจฺเจตฺเทหิ เสทาวกฺขิตฺเตหิ ฌมฺมิเกหิ ฌมฺมลทฺเทหิ ยา  
ตา โหนฺติ อาปทา อคฺคิโต วา อุทฺกโต วา ราชฺโต วา โจรโต อปฺปิยโต  
วา ทายาทโต วา ตถารุปาสุ อาปทาสู โภเคหิ ปรีโยธาย วตฺตติ



โสดถึ อุตตานิ กโรติ อิทมสฺส ทุตฺติ จานํ คตฺ โหติ ปตฺตคตฺ  
อายตนโส ปริภุตฺ ๑ ปุณ จปรํ คหปติ อริยสาวโก อฏฺฐานวิริยาธิกเตหิ  
โกเคหิ พหาวลปริจฺเตหิ เสทาวกฺขิตฺเตหิ ฌมฺมิเกหิ ฌมฺมตฺเตหิ  
ปญฺจ พลี กตฺตา โหติ ฌาติพลี อติถิพลี ปุพฺพเปตพลี ราชพลี  
เทวตฺตาพลี อิทมสฺส ตุตฺติ จานํ คตฺ โหติ ปตฺตคตฺ อายตนโส  
ปริภุตฺ ๑ ปุณ จปรํ คหปติ อริยสาวโก อฏฺฐานวิริยาธิกเตหิ โภเคหิ  
พหาวลปริจฺเตหิ เสทาวกฺขิตฺเตหิ ฌมฺมิเกหิ ฌมฺมตฺเตหิ เย เต  
สมณพฺรหฺมณา มทฺปฺปมาทา ปฏฺวิริตา ขนฺติโสรัจฺเจ นิวิฏฺฐาเอกมตฺตานํ  
ทเมนฺติ เอกมตฺตานํ สเมนฺติ เอกมตฺตานํ ปรีณิพฺพาเปนฺติ ตถารุเปสฺ  
สมณพฺรหฺมณฺเสสฺ อุตฺตรคฺคิกํ ทกฺขิณํ ปติฏฺฐาเปติ โสวคฺคิกํ สุขวิปากํ  
สคฺคสํวตฺตนิกํ อิทมสฺส จตฺตถิ จานํ คตฺ โหติ ปตฺตคตฺ อายตนโส  
ปริภุตฺ ๑ ส โข โส คหปติ อริยสาวโก อฏฺฐานวิริยาธิกเตหิ โภเคหิ  
พหาวลปริจฺเตหิ เสทาวกฺขิตฺเตหิ ฌมฺมิเกหิ ฌมฺมตฺเตหิ อิมานิ จตฺตารี  
ปตฺตกมฺมานิ กตฺตา โหติ ๑ ยสฺสสฺสจฺจ คหปติ อญฺญตฺตร อิเมหิ  
จตฺตฺติ ปตฺตกมฺเมหิ โภคา ปรีกฺขยํ คจฺจนฺติ อิเม วุจฺจนฺติ คหปติ  
โภคา อฏฺฐานคตา อปฺปตฺตคตา อนายตนโส ปริภุตฺตา ยสฺสสฺสจฺจ  
คหปติ อิเมหิ จตฺตฺติ ปตฺตกมฺเมหิ โภคา ปรีกฺขยํ คจฺจนฺติ อิเม  
วุจฺจนฺติ คหปติ โภคา จานคตา ปตฺตคตา อายตนโส ปริภุตฺตฺตาติ ๑

ภุตฺตา โภคา ภฺภา ภจฺจา วิติณฺณา อาปฺทาสุ เม  
อุตฺตรคฺคา ทกฺขิณฺนา ทินฺนา อโถ ปญฺจ พลี กตฺตา

อุปภูจิตา สีลวานโต สลยตา พุรหุมจารโย  
ยทถลั โภคมิจฺเจยฺย ปณฺฑิตो ชรมาวาส  
โส เม อตุโธ อนุปฺปตฺโต กตฺ อนุตฺตปิย  
เอตฺ อนุสฺสรํ มจฺโจ อริยชฺชเม จิตฺ นโร  
อิเชว นํ ปัสฺสนฺติ เปจฺจ สคฺเค ปโมทิตฺติ ฯ

[๖๒] อถโข อนาคติโก คหปติ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ  
อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเตตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสีทิ ฯ  
เอกมนฺตํ นิสฺสินฺนํ โข อนาคติโก คหปตี ภควาเอตทโวจ จตฺตาริมาณิ  
คหปติ สุขานิ อธิคมนิยานิ คิหิณา กามโภคิณา กาเลน กาลํ  
สมเยน สมยํ อุปาทาย กตฺมานิ จตฺตาริ อตฺถิสฺสุํ โภคฺสุํ อนณฺสุํ ๑  
อนวชฺชฺสุํ กตฺมณฺจ คหปติ อตฺถิสฺสุํ อิธ คหปติ กุลปฺตตฺตส  
โภคา โหนฺติ อญฺ्ञานวิริยาธิคตา พาหาพลปริจฺจिताเสทาวกฺขิตฺตา ชฺมมิกา  
ชฺมมฺลทฺธา โส โภคา เม อตฺถิ อญฺ्ञานวิริยาธิคตา พาหาพลปริจฺจिता  
เสทาวกฺขิตฺตา ชฺมมิกา ชฺมมฺลทฺธาติ อธิคจฺจติ สฺสุํ อธิคจฺจติ  
โสมนสฺสํ อิํ วุจฺจติ คหปติ อตฺถิสฺสุํ ฯ กตฺมณฺจ คหปติ โภคฺสุํ  
อิธ คหปติ กุลปฺตฺโต อญฺ्ञานวิริยาธิคเตหิ โภเคหิ พาหาพลปริจฺจิตฺเทหิ  
เสทาวกฺขิตฺเตหิ ชฺมมิกฺเกหิ ชฺมมฺลทฺเธหิ โภเค ๒ จ ๓ ภูณฺชติ ปุณฺณานิ จ  
กโรติ โส อญฺ्ञานวิริยาธิคเตหิ โภเคหิ พาหาพลปริจฺจิตฺเทหิ เสทาวกฺขิตฺเตหิ  
ชฺมมิกฺเกหิ ชฺมมฺลทฺเธหิ โภเค จ ภูณฺชามิ ปุณฺณานิ จ  
กโรมีติ อธิคจฺจติ สฺสุํ อธิคจฺจติ โสมนสฺสํ อิํ วุจฺจติ คหปติ  
#๑ ม. อาณณฺณสฺสุํ ฯ ๒-๓ ม. อิมฺ ปาจา นตฺถิ ฯ

โกศสุข์ ๑ กตมณฺจ คหปติ อนณฺสุข์ อิธ คหปติ กุลปฺตุโต น  
กสฺสจฺจิ กิลฺยจฺจิ ธาเรติ อปฺปํ วา พหุํ วา โส น กสฺสจฺจิ กิลฺยจฺจิ  
ธารมิ อปฺปํ วา พหุํ วาติ อธิคจฺจติ สุข์ อธิคจฺจติ โสมนสฺสํ อิํ  
วฺจฺจติ คหปติ อนณฺสุข์ ๑ กตมณฺจ คหปติ อนวชฺชสุข์ อิธ  
คหปติ อริยสาวโก อนวชฺเชน กายกมฺเมน สมฺนฺนาคโต โหติ  
อนวชฺเชน วจีกมฺเมน สมฺนฺนาคโต โหติ อนวชฺเชน มโนกมฺเมน  
สมฺนฺนาคโต โหติ โส อนวชฺเชนฺมฺหิ กายกมฺเมน สมฺนฺนาคโต อนวชฺเชน  
วจีกมฺเมน สมฺนฺนาคโต อนวชฺเชน มโนกมฺเมน สมฺนฺนาคโตติ  
อธิคจฺจติ สุข์ อธิคจฺจติ โสมนสฺสํ อิํ วฺจฺจติ คหปติ อนวชฺชสุข์ ๑  
อิมานิ โข คหปติ จตฺตาริ สุขานิ อธิคมฺนียานิ คิหิณา กามโกคิณา  
กาเลน กาลิํ สมเยน สมยํ อุปาทายาติ ๑

อนณฺํ สุข์ ฅตฺวาน อโถ อตฺถิสฺสุข์ สเร  
ภฺยชฺชํ โภคํ สุข์ มจฺโจ อโถ ปญฺญา วิปสฺสติ  
วิปสฺสมานอ ชานาติ อฺโภ ภาเค สฺเมธโส  
อนวชฺชสุขสฺเสตํ กถํ นาคุฆติ โสพสิฺนฺติ ๑

[๖๗] สพุรหฺมกานิ ภิกฺขเว ตานิ กุลานิ เยสํ ปฺตฺตานํ  
มาตาปิตโร อชฺฌาคาเร ปุชิตา โหนฺติ สปุพฺพจริยกานิ ภิกฺขเว ตานิ  
กุลานิ เยสํ ปฺตฺตานํ มาตาปิตโร อชฺฌาคาเร ปุชิตา โหนฺติ สปุพฺพเทวานิ ๑  
ภิกฺขเว ตานิ กุลานิ เยสํ ปฺตฺตานํ มาตาปิตโร อชฺฌาคาเร  
ปุชิตา โหนฺติ สาหุเนยฺยกานิ ภิกฺขเว ตานิ กุลานิ เยสํ ปฺตฺตานํ  
#๑ ม. สปุพฺพเทเวตานิ ๑

มาตาปิตโร อชฎาคาระ ปุชิตา โหนติ พุรหุมาติ ภิกขเว มาตาปิตูนํ  
เอตํ อธิวณํ ปุพฺพาวจริยาติ ภิกขเว มาตาปิตูนํ เอตํ อธิวณํ  
ปุพฺพทเวาติ ๑ ภิกขเว มาตาปิตูนํ เอตํ อธิวณํ อาหุเนยฺยาติ ภิกขเว  
มาตาปิตูนํ เอตํ อธิวณํ ตํ กิสฺส เหตุ พหุการา ภิกขเว มาตาปิตโร  
ปุตฺตานํ อาปาทกา โปสกา อิมสฺส โลกสฺส ทสฺเสตาโรติ ฯ

พุรหุมาติ มาตาปิตโร ปุพฺพาวจริยาติ วุจฺจเร  
อาหุเนยฺยา จ ปุตฺตานํ ปชาย อนุกมฺปกา ฯ  
ตสฺมา หิ เน นมสฺเสยฺย สกฺกเรยฺยาถ ๒ ปณฺฑิโต  
อนุเนน อโถ ปาเนน วตฺถेณ สยเนน จ  
อฺจุจฺจาทเนน นฺหาปเนน ปาทานํ โชรเวเนน จ  
ตาย นํ ปาริจริยาย มาตาปิตฺตฺส ปณฺฑิตา  
อิเชว นํ ปสฺสณฺติ เปจฺจ สกฺเค ปโมทตฺติติ ฯ

[๖๔] จตฺตฺหิ ภิกขเว ฐมฺเมหิ สมนฺนาคโต ปุคฺคโล ยถาภตํ  
นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรये กตเมหิ จตฺตฺหิ ปาณาติปาตี โหติ อทินฺนาทายี  
โหติ กามสฺสุ มิจฺฉาจารี โหติ มุสาวาทิ โหติ อิมหิ  
โฆ ภิกขเว จตฺตฺหิ ฐมฺเมหิ สมนฺนาคโต ปุคฺคโล ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต  
เอวํ นิรयेติ ฯ

ปาณาติปาโต อทินฺนาทานํ มุสาวาโท จ วุจฺจติ  
ปรทารคมนญฺจาปี นปฺปสฺสณฺติ ปณฺฑิตาติ ฯ

[๖๕] จตฺตาโรเม ภิกขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมาณา โลกสฺมี  
#๑ โป. ม. ปุพฺพทเวาติ ฯ ๒ ม. สกฺกเรยฺย จ ฯ

กตเม จตุตารโ รุปปมาโณ รูปปสนโน โฆสปมาโณ โฆสปสนโน  
ลูปปมาโณ ลูปปสนโน ฌมปมาโณ ฌมปสนโน  
อิเม โข ภิกขเว จตุตารโ ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ ฯ

เย ๑ จ รูเปน ปามีสุ เย จ โฆเสน อนวฺค  
ฉนฺทราควสฺสเปตา น ๒ เต ชานนฺติ ตยฺชนํ  
อชฺชตฺตลฺลจ น ชานาติ พหิทฺธา จ น ปสฺสตี  
สมนฺตาวรโณ พาโล ส เว โฆเสน วุยฺหตี ฯ  
อชฺชตฺตลฺลจ น ชานาติ พหิทฺธา จ วิปสฺสตี  
พหิทฺธา ผลทสฺสาวี โสปี โฆเสน วุยฺหตี ฯ  
อชฺชตฺตลฺลจ ปชานาติ พหิทฺธา จ วิปสฺสตี  
(เอว) วินีวรณทสฺสาวี น โส โฆเสน วุยฺหตีตี ฯ

[๖๖] จตุตารโเม ภิกขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมี  
กตเม จตุตารโ สราโค สโทโส สโมโห สมานอ อิเม โข  
ภิกขเว จตุตารโ ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ ฯ

สารตฺตาร ชนฺธิเยสุ ปิยรูปาภินนฺทโน  
โมเหน อชฺมสตฺตา ๓ พทฺธา วทฺธเนนฺติ พนฺธนํ ฯ  
รากษํ โทสชฺลจาปี โมหํ วาปี อวิทฺทสุ ๔  
กโรนฺติ อกฺุสลํ กมฺมํ สวิฆาตํ ทุกฺขุทฺทยํ ๕  
อวิชฺชานินฺวตา โปสา อนฺธภูตา อจกฺขกา  
ยถา ฌมา ตถา สนฺตา น ตสฺเสวณฺติ มลฺลเวรตี ฯ

#๑ ม. เย จ รูเป ปมาณีสฺสุ ฯ ๒ ม. นาภิชานนฺติ เต ชนา ฯ ๓ ไป. ม. อาวฺตา  
#๔ ตฺตา ฯ ๔ ม. จาปีวิทฺทสุ ฯ ๕ ม. ทุกฺขุทฺทยํ ฯ

[๖๗] เอก์ สมยั ภควา สวตถึยั วิหริติ เขตเวเน อนาถปิณทุทิกสุส  
 อารามเ ๑ เตน โข ปน สมเยน สวตถึยั อญฺญตโร  
 ภิกขุ อหิณา ทฏฺโจะ กาลกโต โหติ ๑ อถโฆ สมฺพหุลา ภิกขุ เยน  
 ภควา เตนฺอุปสงฺกมึสุ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตุ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตุ  
 นิสึทึสุ เอกมฺนฺตุ นิสินฺนา โข เต ภิกขุ ภควนฺตุ เอตทวโจ อิท  
 ภนฺเต สวตถึยั อญฺญตโร ภิกขุ อหิณา ทฏฺโจะ กาลกโตติ ๑ นห ๑ นฺน  
 โส ภิกขเว ภิกขุ จตฺตารี อหิราชกุลานิ เมตฺเตน จิตฺเตน สริ สเจ  
 หิ โส ภิกขเว ภิกขุ จตฺตารี อหิราชกุลานิ เมตฺเตน จิตฺเตน สเรยฺย  
 น หิ โส ภิกขเว ภิกขุ อหิณา ทฏฺโจะ กาลั กเรยฺย กตฺมานิ  
 จตฺตารี [๒] วิรูปกัํ อหิราชกุลั เอรापถั อหิราชกุลั จพฺยาปฺตตั  
 อหิราชกุลั กณฺหาโคตมกั อหิราชกุลั นห นฺน โส ภิกขเว ภิกขุ  
 อิมานิ จตฺตารี อหิราชกุลานิ เมตฺเตน จิตฺเตน สริ สเจ หิ โส  
 ภิกขเว ภิกขุ อิมานิ จตฺตารี อหิราชกุลานิ เมตฺเตน จิตฺเตน สเรยฺย  
 น หิ โส ภิกขเว ภิกขุ อหิณา ทฏฺโจะ กาลั กเรยฺย อนฺุชานามิ  
 ภิกขเว อิมานิ จตฺตารี อหิราชกุลานิ เมตฺเตน จิตฺเตน สริตุ  
 อตฺตคฺคตฺติยา อตฺตรกฺขาย อตฺตปริตฺตายาติ ๑

วิรูปกฺเขหิ เม เมตฺตํ      เมตฺตํ เอรापเถหิ เม  
 จพฺยาปฺตเตหิ เม เมตฺตํ      เมตฺตํ กณฺหาโคตมเกหิ จ  
 อปาทเกหิ เม เมตฺตํ      เมตฺตํ ทิปาทเกหิ เม  
 จตฺตปฺเทหิ เม เมตฺตํ      เมตฺตํ พหุปฺเทหิ เม ๑

#๑ ม. นหิ นฺน ๑ ๒ โป. ยู. อหิราชกุลานิ ๑

มา มํ อปาทโก หีสิ      มา มํ หีสิ ทิปาทโก

มา มํ จตุปปโท หีสิ      มา มํ หีสิ พหุปปโท ฯ

สพเพ สตตา สพเพ ปาณา      สพเพ ภูตา จ เกวลา

สพเพ ภทรานิ ปสฺสนตุ      มา กิญจि ๑ ปาปมาคมา ฯ

อปปมาโณ พุทฺโธ อปปมาโณ ฌมฺโง อปปมาโณ สจฺโฆ ปมาณวนฺตานิ

สิริสฺปานิ ๒ อหิ วิจฺฉิกา สตปฺที อุณฺณนาภี สรพฺพ มุสิกกา

กตา เม รกฺขา กตา เม ปริตฺตา ปฏิกฺกมฺนตุ ภูตานิ โสฬหํ

นโม ภควฺโต นโม สตฺตฺตฺนํ สมนฺมาสมฺพุทฺธานนฺตุ ฯ

[๖๘] เอกํ สมฺมํ ภควา ราชคฺเห วิหฺรติ กิञฺฉณฺภู ปพฺพเต

อจิรปฺกนฺเต เทวตฺตฺเต ฯ ตตฺร โข ภควา เทวตฺตํ อารพฺภ กิञฺช

อามนฺเตสิ อตฺตวธาย กิञฺชเว เทวตฺตฺตฺส ลากสฺกการสิโลโก อุทฺปาที

ปฺราภวาย กิञฺชเว เทวตฺตฺตฺส ลากสฺกการสิโลโก อุทฺปาที เสยฺยถาปี

กิञฺชเว กทฺลี อตฺตวธาย ผลํ เทติ ปฺราภวาย ผลํ เทติ เอวเมว

โข กิञฺชเว อตฺตวธาย เทวตฺตฺตฺส ลากสฺกการสิโลโก อุทฺปาที ปฺราภวาย

เทวตฺตฺตฺส ลากสฺกการสิโลโก อุทฺปาที เสยฺยถาปี กิञฺชเว

เวพฺพ อตฺตวธาย ผลํ เทติ ปฺราภวาย ผลํ เทติ เอวเมว โข

กิञฺชเว อตฺตวธาย เทวตฺตฺตฺส ลากสฺกการสิโลโก อุทฺปาที ปฺราภวาย

เทวตฺตฺตฺส ลากสฺกการสิโลโก อุทฺปาที เสยฺยถาปี กิञฺชเว นโฬ

อตฺตวธาย ผลํ เทติ ปฺราภวาย ผลํ เทติ เอวเมว โข กิञฺชเว

อตฺตวธาย เทวตฺตฺตฺส ลากสฺกการสิโลโก อุทฺปาที ปฺราภวาย

#๑ ม. ยู. กญฺจิ ฯ ๒ ม. สิริสฺปานิ ฯ

เทวทตตสฺส ลากสกุการสิโลโก อุทปาที เสยฺยถาปี ภิกฺขเว อสฺสตรึ  
อตฺตวราย คพฺภิ คณฺหาดี ปราภวาย คพฺภิ คณฺหาดี เอวเมว  
โฆ ภิกฺขเว ออตฺตวราย เทวทตตสฺส ลากสกุการสิโลโก อุทปาที  
ปราภวาย เทวทตตสฺส ลากสกุการสิโลโก อุทปาทีติ ฯ

ผลํ เว กทลึ หนฺติ ผลํ เวพฺพ ผลํ นพํ

สกุการโ กปฺริสํ หนฺติ คพฺโภ อสฺสตรึ ยถาติ ฯ

[๖๕] จตฺตารีมานี ภิกฺขเว ปธานานี กตมานี จตฺตาริ สํวรปฺปธานํ  
ปหานปฺปธานํ ภาวนาปฺปธานํ อนฺรฺกฺขนาปฺปธานํ ฯ กตมณฺจ  
ภิกฺขเว สํวรปฺปธานํ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อนฺุปฺปนฺนํ ปาปกานํ  
อกุสลานํ ฌมฺมานํ อนฺุปฺปาทาย ฌนฺํ ฌเนติ วายมตี วิริยํ อารภติ จิตฺตํ  
ปคฺคณฺหาดี ปทหติ อิํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สํวรปฺปธานํ ฯ กตมณฺจ  
ภิกฺขเว ปหานปฺปธานํ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อฺุปฺปนฺนํ ปาปกานํ  
อกุสลานํ ฌมฺมานํ ปหานาย ฌนฺํ ฌเนติ วายมตี วิริยํ อารภติ จิตฺตํ  
ปคฺคณฺหาดี ปทหติ อิํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ปหานปฺปธานํ ฯ กตมณฺจ  
ภิกฺขเว ภาวนาปฺปธานํ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อนฺุปฺปนฺนํ กุสลานํ  
ฌมฺมานํ อฺุปฺปาทาย ฌนฺํ ฌเนติ วายมตี วิริยํ อารภติ จิตฺตํ  
ปคฺคณฺหาดี ปทหติ อิํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภาวนาปฺปธานํ ฯ กตมณฺจ  
ภิกฺขเว อนฺรฺกฺขนาปฺปธานํ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อฺุปฺปนฺนํ กุสลานํ  
ฌมฺมานํ จิตฺติยา อสมฺโมสาย ภิกฺขุโยภาวาย เวปฺลฺลฺลํ ภาวนํ  
ปฺริปฺริยา ฌนฺํ ฌเนติ วายมตี วิริยํ อารภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาดี ปทหติ



อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อานุรกฺขณาปฺปชานํ ฯ อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ  
ปชานานีติ ฯ

สํวโร จ ปหฺวานญจ ภาวนา อานุรกฺขณา  
เอเต ปชานา จตฺตารโ เทสิตาทิจฺจนุชฺฌา  
เยหิ ภิกฺขุ อีธาตาปี ขยํ ทุกฺขสฺส ปาปฺเณติ ฯ

[๙๐] ยสฺมี ภิกฺขเว สมเย ราชานो อธมฺมิกา โหนฺติ  
ราชยฺตุตาปี ตสฺมี สมเย อธมฺมิกา โหนฺติ ราชยฺตุเตสฺส ภิกฺขเว  
อธมฺมิเกสฺส พฺราหฺมณคหปติกาปี ตสฺมี สมเย อธมฺมิกา โหนฺติ  
พฺราหฺมณคหปติเกสฺส อธมฺมิเกสฺส เนคมชานปทาปี ตสฺมี สมเย อธมฺมิกา  
โหนฺติ เนคมชานปเทสฺส อธมฺมิเกสฺส วิสมํ จนฺทิมสฺสุริยา ปรีวตฺตฺนฺติ วิสมํ  
จนฺทิมสฺสุริเยสฺส ปรีวตฺตฺนฺเตสฺส วิสมํ นกฺขตฺตานิ ตารกฺฐปานิ ปรีวตฺตฺนฺติ  
วิสมํ นกฺขตฺเตสฺส ตารกฺฐเปสฺส ปรีวตฺตฺนฺเตสฺส วิสมํ รนฺดินฺทิวา ปรีวตฺตฺนฺติ  
วิสมํ รตฺตฺนฺทิวา ปรีวตฺตฺนฺเตสฺส วิสมํ มาสทฺตฺมาสา ปรีวตฺตฺนฺติ  
วิสมํ มาสทฺตฺมาเสสฺส ปรีวตฺตฺนฺเตสฺส วิสมํ อุตฺตฺสํวจฺจรา ปรีวตฺตฺนฺติ  
วิสมํ อุตฺตฺสํวจฺจเรสฺส ปรีวตฺตฺนฺเตสฺส วิสมํ วาตา วายนฺติ วิสมํ วาเตสฺส  
วายนฺเตสฺส วิสฺมา อปฺลฺชสา ปรีวตฺตฺนฺติ วิสฺเมสฺส อปฺลฺชเสสฺส  
ปรีวตฺตฺนฺเตสฺส เทวตา ปรีกฺุปีตา ภวนฺติ เทวตาสฺส ปรีกฺุปีตาสฺส เทโว  
น สมฺมา ธารํ อานุปฺปเวจฺจติ เทเว น สมฺมา ธารํ อานุปฺปเวจฺจนฺเต  
วิสมปาเกนี ๑ สสฺसानิ ภวนฺติ วิสมปาเกนี ภิกฺขเว สสฺसानิ มนฺุสฺสา  
#๑ ม. วิสมปากานี ฯ

ปริกฤษชชดา อปฺปายุกา จ โหนฺติ ทุพฺพณฺณา จ ทุพฺพลา จ  
พหฺวาพาธา จ ฯ ยสฺมี ภิกฺขเว สมเย ราชาโน ชฺมมิกา โหนฺติ  
ราชยฺตุตาปี ตสฺมี สมเย ชฺมมิกา โหนฺติ ราชยฺตุเตสฺ ชฺมมิเกสฺ  
พฺราหฺมณคหปติกาปี ตสฺมี สมเย ชฺมมิกา โหนฺติ พฺราหฺมณคหปติเกสฺ  
ชฺมมิเกสฺ เนคมชานปทาปี ตสฺมี สมเย ชฺมมิกา โหนฺติ เนคมชานปเทสฺ  
ชฺมมิเกสฺ สมี จนฺทิมสฺริยา ปริวตฺตฺนฺติ สมี จนฺทิมสฺริเยสฺ  
ปริวตฺตฺนฺเตสฺ สมี นกฺขตฺตานิ ตารกรูปานี ปริวตฺตฺนฺติ สมี นกฺขตฺเตสฺ  
ตารกรูเปสฺ ปริวตฺตฺนฺเตสฺ สมี รตฺตินฺทิวา ปริวตฺตฺนฺติ สมี รตฺตินฺทิวेषฺ  
ปริวตฺตฺนฺเตสฺ สมี มาสทฺตฺมาสา ปริวตฺตฺนฺติ สมี มาสทฺตฺมาเสสฺ  
ปริวตฺตฺนฺเตสฺ สมี อุตฺตสํวจฺจรา ปริวตฺตฺนฺติ สมี อุตฺตสํวจฺจเรสฺ  
ปริวตฺตฺนฺเตสฺ สมี วาตา วายนฺติ สมี วาเตสฺ วายนฺเตสฺ สฺมา ๑  
ปลฺชสา ปริวตฺตฺนฺติ สฺเมสฺ ปลฺชเสสฺ ปริวตฺตฺนฺเตสฺ เทวตา อปริกฺปิตา  
ภวนฺติ เทวตาสุ อปริกฺปิตาสุ เทโว สฺมมา ชาริ อฺนุปฺปเวจฺจติ  
เทเว สฺมมา ชาริ อฺนุปฺปเวจฺจนฺเต สฺมปาเกนิ สฺสฺสานิ ภวนฺติ  
สมฺปาเกนิ ภิกฺขเว สฺสฺสานิ มนุสฺสา ปริกฤษชชดา ทีฆายุกา จ โหนฺติ  
วณฺณวฺนฺโต จ พลวฺนฺโต จ อปฺปาพาธา จาติ ฯ

คฺุณฺนญฺเจ ตฺรมาณานิ ชฺมิหิ คจฺจติ ปุํกโว  
สพฺพาตา ชฺมิหิ คจฺจนฺติ เนตฺเต ชฺมิหิ คเต สติ  
เอวเมว มนุสฺเสสฺ โย โหติ เสฏฺฐสฺมมโต  
โส เจ อชฺมมํ จรติ ปเคว อิตฺรา ปชา

#๑ ไป. ยู. สมี ฯ

สพพิ รฎฐิ ทุกขิ เสดิ ราชา เจ โหตยชมมิโก ๗

คุนนญเจ ตรมานานิ อัฐิ กจันติ ปุงกโว

สพพา ตา อัฐิ กจันติ เนตเต อัฐิ กเต สติ

เอวมเว มนุสเสสุ โย โหติ เสฏฐสมมโต

โส เจ ๑ ชมมิ จรติ ปเคว อิตรา ปชาค

สพพิ รฎฐิ สุกฺ เสดิ ราชา เจ โหติ ชมมิโกติ ๗

ปตตกมฺมวคฺโค ทุตติโย ๗

ตสฺสุทฺทานิ

ปตตกมฺมิ อนุนนาโถ สพฺรหฺมนิรยา รุเปณ ปญจมิ

สราคอินฺนา เทวทตฺโต ปธานิ ชมฺมิเกน จาติ ๗

อปณฺณกวคฺโค ตติโย

[๗๑] จตุหิ ภิกฺขเว ชมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ภิกฺขุ อปณฺณกปฺปฏิปทํ  
ปฺปฏิปนฺโน โหติ โยนิ จสฺส อารทฺธา โหติ อาสวานิ ขยาย  
กตเมหิ จตุหิ อิทฺ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สีลวา โหติ พหุสฺสุโต โหติ  
อารทฺธวิริโย โหติ ปญฺญวา โหติ อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตุหิ  
ชมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ภิกฺขุ อปณฺณกปฺปฏิปทํ ปฺปฏิปนฺโน โหติ โยนิ  
จสฺส อารทฺธา โหติ อาสวานิ ขยายติ ๗

[๗๒] จตุหิ ภิกฺขเว ชมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ภิกฺขุ อปณฺณกปฺปฏิปทํ  
ปฺปฏิปนฺโน โหติ โยนิ จสฺส อารทฺธา โหติ อาสวานิ ขยาย

#๑ ม. สเจ ๗ ยู. เจว ๗

กตเมหิ จตุหิ เนกขมมวิตกเคน อพฺยาปาทวิตกเคน อวิหีสาวิตกเคน  
สมฺมาทิฏฺฐิยา อิมหิ โข ภิกฺขเว จตุหิ ฌมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ภิกฺขุ  
อปฺนฺณกปฏิปทํ ปฏิปนฺโน โหติ โยนิ จสฺส อารทฺธา โหติ  
อาสวานํ ขยายาติ ฯ

[๗๑] จตุหิ ภิกฺขเว ฌมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต อสฺปฺปริโสติ  
เวทิตพฺโพ กตเมหิ จตุหิ อธิ ภิกฺขเว อสฺปฺปริโส โย โหติ  
ปรสฺส อวณฺโณ ตํ อปฺภูโจปี ปาตุกโรติ โโก ปน วาโท ปฺภูจฺสฺส  
ปฺภูโจ โข ปน ปญฺหาภินฺนิตฺ อหาเปตฺวา อลมฺเพตฺวา ปริปฺปรี วิตถารน  
ปรสฺส อวณฺณํ ภาสิตา โหติ เวทิตพฺพเมตํ ภิกฺขเว อสฺปฺปริโส  
อํยํ ภวนฺติ ฯ ปฺน จปรี ภิกฺขเว อสฺปฺปริโส โย โหติ ปรสฺส  
วณฺโณ ตํ ปฺภูโจปี น ปาตุกโรติ โโก ปน วาโท อปฺภูจฺสฺส  
ปฺภูโจ โข ปน ปญฺหาภินฺนิตฺ หาเปตฺวา ลมฺเพตฺวา อปริปฺปรี อวิตถารน  
ปรสฺส วณฺณํ ภาสิตา โหติ เวทิตพฺพเมตํ ภิกฺขเว อสฺปฺปริโส  
อํยํ ภวนฺติ ฯ ปฺน จปรี ภิกฺขเว อสฺปฺปริโส โย โหติ อตฺตโน  
อวณฺโณ ตํ ปฺภูโจปี น ปาตุกโรติ โโก ปน วาโท อปฺภูจฺสฺส  
ปฺภูโจ โข ปน ปญฺหาภินฺนิตฺ หาเปตฺวา ลมฺเพตฺวา อปริปฺปรี อวิตถารน  
อตฺตโน อวณฺณํ ภาสิตา โหติ เวทิตพฺพเมตํ ภิกฺขเว อสฺปฺปริโส  
อํยํ ภวนฺติ ฯ ปฺน จปรี ภิกฺขเว อสฺปฺปริโส โย โหติ อตฺตโน  
วณฺโณ ตํ อปฺภูโจปี ปาตุกโรติ โโก ปน วาโท ปฺภูจฺสฺส ปฺภูโจ  
โย ปน ปญฺหาภินฺนิตฺ อหาเปตฺวา อลมฺเพตฺวา ปริปฺปรี วิตถารน

อตุตโน วรรณ ภาสิตา โหติ เวทิตพพเมต ภิภขเว อสปรุริโส  
อัย ภาวนติ ๑ อิมหิ โข ภิภขเว จตุหิ ฌมเมหิ สมนนาคโต  
อสปรุริโสติ ๑ เวทิตพโพ ๑ จตุหิ ภิภขเว ฌมเมหิ สมนนาคโต  
สปรุริโสติ ๑ เวทิตพโพ กตเมหิ จตุหิ อิช ภิภขเว สปรุริโส โย  
โหติ ปรสส อวณโณ ต ปรุญโจปี น ปาตุกโรติ โก ปน วาโท  
อปุญจสส ปรุญโจ โข ปน ปญหาภินีโต หาเปตวา ลมเพตวา  
อปริปุริ อวิตถารน ปรสส อวณณ ภาสิตา โหติ เวทิตพพเมต  
ภิภขเว สปรุริโส อัย ภาวนติ ๑ ปุน จปริ ภิภขเว สปรุริโส  
โย โหติ ปรสส วรรณ ต อปุญโจปี ปาตุกโรติ โก ปน  
วาโท ปรุญจสส ปรุญโจ โข ปน ปญหาภินีโต อหาเปตวา อลมเพตวา  
ปริปุริ วิตถารน ปรสส วรรณ ภาสิตา โหติ เวทิตพพเมต  
ภิภขเว สปรุริโส อัย ภาวนติ ๑ ปุน จปริ ภิภขเว สปรุริโส  
โย โหติ อตุตโน อวณโณ ต อปุญโจปี ปาตุกโรติ โก ปน  
วาโท ปรุญจสส ปรุญโจ โข ปน ปญหาภินีโต อหาเปตวา  
อลมเพตวา ปริปุริ วิตถารน อตุตโน อวณณ ภาสิตา โหติ  
เวทิตพพเมต ภิภขเว สปรุริโส อัย ภาวนติ ๑ ปุน จปริ ภิภขเว  
สปรุริโส โย โหติ อตุตโน วรรณ ต ปรุญโจปี น ปาตุกโรติ  
โก ปน วาโท อปุญจสส ปรุญโจ โข ปน ปญหาภินีโต หาเปตวา  
ลมเพตวา อปริปุริ อวิตถารน อตุตโน วรรณ ภาสิตา โหติ  
#๑ ม. ย. อติสทโท นคฺลิต ๑

เวทิตพพเมตัง ภิกขเว สปปริโส อัย ภวนติ ฯ อิมเห โข ภิกขเว  
จตุหิ ฌมเมหิ สมณนาคโต สปปริโสติ ๑ เวทิตพโพ ฯ  
เสยฺยถาปี ภิกขเว วฐกา ยถฺยทเว รตฺตี วา ทิวสํ วา อาনীตา  
โหติ ตาวทเวสุสา ติพฺพํ หิโรตฺตปฺปํ ปจฺจุปฺภูจฺจิตํ โหติ สสุสุยาปี  
สสุสุเรปี สามิเกปี อนฺตมโส ทาสกมฺมกรโปริเสสุ สา อปเรน สมเยน  
สํวาสมนฺวาย [๒] สสุสฺสปี สสุสุรึปี สามิกํปี เอวมาน อเปถ กิ ปน  
ตุเมห ชานาถาติ เอวมเว โข ภิกขเว อีเชกฺจฺโจ ภิกขุ ยถฺยทเว  
รตฺตี วา ทิวสํ วา อคารสุมา อนคาริยํ ปพฺพชฺโชโต โหติ ตาวทเวสุ  
ติพฺพํ หิโรตฺตปฺปํ ปจฺจุปฺภูจฺจิตํ โหติ ภิกขุสุ ภิกขุณีสุ อุปาเสสุ  
อุปาเสกาสุ อนฺตมโส อารามิกสมณฺฑเทเสสุ โส อปเรน สมเยน  
สํวาสมนฺวาย [๒] อจฺริยํปี อุปชฺฌายํปี เอวมาน อเปถ กิ ปน ตุเมห  
ชานาถาติ ตสฺมา ติห ภิกขเว เอวํ สิกฺขิตพฺพํ อรฺุณากตวฐกสเมน ๓  
เจตสา วิหริสฺสามาติ เอวมฺหิ โว ภิกขเว สิกฺขิตพฺพนฺติ ฯ

[๗๔] จตุตาริมาณี ภิกขเว อคฺคานี ๔ กตฺมานิ จตุตาริ สีลคฺคํ ๕  
สมาธคฺคํ ปญฺญคฺคํ ๖ วิมุตฺตคฺคํ อิมานี โข ภิกขเว จตุตาริ อคฺคานีติ ฯ

[๗๕] จตุตาริมาณี ภิกขเว อคฺคานี กตฺมานิ จตุตาริ รูปคฺคํ  
เวทนคฺคํ สยฺยคฺคํ ภวคฺคํ อิมานี โข ภิกขเว จตุตาริ อคฺคานีติ ฯ

[๗๖] เอกํ สมยํ ภควา กุสินารายํ วิหริติ อุปวตฺตเน มลฺลานํ  
ศาลเวเน อนฺตเร ยมกศาลานํ ปรีนิพฺพานสมเย ฯ ตตฺร โข ภควา  
#๑ ม. ย. อิติสทฺโท นตฺถิ ฯ ๒ ม. ย. วิสุสาสมนฺวาย ฯ  
#๓ ม. ย. อรฺุณากตวฐกสเมน ฯ ๔-๕ ย. อํคานี ... สีลํคํ ... อํคานีติ ฯ  
#๖ ม. ปญฺญาคฺคํ ฯ

ภิกขุ อามนฺเตสิ ภิกขุโวลิตี ฯ ภทฺนฺเตติ เต ภิกขุ ภควโต  
ปจฺจสุโสลฺลํ ฯ ภควา เอตทโวจ สฺยิยา โข ปน ภิกฺขเว เอกภิกฺขุสฺสปี  
กงฺขา วา วิมตฺติ วา พุทฺเธ วา ฌมฺเม วา สงฺฆे วา มคฺเค วา  
ปฏฺธิปทาย วา ปุจฺจถ ภิกฺขเว มา ปจฺฉาวิปฺปฏิสาริโน อหฺวตฺถ  
สมฺมุขิภูโต โน สตฺถา อโหสิ นาสกฺขิมฺหา ภควนฺตํ สมฺมุขา  
ปฏฺธิปุจฺฉิตฺตุนฺติ เอวํ วุตฺเต เต ภิกฺขุ ตฺถเห อเหลฺลํ ฯ ทฺติยมฺปิ โข  
ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ ... ตฺติยมฺปิ โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ สฺยิยา  
โข ปน ภิกฺขเว เอกภิกฺขุสฺสปี กงฺขา วา วิมตฺติ วา พุทฺเธ วา ฌมฺเม  
วา สงฺฆे วา มคฺเค วา ปฏฺธิปทาย วา ปุจฺจถ ภิกฺขเว มา  
ปจฺฉาวิปฺปฏิสาริโน อหฺวตฺถ สมฺมุขิภูโต โน สตฺถา อโหสิ นาสกฺขิมฺหา  
ภควนฺตํ สมฺมุขา ปฏฺธิปุจฺฉิตฺตุนฺติ ตฺติยมฺปิ โข เต ภิกฺขุ ตฺถเห  
อเหลฺลํ ฯ อถโข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ สฺยิยา โข ปน ภิกฺขเว  
สตฺถุ คารเวณปี น ปุจฺเจยฺยถ สหฺยโกปี ภิกฺขเว สหฺยกสฺส  
อาโรเจตฺติ เอวํ วุตฺเต เต ภิกฺขุ ตฺถเห อเหลฺลํ ฯ อถโข อายสฺมา  
อานนฺโท ภควนฺตํ เอตทโวจ อจฺฉริยํ ฆนฺเต อพฺภตฺตํ ฆนฺเต เอวํ  
ปสฺนโน อหํ ฆนฺเต อิมสฺมี ภิกฺขุสงฺฆे นตฺถิ อิมสฺมี ภิกฺขุสงฺฆे  
เอกภิกฺขุสฺสปี กงฺขา วา วิมตฺติ วา พุทฺเธ วา ฌมฺเม วา สงฺฆे วา  
มคฺเค วา ปฏฺธิปทาย วาติ ฯ ปสฺทาธา โข ตฺวํ อานนฺท วเทสิ  
ฌาณเมวตฺถ อานนฺท ตถาคตสฺส นตฺถิ อิมสฺมี ภิกฺขุสงฺฆे  
เอกภิกฺขุสฺสปี กงฺขา วา วิมตฺติ วา พุทฺเธ วา ฌมฺเม วา สงฺฆे วา

มคฺเค วา ปฏิปทาย วาติ อิมสฺสึ หิ อานนฺท ปญฺจนํ  
ภิกฺขุสฺตานํ โย ปจฺฉิมโก ภิกฺขุ โส โสตาปนฺโน อวินิปาตธมฺโม  
นียโต สมฺโพธิปรายโนติ ฯ

[๗๗] จตุตาริมาณี ภิกฺขเว อจินฺเตยฺยานิ น จินฺเตตฺตพฺพานิ ยานิ  
จินฺเตนฺโต อุมฺมาทสฺส วิฆาตสฺส ภากิ อสฺส กตฺมานิ จตุตาริ  
พฺพุทฺธานํ ภิกฺขเว พฺพุทฺทวิสโย อจินฺเตยฺโย น จินฺเตตฺตพฺโพ ยํจินฺเตนฺโต  
อุมฺมาทสฺส วิฆาตสฺส ภากิ อสฺส ฉายิสฺส ภิกฺขเว ฉานวิสโย  
อจินฺเตยฺโย น จินฺเตตฺตพฺโพ ยํ จินฺเตนฺโต อุมฺมาทสฺส วิฆาตสฺส  
ภากิ อสฺส กมฺมวิปาโก ภิกฺขเว อจินฺเตยฺโย น จินฺเตตฺตพฺโพ ยํ  
จินฺเตนฺโต อุมฺมาทสฺส วิฆาตสฺส ภากิ อสฺส โลกจินฺตา ภิกฺขเว  
อจินฺเตยฺยา น จินฺเตตฺตพฺพา ยํ จินฺเตนฺโต อุมฺมาทสฺส วิฆาตสฺส  
ภากิ อสฺส อิมานิ โข ภิกฺขเว จตุตาริ อจินฺเตยฺยานิ น จินฺเตตฺตพฺพานิ  
ยานิ จินฺเตนฺโต อุมฺมาทสฺส วิฆาตสฺส ภากิ อสฺสาติ ฯ

[๗๘] จตฺสฺโส อีมา ภิกฺขเว ทกฺขิณาวิสุทฺธิโย กตฺมา จตฺสฺโส  
อตุถิ ภิกฺขเว ทกฺขิณา ทายกโต วิสุทฺถติ โน ปฏิคฺคาหกโต อตุถิ  
ภิกฺขเว ทกฺขิณา ปฏิคฺคาหกโต วิสุทฺถติ โน ทายกโต อตุถิ  
ภิกฺขเว ทกฺขิณา เนว ทายกโต วิสุทฺถติ โน ปฏิคฺคาหกโต อตุถิ  
ภิกฺขเว ทกฺขิณา ทายกโต เจว วิสุทฺถติ ปฏิคฺคาหกโต จ ฯ กถญจ  
ภิกฺขเว ทกฺขิณา ทายกโต วิสุทฺถติ โน ปฏิคฺคหกโต อิทฺ ภิกฺขเว  
ทายโก โหติ สึลฺวา กลฺยาณธมฺโม ปฏิคฺคาหกโก โหติ ทุสฺสีโล



ปาปชฺมโม เอวํ โข ภิกฺขเว ทกฺขิณา ทายกโต วิสุชฺชติ โน  
 ปฏิคฺคาหกโต ฯ กถญจ ภิกฺขเว ทกฺขิณา ปฏิคฺคาหกโต วิสุชฺชติ โน  
 ทายกโต อีธ ภิกฺขเว ทายโก โหติ ทุสฺสีโล ปาปชฺมโม ปฏิคฺคาหกโต  
 โหติ สีลวา กุลฺยาณชฺมโม เอวํ โข ภิกฺขเว ทกฺขิณา ปฏิคฺคาหกโต  
 วิสุชฺชติ โน ทายกโต ฯ กถญจ ภิกฺขเว ทกฺขิณา เนว ทายกโต  
 วิสุชฺชติ โน ปฏิคฺคาหกโต อีธ ภิกฺขเว ทายโก โหติ ทุสฺสีโล  
 ปาปชฺมโม ปฏิคฺคาหกโกปี โหติ ทุสฺสีโล ปาปชฺมโม เอวํ โข  
 ภิกฺขเว ทกฺขิณา เนว ทายกโต วิสุชฺชติ โน ปฏิคฺคาหกโต ฯ  
 กถญจ ภิกฺขเว ทกฺขิณา ทายกโต เจว วิสุชฺชติ ปฏิคฺคาหกโต จ  
 อีธ ภิกฺขเว ทายโก โหติ สีลวา กุลฺยาณชฺมโม ปฏิคฺคาหกโกปี โหติ  
 สีลวา กุลฺยาณชฺมโม เอวํ โข ภิกฺขเว ทกฺขิณา ทายกโต เจว วิสุชฺชติ  
 ปฏิคฺคาหกโต จ ฯ อีมา โข ภิกฺขเว จตฺสโส ทกฺขิณาวิสุทฺธิโยติ ฯ

[๗๕] อถโข อายสฺมา สาริปฺพุโต เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ  
 อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ เอกมนฺตํ  
 นิสินฺโน โข อายสฺมา สาริปฺพุโต ภควนฺตํ เอตทโวจ โโก นฺุ โข  
 ภนฺเต เหตุ โโก ปจฺจโย เยน มิเชกจฺจสฺส ตาทิสาว วณฺชิชฺชา  
 ปยุตฺตา เจทคามินี โหติ โโก ปน ภนฺเต เหตุ โโก ปจฺจโย เยน  
 มิเชกจฺจสฺส ตาทิสาว วณฺชิชฺชา ปยุตฺตา น ยถาธิปฺปายา โหติ โโก  
 นฺุ โข ภนฺเต เหตุ โโก ปจฺจโย เยน มิเชกจฺจสฺส ตาทิสาว วณฺชิชฺชา  
 ปยุตฺตา ยถาธิปฺปายา โหติ โโก ปน ภนฺเต เหตุ โโก ปจฺจโย

เยน มิเชกจจุสสุ ตาทิสาว วณิษฐา ปยุตฺตา ปราชิปุยา โหตีติ ฯ  
อิธ สาริปุตฺต เอกจฺโจ สมณฺโณ วา พุราหฺมณฺโณ วา อุปลงฺกมิตฺวา  
ปวาเรติ วท ๑ ฆนฺเต ปจฺจเยนาติ โส เยน ปวาเรติ ตํ น  
เทติ โส เจ ตโต จูโต อิตฺถตฺตํ อากจฺจติ โส ยลฺลทเว วณิษฐํ  
ปโยเชติ สาสฺส โหติ เณทคามินิ ฯ อิธ ปน สาริปุตฺต เอกจฺโจ  
สมณฺโณ วา พุราหฺมณฺโณ วา อุปลงฺกมิตฺวา ปวาเรติ วท ฆนฺเต  
ปจฺจเยนาติ โส เยน ปวาเรติ ตํ น ยถาธิปฺปายํ เทติ โส เจ  
ตโต จูโต อิตฺถตฺตํ อากจฺจติ โส ยลฺลทเว วณิษฐํ ปโยเชติ  
सासฺส โหติ น ยถาธิปฺปายา ฯ อิธ ปน สาริปุตฺต เอกจฺโจ สมณฺโณ  
วา พุราหฺมณฺโณ วา อุปลงฺกมิตฺวา ปวาเรติ วท ฆนฺเต ปจฺจเยนาติ  
โส เยน ปวาเรติ ตํ ยถาธิปฺปายํ เทติ โส เจ ตโต จูโต  
อิตฺถตฺตํ อากจฺจติ โส ยลฺลทเว วณิษฐํ ปโยเชติ สาสฺส โหติ  
ยถาธิปฺปายา ฯ อิธ ปน สาริปุตฺต เอกจฺโจ สมณฺโณ วา พุราหฺมณฺโณ วา  
อุปลงฺกมิตฺวา ปวาเรติ วท ฆนฺเต ปจฺจเยนาติ โส เยน ปวาเรติ  
ตํ ปราชิปฺปายํ เทติ โส เจ ตโต จูโต อิตฺถตฺตํ อากจฺจติ โส  
ยลฺลทเว วณิษฐํ ปโยเชติ สาสฺส โหติ ปราชิปฺปายา ฯ อัย โข  
สาริปุตฺต เหตุ อัย ปจฺจโย เยน มิเชกจจุสสุ ตาทิสาว วณิษฐา  
ปยุตฺตา เณทคามินิ โหติ อัย ปน สาริปุตฺต เหตุ อัย ปจฺจโย  
เยน มิเชกจจุสสุ ตาทิสาว วณิษฐา ปยุตฺตา น ยถาธิปฺปายา โหติ  
อัย โข สาริปุตฺต เหตุ อัย ปจฺจโย เยน มิเชกจจุสสุ ตาทิสาว  
#๑ ม. วทตุ ฯ อิตฺ ปรี อีทิสเมว ฯ

วณิษฐา ปยุตฺตา ยถาธิปฺปายา โหติ อัย ปน สาริปฺพุตฺต เหตุ อัย  
ปจฺจโย เยน มิเชกฺจฺจสฺส ตาทิสาว วณิษฐา ปยุตฺตา ปราธิปฺปายา  
โหตีติ ฯ

[๘๐] เอกํ สมยํ ภควา โกสมฺพิยํ วิหริติ โฆสิตารามे ฯ อถ โข  
อายุสฺมา อานนฺโท เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา  
ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสิตฺติ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข  
อายุสฺมา อานนฺโท ภควนฺตํ เอตทโวจ โก นฺุ โข ภนฺเต เหตุ โก  
ปจฺจโย เยน มาตุคฺคาโม เนว สภายํ นิสิตฺติ น กมฺมนฺตํ ปโยเชติ  
น กมฺโมชํ กจฺจตีติ ฯ โกธโน อานนฺท มาตุคฺคาโม อิสฺสุกฺกิ อานนฺท  
มาตุคฺคาโม มจฺจรี อานนฺท มาตุคฺคาโม ทฺุปฺปลฺโล อานนฺท  
มาตุคฺคาโม อัย โข อานนฺท เหตุ อัย ปจฺจโย เยน มาตุคฺคาโม  
เนว สภายํ นิสิตฺติ น กมฺมนฺตํ ปโยเชติ น กมฺโมชํ กจฺจตีติ ฯ

อปณฺณกวคฺโค ตติโย ฯ

ตสฺสุทฺถานํ

ปธานทฺิฏฺฐิสปฺปฺริสวธฺกกา เทว จ โหณฺติ อคฺคานิ กุสินาราย  
อจฺฉินฺตํ ทกฺขิณาย วณิษฐา กมฺโมเชน วคฺโคติ ฯ

---

มจฺจวคฺโค จตฺตุโถ

[๘๑] จตฺฐิ ธิกฺขเว ฐมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต  
เอวํ นิริเย กตฺเมหิ จตฺฐิ ปาณาติปฺาตี โหติ อทินฺนาทายิ

โหติ กามะสุ มิจฺฉาจารี โหติ มุสาวาทิ โหติ อิมะหิ โข  
ภิกฺขเว จตุหิ ฆมฺเมหิ สมฺนุณาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นีรเย ฯ  
จตุหิ ภิกฺขเว ฆมฺเมหิ สมฺนุณาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ สกฺเค  
กตเมหิ จตุหิ ปาณาติปาตา ปฏฺวิโรโต โหติ อทินฺนาทานา  
ปฏฺวิโรโต โหติ กามะสุ มิจฺฉาจารา ปฏฺวิโรโต โหติ มุสาวาทา  
ปฏฺวิโรโต โหติ อิมะหิ โข ภิกฺขเว จตุหิ ฆมฺเมหิ สมฺนุณาคโต  
ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ สกฺเคติ ฯ

[๘๒] จตุหิ ภิกฺขเว ฆมฺเมหิ สมฺนุณาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต  
เอวํ นีรเย กตเมหิ จตุหิ มุสาวาทิ โหติ ปิสฺสนวาโจ โหติ  
ผรุสฺวาโจ โหติ สมฺผปฺปลาปี โหติ อิมะหิ โข ภิกฺขเว จตุหิ  
ฆมฺเมหิ สมฺนุณาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นีรเย ฯ จตุหิ ภิกฺขเว  
ฆมฺเมหิ สมฺนุณาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ สกฺเค กตเมหิ จตุหิ  
มุสาวาทา ปฏฺวิโรโต โหติ ปิสฺสนาย วาจาเย ปฏฺวิโรโต โหติ ผรุสฺยา  
วาจาเย ปฏฺวิโรโต โหติ สมฺผปฺปลาปา ปฏฺวิโรโต โหติ อิมะหิ  
โข ภิกฺขเว จตุหิ ฆมฺเมหิ สมฺนุณาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ  
สกฺเคติ ฯ

[๘๓] จตุหิ ภิกฺขเว ฆมฺเมหิ สมฺนุณาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต  
เอวํ นีรเย กตเมหิ จตุหิ อนนฺนุวิจฺจ อปฺริโยคาเหตุวา อวณฺณารหฺสฺส  
วณฺณํ ภาสฺติ อนนฺนุวิจฺจ อปฺริโยคาเหตุวา วณฺณารหฺสฺส  
อวณฺณํ ภาสฺติ อนนฺนุวิจฺจ อปฺริโยคาเหตุวา อปฺปสาทนีเย จานเ

ปสาทํ อุปทํเสติ อนุวิจฺจ อปริโยคาเหตุวา ปสาทนึเย จาน  
อปฺปสาทํ อุปทํเสติ อิมหิ โข ภิกฺขเว จตุหิ ฌมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต  
ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นีรเย ฯ จตุหิ ภิกฺขเว ฌมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต  
ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ สกฺเค กตฺเมหิ จตุหิ อนุวิจฺจ  
ปริโยคาเหตุวา อวณฺณารหสฺส อวณฺณํ ภาสติ อนุวิจฺจ  
ปริโยคาเหตุวา วณฺณารหสฺส วณฺณํ ภาสติ อนุวิจฺจ ปริโยคาเหตุวา  
อปฺปสาทนึเย จาน อปฺปสาทํ อุปทํเสติ อนุวิจฺจ ปริโยคาเหตุวา  
ปสาทนึเย จาน ปสาทํ อุปทํเสติ อิมหิ โข ภิกฺขเว จตุหิ  
ฌมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ สกฺเคติ ฯ

[๘๔] จตุหิ ภิกฺขเว ฌมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต  
เอวํ นีรเย กตฺเมหิ จตุหิ โภชกรฺ โหติ น สทฺธมฺมกรฺ มกฺขกรฺว  
โหติ น สทฺธมฺมกรฺ ลากกรฺ โหติ น สทฺธมฺมกรฺ สกฺการกรฺ  
โหติ น สทฺธมฺมกรฺ อิมหิ โข ภิกฺขเว จตุหิ ฌมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต  
ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นีรเย ฯ จตุหิ ภิกฺขเว ฌมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต  
ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ สกฺเค กตฺเมหิ จตุหิ สทฺธมฺมกรฺ  
โหติ น โภชกรฺ สทฺธมฺมกรฺ โหติ น มกฺขกรฺ สทฺธมฺมกรฺ  
โหติ น ลากกรฺ สทฺธมฺมกรฺ โหติ น สกฺการกรฺ อิมหิ โข  
ภิกฺขเว จตุหิ ฌมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ สกฺเคติ ฯ

[๘๕] จตุตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมี  
กตฺเม จตุตาโร ตโม ตมฺปฺรายโน ตโม โชติปฺรายโน โชติ

ตมปรายโน โหติ โหติปรายโน ฯ กถญจ ภิกขเว ปุคฺคโล ตโม  
โหติ ตมปรายโน อีธ ภิกขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล นิจฺกุล ปจฺจาชาโต  
โหติ จณฺฑาลกฺกุลេ วา เวณฺณกฺกุลេ วา เนสาทกฺกุลេ วา รถการกฺกุลេ  
วา ปุคฺคฺสกฺกุลេ วา ทฬิทฺเท อุปฺปนฺนปานโกชเน กสิรวุตฺติเก ยตถ  
กสิเรน ฆาสจฺฉาโท ลพฺภติ โส จ โหติ ทุพฺพณฺโณ ทุทฺทสิโก  
โอโกฏฺฐิมโก พหฺวาพาโร กาณฺโณ วา กุณฺณี วา ขณฺโง วา ปกฺขหโต  
วา นลาภี อนฺนสฺส ปานสฺส วตฺถสฺส ยานสฺส มาลาคนฺธวิเลปนสฺส  
เสยฺยาวสถปฺทีเปยฺยสฺส โส กาเยน ทฺวจฺจริตฺติ จรติ วาจา  
ย ทฺวจฺจริตฺติ จรติ มนฺสา ทฺวจฺจริตฺติ จรติ โส กาเยน ทฺวจฺจริตฺติ จริตฺวา  
วาจา ย ทฺวจฺจริตฺติ จริตฺวา มนฺสา ทฺวจฺจริตฺติ จริตฺวา กายสฺส เกทา  
ปรมฺมรณฺนา อปายํ ทฺคฺคตฺติ วินิปาตํ นิริยํ อุปฺปชฺชติ เอวํ โข  
ภิกขเว ปุคฺคโล ตโม โหติ ตมปรายโน ฯ กถญจ ภิกขเว ปุคฺคโล  
ตโม โหติ โหติปรายโน อีธ ภิกขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล นิจฺกุล  
ปจฺจาชาโต โหติ จณฺฑาลกฺกุลេ วา เวณฺณกฺกุลេ วา เนสาทกฺกุลេ วา  
รถการกฺกุลេ วา ปุคฺคฺสกฺกุลេ วา ทฬิทฺเท อุปฺปนฺนปานโกชเน กสิรวุตฺติเก  
ยตถ กสิเรน ฆาสจฺฉาโท ลพฺภติ โส จ โหติ ทุพฺพณฺโณ ทุทฺทสิโก  
โอโกฏฺฐิมโก พหฺวาพาโร กาณฺโณ วา กุณฺณี วา ขณฺโง วา ปกฺขหโต  
วา นลาภี อนฺนสฺส ปานสฺส วตฺถสฺส ยานสฺส มาลาคนฺธวิเลปนสฺส  
เสยฺยาวสถปฺทีเปยฺยสฺส โส กาเยน สฺวจฺจริตฺติ จรติ วาจา  
ย สฺวจฺจริตฺติ จรติ มนฺสา สฺวจฺจริตฺติ จรติ โส กาเยน สฺวจฺจริตฺติ จริตฺวา

วาจาเย สุจิริตัง จิริตวา มนสา สุจิริตัง จิริตวา กายสุส เกทา  
ปรมมรรณา สุคตัส สกคัง โลกัง อุปปชชติ เอวั โข ภิกขเว ปุคฺคโล  
ตโม โหติ โชติปรายโน ฯ กถญจ ภิกขเว ปุคฺคโล โชติ โหติ  
ตมปรายโน อธิ ภิกขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล อุจฺเจ กุเล ปจฺจาชาโต  
โหติ ขตฺติยมหาสาลกุเล वा पुराहुमन्महासालकुले वा कल्पिमहासालकुले  
वा अणुत्ते महत्तणे महागोके पनुत्तात्तरुप्रचते पनुत्तित्तुप्परणे  
पनुत्तरन्धणे सो ज โหति อภิรุโป तस्सनीयो पासातिโก  
प्रमाय वण्णโปกขรตय समनुत्तातो लागि अनुत्तस पानत्त  
वत्तत्तस यानत्तस मालानुत्तविलेपत्तस सेय्यावत्तपथीपेयत्तस सो  
กาयेन तुज्जิริत्तं जิริत्ति वाजाเย तुज्जิริत्तं जิริत्ति मนसा तुज्जิริत्तं  
जิริत्ति सो गायेन तुज्जิริत्तं จิริตวา वाजाเย तुज्जิริत्तं จิริตวา มนसा  
तुจ्जิริत्तं จิริตวา กายสุส เกทา ปรมมรรณา อปายํ ทุคฺคตัส วิณีปาตัง  
นิริยํ อุปปชชติ เอวั โข ภิกขเว ปุคฺคโล โชติ โหติ ตมปรายโน ฯ  
กถญจ ภิกขเว ปุคฺคโล โชติ โหติ โชติปรายโน อธิ ภิกขเว  
เอกจฺโจ ปุคฺคโล อุจฺเจ กุเล ปจฺจาชาโต โหติ ขตฺติยมหาสาลกุเล  
वा पुराहुमन्महासालकुले वा कल्पिमहासालकुले वा अणुत्ते  
महत्तणे महागोके पनुत्तात्तरुप्रचते पनुत्तित्तुप्परणे पनुत्तरन्धणे  
सो ज โหति อภิรุโป तस्सनीयो पासातिโก प्रमाय वण्णपोकखरतय  
समनुत्तातो लागि अनुत्तस पानत्त वत्तत्तस यानत्तस  
मालानुत्तविलेपत्तस सेय्यावत्तपथीपेयत्तस सो गायेन सुจิริत्तं

จรถิ วาจา ย สุจริตัม จรถิ มนสา สุจริตัม จรถิ โส กาเยน  
สุจริตัม จริตวา วาจา ย สุจริตัม จริตวา มนสา สุจริตัม จริตวา  
กายสุส เกทา ปรมมรณา สุกคิ สคคัม โลกัม อุปปชชติ เอวั โข  
ภิกขเว ปุคฺคโล โหติ โหติ โหติปรายโน ฯ อิม โข ภิกขเว จตุตาโร  
ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชชมานา โลกสมฺนติ ฯ

[๘๖] จตุตาโรเม ภิกขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชชมานา โลกสมิ  
กตเม จตุตาโร โอนโตณโต โอนตุณฺณโต อุณฺณโตณโต  
อุณฺณตุณฺณโต ฯ กถญจ ภิกขเว ปุคฺคโล โอนโตณโต โหติ อิธ  
ภิกขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล นิจฺกุลे ปจฺจาชาโต โหติ จณฺฑาลกฺกุเล  
วา ฯเปฯ โส กาเยน ทฺวจจริตัม จรถิ วาจา ทฺวจจริตัม จรถิ มนสา  
ทฺวจจริตัม จรถิ โส กาเยน ทฺวจจริตัม จริตวา วาจา ทฺวจจริตัม จริตวา  
มนสา ทฺวจจริตัม จริตวา กายสุส เกทา ปรมมรณา อปายิ ทฺวกคิ  
วินิปาตํ นิรยํ อุปปชชติ เอวั โข ภิกขเว ปุคฺคโล โอนโตณโต  
โหติ ฯ กถญจ ภิกขเว ปุคฺคโล โอนตุณฺณโต โหติ อิธ ภิกขเว  
เอกจฺโจ ปุคฺคโล นิจฺกุลे ปจฺจาชาโต โหติ จณฺฑาลกฺกุเล วา ฯเปฯศ  
โส กาเยน สุจริตัม จรถิ วาจา ย สุจริตัม จรถิ มนสา สุจริตัม  
จรถิ โส กาเยน สุจริตัม จริตวา วาจา ย สุจริตัม จริตวา มนสา  
สุจริตัม จริตวา กายสุส เกทา ปรมมรณา สุกคิ สคคัม โลกัม อุปปชชติ  
เอวั โข ภิกขเว ปุคฺคโล โอนตุณฺณโต โหติ ฯ กถญจ ภิกขเว  
ปุคฺคโล อุณฺณโตณโต โหติ อิธ ภิกขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล



อุจฺเจ กุเล ปจฺจาชาโต โหติ ขตฺติยมหาสาลกุเล วา ฯเปฯ โส  
กาเยน ทฺวจฺจริตฺติ จริตฺวา วาจาเย ทฺวจฺจริตฺติ จริตฺวา มนสา ทฺวจฺจริตฺติ  
จริตฺวา กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺนา อปายํ ทฺกคฺคิ วิณีปาตํ นิรยํ  
อุปฺปชฺชติ เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล อุณฺณตฺตฺตฺตฺโต โหติ ฯ กถญจ  
ภิกฺขเว ปุคฺคโล อุณฺณตฺตฺตฺตฺโต โหติ อีธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล  
อุจฺเจ กุเล ปจฺจาชาโต โหติ ขตฺติยมหาสาลกุเล วา ฯเปฯ โส  
กาเยน สุจฺจริตฺติ จริตฺวา วาจาเย สุจฺจริตฺติ จริตฺวา มนสา สุจฺจริตฺติ จริตฺวา  
กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺนา สฺกคฺคิ สกฺกํ โลกํ อุปฺปชฺชติ เอวํ โข  
ภิกฺขเว ปุคฺคโล อุณฺณตฺตฺตฺตฺโต โหติ ฯ อีเม โข ภิกฺขเว จตฺตารโ  
ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมาณา โลกสฺมินฺติ ฯ

[๘๗] จตฺตารโमे ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมาณา โลกสฺมี  
กตฺเม จตฺตารโ สมณฺมจฺโล สมณฺปุณฺฑริโก สมณฺปทุโม สมณฺเส  
สมณฺสุขฺมาโล ฯ กถญจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล สมณฺมจฺโล โหติ อีธ  
ภิกฺขเว ภิกฺขุ เสโข โหติ ปฎิปปโท ๑ อนุตฺตรํ โยคฺกฺเขมํ ปตฺถยมาโน  
วิหฺรติ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว รณฺโณ ขตฺติยสฺส มุทฺธาภิสิตฺตสฺส ๒ เชฏฺโฐ  
ปุคฺโต อภิเสโก อนภิสิคฺโต มจฺลปฺปคฺโต เอวเมว โข ภิกฺขเว  
ภิกฺขุ เสโข โหติ ปฎิปปโท ๓ อนุตฺตรํ โยคฺกฺเขมํ ปตฺถยมาโน วิหฺรติ  
เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล สมณฺมจฺโล โหติ ฯ กถญจ ภิกฺขเว  
ปุคฺคโล สมณฺปุณฺฑริโก โหติ อีธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อาสวานํ ขยา  
#๑-๓ ม. ปาฎิปปโท ฯ ๒ ม. มุทฺธาภิสิตฺตสฺส ฯ

อนาสวํ เจโตวิมุตตี ปญญาวิมุตตี ทิฏฐเจว ฌมเม สยํ อภิญญา  
สัจฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ โน จ โข อฏฺฐ วิโมกฺเข กาเยน  
มุสฺสิตฺวา วิหฺรติ เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล สมณปุณฺฑริโก โหติ ฯ  
กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล สมณปทุโม โหติ อีธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ  
อสาณํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตตี ปญญาวิมุตตี ทิฏฐเจว ฌมเม  
สยํ อภิญญา สัจฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ อฏฺฐ จ วิโมกฺเข  
กาเยน มุสฺสิตฺวา วิหฺรติ เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล สมณปทุโม  
โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล สมณเสสุ สมณสุขุมมาโล โหติ  
อีธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ยาจิโตว พหุลํ จีวรํ ปริภุชฺชติ อปฺปํ อยาจิโต  
ยาจิโตว พหุลํ ปิณฺฑปาดํ ปริภุชฺชติ อปฺปํ อยาจิโต ยาจิโตว  
พหุลํ เสนาสนํ ปริภุชฺชติ อปฺปํ อยาจิโต ยาจิโตว พหุลํ  
กิลานปจฺจยภฺตชฺชปริกฺขารํ ปริภุชฺชติ อปฺปํ อยาจิโต เยหิ โข ปน  
สพฺรหฺมจารีหิ สทฺฐี วิหฺรติ ตฺยสฺส มนาเปเนว พหุลํ กายกมฺเมน  
สมฺมทาจฺรณฺติ อปฺปํ อมฺนาเปน มนาเปเนว พหุลํ วจีกมฺเมน สมฺมทาจฺรณฺติ  
อปฺปํ อมฺนาเปน มนาเปเนว พหุลํ มโนกมฺเมน สมฺมทาจฺรณฺติ  
อปฺปํ อมฺนาเปน มนาเปเนว [๑] อุปหารํ อุปฺพรณฺติ อปฺปํ อมฺนาเป  
ยานิ โข ปน ตานิ เวทิตานิ ปิตฺตสมฺภูจฺจานานิ วา เสฆฺหสมฺภูจฺจานานิ  
วา วาตสมฺภูจฺจานานิ วา สนนฺนิปาติกานิ วา อุตฺตปริณามชานานิ วา  
วิสมฺปริหารชานานิ วา โอปกุกฺกมิกานิ วา กมฺมวิปากชานานิ วา ตานสฺส ๒'  
น พหุเทว อุปฺปชฺชณฺติ อุปฺปาพาโธ โหติ จตฺตุนํ ฌานานํ อภิเจตฺตีสถานํ  
#๑ ม. พหุลํ ฯ ๒ ม. ตานิ ปนสฺส ฯ

ทิฏฐธมฺมสุขวิหารานํ นิกามลาภี โหติ อภิจฺฉลาภี อกสิรลาภี  
อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตี ปญฺญาวิมุตฺตี ทิฏฺฐเจว  
ธมฺเม สยํ อภิญญา สจฺฉนิกคฺวา อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ เอวํ โข ภิกฺขเว  
ปุกฺคโล สมณฺเสสฺส สมณฺสฺสุขมาโล โหติ ฯ ยถฺหิ ตํ ภิกฺขเว สมฺมา  
วทฺมานो วทฺเยยฺย สมณฺเสสฺส สมณฺสฺสุขมาโลติ มเมว ตํ ภิกฺขเว  
สมฺมา วทฺมานो วทฺเยยฺย สมณฺเสสฺส สมณฺสฺสุขมาโลติ อหฺลฺลฺหิ ภิกฺขเว  
ยาจิจฺฉโต พหุลํ จีวรํ ปริภุญฺชามิ อปฺปํ อยาจิจฺฉโต ยาจิจฺฉโต พหุลํ  
ปิณฑฺพปาตํ ปริภุญฺชามิ อปฺปํ อยาจิจฺฉโต ยาจิจฺฉโต พหุลํ เสนาสนํ  
ปริภุญฺชามิ อปฺปํ อยาจิจฺฉโต ยาจิจฺฉโต พหุลํ คิลานปจฺจยภฺเสชฺชปฺริกฺขารํ  
ปริภุญฺชามิ อปฺปํ อยาจิจฺฉโต เยหิ โข ปน ภิกฺขุหิ สทฺฐี วิหฺรามี  
เต เม มนาเปเนว พหุลํ กายกมฺเมน สมฺทาจรนฺติ อปฺปํ อมฺนาเปน  
มฺนาเปเนว พหุลํ วจิกมฺเมน สมฺทาจรนฺติ อปฺปํ อมฺนาเปน มฺนาเปเนว  
พหุลํ มโนกมฺเมน สมฺทาจรนฺติ อปฺปํ อมฺนาเปน มฺนาเปเนว  
อุปหารํ อุปหฺรณฺติ อปฺปํ อมฺนาเป ยานิ โข ปน ตานิ เวทฺยิตานิ  
ปิตฺตสมฺภูจฺจานานิ วา เสฺมหสมฺภูจฺจานานิ วา วาตสมฺภูจฺจานานิ วา  
สนฺนินิปาติกานิ วา อุตฺตปฺริณามชานิ วา วิสมปฺริหารชานิ วา โอปกฺกมิกานิ  
วา กมฺมวิปากชานิ วา ตานิ เม น พหุเทว อุปฺปชฺชนฺติ  
อปฺปปาพาโหหฺมสมฺมิ จคฺคฺชนํ โข ปนสมฺมิ ฌานานํ อภิจเจตฺตีกานํ  
ทิฏฐธมฺมสุขวิหารานํ นิกามลาภี อภิจฺฉลาภี อกสิรลาภี อาสวานํ  
ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตี ปญฺญาวิมุตฺตี ทิฏฺฐเจว ธมฺเม สยํ อภิญญา

สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหฺรามิ ยถฺหิ ตํ ภิกฺขเว สมฺมา วทฺมาโน  
วทฺเยยฺย สมฺณฺเสสุ สมฺณฺสุขฺมาโลติ มเมว ตํ ภิกฺขเว สมฺมา  
วทฺมาโน วทฺเยยฺย สมฺณฺเสสุ สมฺณฺสุขฺมาโลติ ฯ อิมํ โข ภิกฺขเว  
จตุตฺตารो ปุคฺคฺลา สนฺโตะ สํวิชฺชํมาณา โลกสุมฺินฺนฺติ ฯ

[๘๘] จตุตฺตโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคฺลา สนฺโตะ สํวิชฺชํมาณา โลกสุมฺิ  
กตฺเม จตุตฺตารो สมณฺมจฺโล สมณฺปฺนุฑฺฑริโก สมณฺปทฺุโม สมณฺเสสุ  
สมณฺสุขฺมาโล ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคฺโล สมณฺมจฺโล โหติ อิทฺ  
ภิกฺขเว ภิกฺขุ ตินฺนฺณํ สลฺโยชนานํ ปฺริกฺขยา โสตาปนฺโน โหติ  
อวิณีปาตธฺมฺโม นียโต สมฺโพธิปฺรายโน เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคฺโล  
สมณฺมจฺโล โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคฺโล สมณฺปฺนุฑฺฑริโก โหติ  
อิทฺ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ตินฺนฺณํ สลฺโยชนานํ ปฺริกฺขยา รากโทสโมหานํ  
ตฺนฺนฺตฺตา สกทาคามี โหติ สกิทฺเว อิมํ โลกํ อากนฺตฺวา ทฺกฺขสฺสฺนฺตํ  
กโรติ เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคฺโล สมณฺปฺนุฑฺฑริโก โหติ ฯ กถญฺจ  
ภิกฺขเว ปุคฺคฺโล สมณฺปทฺุโม โหติ อิทฺ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปญฺจนฺนํ  
โอรฺมภาคิยานํ สลฺโยชนานํ ปฺริกฺขยา โอบปาติโก โหติ ตตฺถ  
ปฺรินิพฺพายี อนาวตฺติธฺมฺโม ตสฺมา โลกกา เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคฺโล  
สมณฺปทฺุโม โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคฺโล สมณฺเสสุ สมณฺสุขฺมาโล  
โหติ อิทฺ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมฺุตฺตี  
ปญฺญาวิมฺุตฺตี ทิฏฺฐเจว ธฺมฺเม สยํ อภิลฺลฺลา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช  
วิหฺรติ เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคฺโล สมณฺเสสุ สมณฺสุขฺมาโล โหติ ฯ

อิเม โข ภิกขเว จตุตตารโ ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสุมินฺติ ฯ

[๘๕] จตุตตารโเม ภิกขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสุมี  
 กตเม จตุตตารโ สมณมจฺโล สมณปุณฺฑริโก สมณปทุโม สมณเส  
 สมณสุขุมาโล ฯ กถญจ ภิกขเว ปุคฺคโล สมณมจฺโล โหติ อีธ  
 ภิกขเว ภิกขุ สมฺมาทิฏฺฐิโก โหติ สมฺมาสงฺกปโป โหติ สมฺมาวาโจ  
 โหติ สมฺมากมฺมนฺโต โหติ สมฺมาอาชีโว โหติ สมฺมาวาชาโม  
 โหติ สมฺมาสติ โหติ สมฺมาสมาธิ โหติ เอวํ โข  
 ภิกขเว ปุคฺคโล สมณมจฺโล โหติ ฯ กถญจ ภิกขเว ปุคฺคโล สมณปุณฺฑริโก  
 โหติ อีธ ภิกขเว ภิกขุ สมฺมาทิฏฺฐิโก โหติ สมฺมาสงฺกปโป  
 โหติ สมฺมาวาโจ โหติ สมฺมากมฺมนฺโต โหติ สมฺมาอาชีโว  
 โหติ สมฺมาวาชาโม โหติ สมฺมาสติ โหติ สมฺมาสมาธิ  
 โหติ สมฺมาฌาณิ โหติ สมฺมาวิมุตฺติ โหติ โน จ โข อฏฺฐ  
 วิโมกฺเข กาเยน ผุสฺสิตฺวา ๑ วิหฺรติ เอวํ โข ภิกขเว ปุคฺคโล  
 สมณปุณฺฑริโก โหติ ฯ กถญจ ภิกขเว ปุคฺคโล สมณปทุโม โหติ  
 อีธ ภิกขเว ภิกขุ สมฺมาทิฏฺฐิโก โหติ ฯเปฯ สมฺมาฌาณิ โหติ  
 สมฺมาวิมุตฺติ โหติ อฏฺฐ จ วิโมกฺเข กาเยน ผุสฺสิตฺวา ๒ วิหฺรติ  
 เอวํ โข ภิกขเว ปุคฺคโล สมณปทุโม โหติ ฯ กถญจ ภิกขเว  
 ปุคฺคโล สมณเส สมณสุขุมาโล โหติ อีธ ภิกขเว ภิกขุ ยาจิโตว  
 พหุลํ จีวรํ ปริภุชฺชติ อปฺปํ อยาจิโต ฯเปฯ ยถฺหิ ตํ ภิกขเว  
 สมฺมา วทฺมานโน วทฺทยย สมณเส สมณสุขุมาโลติ มเมว ตํ  
 #๑-๒ ยู. ผุสฺสิตฺวา ฯ

ภิกขเว สมฺมา วทมาโน วเทยฺย สมณฺเสสุ สมณฺสฺซุขุมาลิตฺติ ฯ  
อหฺลฺลฺหิ ภิกขเว ยาจิตฺว พหุลฺลํ จีวรํ ปริภุญฺชามิ อปฺปํ อยาจิตฺว  
ฯเปฯ อิมํ โข ภิกขเว จตุตฺตาริ ปุคฺคตา สนฺโตะ สํวิชฺชमानา  
โลกสฺมินฺนิตฺติ ฯ

[๕๐] จตุตฺตาริเม ภิกขเว ปุคฺคตา สนฺโตะ สํวิชฺชमानา โลกสฺมี  
กตฺเม จตุตฺตาริ สมณฺมจฺโโล สมณฺปฺปญฺจทรีโก สมณฺปทฺโถมํ สมณฺเสสุ  
สมณฺสฺซุขุมาลิตฺติ ฯ กถญฺจ ภิกขเว ปุคฺคโล สมณฺมจฺโโล โหติ อธิ  
ภิกขเว ภิกขุ เสโห โหติ อปฺปตฺตมานโส อนฺนตฺตรํ โยคกฺเขมํ  
ปตฺถยมาโน วิหฺรติ เอวํ โข ภิกขเว ปุคฺคโล สมณฺมจฺโโล โหติ ฯ  
กถญฺจ ภิกขเว ปุคฺคโล สมณฺปฺปญฺจทรีโก โหติ อธิ ภิกขเว ภิกขุ  
ปญฺจสฺส อุปาทานกฺขนฺนฺเชสฺส อุทฺยพฺพยานุปสฺสี วิหฺรติ อิติ รุปํ อิติ  
รูปสฺส สมฺมทโย อิติ รูปสฺส อตฺถงฺกโม อิติ เวทนา ... อิติ  
สญฺญา ... อิติ สงฺขารา ... อิติ วิญฺญาณํ อิติ วิญฺญาณสฺส สมฺมทโย  
อิติ วิญฺญาณสฺส อตฺถงฺกโมติ โน จ โข อญฺจ วิโมกฺเข กาเยน  
มุสฺสิตฺวา วิหฺรติ เอวํ โข ภิกขเว ปุคฺคโล สมณฺปฺปญฺจทรีโก โหติ ฯ  
กถญฺจ ภิกขเว ปุคฺคโล สมณฺปทฺโถมํ โหติ อธิ ภิกขเว ภิกขุ  
ปญฺจสฺส อุปาทานกฺขนฺนฺเชสฺส อุทฺยพฺพยานุปสฺสี วิหฺรติ อิติ รุปํ อิติ  
รูปสฺส สมฺมทโย อิติ รูปสฺส อตฺถงฺกโม อิติ เวทนา ... อิติ  
สญฺญา ... อิติ สงฺขารา ... อิติ วิญฺญาณํ อิติ วิญฺญาณสฺส สมฺมทโย  
อิติ วิญฺญาณสฺส อตฺถงฺกโมติ อญฺจ จ วิโมกฺเข กาเยน มุสฺสิตฺวา

วิหริติ เอว โข ภิกขเว ปุคฺคโล สมณปทุมโม โหติ ฯ กถญจ  
ภิกขเว ปุคฺคโล สมณเสสุ สมณสุขุมมาโล โหติ อธิ ภิกขเว ภิกขุ  
ยาจิโตว พหุลลํ จีวรํ ปริภุชชติ อปฺปํ อยาจิโต ฯเปฯ ยณฺหิ ตํ  
ภิกขเว สมฺมา วทมาโน วเทยฺย สมณเสสุ สมณสุขุมมาโลติ มเมว  
ตํ ภิกขเว สมฺมา วทมาโน วเทยฺย สมณเสสุ สมณสุขุมมาโลติ ฯ  
อหณฺหิ ภิกขเว ยาจิโตว พหุลลํ จีวรํ ปริภุชชามิ อปฺปํ อยาจิโต  
ฯเปฯ อิม โข ภิกขเว จตุตารโ ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชमानา  
โลกสมฺมินฺติ ฯ

มจลวคฺโค จตุตฺโต ฯ

ตสฺสุทฺธานํ

ปาณาติปาโต จ มุสา วณฺณโกธตโมณตา

ปุคฺโต สลฺโลชนนฺเจว ทิฏฺฐิ ขนฺธเน เต ทสาติ ฯ

อสุรวคฺโค ปณฺจโม

[๕๑] จตุตารโสม ภิกขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชमानา โลกสมฺม  
กตเม จตุตารโ อสุโร อสุรปริวารโ อสุโร เทวปริวารโ เทโว  
อสุรปริวารโ เทโว เทวปริวารโ ฯ กถญจ ภิกขเว ปุคฺคโล อสุโร  
โหติ อสุรปริวารโ อธิ ภิกขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ทุสฺสีโล โหติ  
ปาปชฺชโม ปริสาปิสฺส โหติ ทุสฺสีลา ปาปชฺชมา เอว โข ภิกขเว  
ปุคฺคโล อสุโร โหติ อสุรปริวารโ ฯ กถญจ ภิกขเว ปุคฺคโล อสุโร

โหติ เทวปริวารโ อธิ ภิกขเว เอกจโจ ปุคฺคโล ทุสฺสีโล โหติ  
 ปาปชฺมโม ปริสา จ ขวสฺส โหติ สีลวตี กฺลฺยาณชฺมมา เอว  
 โข ภิกขเว ปุคฺคโล อสุโร โหติ เทวปริวารโ ฯ กถญจ ภิกขเว  
 ปุคฺคโล เทโว โหติ อสุรปริวารโ อธิ ภิกขเว เอกจโจ ปุคฺคโล  
 สีลวา โหติ กฺลฺยาณชฺมโม ปริสา จ ขวสฺส โหติ ทุสฺสีลาปาปชฺมมา  
 เอว โข ภิกขเว [๑] เทโว โหติ อสุรปริวารโ ฯ กถญจ  
 ภิกขเว ปุคฺคโล เทโว โหติ เทวปริวารโ อธิ ภิกขเว เอกจโจ  
 ปุคฺคโล สีลวา โหติ กฺลฺยาณชฺมโม ปริสาปิสฺส โหติ สีลวตี กฺลฺยาณชฺมมา  
 เอว โข ภิกขเว ปุคฺคโล เทโว โหติ เทวปริวารโ ฯ  
 อิม โข ภิกขเว จตฺตารโ ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสุมฺินฺติ ฯ

[๕๒] จตฺตารโเม ภิกขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสุมฺินฺตี  
 กตเม จตฺตารโ อธิ ภิกขเว เอกจโจ ปุคฺคโล ลาภี โหติ อหฺมตฺตํ  
 เจโตสมถสฺส น ลาภี อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย อธิ ปน ภิกขเว  
 เอกจโจ ปุคฺคโล ลาภี โหติ อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย น ลาภี  
 อหฺมตฺตํ เจโตสมถสฺส อธิ ปน ภิกขเว เอกจโจ ปุคฺคโล เนว ๒  
 ลาภี โหติ อหฺมตฺตํ เจโตสมถสฺส น ๓ ลาภี อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย  
 อธิ ปน ภิกขเว เอกจโจ ปุคฺคโล ลาภี เจว โหติ อหฺมตฺตํ  
 เจโตสมถสฺส ลาภี จ อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย อิม โข ภิกขเว  
 จตฺตารโ ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสุมฺินฺติ ฯ

#๑ ม. ย. ปุคฺคโล ฯ ๒-๓ โป. ม. ย. น เจว ... น จ ฯ อิตฺ ปรี อีทิสเมว ฯ



[๕๓] จตุตาโรเม ภิกขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมี  
กตฺเม จตุตาโร อธิ ภิกขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ลาภี โหติ อชฺฉตฺตํ  
เจโตสมถสฺส น ลาภี อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย อธิ ปน ภิกขเว  
เอกจฺโจ ปุคฺคโล ลาภี โหติ อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย น ลาภี  
อชฺฉตฺตํ เจโตสมถสฺส อธิ ปน ภิกขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล เนว  
ลาภี โหติ อชฺฉตฺตํ เจโตสมถสฺส น ลาภี อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย  
อธิ ปน ภิกขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ลาภี เจว โหติ อชฺฉตฺตํ  
เจโตสมถสฺส ลาภี จ อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย ฯ ตตฺตร ภิกขเว ยวายํ  
ปุคฺคโล ลาภี โหติ อชฺฉตฺตํ เจโตสมถสฺส น ลาภี อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย  
เตน ภิกขเว ปุคฺคเลน อชฺฉตฺตํ เจโตสมถ ปตฺติฏฺจาย  
อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย โยโค กรณีย โส อปเรน สมเยน  
ลาภี เจว โหติ อชฺฉตฺตํ เจโตสมถสฺส ลาภี จ อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย ฯ  
ตตฺตร ภิกขเว ยวายํ ปุคฺคโล ลาภี อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย  
น ลาภี อชฺฉตฺตํ เจโตสมถสฺส เตน ภิกขเว ปุคฺคเลน  
อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย ปตฺติฏฺจาย อชฺฉตฺตํ เจโตสมถ โยโค  
กรณีย โส อปเรน สมเยน ลาภี เจว โหติ อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย  
ลาภี จ อชฺฉตฺตํ เจโตสมถสฺส ฯ ตตฺตร ภิกขเว ยวายํ ปุคฺคโล  
เนว ลาภี อชฺฉตฺตํ เจโตสมถสฺส น ลาภี อธิปญฺญาธมฺมวิปสฺสนาย  
เตน ภิกขเว ปุคฺคเลน เตสํเยว กุสลานํ ฐมฺมานํ ปฏฺฐิตาภาย อธิมตฺโต  
ฉนฺนโห จ วายาโม จ อุตฺสาโห จ อุตฺโสฬฺหี จ อปฺปฏฺฐิวนฺนิ จ

สติ จ สมฺปชฌณญจ กรณียํ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว อาทิตฺตเจโล वा  
อาทิตฺตสีโส वा ตสฺส ๑ ตสฺเสว เจตสฺส वा สีตสฺส वा นิพฺพาปนาย  
อริมตฺตํ ฌนฺทญจ วายามญจ อุตฺตสาหญจ อุตฺตโสฬหิญจ อปฺปปฏิวณฺณญจ  
สตฺธิญจ สมฺปชฌณญจ กรเยยฺย เอวเมว โข ภิกฺขเว เตน ปุคฺคเลน  
เตสํเยว กุสฺลानํ ฌมฺมานํ ปฏิลาภาย อริมตฺโต ฌนฺโท จ วายาโม จ  
อุตฺตสาโห จ อุตฺตโสฬหิ จ อปฺปปฏิวณฺณิ จ สติ จ สมฺปชฌณญจ  
กรณียํ โส อปเรณ สมเยน ลาภิ เจว โหติ อชฺฉตฺตํ เจโตสมถสฺส  
ลาภิ จ อธิปญฺญาธมฺมวิปฺสฺสนาย ๑ ตตฺร ภิกฺขเว ยฺวายํ  
ปุคฺคโล ลาภิ เจว อชฺฉตฺตํ เจโตสมถสฺส ลาภิ จ อธิปญฺญาธมฺมวิปฺสฺสนาย  
เตน ภิกฺขเว ปุคฺคเลน เตสฺเยว กุสฺเลสุ ฌมฺเมสุ ปตฺติฏฺฐาย  
อตุตฺตริ ๒ อาสวานํ ขยาย โยโค กรณียํ ๑ อิมํ โข ภิกฺขเว จตฺตารो  
ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชमानา โลกสฺมินฺติ ๑

[๕๔] จตฺตารอเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชमानา โลกสฺมี  
กตฺเม จตฺตารอ อธิ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ลาภิ โหติ อชฺฉตฺตํ  
เจโตสมถสฺส น ลาภิ อธิปญฺญาธมฺมวิปฺสฺสนาย อธิ ปน ภิกฺขเว  
เอกจฺโจ ปุคฺคโล ลาภิ โหติ อธิปญฺญาธมฺมวิปฺสฺสนาย น ลาภิ  
อชฺฉตฺตํ เจโตสมถสฺส อธิ ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล เนว ลาภิ  
โหติ อชฺฉตฺตํ เจโตสมถสฺส น ลาภิ อธิปญฺญาธมฺมวิปฺสฺสนาย อธิ  
ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ลาภิ เจว โหติ อชฺฉตฺตํ เจโตสมถสฺส  
ลาภิ อธิปญฺญาธมฺมวิปฺสฺสนาย ๑ ตตฺร ภิกฺขเว ยฺวายํ ปุคฺคโล  
#๑ ม. ย. อัย ปาโจ นตฺถิ ๑ ๒ โป. ม. อตุตฺตริ ๑

ลาภี อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสุสฺส น ลาภี อธิปญฺญาธมฺมวิปัสฺสนาย เตน  
ภิกฺขเว ปุคฺคเลน ยวายํ ปุคฺคโล ลาภี อธิปญฺญาธมฺมวิปัสฺสนาย  
โส อุปสงฺกมิตฺวา เอวมสุสฺส วจฺนีโย กถนฺนุ โข อาวุโส สงฺขารา  
ทญฺฐพฺพา กถํ สงฺขารา สมฺมสฺติตพฺพา กถํ สงฺขารา วิปัสฺสิตพฺพาติ  
ตสุสฺส โส ยถาทิฏฺฐํ ยถาวิทิตํ พุยากรโธติ ๑ เอวํ โข อาวุโส สงฺขารา  
ทญฺฐพฺพา เอวํ สงฺขารา สมฺมสฺติตพฺพา เอวํ สงฺขารา วิปัสฺสิตพฺพาติ  
โส อปเรนฺ สมฺเขน ลาภี เจว โหติ อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสุสฺส ลาภี  
จ อธิปญฺญาธมฺมวิปัสฺสนาย ฯ ตตฺตร ภิกฺขเว ยวายํ ปุคฺคโล ลาภี  
อธิปญฺญาธมฺมวิปัสฺสนาย น ลาภี อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสุสฺส เตน  
ภิกฺขเว ปุคฺคเลน ยวายํ ปุคฺคโล ลาภี อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสุสฺส โส  
อุปสงฺกมิตฺวา เอวมสุสฺส วจฺนีโย กถนฺนุ โข อาวุโส จิตฺตํ  
สณฺฐเปตพฺพํ กถํ จิตฺตํ สนนฺนิยาเทตพฺพํ ๒ กถํ จิตฺตํ เอโกทิกตฺตพฺพํ  
กถํ จิตฺตํ สมหาทพฺพนฺติ ตสุสฺส โส ยถาทิฏฺฐํ ยถาวิทิตํ พุยากรโธติ  
เอวํ โข อาวุโส จิตฺตํ สณฺฐเปตพฺพํ เอวํ จิตฺตํ สนนฺนิยาเทตพฺพํ ๓  
เอวํ จิตฺตํ เอโกทิกตฺตพฺพํ เอวํ จิตฺตํ สมหาทพฺพนฺติ โส  
อปเรนฺ สมฺเขน ลาภี เจว โหติ อธิปญฺญาธมฺมวิปัสฺสนาย ลาภี  
จ อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสุสฺส ฯ ตตฺตร ภิกฺขเว ยวายํ ปุคฺคโล เนว  
ลาภี อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสุสฺส น ลาภี อธิปญฺญาธมฺมวิปัสฺสนาย เตน  
ภิกฺขเว ปุคฺคเลน ยวายํ ปุคฺคโล ลาภี เจว อชฺฌตฺตํ เจโตสมถสุสฺส  
#๑ โป. ปาตุกโรติ ฯ ๒-๓ ม. ย. สนนฺนิยาเทตพฺพํ ฯ

ลาภี จ อธิปณฺณารมฺมวิปสฺสนาย โส อุปสงฺกมิตฺวา เอวมสฺส  
วณฺเณโย กถนฺนุ โข อวฺวโส จิตฺตํ สณฺจเปตฺตพฺพํ กถํ จิตฺตํ  
สนฺนินฺยาเทตฺตพฺพํ ๑ กถํ จิตฺตํ เอโกทิกตฺตพฺพํ กถํ จิตฺตํ สฺมาทหาตฺตพฺพํ  
กถํ ๒ สงฺขารรา ทฏฺฐพฺพวา กถํ สงฺขารรา สฺมมฺมสฺตีตฺตพฺพวา กถํ  
สงฺขารรา วิปสฺสตีตฺตพฺพวาตี ตสฺส โส ยถาทิฏฺฐํ ยถาวีทิตฺตํ พุยากรโธตี  
เอวํ โข อวฺวโส จิตฺตํ สณฺจเปตฺตพฺพํ เอวํ จิตฺตํ สนฺนินฺยาเทตฺตพฺพํ  
เอวํ จิตฺตํ เอโกทิกตฺตพฺพํ เอวํ จิตฺตํ สฺมาทหาตฺตพฺพํ เอวํ ๓ สงฺขารรา  
ทฏฺฐพฺพวา เอวํ สงฺขารรา สฺมมฺมสฺตีตฺตพฺพวา เอวํ สงฺขารรา วิปสฺสตีตฺตพฺพวาตี  
โส อปรเณ สฺมเยน ลาภี เจว โหตี อชฺชตฺตํ เจโตสมถสฺส ลาภี จ  
อธิปณฺณารมฺมวิปสฺสนาย ฯ ตตฺตร ภิกฺขเว ยวํ ปุคฺคโล ลาภี เจว  
อชฺชตฺตํ เจโตสมถสฺส ลาภี จ อธิปณฺณารมฺมวิปสฺสนาย เตน  
ภิกฺขเว ปุคฺคเลน เตสฺสเยว กุสฺเสสฺส ฐมฺเมสฺส ปตฺติฏฺจาย อุตฺตริ อาสวานํ  
ขยาย โยโค กรณฺเณโย ฯ อิมํ โข ภิกฺขเว จตฺตารอ ปุคฺคลา สนฺโต  
สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ ฯ

[๕๕] จตฺตารอเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมี  
กตฺเม จตฺตารอ เนว อุตฺตหิตาย ปฏฺฐิปนฺโน โน ปฺรหิตาย ปฺรหิตาย  
ปฏฺฐิปนฺโน โน อุตฺตหิตาย อุตฺตหิตาย ปฏฺฐิปนฺโน โน ปฺรหิตาย  
อุตฺตหิตาย จ ๔ ปฏฺฐิปนฺโน ปฺรหิตาย จ ฯ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ฉวาลาตํ  
อุภโต ปทิตฺตํ มชฺชเณ กุถกตํ เนว คาเม กฏฺฐจฺจกฺกํ ฝรตี น อรณฺญเ  
#๑ ม. ย. สนฺนินฺยาเทตฺตพฺพํ ฯ ๒ ม. ย. กถํ สงฺขารรา ... วิปสฺสตีตฺตพฺพวาตีตี อิม  
#ปาจา นตฺถิ ฯ ๓ ม. ย. เอวํ สงฺขารรา ... วิปสฺสตีตฺตพฺพวาตี อิม ปาจา นตฺถิ ฯ  
#๔ ม. เจว ฯ

กฏฺจตุถํ ปรตฺติ ตถูปมาหิ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคํ วทามิ ยวายํ ปุคฺคโล  
เนว อุตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โน ปรหิตาย ตตฺร ภิกฺขเว ยวายํ  
ปุคฺคโล ปรหิตาย ปฏิปนฺโน โน อุตฺตหิตาย อัย อิมสฺส ทฺวินฺนํ  
ปุคฺคลานํ อภิกฺกนฺตตโร จ ปณฺีตตโร จ ตตฺร ภิกฺขเว ยวายํ  
ปุคฺคโล อุตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โน ปรหิตาย อัย อิมสฺส ตินฺณํ  
ปุคฺคลานํ อภิกฺกนฺตตโร จ ปณฺีตตโร จ ตตฺร ภิกฺขเว ยวายํ  
ปุคฺคโล อุตฺตหิตาย จ ปฏิปนฺโน ปรหิตาย จ อัย อิมสฺส จตฺตุนฺนํ  
ปุคฺคลานํ อคฺโค จ เสฏฺโฐ จ ปาโมกฺโข จ อุตฺตโม จ ปวโร จ ฯ  
เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ควา จีรี จีรฺมหา ทฺธิ ทฺธิมหา นวณฺีตํ นวณฺีตฺมหา  
สปฺปิ สปฺปิมาหา สปฺปิมนฺโฑ สปฺปิมนฺโฑ ตตฺถ อคฺคมกฺขายติ  
เอวเมว โข ภิกฺขเว ยวายํ [๑] อุตฺตหิตาย จ ปฏิปนฺโน  
ปรหิตาย จ อัย อิมสฺส จตฺตุนฺนํ ปุคฺคลานํ อคฺโค จ เสฏฺโฐ จ  
ปาโมกฺโข จ อุตฺตโม จ ปวโร จ ฯ อิม โข ภิกฺขเว จตฺตารो  
ปุคฺคลา สนฺโตะ สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ ฯ

[๕๖] จตฺตารอเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโตะ สํวิชฺชมานา โลกสฺมี  
กตฺเม จตฺตารอ อุตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โน ปรหิตาย ปรหิตาย  
ปฏิปนฺโน โน อุตฺตหิตาย เนว อุตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โน ปรหิตาย  
อุตฺตหิตาย จ ปฏิปนฺโน ปรหิตาย จ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล  
อุตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โหติ โน ปรหิตาย อิทฺ ภิกฺขเว เอกจฺโจ  
#๑ ม. ย. ปุคฺคโล ฯ

ปุคฺคโล อุตฺตนา รากวินยาย ปฏิปนฺโน โหติ โน ปริ รากวินยาย  
สมาทเปติ อุตฺตนา โทสวินยาย ปฏิปนฺโน โหติ โน ปริ โทสวินยาย  
สมาทเปติ อุตฺตนา โมหวินยาย ปฏิปนฺโน โหติ โน ปริ  
โมหวินยาย สมาทเปติ เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล อุตฺตหิตาย  
ปฏิปนฺโน โหติ โน ปรหิตาย ฯ กถญจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล ปรหิตาย  
ปฏิปนฺโน โหติ โน อุตฺตหิตาย อีธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล  
อุตฺตนา น รากวินยาย ปฏิปนฺโน โหติ ปริ รากวินยาย สมาทเปติ  
อุตฺตนา น โทสวินยาย ปฏิปนฺโน โหติ ปริ โทสวินยาย สมาทเปติ  
อุตฺตนา น โมหวินยาย ปฏิปนฺโน โหติ ปริ โมหวินยาย สมาทเปติ  
เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล ปรหิตาย ปฏิปนฺโน โหติ โน อุตฺตหิตาย ฯ  
กถญจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล เนว อุตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โหติ โน  
ปรหิตาย อีธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล อุตฺตนา น รากวินยาย  
ปฏิปนฺโน โหติ โน ปริ รากวินยาย สมาทเปติ อุตฺตนา น  
โทสวินยาย ปฏิปนฺโน โหติ โน ปริ โทสวินยาย สมาทเปติ อุตฺตนา  
น โมหวินยาย ปฏิปนฺโน โหติ โน ปริ โมหวินยาย สมาทเปติ  
เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล เนว อุตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โหติ โน  
ปรหิตาย ฯ กถญจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อุตฺตหิตาย จ ปฏิปนฺโน โหติ  
ปรหิตาย จ อีธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล อุตฺตนา จ รากวินยาย  
ปฏิปนฺโน โหติ ปรญจ รากวินยาย สมาทเปติ อุตฺตนา จ  
โทสวินยาย ปฏิปนฺโน โหติ ปรญจ โทสวินยาย สมาทเปติ อุตฺตนา

จ โมหวินยาย ปฏิปนโน โหติ ปรณจ โมหวินยาย สมหาเปติ เอว  
โฆ ภิกขเว ปุคฺคโล อุตฺตหิตาย จ ปฏิปนโน โหติ ปรหิตาย จ ฯ  
อิม โฆ ภิกขเว จตุตารโ ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสุมินฺติ ฯ

[๕๗] จตุตารโเม ภิกขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสุมี  
กตเม จตุตารโ อุตฺตหิตาย ปฏิปนโน [๑] โน ปรหิตาย ปรหิตาย  
ปฏิปนโน โน อุตฺตหิตาย เนว อุตฺตหิตาย ปฏิปนโน [๑] โน ปรหิตาย  
อุตฺตหิตาย จ ปฏิปนโน [๑] ปรหิตาย จ ฯ กถญจ ภิกขเว ปุคฺคโล  
อุตฺตหิตาย ปฏิปนโน โหติ โน ปรหิตาย อิทฺ ภิกขเว เอกจฺโจ  
ปุคฺคโล จิปรฺปนฺนิตฺติ จ โหติ กุสเลสุ ฐมฺเมสุ สุตานญจ ฐมฺมานํ  
ธารกชาติโก โหติ ฐตานญจ ฐมฺมานํ อตุฏฺฐปริกฺขี โหติ อตุฏฺฐมญฺญา  
ฐมฺมมญฺญา ฐมฺมานุฐมฺมปฏิปนโน โหติ โน จ กลฺยาณวาโจ  
โหติ กลฺยาณวากฺกรโณ โปริยา วาจา ย สมนฺนาคโต วิสุตฺตฺทฺจา  
อนลคพาย อตุฏฺฐส วิญญาปณฺิยา โน ๒ จ สนฺทสฺสโก โหติ สมหาปโก  
สมฺมุเตชโก สมฺปหฺสโก สพุรฺหุมฺจารินํ เอว โฆ ภิกขเว  
ปุคฺคโล อุตฺตหิตาย ปฏิปนโน โหติ โน ปรหิตาย ฯ กถญจ ภิกขเว  
ปุคฺคโล ปรหิตาย ปฏิปนโน โหติ โน อุตฺตหิตาย อิทฺ ภิกขเว  
เอกจฺโจ ปุคฺคโล น เหว โฆ จิปรฺปนฺนิตฺติ โหติ กุสเลสุ ฐมฺเมสุ  
โน จ สุตานํ ฐมฺมานํ ธารกชาติโก โหติ โน จ ฐตานํ ฐมฺมานํ  
อตุฏฺฐปริกฺขี โหติ โน จ อตุฏฺฐมญฺญา ฐมฺมมญฺญา ฐมฺมานุฐมฺมปฏิปนโน  
#๑ ไป. ม. ย. โหติ ฯ ๒ ย. เนว ฯ

โหติ กลุยาณวาโจ จ โหติ กลุยาณวาถูกรโณ โปริยา  
วาจาเย สมนนาคโต วิสุตฺถุจาย อนเนลคพาย อตฺตสุส วิญญาปนียา  
สนฺทสุสโก จ โหติ สมากปโก สมตฺเตชโก สมปหฺสโก สพุรหฺมจารินฺ  
เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล พรหิตาย ปฏิปนฺโน โหติ โน อตฺตหิตาย ฯ  
กถณฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล เนว อตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โหติ โน พรหิตาย  
อิธ ภิกฺขเว เอกฺจโจ ปุคฺคโล นหฺเว โข จิปปนินฺสนฺตี โหติ กุสเลสุ  
ชฺมเมสุ โน จ สุตานํ ชฺมมานํ ชารกชาติโก โหติ โน จ ชฺตานํ  
ชฺมมานํ อตฺตูปปริกฺขี โหติ โน จ อตฺตมณฺเฑาย ชฺมมมณฺเฑาย  
ชฺมมานชฺมมปฏิปนฺโน โหติ โน จ กลุยาณวาโจ โหติ กลุยาณวาถูกรโณ  
โปริยา วาจาเย สมนนาคโต วิสุตฺถุจาย อนเนลคพาย อตฺตสุส  
วิญญาปนียา โน จ สนฺทสุสโก โหติ สมากปโก สมตฺเตชโก  
สมปหฺสโก สพุรหฺมจารินฺ เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล เนว อตฺตหิตาย  
ปฏิปนฺโน โหติ โน พรหิตาย ฯ กถณฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อตฺตหิตายm  
จ ปฏิปนฺโน โหติ พรหิตาย จ อิธ ภิกฺขเว เอกฺจโจ ปุคฺคโล  
จิปปนินฺสนฺตี จ โหติ กุสเลสุ ชฺมเมสุ สุตานณฺจ ชฺมมานํ ชารกชาติโก  
โหติ ชฺตานณฺจ ชฺมมานํ อตฺตูปปริกฺขี โหติ อตฺตมณฺเฑาย ชฺมมมณฺเฑาย  
ชฺมมานชฺมมปฏิปนฺโน โหติ กลุยาณวาโจ [๑] โหติ กลุยาณวาถูกรโณ  
โปริยา วาจาเย สมนนาคโต วิสุตฺถุจาย อนเนลคพาย อตฺตสุส  
วิญญาปนียา สนฺทสุสโก จ โหติ สมากปโก สมตฺเตชโก สมปหฺสโก  
สพุรหฺมจารินฺ เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล อตฺตหิตาย จ ปฏิปนฺโน

#๑ ม. ย. จ ฯ



โหติ พรหิตาย จ ฯ อิม โข ภิกขเว จตุตถาโร ปุคฺคลา สนฺโต  
สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ ฯ

[๕๘] จตุตถาโรเม ภิกขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมี  
กตเม จตุตถาโร อุตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โน พรหิตาย พรหิตาย  
ปฏิปนฺโน โน อุตฺตหิตาย เนว อุตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โน พรหิตาย  
อุตฺตหิตาย จ ปฏิปนฺโน พรหิตาย จ อิม โข ภิกขเว จตุตถาโร  
ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ ฯ

[๕๙] จตุตถาโรเม ภิกขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมี  
กตเม จตุตถาโร อุตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โน พรหิตาย พรหิตาย  
ปฏิปนฺโน โน อุตฺตหิตาย เนว อุตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โน พรหิตาย  
อุตฺตหิตาย จ ปฏิปนฺโน พรหิตาย จ ฯ กถญจ ภิกขเว ปุคฺคโล  
อุตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โหติ โน พรหิตาย อิธ ภิกขเว เอกจฺโจ  
ปุคฺคโล อุตฺตนา ปาณาติปาตา ปฏิวิริโต โหติ โน ปริ ปาณาติปาตา  
เวรมณฺเฑยา สมาทเปตี อุตฺตนา อทินฺนทานา ปฏิวิริโต โหติ โน ปริ  
อทินฺนทานา เวรมณฺเฑยา สมาทเปตี อุตฺตนา กามสุ มิจฺฉาจารา  
ปฏิวิริโต โหติ โน ปริ กามสุ มิจฺฉาจารา เวรมณฺเฑยา สมาทเปตี  
อุตฺตนา มุสาวาทา ปฏิวิริโต โหติ โน ปริ มุสาวาทา เวรมณฺเฑยา  
สมาทเปตี อุตฺตนา สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจานา ปฏิวิริโต โหติ โน  
ปริ สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจานา เวรมณฺเฑยา สมาทเปตี เอวํ โข

ภิกขเว ปุคฺคโล อุตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โหติ โน ปรหิตาย ฯ กถญจ  
ภิกขเว ปุคฺคโล ปรหิตาย ปฏิปนฺโน โหติ โน อุตฺตหิตาย อิท  
ภิกขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล อุตฺตนา ปาณาติปาตา อปฺปฏิวิริโต โหติ  
ปรี ปาณาติปาตา เวรมณียา สมาทเปติ ฯเปฯ อุตฺตนา สุราเมรย-  
มชฺชปมาทภูจฺจนา อปฺปฏิวิริโต โหติ ปรี สุราเมรยมชฺชปมาทภูจฺจนา  
เวรมณียา สมาทเปติ เอวํ โข ภิกขเว ปุคฺคโล ปรหิตาย ปฏิปนฺโน  
โหติ โน อุตฺตหิตาย ฯ กถญจ ภิกขเว ปุคฺคโล เนว อุตฺตหิตาย  
ปฏิปนฺโน โหติ โน ปรหิตาย อิท ภิกขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล  
อุตฺตนา ปาณาติปาตา อปฺปฏิวิริโต โหติ โน ปรี ปาณาติปาตา  
เวรมณียา สมาทเปติ ฯเปฯ อุตฺตนา สุราเมรยมชฺชปมาทภูจฺจนา  
อปฺปฏิวิริโต โหติ โน ปรี สุราเมรยมชฺชปมาทภูจฺจนา เวรมณียา  
สมาทเปติ เอวํ โข ภิกขเว ปุคฺคโล เนว อุตฺตหิตาย ปฏิปนฺโน โหติ  
โน ปรหิตาย ฯ กถญจ ภิกขเว ปุคฺคโล อุตฺตหิตาย จ ปฏิปนฺโน  
โหติ ปรหิตาย จ อิท ภิกขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล อุตฺตนา จ  
ปาณาติปาตา ปฏิวิริโต โหติ ปรญฺจ ปาณาติปาตาเวรมณียา สมาทเปติ  
อุตฺตนา จ อทินฺนาทานา ปฏิวิริโต โหติ ปรญฺจ อทินฺนาทานา  
เวรมณียา สมาทเปติ อุตฺตนา จ กามสุ มิจฺฉาจฺจารา ปฏิวิริโต โหติ  
ปรญฺจ กามสุ มิจฺฉาจฺจารา เวรมณียา สมาทเปติ อุตฺตนา จ  
มุสวาทา ปฏิวิริโต โหติ ปรญฺจ มุสวาทา เวรมณียา สมาทเปติ  
อุตฺตนา จ สุราเมรยมชฺชปมาทภูจฺจนา ปฏิวิริโต โหติ ปรญฺจ

สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจานา เวมณฺเฌยา สมากเปตฺติ เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล  
อตุตฺตหิตาย จ ปฏฺฐิปนุโน โหติ ปฺรหิตาย จ ฯ อิมํ โข ภิกฺขเว  
จตุตฺตารอ ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสุมฺินฺติ ฯ

[๑๐๐] อถ โข โปตฺถลฺโย ปฺริพฺพาชโก เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ  
อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิํ สมฺโมทิตฺวา สมฺโมทนฺนํ กถํ สาราณฺเฌยํ  
วีสิตฺวาเรตฺวา เอกมฺนุตํ นิสิตฺวา ฯ เอกมฺนุตํ นิสินฺนํ โข โปตฺถลฺโย ปฺริพฺพาชกํ  
ภควา เอตทวโจจ จตุตฺตารอเม โปตฺถลฺโย ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา  
โลกสุมฺิ กตเม จตุตฺตารอ อธิ โปตฺถลฺโย เอกจฺจโจ ปุคฺคโล อวณฺณารหสฺส  
อวณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ตจฺจนํ กาลเณ นน จ โข  
วณฺณารหสฺส วณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ตจฺจนํ กาลเณ อธิ ปน  
โปตฺถลฺโย เอกจฺจโจ ปุคฺคโล วณฺณารหสฺส วณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ  
ตจฺจนํ กาลเณ นน จ โข อวณฺณารหสฺส อวณฺณํ ภาสิตา โหติ  
ภูตํ ตจฺจนํ กาลเณ อธิ ปน โปตฺถลฺโย เอกจฺจโจ ปุคฺคโล เนว  
อวณฺณารหสฺส อวณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ตจฺจนํ กาลเณ นนปิ ๑  
วณฺณารหสฺส วณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ ตจฺจนํ กาลเณ อธิ ปน  
โปตฺถลฺโย เอกจฺจโจ ปุคฺคโล อวณฺณารหสฺส จ อวณฺณํ ภาสิตา โหติ  
ภูตํ ตจฺจนํ กาลเณ วณฺณารหสฺส จ วณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูตํ  
ตจฺจนํ กาลเณ ฯ อิมํ โข โปตฺถลฺโยจตุตฺตารอ ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา  
โลกสุมฺิ อิมสํ โข โปตฺถลฺโยจตฺตุนํ ปุคฺคลานํ กตโม เต ปุคฺคโล  
ขมตฺติ อภิกฺกนฺตตโร จ ปณฺนิตตโร จาติ ฯ จตุตฺตารอเม โภ โคตม  
#๑ ม. นน จ ฯ อโต ปฺริ อธิสเมว ฯ

ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมี กตฺเม จตุตาโร อีธ โภ  
โคตฺม เอกฺจฺโจ ปุคฺคโล อวณฺณารหฺสฺส อวณฺณํ ภาสีตา โหติ ภูตํ  
ตจฺจํ กาลเณ โน จ โข วนฺณารหฺสฺส วนฺณํ ภาสีตา โหติ ภูตํ  
ตจฺจํ กาลเณ อีธ ปน โภ โคตฺม เอกฺจฺโจ ปุคฺคโล วนฺณารหฺสฺส  
วนฺณํ ภาสีตา โหติ ภูตํ ตจฺจํ กาลเณ โน จ โข อวณฺณารหฺสฺส  
อวณฺณํ ภาสีตา โหติ ภูตํ ตจฺจํ กาลเณ อีธ ปน โภ โคตฺม  
เอกฺจฺโจ ปุคฺคโล เนว อวณฺณารหฺสฺส อวณฺณํ ภาสีตา โหติ ภูตํ  
ตจฺจํ กาลเณ โนปี วนฺณารหฺสฺส วนฺณํ ภาสีตา โหติ ภูตํ ตจฺจํ  
กาลเณ อีธ ปน โภ โคตฺม เอกฺจฺโจ ปุคฺคโล อวณฺณารหฺสฺส จ  
อวณฺณํ ภาสีตา โหติ ภูตํ ตจฺจํ กาลเณ วนฺณารหฺสฺส จ วนฺณํ  
ภาสีตา โหติ ภูตํ ตจฺจํ กาลเณ ฯ อีเม โข โภ โคตฺม จตุตาโร  
ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมี อีเมสํ โข โภ โคตฺม จตฺนุนํ  
ปุคฺคลานํ ยวายํ ปุคฺคโล เนว อวณฺณารหฺสฺส อวณฺณํ ภาสีตา โหติ  
ภูตํ ตจฺจํ กาลเณ โนปี วนฺณารหฺสฺส วนฺณํ ภาสีตา โหติ ภูตํ  
ตจฺจํ กาลเณ อัย เม ปุคฺคโล ขมตี อีเมสํ จตฺนุนํ ปุคฺคลานํ  
อภิกฺกนฺตฺตโร จ ปณฺนิตฺตโร จ ตํ กิสุสฺส เหตุ อภิกฺกนฺตา เหา  
โภ โคตฺม ยทิตฺถ อูเปกฺขาติ ฯ จตุตาโรเม โปตฺถิย ปุคฺคลา สนฺโต  
สํวิชฺชมานา โลกสฺมี กตฺเม จตุตาโร ฯเปฯ อีเม โข โปตฺถิย  
จตุตาโร ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมี อีเมสํ โข โปตฺถิย  
จตฺนุนํ ปุคฺคลานํ ยวายํ ปุคฺคโล อวณฺณารหฺสฺส จ อวณฺณํ ภาสีตา

โหติ ภูติ ตจฺจํ กาลเณ วณฺณารหฺสฺส จ วณฺณํ ภาสิตา โหติ  
 ภูติ ตจฺจํ กาลเณ อัย อิมสํ จตฺตุนํ ปุคฺคถานํ อภิกฺกนฺตโร จ  
 ปณฺตีตโร จ ตํ กิสฺส เหตุ อภิกฺกนฺตา เหาสา โปตฺถิย ยทิตํ  
 ตฺตฺร ๑ ตฺตฺร กาลณฺญาตติ ฯ จตฺตารโหเม โภ โคตม ปุคฺคถา สนฺโต  
 สํวิชฺชมานา โลกสฺมี กตเม จตฺตารโ อธิ โภ โคตม เอกจฺโจ  
 ปุคฺคโล อวณฺณารหฺสฺส อวณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูติ ตจฺจํ กาลเณ  
 โน จ โข วณฺณารหฺสฺส วณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูติ ตจฺจํ กาลเณ  
 อธิ ปน โภ โคตม เอกจฺโจ ปุคฺคโล วณฺณารหฺสฺส วณฺณํ ภาสิตา  
 โหติ ภูติ ตจฺจํ กาลเณ โน จ โข อวณฺณารหฺสฺส อวณฺณํ  
 ภาสิตา โหติ ภูติ ตจฺจํ กาลเณ อธิ ปน โภ โคตม เอกจฺโจ  
 ปุคฺคโล เนว อวณฺณารหฺสฺส อวณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูติ ตจฺจํ กาลเณ  
 โนปี วณฺณารหฺสฺส วณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูติ ตจฺจํ กาลเณ อธิ  
 ปน โภ โคตม เอกจฺโจ ปุคฺคโล อวณฺณารหฺสฺส จ อวณฺณํ ภาสิตา  
 โหติ ภูติ ตจฺจํ กาลเณ วณฺณารหฺสฺส จ วณฺณํ ภาสิตา โหติ  
 ภูติ ตจฺจํ กาลเณ อิม โข โภ โคตม จตฺตารโ ปุคฺคถา สนฺโต  
 สํวิชฺชมานา โลกสฺมี อิมสํ โข โภ โคตม จตฺตุนํ ปุคฺคถานํ ยฺวายํ  
 ปุคฺคโล อวณฺณารหฺสฺส จ อวณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูติ ตจฺจํ กาลเณ  
 วณฺณารหฺสฺส จ วณฺณํ ภาสิตา โหติ ภูติ ตจฺจํ กาลเณ อัย เม  
 ปุคฺคโล ขมติ อิมสํ จตฺตุนํ ปุคฺคถานํ อภิกฺกนฺตโร จ ปณฺตีตโร  
 จ ตํ กิสฺส เหตุ อภิกฺกนฺตา เหาสา โภ โคตม ยทิตํ ตฺตฺร

#๑ ม. ย. ตตฺถ ตตฺถ ฯ

ตตฺร กาลณฺณตา อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม  
เสยฺยถาปี โภ โคตม นิกฺกชฺชิตฺติ วา อุกฺกชฺชเยยฺย ปฏิจฺจนฺนํ วา  
วิวเรยฺย มฺพฺพหสฺส วา มคฺคํ อจิกฺกเยยฺย อนฺธกาเร วา เตลปฺปชฺโชตํ  
ชาเรยฺย จกฺขมฺนฺโต รูปานิ ทกฺขนฺตฺติ เหวเมวํ โภตา โคตเมน  
อนกปริยาเยน ฐมฺโม ปกาสิโต เอสาหิ ภวนฺตํ โคตมํ สรณฺ คจฺฉามิ  
ฐมฺมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆณฺจ อุปาสกํ มํ ภวํ โคตโม ชาเรตุ อชฺชตฺตฺเต  
ปาณฺเปตํ สรณฺ คตฺนฺติ ฯ

อสุรวคฺโค ปณฺจโม ฯ

ตสฺสุทฺธานํ

อสุโร ตโย สมาธิ นลาวาเตน ปณฺจมํ

ราคานํ สนฺติ อตฺตฺหิตาย สิกฺขา โปตฺติเยน จาติ ฯ

ทฺติโย ปณฺณาสโก นิฏฺฐิตो ฯ

---

ตติยปณณาสโก

วลาหกวคฺโค ปจโม

[๑๐๑] เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิย วิหริติ เขตฺวเน อนาถปิณฑิกสุต  
อาราเม ฯ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ฯ  
ภทฺนฺเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจุสฺสิสฺสุ ฯ ภควา เอตทโวจ จตฺตาริเม  
ภิกฺขเว วลาหกา กตฺเม จตฺตาริ คชฺชิตา โน วสฺสิตา วสฺสิตา  
โน คชฺชิตา เนว คชฺชิตา โน วสฺสิตา คชฺชิตา จ วสฺสิตา จ  
อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตาริ วลาหกา ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว จตฺตาริเม  
วลาหูปฺมา ปุคฺคฺลา สฺนฺโต สํวิชฺชมาณา โลกสฺมี กตฺเม จตฺตาริ  
คชฺชิตา โน วสฺสิตา วสฺสิตา โน คชฺชิตา เนว คชฺชิตา โน  
วสฺสิตา คชฺชิตา จ วสฺสิตา จ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ปุคฺคฺโล คชฺชิตา  
โหติ โน วสฺสิตา อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคฺโล ภาสิตา โหติ  
โน กตฺตา เอว โข ภิกฺขเว ปุคฺคฺโล คชฺชิตา โหติ โน วสฺสิตา  
เสยฺยถาปี โส ภิกฺขเว วลาหโก คชฺชิตา โน วสฺสิตา ตถูปฺมาหํ  
ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคฺลํ วทามิ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ปุคฺคฺโล วสฺสิตา โหติ  
โน คชฺชิตา อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคฺโล กตฺตา โหติ โน  
ภาสิตา เอว โข ภิกฺขเว ปุคฺคฺโล วสฺสิตา โหติ โน คชฺชิตา  
เสยฺยถาปี โส ภิกฺขเว วลาหโก วสฺสิตา โน คชฺชิตา ตถูปฺมาหํ

ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคํ วทามิ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ปุคฺคโถ เนว คชฺชิตา  
โหติ โน วสฺสิตา อธิ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโถ เนว ภาสิตา  
โหติ โน กตฺตา เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโถ เนว คชฺชิตา โหติ  
โน วสฺสิตา เสยฺยถาปี โส ภิกฺขเว วลาหโก เนว คชฺชิตา โน  
วสฺสิตา ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคํ วทามิ ฯ กถญจ ภิกฺขเว  
ปุคฺคโถ คชฺชิตา จ โหติ วสฺสิตา จ อธิ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโถ  
ภาสิตา จ โหติ กตฺตา จ เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโถ คชฺชิตา จ  
โหติ วสฺสิตา จ เสยฺยถาปี โส ภิกฺขเว วลาหโก คชฺชิตา จ [๑]  
วสฺสิตา จ ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคํ วทามิ ฯ อิมเ โข  
ภิกฺขเว จตฺตารโ วลาหอุปมา ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ ฯ

[๑๐๒] จตฺตารโเม ภิกฺขเว วลาหกา กตฺเม จตฺตารโ คชฺชิตา  
โน วสฺสิตา วสฺสิตา โน คชฺชิตา เนว คชฺชิตา โน วสฺสิตา  
คชฺชิตา จ วสฺสิตา จ อิมเ โข ภิกฺขเว จตฺตารโ วลาหกา ฯ  
เอวเมว โข ภิกฺขเว จตฺตารโเม วลาหอุปมา ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา  
โลกสฺมี กตฺเม จตฺตารโ คชฺชิตา โน วสฺสิตา วสฺสิตา โน  
คชฺชิตา เนว คชฺชิตา โน วสฺสิตา คชฺชิตา จ วสฺสิตา จ ฯ  
กถญจ ภิกฺขเว ปุคฺคโถ คชฺชิตา โหติ โน วสฺสิตา อธิ ภิกฺขเว  
เอกจฺโจ ปุคฺคโถ ฐมฺมํ ปริยาปุณาติ สุตฺตํ เถยฺยํ เวยฺยากรณํ คากํ  
อุทานํ อิติวุตฺตกํ ชาตกํ อพฺภุตฐมฺมํ เวทลลํ โส อิทํ ทุกฺขนฺติ  
ยถาภูตํ นปฺปชานาติ อยํ ทุกฺขสมฺมทโยติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ อยํ  
#๑ ยู. โหติ ฯ



ทุกฺขนิโรธฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ อัยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏฺิปปทาติ  
ยถาภูตํ นปฺปชานาติ เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล คชฺชิตา โหติ โน  
วสุตฺตา เสยฺยธาปี โส ภิกฺขเว วลาหโก คชฺชิตา โน วสุตฺตา  
ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล  
วสุตฺตา โหติ โน คชฺชิตา อีธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล เนว  
ธมฺมํ ปรียาปุณาติ สุตฺตํ เคยฺย เวยฺยากรณํ คากํ อุทานํ อิติวุตฺตกํ  
ชาตกํ อพฺภุตธมฺมํ เวทลลํ โส อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ  
อัยํ ทุกฺขสมฺพโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ อัยํ ทุกฺขนิโรธฺติ ยถาภูตํ  
ปชานาติ อัยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏฺิปปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ เอวํ  
โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล วสุตฺตา โหติ โน คชฺชิตา เสยฺยธาปี โส  
ภิกฺขเว วลาหโก วสุตฺตา โน คชฺชิตา ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคลํ  
วทามิ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล เนว คชฺชิตา โหติ โน วสุตฺตา  
อีธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ธมฺมํ น ปรียาปุณาติ สุตฺตํ เคยฺย  
เวยฺยากรณํ คากํ อุทานํ อิติวุตฺตกํ ชาตกํ อพฺภุตธมฺมํ เวทลลํ โส  
อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ อัยํ ทุกฺขสมฺพโยติ ยถาภูตํ  
นปฺปชานาติ อัยํ ทุกฺขนิโรธฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ อัยํ  
ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏฺิปปทาติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ เอวํ โข ภิกฺขเว  
ปุคฺคโล เนว คชฺชิตา โหติ โน วสุตฺตา เสยฺยธาปี โส ภิกฺขเว  
วลาหโก เนว คชฺชิตา โน วสุตฺตา ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ  
ปุคฺคลํ วทามิ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล คชฺชิตา จ โหติ วสุตฺตา

จ อิท ภิกุขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ฌมฺมํ ปรียาปฺณาติ สุตฺตํ เคยฺยํ  
เวยฺยากรณํ คากํ อุทานํ อิติวุตฺตกํ ชาตกํ อพฺภุตฌมฺมํ เวทลฺลํ โส  
อิทํ ทุกฺขนฺนติ ยถาภูตํ ปชานาติ อัย ทุกฺขสมุทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ  
อัย ทุกฺขนิโรธติ ยถาภูตํ ปชานาติ อัย ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏฺิปปทาติ  
ยถาภูตํ ปชานาติ เอวํ โข ภิกุขเว ปุคฺคโล คชฺชิตา จ โหติ  
วสุตฺติตา จ เสยฺยถาปี โส ภิกุขเว วลาหโก คชฺชิตา จ [๑] วสุตฺติตา  
จ ตถูปมาหํ ภิกุขเว อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ ฯ อิมเ โข ภิกุขเว  
จตุตฺตารโ วลาหกุปฺมา ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺนติ ฯ

[๑๐๓] จตุตฺตารโเม ภิกุขเว กุมฺภภา กตเม จตุตฺตารโ ตฺวจฺโณ  
ปีหิโต ปุโร วิวฺโณ ตฺวจฺโณ วิวฺโณ ปุโร ปีหิโต อิมเ โข  
ภิกุขเว จตุตฺตารโ กุมฺภภา ฯ เอวเมว โข ภิกุขเว จตุตฺตารโเม กุมฺภูปฺมา  
ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมี กตเม จตุตฺตารโ ตฺวจฺโณ ปีหิโต  
ปุโร วิวฺโณ ตฺวจฺโณ วิวฺโณ ปุโร ปีหิโต ฯ กถญจ ภิกุขเว  
ปุคฺคโล ตฺวจฺโณ โหติ ปีหิโต อิท ภิกุขเว เอกจฺจสฺส ปุคฺคลสฺส  
ปาสาทิกํ โหติ อภิกฺกนฺตํ ปฏฺิภิกฺกนฺตํ อาโลกิตํ วิโลกิตํ สมฺมิณฺนชิตํ ปสฺสาริตํ  
สงฺฆมาฏฺิปตฺตจิวรรชารณํ โส อิทํ ทุกฺขนฺนติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ อัย  
ทุกฺขสมุทโยติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ อัย ทุกฺขนิโรธติ ยถาภูตํ  
นปฺปชานาติ อัย ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏฺิปปทาติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ เอวํ  
โข ภิกุขเว ปุคฺคโล ตฺวจฺโณ โหติ ปีหิโต เสยฺยถาปี โส ภิกุขเว  
กุมฺภโ ตฺวจฺโณ ปีหิโต ตถูปมาหํ ภิกุขเว อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ ฯ กถญจ  
#๑ ยู. โหติ ฯ

ภิกขเว ปุคฺคโล ปุโร โหติ วิวโณ อธิ ภิกขเว เอกจฺจสฺส ปุคฺคลสฺส  
น ปาสาทิโก โหติ อภิกฺกนฺตํ ปฏิกฺกนฺตํ อาโลกิตํ วิโลกิตํ สมฺมิลฺลิตํ  
ปสาริตํ สงฺฆาภูิปตฺตจิวรรณํ โส อิทํ ทฺวขฺนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ  
อัย ทฺวขฺสมฺทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ อัย ทฺวขฺนิโรโรติ ยถาภูตํ  
ปชานาติ อัย ทฺวขฺนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ เอว  
โห ภิกขเว ปุคฺคโล ปุโร โหติ วิวโณ เสยฺยถาปิ โส ภิกขเว  
กฺมฺโภ ปุโร วิวโณ ตถฺปมาหํ ภิกขเว อิมํ ปุคฺคํ วทามิ ฯ กถญจ  
ภิกขเว ปุคฺคโล ตฺวจฺโณ โหติ วิวโณ อธิ ภิกขเว เอกจฺจสฺส  
ปุคฺคลสฺส น ปาสาทิโก โหติ อภิกฺกนฺตํ ปฏิกฺกนฺตํ อาโลกิตํ วิโลกิตํ  
สมฺมิลฺลิตํ ปสาริตํ สงฺฆาภูิปตฺตจิวรรณํ โส อิทํ ทฺวขฺนฺติ ยถาภูตํ  
นปฺปชานาติ อัย ทฺวขฺสมฺทโยติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ อัย  
ทฺวขฺนิโรโรติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ อัย ทฺวขฺนิโรธคามินี ปฏิปทาติ  
ยถาภูตํ นปฺปชานาติ เอว โห ภิกขเว ปุคฺคโล ตฺวจฺโณ โหติ วิวโณ  
เสยฺยถาปิ โส ภิกขเว กฺมฺโภ ตฺวจฺโณ วิวโณ ตถฺปมาหํ ภิกขเว อิมํ  
ปุคฺคํ วทามิ ฯ กถญจ ภิกขเว ปุคฺคโล ปุโร โหติ ปิหิตอ อธิ  
ภิกขเว เอกจฺจสฺส ปุคฺคลสฺส ปาสาทิโก โหติ อภิกฺกนฺตํ ปฏิกฺกนฺตํ  
อาโลกิตํ วิโลกิตํ สมฺมิลฺลิตํ ปสาริตํ สงฺฆาภูิปตฺตจิวรรณํ โส  
อิทํ ทฺวขฺนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ อัย ทฺวขฺสมฺทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ  
อัย ทฺวขฺนิโรโรติ ยถาภูตํ ปชานาติ อัย ทฺวขฺนิโรธคามินี ปฏิปทาติ  
ยถาภูตํ ปชานาติ เอว โห ภิกขเว ปุคฺคโล ปุโร โหติ ปิหิตอ

เสยฺยถาปี โส ภิกฺขเว กุมฺภโก ปุโร ปีหิโต ตถูปมาหิ ภิกฺขเว อิมํ  
ปุคฺคลํ วทามิ ฯ อิมเ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ กุมฺภูปมา ปุคฺคลา  
สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสุมฺินฺติ ฯ

[๑๐๔] จตฺตาริเม ภิกฺขเว อุทกรหทา กตเม จตฺตาริ  
อุตฺตานิ คมฺภิโรภาโส คมฺภิโร อุตฺตานิภาโส อุตฺตานิ อุตฺตานิภาโส  
คมฺภิโร คมฺภิโรภาโส อิมเ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ อุทกรหทา ฯ  
เอวเมว โข ภิกฺขเว จตฺตาริเม อุทกรหูปมา ปุคฺคลา  
สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสุมี กตเม จตฺตาริ อุตฺตานิ คมฺภิโรภาโส  
คมฺภิโร อุตฺตานิภาโส อุตฺตานิ อุตฺตานิภาโส คมฺภิโร  
คมฺภิโรภาโส ฯ กถญจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อุตฺตานิ โหติ คมฺภิโรภาโส  
อิธ ภิกฺขเว เอกจฺจสฺส ปุคฺคลสฺส ปาสาทิกิ โหติ อภิกฺกนฺตํ ปฏิกฺกนฺตํ  
อาโลกิตํ วิโลกิตํ สมฺมิมฺชิตํ ปสาริตํ สงฺฆาปฏิปตฺตจิวรธารณํ โส อิํ  
ทุกฺขนฺติ ยถาญฺตํ นปฺปชานาติ อัย ทุกฺขสมฺพุทธโยติ ยถาญฺตํ นปฺปชานาติ  
อัย ทุกฺขนิโรธติ ยถาญฺตํ นปฺปชานาติ อัย ทุกฺขนิโรธคามินิ  
ปฺปฏิปทาติ ยถาญฺตํ นปฺปชานาติ เอว โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล อุตฺตานิ  
โหติ คมฺภิโรภาโส เสยฺยถาปี โส ภิกฺขเว อุทกรหโท อุตฺตานิ  
คมฺภิโรภาโส ตถูปมาหิ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ ฯ กถญจ  
ภิกฺขเว ปุคฺคโล คมฺภิโร โหติ อุตฺตานิภาโส อิธ ภิกฺขเว เอกจฺจสฺส  
ปุคฺคลสฺส น ปาสาทิกิ โหติ อภิกฺกนฺตํ ปฏิกฺกนฺตํ อาโลกิตํ  
วิโลกิตํ สมฺมิมฺชิตํ ปสาริตํ สงฺฆาปฏิปตฺตจิวรธารณํ โส อิํ ทุกฺขนฺติ

ยถาภูตํ ปชานาติ อัยํ ทุกฺขสมุทฺทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ อัยํ  
ทุกฺขนิโรธโรติ ยถาภูตํ ปชานาติ อัยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ  
ยถาภูตํ ปชานาติ เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล คมฺภีโร โหติ  
อตุตฺตานภาโส เสยฺยถาปี โส ภิกฺขเว อุตฺตรหโท คมฺภีโร อตุตฺตานภาโส  
ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล  
อตุตฺตาน โหติ อตุตฺตานภาโส อีธ ภิกฺขเว เอกจฺจสฺส ปุคฺคลสฺส  
น ปาสาทิกํ โหติ อภิกฺกนฺตํ ปฏิกฺกนฺตํ อาโลกิตํ วิโลกิตํ สมฺมิมฺลฺลิตํ  
ปสาริตํ สงฺฆาภูตํ จีวรชารณํ โส อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ  
อัยํ ทุกฺขสมุทฺทโยติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ อัยํ ทุกฺขนิโรธโรติ  
ยถาภูตํ นปฺปชานาติ อัยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ  
นปฺปชานาติ เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล อตุตฺตาน โหติ อตุตฺตานภาโส  
เสยฺยถาปี โส ภิกฺขเว อุตฺตรหโท อตุตฺตาน อตุตฺตานภาโส  
ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล  
คมฺภีโร โหติ คมฺภีโรภาโส อีธ ภิกฺขเว เอกจฺจสฺส ปุคฺคลสฺส  
ปาสาทิกํ โหติ อภิกฺกนฺตํ ปฏิกฺกนฺตํ อาโลกิตํ วิโลกิตํ สมฺมิมฺลฺลิตํ  
ปสาริตํ สงฺฆาภูตํ จีวรชารณํ โส อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ  
อัยํ ทุกฺขสมุทฺทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ อัยํ ทุกฺขนิโรธโรติ ยถาภูตํ  
ปชานาติ อัยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ เอวํ  
โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล คมฺภีโร โหติ คมฺภีโรภาโส เสยฺยถาปี โส  
ภิกฺขเว อุตฺตรหโท คมฺภีโร คมฺภีโรภาโส ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ

ปุคคัลล วทามิ ฯ อิม โข ภิกขเว จตุตาโร อุทกรหูปมา ปุคคลา  
สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสมฺมุตติ ฯ

[๑๐๕] จตุตารีมานิ ภิกขเว อมฺพานิ กตมานิ จตุตาริ อามํ  
ปกฺกวณฺณิ ๑ ปกฺกํ อามวณฺณิ อามํ อามวณฺณิ ปกฺกํ ปกฺกวณฺณิ  
อิมานิ โข ภิกขเว จตุตาริ อมฺพานิ ฯ เอวเมว โข ภิกขเว จตุตาโรเม  
อมฺพูปมา ปุคคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสมฺม กตเม จตุตาโร อามो  
ปกฺกวณฺณิ ปกฺโก อามวณฺณิ อามो อามวณฺณิ ปกฺโก ปกฺกวณฺณิ ฯ  
กถญจ ภิกขเว ปุคฺคโล อามो โหติ ปกฺกวณฺณิ อิช  
ภิกขเว เอกจฺจสฺส ปุคฺคลสฺส ปาสาทิกํ โหติ อภิกฺกนฺตํ ปฏิกฺกนฺตํ  
อาโลกิตํ วิโลกิตํ สมฺมิลฺลิตํ ปสาริตํ สงฺฆาภูตฺตจิวรรณํ ฯ โส  
อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ อัยํ ทุกฺขสมฺมทโยติ ยถาภูตํ  
นปฺปชานาติ อัยํ ทุกฺขนิโรธโรติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ อัยํ  
ทุกฺขนิโรธคามินิ ปฏฺฐิพทาติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ เอวํ โข ภิกขเว  
ปุคฺคโล อามो โหติ ปกฺกวณฺณิ เสยฺยถาปิ ตํ ภิกขเว อมฺพํ  
อามํ ปกฺกวณฺณิ ตถูปมาหิ ภิกขเว อิมํ ปุคฺคัลล วทามิ ฯ กถญจ  
ภิกขเว ปุคฺคโล ปกฺโก โหติ อามวณฺณิ อิช ภิกขเว เอกจฺจสฺส  
ปุคฺคลสฺส น ปาสาทิกํ โหติ อภิกฺกนฺตํ ปฏิกฺกนฺตํ อาโลกิตํ วิโลกิตํ  
สมฺมิลฺลิตํ ปสาริตํ สงฺฆาภูตฺตจิวรรณํ โส อิทํ ทุกฺขนฺติ(  
ยถาภูตํ ปชานาติ อัยํ ทุกฺขสมฺมทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ อัยํ  
ทุกฺขนิโรธโรติ ยถาภูตํ ปชานาติ อัยํ ทุกฺขนิโรธคามินิ ปฏฺฐิพทาติ  
#๑ ไป. ม. ย. ปกฺกวณฺณิ ฯ

ยถาภูตํ ปชานาติ เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล ปกฺโก โหติ อามวณฺณิ  
เสยฺยถาปี ตํ ภิกฺขเว อมฺพํ ปกฺกํ อามวณฺณิ ตถูปมาหํ  
ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคํ วทามิ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อาโม โหติ  
อามวณฺณิ อีธ ภิกฺขเว เอกจฺจสฺส ปุคฺคสฺส น ปาสาทิกํ โหติ อภิกฺกนฺตํ  
ปฏิกฺกนฺตํ อาโลกิตํ วิโลกิตํ สมฺมิลฺลิตํ ปสาริตํ สงฺฆาภูตฺตจิวรรณํ  
โส อิทํ ทฺวขฺนฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ อयํ ทฺวขฺสมฺมทโยติ  
ยถาภูตํ นปฺปชานาติ อยํ ทฺวขฺนิโรโรติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ อยํ  
ทฺวขฺนิโรธคามินิํ ปฏฺฐิพทาติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ เอวํ โข ภิกฺขเว  
ปุคฺคโล อาโม โหติ อามวณฺณิ เสยฺยถาปี ตํ ภิกฺขเว อมฺพํ อามํ  
อามวณฺณิ ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคํ วทามิ ฯ กถญจ ภิกฺขเว  
ปุคฺคโล ปกฺโก โหติ ปกฺกวณฺณิ อีธ ภิกฺขเว เอกจฺจสฺส  
ปุคฺคสฺส ปาสาทิกํ โหติ อภิกฺกนฺตํ ปฏิกฺกนฺตํ อาโลกิตํ วิโลกิตํ  
สมฺมิลฺลิตํ ปสาริตํ สงฺฆาภูตฺตจิวรรณํ โส อิทํ ทฺวขฺนฺติ ยถาภูตํ  
ปชานาติ อยํ ทฺวขฺสมฺมทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ ทฺวขฺนิโรโรติ  
ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ ทฺวขฺนิโรธคามินิํ ปฏฺฐิพทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ  
เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล ปกฺโก โหติ ปกฺกวณฺณิ เสยฺยถาปี  
ตํ ภิกฺขเว อมฺพํ ปกฺกํ ปกฺกวณฺณิ ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคํ  
วทามิ ฯ อิมํ โข ภิกฺขเว จตฺตารอ อมฺพูปมา ปุคฺคลา สนฺโต

สัวิชฺชมานา โลกสุมินฺติ ๑ ฯ

[๑๐๗] จตฺตสฺส อีมา ภิกฺขเว มฺหิตฺตา กตฺมา จตฺตสฺส คาริ  
กตฺตา โน วสิตา วสิตา โน คาริ กตฺตา เนว คาริ กตฺตา  
โน วสิตา คาริ กตฺตา จ วสิตา จ อีมา โข ภิกฺขเว  
จตฺตสฺส มฺหิตฺตา ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว จตฺตาริเม มฺหิตฺตูปฺมา ปุคฺคฺลา  
สนฺโต สัวิชฺชมานา โลกสุมี กตฺเม จตฺตาริ คาริ กตฺตา โน  
วสิตา วสิตา โน คาริ กตฺตา เนว คาริ กตฺตา โน วสิตา  
คาริ กตฺตา จ วสิตา จ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ปุคฺคฺโล คาริ กตฺตา  
โหติ โน วสิตา อิทฺ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคฺโล ฌมฺมํ ปริยาปุณาติ  
สุตฺตํ เถยฺยํ เวยฺยากรณํ กถํ อุทานํ อิติวฺสุตฺตํ ชาตํ อพฺภุตตมฺมํ  
เวทลลํ สฺส อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ อัย ทุกฺขสมุทฺทโยติ  
ยถาภูตํ นปฺปชานาติ อัย ทุกฺขนิโรธโรติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ  
อัย ทุกฺขนิโรธคามินิ ปฺปฏิปทาติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ เอว  
โข ภิกฺขเว ปุคฺคฺโล คาริ กตฺตา โหติ โน วสิตา เสยฺยถาปี  
#๑ อิตฺ ปริ นฺนุจฺสุตฺตํ นฺนุจฺ ขายติ ฯ ตถา หิ วฺสุตฺตํ ตพฺพณฺณนํ ปญฺจเม อามํ  
#ปฺกุกวณฺณิตี อามกํ หุตฺวา โอลเณนฺตานํ ปฺกุกสทิสํ ขายติ ฯ เอว สพฺพปทานิ  
#ทญฺจพฺพานิ ฯ นฺนุจฺ อุตฺตานเมว ฯ สตฺตเม คาริ วุจฺจติ วิสโย โย จ คาริ ขนฺติ  
#น จ ตตฺถ วสฺติ สฺส คาริ กตฺตา โน วสิตาติ วุจฺจตีติ ฯ ทิสฺสมาน โปตฺถเกสุ  
#ปน ตํ นฺนุจฺเมว โหติ ฯ



สา ภิกขเว มุสิกกา คาริ กตุตา โน วสิตา ตถุปมาหิ ภิกขเว  
อิมิ ปุคฺคัลล วทามิ ฯ กถญจ ภิกขเว ปุคฺคโล วสิตา โหติ โน  
คาริ กตุตา อธิ ภิกขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ฌมฺมํ น ปริยาปฺณาติ  
สุตฺตํ เคยฺยิ เวยฺยากรณฺมํ คถํ อุทานํ อิติวุตฺตกํ ชาตกํ อพฺภุตฺตมฺมํ  
เวทลฺลํ โส อิทํ ทฺวขฺนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ ทฺวขฺสมุทฺโทยติ  
ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ ทฺวขฺนิโรชฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ อยํ ทฺวขฺนิโรชคามินิ  
ปฏฺิพฺพาติ ยถาภูตํ ปชานาติ เอวํ โข ภิกขเว ปุคฺคโล วสิตา  
โหติ โน คาริ กตุตา เสยฺยถาปี สา ภิกขเว มุสิกกา วสิตา โน คาริ  
กตุตา ตถุปมาหิ ภิกขเว อิมิ ปุคฺคัลล วทามิ ฯ กถญจ ภิกขเว ปุคฺคโล  
เนว คาริ กตุตา โหติ โน วสิตา อธิ ภิกขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล  
ฌมฺมํ น ปริยาปฺณาติ สุตฺตํ เคยฺยิ เวยฺยากรณฺมํ คถํ อุทานํ  
อิติวุตฺตกํ ชาตกํ อพฺภุตฺตมฺมํ เวทลฺลํ โส อิทํ ทฺวขฺนฺติ ยถาภูตํ  
นปฺปชานาติ อยํ ทฺวขฺสมุทฺโทยติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ อยํ  
ทฺวขฺนิโรชฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานาติ อยํ ทฺวขฺนิโรชคามินิ ปฏฺิพฺพาติ  
ยถาภูตํ นปฺปชานาติ เอวํ โข ภิกขเว ปุคฺคโล เนว คาริ กตุตา  
โหติ โน วสิตา เสยฺยถาปี สา ภิกขเว มุสิกกา เนว คาริ กตุตา[๑]  
โน วสิตา ตถุปมาหิ ภิกขเว อิมิ ปุคฺคัลล วทามิ ฯ กถญจ ภิกขเว  
ปุคฺคโล คาริ กตุตา จ โหติ วสิตา จ อธิ ภิกขเว เอกจฺโจ  
#๑ ม. โหติ ฯ

ปุคฺคโล ฌมฺมํ ปรียาปฺณาติ สุตฺตํ เถยฺยํ เวยฺยากรณํ คาคํ อุทานํ  
อิตฺตฺวสุตฺตํ ชาตํ อพฺพุตฺตฌมฺมํ เวทลฺลํ โส อิทํ ทฺกฺขณฺติ ยถาภูตํ  
ปฺชานาติ อัยํ ทฺกฺขณฺตสมุทฺทโยติ ยถาภูตํ ปฺชานาติ อัยํ ทฺกฺขณฺนิโรโรติ  
ยถาภูตํ ปฺชานาติ อัยํ ทฺกฺขณฺนิโรธคามินิ ปฺกฺกิปฺทาติ ยถาภูตํ  
ปฺชานาติ เอวํ โข ทฺกฺขณฺเว ปุคฺคโล คารฺชํ กตฺตา จ โหติ วสิตา จ  
เสยฺยถาปี สว ทฺกฺขณฺเว มฺมุสิกา คารฺชํ กตฺตา จ [๑] วสิตา จ ตถูปมาหํ  
ทฺกฺขณฺเว อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ ฯ อิมํ โข ทฺกฺขณฺเว จตฺตารอ มฺมุสิกูปมา  
ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ ฯ

[๑๐๘] จตฺตารอเม ทฺกฺขณฺเว พลิวทฺทา ๒ กตฺเม จตฺตารอ  
สควจณฺโฑ โน ปฺรควจณฺโฑ ปฺรควจณฺโฑ โน สควจณฺโฑ  
สควจณฺโฑ จ ปฺรควจณฺโฑ จ เนว สควจณฺโฑ โน ปฺรควจณฺโฑ อิมํ  
โข ทฺกฺขณฺเว จตฺตารอ พลิวทฺทา ฯ เอวเมว ๓ โข ทฺกฺขณฺเว จตฺตารอเม  
พลิวทฺทูปมา ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมี กตฺเม จตฺตารอ  
สควจณฺโฑ โน ปฺรควจณฺโฑ ปฺรควจณฺโฑ โน สควจณฺโฑ  
สควจณฺโฑ จ ปฺรควจณฺโฑ จ เนว สควจณฺโฑ โน ปฺรควจณฺโฑ ฯ  
กถญจ ทฺกฺขณฺเว ปุคฺคโล สควจณฺโฑ โหติ โน ปฺรควจณฺโฑ  
อิธ ทฺกฺขณฺเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล สกปรสิ อฺพฺเพชฺธา ๔ โหติ  
โน ปฺรปริสํ เอวํ โข ทฺกฺขณฺเว ปุคฺคโล สควจณฺโฑ โหติ โน  
ปฺรควจณฺโฑ เสยฺยถาปี โส ทฺกฺขณฺเว พลิวทฺโท สควจณฺโฑ โน  
ปฺรควจณฺโฑ ตถูปมาหํ ทฺกฺขณฺเว อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ ฯ กถญจ  
#๑ ม. โหติ ฯ ๒ โป. พลิวทฺธา ฯ ม. พลิวทฺธา ฯ ๓ ย. เอวํ โข ฯ  
#๔ โป. อฺพฺเพชฺธา ฯ

ภิกขเว ปุคฺคโล ปรควจณฺโท โหติ โน สควจณฺโท อธิ ภิกขเว  
เอกจฺโจ ปุคฺคโล ปรปริสฺสํ อุพฺเพชตา โหติ โน สกปริสฺสํ เอวํ  
โฆ ภิกขเว ปุคฺคโล ปรควจณฺโท โหติ โน สควจณฺโท เสยฺยถาปี  
โส ภิกขเว พลิวทฺโท ปรควจณฺโท โน สควจณฺโท ตถูปมาหิ  
ภิกขเว อิมิํ ปุคฺคลํ วทามิ ฯ กถญจ ภิกขเว ปุคฺคโล สควจณฺโท  
จ โหติ ปรควจณฺโท จ อธิ ภิกขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล  
สกปริสฺสจฺจ อุพฺเพชตา โหติ ปรปริสฺสจฺจ เอวํ โฆ ภิกขเว ปุคฺคโล  
สควจณฺโท จ โหติ ปรควจณฺโท จ เสยฺยถาปี โส ภิกขเว  
พลิวทฺโท สควจณฺโท จ ปรควจณฺโท จ ตถูปมาหิ ภิกขเว อิมิํ  
ปุคฺคลํ วทามิ ฯ กถญจ ภิกขเว ปุคฺคโล เนว สควจณฺโท โหติ  
โน ปรควจณฺโท อธิ ภิกขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล เนว สกปริสฺสํ  
อุพฺเพชตา โหติ โน ปรปริสฺสํ เอวํ โฆ ภิกขเว ปุคฺคโล เนว  
สควจณฺโท โหติ โน ปรควจณฺโท เสยฺยถาปี โส ภิกขเว  
พลิวทฺโท เนว สควจณฺโท โน ปรควจณฺโท ตถูปมาหิ ภิกขเว  
อิมิํ ปุคฺคลํ วทามิ ฯ อิมเ โฆ ภิกขเว จตุตาโร พลิวทฺฐปมา  
ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ ฯ

[๑๐๕] จตุตาโรเม ภิกขเว รุกฺขา กตเม จตุตาโร เผคฺคุ  
เผคฺคุปริวาโร เผคฺคุ สารปริวาโร สาโร เผคฺคุปริวาโร สาโร  
สารปริวาโร อิมเ โฆ ภิกขเว จตุตาโร รุกฺขา ฯ เอวเมว โฆ  
ภิกขเว จตุตาโรเม รุกฺขูปมา ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมี

กตเม จตุตถาโร เผคฺคฺ เผคฺคฺปริวารโ เผคฺคฺ สารปริวารโ สารโ  
เผคฺคฺปริวารโ สารโ สารปริวารโ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล เผคฺคฺ  
โหติ เผคฺคฺปริวารโ อธิ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ทุสฺสีโล โหติ  
ปาปชฺมโม ปริสาปิสฺส [๑] ทุสฺสีลา ปาปชฺมมา เอวํ โข ภิกฺขเว  
ปุคฺคโล เผคฺคฺ โหติ เผคฺคฺปริวารโ เสยฺยถาปี โส ภิกฺขเว รุกฺโข  
เผคฺคฺ เผคฺคฺปริวารโ ตถฺฐปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคํ วทามิ ฯ กถญจ  
ภิกฺขเว ปุคฺคโล เผคฺคฺ โหติ สารปริวารโ อธิ ภิกฺขเว เอกจฺโจ  
ปุคฺคโล ทุสฺสีโล โหติ ปาปชฺมโม ปริสา จ ขวสฺส โหติ สีลวตี  
กถฺยาณชฺมมา เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล เผคฺคฺ โหติ สารปริวารโ  
เสยฺยถาปี โส ภิกฺขเว รุกฺโข เผคฺคฺ สารปริวารโ ตถฺฐปมาหํ ภิกฺขเว  
อิมํ ปุคฺคํ วทามิ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล สารโ โหติ เผคฺคฺปริวารโ  
อธิ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล สีลวา โหติ กถฺยาณชฺมโม  
ปริสา จ ขวสฺส โหติ ทุสฺสีลา ปาปชฺมมา เอวํ โข ภิกฺขเว  
ปุคฺคโล สารโ โหติ เผคฺคฺปริวารโ เสยฺยถาปี โส ภิกฺขเว รุกฺโข  
สารโ เผคฺคฺปริวารโ ตถฺฐปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคํ วทามิ ฯ กถญจ  
ภิกฺขเว ปุคฺคโล สารโ โหติ สารปริวารโ อธิ ภิกฺขเว เอกจฺโจ  
ปุคฺคโล สีลวา โหติ กถฺยาณชฺมโม ปริสาปิสฺส โหติ สีลวตี  
กถฺยาณชฺมมา เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล สารโ โหติ สารปริวารโ  
เสยฺยถาปี โส ภิกฺขเว รุกฺโข สารโ สารปริวารโ ตถฺฐปมาหํ ภิกฺขเว  
อิมํ ปุคฺคํ วทามิ ฯ อิเม โข ภิกฺขเว จตุตถาโร รุกฺขุปมา ปุคฺคลา  
#๑ ม. ย. โหติ ฯ

สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสมฺมินฺติ ฯ

[๑๑๐] จตุตาโรเม ภิกฺขเว อาสีวิสฺวา [๑] กตฺเม จตุตาโร  
 อากตฺวิโส น โฆรวิโส โฆรวิโส น อากตฺวิโส อากตฺวิโส จ  
 โฆรวิโส จ เนว อากตฺวิโส น โฆรวิโส อิม โข ภิกฺขเว  
 จตุตาโร อาสีวิสฺวา ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว จตุตาโรเม อาสีวิสฺวา  
 ปุคฺคตา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสมฺมิมิ กตฺเม จตุตาโร อากตฺวิโส  
 น โฆรวิโส โฆรวิโส น อากตฺวิโส อากตฺวิโส จ โฆรวิโส  
 จ เนว อากตฺวิโส น โฆรวิโส ฯ กถญจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อากตฺวิโส  
 โหติ น โฆรวิโส อิทฺ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล อภินฺนํ กุชฺฌติ  
 โส จ ขวสฺส โโกโธ น ทิฆรตฺตํ อนฺุเสติ เอว โข ภิกฺขเว  
 ปุคฺคโล อากตฺวิโส โหติ น โฆรวิโส เสยฺยถาปี โส ภิกฺขเว  
 อาสีวิสฺวา อากตฺวิโส น โฆรวิโส ตถฺปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคํ  
 วทามิ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล โฆรวิโส โหติ น อากตฺวิโส  
 อิทฺ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล น เหว โข อภินฺนํ กุชฺฌติ โส  
 จ ขวสฺส โโกโธ ทิฆรตฺตํ อนฺุเสติ เอว โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล  
 โฆรวิโส โหติ น อากตฺวิโส เสยฺยถาปี โส ภิกฺขเว อาสีวิสฺวา  
 โฆรวิโส น อากตฺวิโส ตถฺปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ปุคฺคํ วทามิ ฯ  
 กถญจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อากตฺวิโส จ โหติ โฆรวิโส จ อิทฺ  
 ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล อภินฺนํ กุชฺฌติ โส จ ขวสฺส โโกโธ  
 ทิฆรตฺตํ อนฺุเสติ เอว โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล อากตฺวิโส จ โหติ  
 #๑ ไป. โฆรวิสา ฯ

โฆรวิวโส จ เสยฺยถาปี โส ภิกฺขเว อาสีวิวโส อากตวิวโส จ  
โฆรวิวโส จ ตถูปมาหิ ภิกฺขเว อิมิ ปุคฺคัลลํ วทามิ ฯ กถญจ  
ภิกฺขเว ปุคฺคโล เนว อากตวิวโส โหติ น โฆรวิวโส อิชฺ ภิกฺขเว  
เอกจฺโจ ปุคฺคโล น เหว โข อภินฺหํ กุชฺฌติ โส จ ขวสฺส  
โกโธ น ทิมฺรตฺตํ อนฺุเสติ เอว โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล เนว  
อากตวิวโส โหติ น โฆรวิวโส เสยฺยถาปี โส ภิกฺขเว อาสีวิวโส  
เนว อากตวิวโส น โฆรวิวโส ตถูปมาหิ ภิกฺขเว อิมิ ปุคฺคัลลํ  
วทามิ ฯ อิมเ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ อาสีวีสูปมา ปุคฺคลา สนฺโต  
ลัวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ ฯ

วลาหกวคฺโค ปจฺโหม ฯ

ตสฺสุทฺธานิ

เทว วลาหกฺกมฺภา อุตฺตรหทา เทว โหนฺติ  
อมฺพานิ มฺฐิกาพลีพฺพทา รุกฺษาอาสีวีสฺเสน เต ทสฺสตี ฯ

---

เกสิวคฺโค ทฺติโย

[๑๑๑] อถ โข เกสิ อสฺสทมฺมสฺสารถิ เยน ภควา เตนฺอุปสฺงกมิ  
อุปสฺงกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตฺตํ นิสีทิ ฯ เอกมฺนตฺตํ  
นินฺนํ โข เกสิ อสฺสทมฺมสฺสารถิ ภควา เอตทโวจฺ ทฺวญจ ขฺวาสิ  
เกสิ สญฺญาโต ๑ อสฺสทมฺมสฺสารถิ กถญจ ปน ตฺวํ เกสิ อสฺสทมฺมํ  
วินีสิติ ฯ อหิ โข ภนฺเต อสฺสทมฺมํ สญฺเหนปี วินิมิ ผรุเสนปี  
#๑ ม. ปญฺญาโต ฯ

วินนมิ สณฺหพฺรฺเสนปี วินนมีติ ฯ สเจ เต เกสิ อสฺสทฺมโม สณฺเฬน  
วินนํ น อุเปติ พฺรฺเสน วินนํ น อุเปติ สณฺหพฺรฺเสน วินนํ น  
อุเปติ กิณฺติ ตํ กโรสีติ ฯ สเจ เม ฆนฺเต อสฺสทฺมโม สณฺเฬน  
วินนํ น อุเปติ พฺรฺเสน วินนํ น อุเปติ สณฺหพฺรฺเสน วินนํ น  
อุเปติ หนามิ นํ ฆนฺเต ตํ กิสฺส เหตุ มา เม อจฺจริยกุสฺส  
อวณฺโณ อโหสีติ ภาควา ปน ฆนฺเต อนฺตฺตโร ปุริสทฺมมฺสารถิ  
กถํ ปน ฆนฺเต ภาควา ปุริสทฺมมํ วินนตีติ ฯ อหํ โข เกสิ ปุริสทฺมมํ  
สณฺเฬนปี วินนมิ พฺรฺเสนปี วินนมิ สณฺหพฺรฺเสนปี วินนมิ ตตฺริทํ  
เกสิ สณฺหสฺมี อิติ กายสฺจฺริตํ อิติ กายสฺจฺริตสฺส วิปาโก อิติ  
วจฺิสฺจฺริตํ อิติ วจฺิสฺจฺริตสฺส วิปาโก อิติ มโนสฺจฺริตํ อิติ  
มโนสฺจฺริตสฺส วิปาโก อิติ เทวา อิติ มนุสฺสา ๑ ตตฺริทํ เกสิ  
พฺรฺสสฺมี อิติ กายทฺจฺจฺริตํ อิติ กายทฺจฺจฺริตสฺส วิปาโก อิติ  
วจฺิทฺจฺจฺริตํ อิติ วจฺิทฺจฺจฺริตสฺส วิปาโก อิติ มโนทฺจฺจฺริตํ อิติ  
มโนทฺจฺจฺริตสฺส วิปาโก อิติ นโร อิติ ติรจฺจฺนายนิ อิติ  
ปีตฺติวิสโย ตตฺริทํ เกสิ สณฺหพฺรฺสสฺมี อิติ กายสฺจฺริตํ อิติ  
กายสฺจฺริตสฺส วิปาโก อิติ กายทฺจฺจฺริตํ อิติ กายทฺจฺจฺริตสฺส วิปาโก  
อิติ วจฺิสฺจฺริตํ อิติ วจฺิสฺจฺริตสฺส วิปาโก อิติ วจฺิทฺจฺจฺริตํ อิติ  
วจฺิทฺจฺจฺริตสฺส วิปาโก อิติ มโนสฺจฺริตํ อิติ มโนสฺจฺริตสฺส วิปาโก  
อิติ มโนทฺจฺจฺริตํ อิติ มโนทฺจฺจฺริตสฺส วิปาโก อิติ เทวา อิติ  
มนุสฺสา อิติ นโร อิติ ติรจฺจฺนายนิ อิติ ปีตฺติวิสโยติ ฯ  
#๑ ม. มนุสฺสาติ ฯ

สเจ เต ฆนฺเต ปุริสทมฺโม สณฺเฬน วินยํ น อุเปติ ผรุเสณ วินยํ  
น อุเปติ สณฺหผรุเสณ วินยํ น อุเปติ กิณฺติ ตํ ภควา กโรตีติ ฯ  
สเจ เม เกสิ ปุริสทมฺโม สณฺเฬน วินยํ น อุเปติ ผรุเสณ วินยํ  
น อุเปติ สณฺหผรุเสณ วินยํ น อุเปติ หนามิ นํ เกสิติ ฯ น โข  
โน ฆนฺเต ภควโต ปาณาติปาโต กปฺปติ อถ จ ปน ภควา  
เอวมาห หนามิ นํ เกสิติ ฯ สจฺจํ เกสิ น ตถาคตฺสฺส ปาณาติปาโต  
กปฺปติ อปิจ โย ปุริสทมฺโม สณฺเฬน วินยํ น อุเปติ ผรุเสณ  
วินยํ น อุเปติ สณฺหผรุเสณ วินยํ น อุเปติ น ตํ ตถาคโต  
วตฺตพฺพํ อนุสาสิตพฺพํ มลฺลนฺติ นปี วิญฺญู สพฺรหฺมจาริ วตฺตพฺพํ  
อนุสาสิตพฺพํ มลฺลนฺติ สุวโรหโส ๑ เกสิ อริยสฺส วินเย ยํ น  
ตถาคโต วตฺตพฺพํ อนุสาสิตพฺพํ มลฺลนฺติ นปี วิญฺญู สพฺรหฺมจาริ  
วตฺตพฺพํ อนุสาสิตพฺพํ มลฺลนฺตีติ ฯ โส หิ ฆฺน ฆนฺเต สุวโร ๒ โหติ  
ยํ น ตถาคโต วตฺตพฺพํ อนุสาสิตพฺพํ มลฺลนฺติ นปี วิญฺญู สพฺรหฺมจาริ  
วตฺตพฺพํ อนุสาสิตพฺพํ มลฺลนฺติ ๓ อภิกฺกนฺตํ ฆนฺเต อภิกฺกนฺตํ  
ฆนฺเต เสยฺยถาปี ฆนฺเต นิกฺกขุชิตํ วา อุกฺกขุชเยยฺย ปฏฺิจจนฺนํ  
วา วิวเรยฺย มุพฺพหฺสฺส วา มคฺคํ อจิกฺกเขยฺย อนุชกาเร วา  
เตลปฺปชฺโชตํ ชาเรยฺย จกฺขุมนฺโต รูปานิ ทกฺขนฺตีติ เอวเมว  
ภควตา อนेกปริยาเยน ฐมฺโม ปกาสิโต เอสาหิ ฆนฺเต ภควนฺตํ  
สรณํ คจฺฉามิ ฐมฺมมฺลจฺ ภิกฺขุสงฺฆมฺลจฺ อุปาสกํ มํ ฆนฺเต ภควา  
ชาเรตุ อชฺชตฺตคฺเค ปาณฺเปตํ สรณํ คตฺนฺติ ฯ

#๑ ม. ย. วโรหโส ฯ ๒ ม. สุหโต ฯ ย. สุตฺตหโต ฯ ๓ ม. มลฺลนฺตีติ ฯ



[๑๑๒] จตุหิ ภิกขเว อังคะหิ สมณฺนาคโต รณฺโณ ภโหฺร  
อสุสาชานิโย ราชารโห โหติ ราชโกคฺโค รณฺโณ อังคนฺเตว สงฺขํ  
คจฺจติ กตเมหิ จตุหิ อาชฺชเวน ๑ ชเวน ขนฺติยา โสฺรจฺเจน อิมหิ  
โฆ ภิกขเว จตุหิ อังคะหิ สมณฺนาคโต รณฺโณ ภโหฺร อสุสาชานิโย  
ราชารโห โหติ ราชโกคฺโค รณฺโณ อังคนฺเตว สงฺขํ คจฺจติ ฯ เอวเมว  
โฆ ภิกขเว จตุหิ ฌมฺเมหิ สมณฺนาคโต ภิกฺขุ อาหุเนยฺโย โหติ  
ปาทุเนยฺโย ทกฺขิณฺเนยฺโย อณฺชลิกรณฺนิโย อนุตฺตโร ปุณฺณกฺเขตฺตํ โลกสุส  
กตเมหิ จตุหิ อาชฺชเวน ชเวน ขนฺติยา โสฺรจฺเจน อิมหิ โฆ  
ภิกขเว จตุหิ ฌมฺเมหิ สมณฺนาคโต ภิกฺขุ อาหุเนยฺโย โหติ ฯ เปฯ  
อนุตฺตโร ปุณฺณกฺเขตฺตํ โลกสุสชาติ ฯ

[๑๑๓] จตฺตาริเม ภิกขเว ภทฺธา อสุสาชานิยา สนฺโต  
สํวิชฺชมานา โลกสุมี กตเม จตฺตาริ อิทฺ ภิกขเว เอกจฺจโง ภโหฺร  
อสุสาชานิโย ปโตทจฺฉายํ ทิสฺวา สํวิชฺติ ๒ สํเวคํ อาปชฺชติ กิณฺณุ ๓  
โฆ มํ อชฺช อสุสทมฺมสารถิ การณฺํ การสุสฺสติ กิมสุสหาํ  
ปฏฺฐิโกโรมีติ เอวฺรูโปปี ภิกขเว อิทฺเอกจฺจโง ภโหฺร อสุสาชานิโย โหติ  
อัยฺ ภิกขเว ปจฺโม ภโหฺร อสุสาชานิโย สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสุมี ฯ  
ปุณฺ จปฺริ ภิกขเว อิทฺเอกจฺจโง ภโหฺร อสุสาชานิโย น เหว โฆ  
ปโตทจฺฉายํ ทิสฺวา สํวิชฺติ สํเวคํ อาปชฺชติ อปีจ โฆ โลมเวธวิทุโธ  
สํวิชฺติ สํเวคํ อาปชฺชติ กิณฺณุ โฆ มํ อชฺช อสุสทมฺมสารถิ การณฺํ  
การสุสฺสติ กิมสุสหาํ ปฏฺฐิโกโรมีติ เอวฺรูโปปี ภิกขเว อิทฺเอกจฺจโง  
#๑ ม. ย. อชฺชเวน ฯ ๒ โป. ม. ย. สํวิชฺชติ ฯ อิตฺ ปฺริ อิทฺิสเมว ฯ ๓ ย. กถฺนุ ฯ

ภโฑร อสุสาชานิโย โหติ อัย ภิกฺขเว ทฺติโย ภโฑร อสุสาชานิโย  
สนฺโต สํวิชฺชมานโน โลกสุมี ฯ ปุณ จปริ ภิกฺขเว อีเชกฺโข  
ภโฑร อสุสาชานิโย น เหว โข ปโตทจฺฉายิ ทิสฺวา สํวิชฺติ สํเวคํ  
อาปชฺชติ นปี โลมเวธฺวิทฺโธ สํวิชฺติ สํเวคํ อาปชฺชติ อปีจ โข  
จมฺมเวธฺวิทฺโธ สํวิชฺติ สํเวคํ อาปชฺชติ กิณฺณุ โข มํ อชฺช  
อสุสทมฺมสารถิ การณํ การสฺสติ กิมสฺสาหํ ปฏิกโรมีติ เอวฺรูโปปี  
ภิกฺขเว อีเชกฺโข ภโฑร อสุสาชานิโย โหติ อัย ภิกฺขเว ตฺติโย  
ภโฑร อสุสาชานิโย สนฺโต สํวิชฺชมานโน โลกสุมี ฯ ปุณ จปริ ภิกฺขเว  
อีเชกฺโข ภโฑร อสุสาชานิโย น เหว โข ปโตทจฺฉายิ ทิสฺวา สํวิชฺติ  
สํเวคํ อาปชฺชติ นปี โลมเวธฺวิทฺโธ สํวิชฺติ สํเวคํ อาปชฺชติ นปี  
จมฺมเวธฺวิทฺโธ สํวิชฺติ สํเวคํ อาปชฺชติ อปีจ โข อฏฺฐิเวธฺวิทฺโธ  
สํวิชฺติ สํเวคํ อาปชฺชติ กิณฺณุ โข มํ อชฺช อสุสทมฺมสารถิ การณํ  
การสฺสติ กิมสฺสาหํ ปฏิกโรมีติ เอวฺรูโปปี ภิกฺขเว อีเชกฺโข ภโฑร  
อสุสาชานิโย โหติ อัย ภิกฺขเว จตุตฺถโธ ภโฑร อสุสาชานิโย สนฺโต  
สํวิชฺชมานโน โลกสุมี ฯ อีเม โข ภิกฺขเว จตุตฺถโร ภทฺธา อสุสาชานิยา  
สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสุมี ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว จตุตฺถโรเม ภทฺธา  
ปุริสาชานิยา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสุมี กตเม จตุตฺถโร อีช  
ภิกฺขเว เอกฺโข ภโฑร ปุริสาชานิโย สฺฐนาติ อมฺกสุมี นาม คาม  
วา นิคเม วา อิตฺถิ วา ปุริโส วา ทฺกฺขิโต วา กาลกโต วาติ  
โส เตน สํวิชฺติ สํเวคํ อาปชฺชติ สํวิคฺโค โยนิโส ปทหติ ปหิตฺตโต

กาเยน เจว ปรมสจจ สจจนิกรโติ ปญญา ย จ อติวิฆม ปสฺสติ  
เสยฺยถาปี โส ภิกฺขเว ภโหฺร อสฺสาชานีโย ปโตทจฺฉายํ ทิสฺวา  
สํวิชฺติ สํเวคํ อาปชฺชติ ตถฺอุปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ภทฺรํ ปุริสาชานียํ  
วทามิ เอวฺรุโปปี ภิกฺขเว อิเชกฺจโจ ภโหฺร ปุริสาชานีโย โหติ  
อํ ภิกฺขเว ปจฺโม ภโหฺร ปุริสาชานีโย สนฺโต สํวิชฺชมาโน โลกสฺมี ฯ  
ปฺน จปฺริ ภิกฺขเว อิเชกฺจโจ ภโหฺร ปุริสาชานีโย น เหว โข สฺฆาติ  
อมฺกสฺมี นาม คาเม วา นิคเม วา อิตฺถิ วา ปุริโส วา ทฺกฺขิโต  
วา กาลกโต วาติ อปีจ โข สามํ ปสฺสติ อิตฺถิ วา ปุริสํ วา  
ทฺกฺขิตํ วา กาลกตํ วา โส เตน สํวิชฺติ สํเวคํ อาปชฺชติ สํวิคฺโค  
โยนิโส ปทหติ ปหิตฺตโต กาเยน เจว ปรมสจจ สจจนิกรโติ  
ปญญา ย จ อติวิฆม ปสฺสติ เสยฺยถาปี โส ภิกฺขเว ภโหฺร  
อสฺสาชานีโย โลมเวชฺชวิทฺโธ สํวิชฺติ สํเวคํ อาปชฺชติ ตถฺอุปมาหํ  
ภิกฺขเว อิมํ ภทฺรํ ปุริสาชานียํ วทามิ เอวฺรุโปปี ภิกฺขเว อิเชกฺจโจ  
ภโหฺร ปุริสาชานีโย โหติ อํ ภิกฺขเว ทฺติโย ภโหฺร ปุริสาชานีโย  
สนฺโต สํวิชฺชมาโน โลกสฺมี ฯ ปฺน จปฺริ ภิกฺขเว อิเชกฺจโจ ภโหฺร  
ปุริสาชานีโย น เหว โข สฺฆาติ อมฺกสฺมี นาม คาเม วา นิคเม  
วา อิตฺถิ วา ปุริโส วา ทฺกฺขิโต วา กาลกโต วาติ นปี สามํ  
ปสฺสติ อิตฺถิ วา ปุริสํ วา ทฺกฺขิตํ วา กาลกตํ วา อปีจ ขวสฺส  
ธาติ วา สาลโหิตโต วา ทฺกฺขิโต วา โหติ กาลกโต วา โส  
เตน สํวิชฺติ สํเวคํ อาปชฺชติ สํวิคฺโค โยนิโส ปทหติ ปหิตฺตโต

กาเยน เจว ปรมสจฺจํ สจฺฉิกโรติ ปญฺญา ย จ อติวิฆฺณ ปสฺสติ  
เสยฺยถาปี โส ภิกฺขเว ภโหฺร อสฺสาชานีโย จมฺมเวทวิทฺโธ สํวิชฺติ  
สํเวคํ อาปชฺชติ ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ ภทฺรํ ปุริสาชานีโย วทามิ  
เอวรูปปี ภิกฺขเว อิเชกฺขจฺโจะ ภโหฺร ปุริสาชานีโย โหติ อโย ภิกฺขเว  
ตติโย ภโหฺร ปุริสาชานีโย สนนฺโต สํวิชฺชมาโน โลกสฺมี ฯ ปุณฺ จปรี  
ภิกฺขเว อิเชกฺขจฺโจะ ภโหฺร ปุริสาชานีโย น เหว โข สฺมาติ อมฺกสฺมี  
นาม คามเม วา นิคฺเคเม วา อิตฺถิ วา ปุริโส วา ทุกฺขิตฺโต วา  
กาลกโต วาติ นปี สามํ ปสฺสติ อิตฺถิ วา ปุริสํ วา ทุกฺขิตฺตํ วา  
กาลกตํ วา นปีสฺส ญาติ วา สาลอฺหิตโต วา ทุกฺขิตฺโต วา โหติ  
กาลกโต วา อปีจ โข สามณฺเณว พฺภุจฺโจะ โหติ สารีริกาทิ  
เวทนาหิ ทุกฺขาหิ ติพฺพาหิ ขราหิ กฏฺฏกาหิ อสาตาหิ อมฺนาปาหิ  
ปาณฺหราหิ โส เตน สํวิชฺติ สํเวคํ อาปชฺชติ สํวิคฺโค โยนิโส  
ปทหติ ปหิตตฺโต กายเณ เจว ปรมสจฺจํ สจฺฉิกโรติ ปญฺญา ย จ  
อติวิฆฺณ ปสฺสติ เสยฺยถาปี โส ภิกฺขเว ภโหฺร อสฺสาชานีโย  
อภูจฺเฐทวิทฺโธ สํวิชฺติ สํเวคํ อาปชฺชติ ตถูปมาหํ ภิกฺขเว อิมํ  
ภทฺรํ ปุริสาชานีโย วทามิ เอวรูปปี ภิกฺขเว อิเชกฺขจฺโจะ ภโหฺร  
ปุริสาชานีโย โหติ อโย ภิกฺขเว จตฺตฺโต ภโหฺร ปุริสาชานีโย สนนฺโต  
สํวิชฺชมาโน โลกสฺมี ฯ อิมเ โข ภิกฺขเว จตฺตฺตาริ ภทฺรา ปุริสาชานียา  
สนนฺโต สํวิชฺชมาโน โลกสฺมินฺติ ฯ

[๑๑๔] จตฺตฺติ ภิกฺขเว อญฺเคะหิ สมนฺนาคโต รณฺโณ นาโค

ราชาโร โหติ ราชโกคโค ญโย อังคนเตวว สงข์ คจฺจติ กตเมหิ  
จตุหิ อธิ ภิกฺขเว ญโย นาโค โสตา จ โหติ หนฺตา จ  
ขฺนฺตา จ กนฺตา จ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ญโย นาโค โสตา โหติ  
อธิ ภิกฺขเว ญโย นาโค ยเมณฺ หตฺถิทมฺมสารถิ การณฺ กเรติ  
ยถิ วา คตปฺพุพฺพํ ยถิ วา อคตปฺพุพฺพํ ตํ อญฺจิกตฺวา มนสิกตฺวา  
สพฺพํ เจตโส สมฺนฺนาหริตฺวา โหติโสโต สุณาติ เอวํ โข ภิกฺขเว  
ญโย นาโค โสตา โหติ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ญโย นาโค หนฺตา  
โหติ อธิ ภิกฺขเว ญโย นาโค สงฺคามคโต หตฺถิมฺปิ หนฺติ  
หตฺถารุหฺมฺปิ ๑ หนฺติ อสฺสมฺปิ หนฺติ อสฺสารถุหฺมฺปิ ๒ หนฺติ รตฺมฺปิ หนฺติ  
รตฺถิมฺปิ หนฺติ ปตฺติกมฺปิ หนฺติ เอวํ โข ภิกฺขเว ญโย นาโค  
หนฺตา โหติ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ญโย นาโค ขฺนฺตา โหติ อธิ  
ภิกฺขเว ญโย นาโค สงฺคามคโต ขโม โหติ สตฺติปฺปหารานํ  
อสิปฺปหารานํ อุตฺตปฺปหารานํ [๑] เภริปณฺวสงฺขติณฺวณินฺนาทสทฺทานํ  
เอวํ โข ภิกฺขเว ญโย นาโค ขฺนฺตา โหติ ฯ กถญจ ภิกฺขเว  
ญโย นาโค กนฺตา โหติ อธิ ภิกฺขเว ญโย นาโค ยเมณฺ  
หตฺถิทมฺมสารถิ ทิสฺส เปเสติ ยถิ วา คตปฺพุพฺพํ ยถิ วา อคตปฺพุพฺพํ  
ตํ ขิปปฺญญเวว กนฺตา โหติ เอวํ โข ภิกฺขเว ญโย นาโค กนฺตา  
โหติ ฯ อิมฺหิ โข ภิกฺขเว จตุหิ อังเกหิ สมฺนฺนาคโต ญโย  
นาโค ราชาโร โหติ ราชโกคโค ญโย อังคนเตวว สงข์ คจฺจติ ฯ  
เอวเมว โข ภิกฺขเว จตุหิ ฐมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ภิกฺขุ อาหุเนยฺโย  
#๑-๒ โป. หตฺถาโรหฺปิ อสฺสารถุหฺมฺปิ ฯ ๑ โป. ม. ย. ธรฺสฺตปฺปหารานํ ฯ

โหติ ปาหุเนยโย ทกฺขิณฺเอยโย อณฺชลิกฺรณฺเอย โอนฺตุตฺตรํ ปุณฺณกฺเขตต์  
โลกสฺส กตฺเมหิ จตุหิ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ โสตา จ โหติ หนฺตา  
จ ขนฺตา จ คนฺตา จ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ โสตา โหติ อธิ  
ภิกฺขเว ภิกฺขุ ตถาคตฺปเวทิตฺเต ชมฺมวินฺเย เทสียมาเน อฏฺฐิกิตฺวา  
มนสิกิตฺวา สพุพฺพิ เจตโส สมนฺนาหริตฺวา โอิหิตโสโต ชมฺมํ สุณฺาติ  
เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ โสตา โหติ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ หนฺตา  
โหติ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อุปฺปนฺนํ กามวิตกฺกํ นาธิวเสติ ปชฺหติ  
วิโนเทติ พฺยนฺตฺติกโรติ อนภาวํ คเมติ อุปฺปนฺนํ พฺยาปาทวิตกฺกํ  
นาธิวเสติ ปชฺหติ วิโนเทติ พฺยนฺตฺติกโรติ อนภาวํ คเมติ อุปฺปนฺนํ  
วิหีสาวิตกฺกํ นาธิวเสติ ปชฺหติ วิโนเทติ พฺยนฺตฺติกโรติ อนภาวํ คเมติ  
อุปฺปนฺนุปฺปนฺเน ปาปเก อกฺุสเล ชมฺเม นาธิวเสติ ปชฺหติ วิโนเทติ  
พฺยนฺตฺติกโรติ อนภาวํ คเมติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ หนฺตา  
โหติ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ขนฺตา โหติ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ขโม  
โหติ สิตฺสฺส อณฺฺสฺส ชมฺจฺฉาย ปิปาสา ยํสมกสฺวาตาคปสิริสฺปสมฺพฺสฺสานํ  
ทฺุรุตฺตานํ ทฺุราคฺตานํ วจนฺปถานํ อุปฺปนฺนํ สารีริกานํ  
เวทนํ ทฺุกฺขานํ ตฺิพฺพานํ ขรานํ กฏฺุگانํ อสาดานํ อมฺนาปานํ  
ปาณฺหฺรานํ อธิวาสกชาติโก โหติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ขนฺตา โหติ ฯ  
กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ คนฺตา โหติ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ยา [๑] ทิสฺา  
อคตฺปฺพุพา อิมินา ทีเเมน อทฺุรฺนา ยทฺิทํ สพุพฺสงฺขารสมฺโถ สพุพฺุปฺธิปฺธินิสฺสฺสุโค  
ตณฺุหฺกฺโย วิราโค นิโรโธ นิพฺพานํ ตํ ชิปฺปญฺเณว

#๑ ม. ยายฺ ฯ ยฺ. ยา สฺา ฯ

คณฺดา โหติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ คณฺดา โหติ ฯ อิมหิ โข  
ภิกฺขเว จตฺตฺหิ ฆมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อานุเนยฺโย โหติ ปานุเนยฺโย  
ทกฺขิณฺเนยฺโย อลฺยชฺลิกฺรณฺนิโย อนุตฺตรํ ปุณฺณกฺเขตฺตํ โลกสฺสชาติ ฯ

[๑๑๕] จตฺตาริมาณี ภิกฺขเว จานานิ กตฺมานิ จตฺตาริ อตฺถิ  
ภิกฺขเว จานํ อมฺนาปํ กาคฺคํ ตลฺยจ กยิรฺมานํ อนุตฺถาย สํวตฺตติ  
อตฺถิ ภิกฺขเว จานํ อมฺนาปํ กาคฺคํ ตลฺยจ กยิรฺมานํ อตฺถาย สํวตฺตติ  
อตฺถิ ภิกฺขเว จานํ มฺนาปํ กาคฺคํ ตลฺยจ กยิรฺมานํ อนุตฺถาย  
สํวตฺตติ อตฺถิ ภิกฺขเว จานํ มฺนาปํ กาคฺคํ ตลฺยจ กยิรฺมานํ อตฺถาย  
สํวตฺตติ ฯ ตฺตร ภิกฺขเว ยถิทํ ๑ จานํ อมฺนาปํ กาคฺคํ ตลฺยจ กยิรฺมานํ  
อนุตฺถาย สํวตฺตติ อิทํ ภิกฺขเว จานํ อุกฺเขเนว น กตฺตพฺพํ  
มฺลฺยติ ยมฺปิทํ จานํ อมฺนาปํ กาคฺคํ อิมินาปิ [๒] น กตฺตพฺพํ มฺลฺยติ  
ยมฺปิทํ จานํ กยิรฺมานํ อนุตฺถาย สํวตฺตติ อิมินาปิ [๑] น กตฺตพฺพํ  
มฺลฺยติ อิทํ ภิกฺขเว จานํ อุกฺเขเนว น กตฺตพฺพํ มฺลฺยติ ฯ  
ตฺตร ภิกฺขเว ยถิทํ จานํ อมฺนาปํ กาคฺคํ ตลฺยจ กยิรฺมานํ  
อนุตฺถาย สํวตฺตติ อิมสฺมี ภิกฺขเว จานเน พาโล จ ปฺนฺจฺหิโต จ  
เวทิตฺตพฺโพ ปุริสฺตฺถาเม ปุริสฺวริเย ปุริสฺปรกฺกเม น ภิกฺขเว พาโล  
อิตฺติ ปฺนฺจิสฺสจฺจิกฺขติ กิณฺจาปี โข อิทํ จานํ อมฺนาปํ กาคฺคํ อถจฺรหิทํ  
จานํ กยิรฺมานํ อนุตฺถาย สํวตฺตตีติ โส ตํ จานํ น กโรติ  
ตสฺส ตํ จานํ อกยิรฺมานํ อนุตฺถาย สํวตฺตติ ปฺนฺจฺหิโต จ โข  
ภิกฺขเว อิตฺติ ปฺนฺจิสฺสจฺจิกฺขติ กิณฺจาปี โข อิทํ จานํ อมฺนาปํ กาคฺคํ  
#๑ ไป. ม. ยมิตํ ฯ ๒-๓ ม. นํ ฯ

อถจรหิํ จานํ กยิรมาํ อตุถาย สํวตฺตตีติ โส ตํ จานํ กโรติ  
ตสฺส ตํ จานํ กยิรมาํ อตุถาย สํวตฺตติ ฯ ตตฺร ภิกฺขเว ยถิํ จานํ  
มนาปี กาคุํ ตลฺลจ กยิรมาํ อนตุถาย สํวตฺตติ อิมสฺมีปี ภิกฺขเว  
จानเน พาลโ อ ปณฺทิตโ อ เวทิตฺพโป ปุริสตุถาเม ปุริสวริเย  
ปุริสปรกฺกเม น ภิกฺขเว พาลโ อติ ปุณฺณิณฺณจิกฺขติ กิณฺจาปี โข  
อิํ จานํ มนาปี กาคุํ อถจรหิํ จานํ กยิรมาํ อนตุถาย สํวตฺตตีติ  
โส ตํ จานํ กโรติ ตสฺส ตํ จานํ กยิรมาํ อนตุถาย สํวตฺตติ ปณฺทิตโ  
จ โข ภิกฺขเว อติ ปุณฺณิณฺณจิกฺขติ กิณฺจาปี โข อิํ จานํ มนาปี  
กาคุํ อถจรหิํ จานํ กยิรมาํ อนตุถาย สํวตฺตตีติ โส ตํ จานํ  
น กโรติ ตสฺส ตํ จานํ อถจรหิํ อตุถาย สํวตฺตติ ฯ ตตฺร  
ภิกฺขเว ยถิํ จานํ มนาปี กาคุํ ตลฺลจ กยิรมาํ อตุถาย สํวตฺตติ  
อิํ ภิกฺขเว จานํ อุกฺเขเนว กตฺตพฺพํ มลฺลติ ยมฺปีํ จานํ มนาปี  
กาคุํ อิมินาปี กตฺตพฺพํ มลฺลติ ยมฺปีํ จานํ กยิรมาํ อตุถาย  
สํวตฺตติ อิมินาปี กตฺตพฺพํ มลฺลติ อิํ ภิกฺขเว จานํ อุกฺเขเนว  
กตฺตพฺพํ มลฺลติ ฯ อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตารี จานานีติ ฯ

[๑๑๖] จตฺตหิ ภิกฺขเว จานเนหิ อปฺปมาโท กรณฺนีโย กตฺเมหิ  
จตฺตหิ กายทฺวจฺจริตํ ภิกฺขเว ปชฺหถ กายสุจฺจริตํ ภาเวถ ตตฺถ จ มา  
ปฺมาทตฺถ วจฺิตฺตฺจฺจริตํ ภิกฺขเว ปชฺหถ วจฺิสฺจฺจริตํ ภาเวถ ตตฺถ จ  
มา ปฺมาทตฺถ มโนทฺวจฺจริตํ ภิกฺขเว ปชฺหถ มโนสุจฺจริตํ ภาเวถ  
ตตฺถ จ มา ปฺมาทตฺถ มิจฺฉาทิฏฺฐี ภิกฺขเว ปชฺหถ สมฺมาทิฏฺฐี



ภาเวถ ตตถ จ มา ปมาทตถ ยโต โข ภิกขเว ภิกขุโน กายทุจจริตัง  
ปหีนัง โหติ กายสุจจริตัง ภาวิตัง วจิตุจจริตัง ปหีนัง โหติ วจิตุจจริตัง  
ภาวิตัง มโนทุจจริตัง ปหีนัง โหติ มโนสุจจริตัง ภาวิตัง มิจฺฉาทิฏฺฐิ ปหีนา  
โหติ สมฺมาทิฏฺฐิ ภาวิตา โส น ภายติ สมฺปรายิกสฺส มรณสฺสาคี ฯ

[๑๑๗] จตุสุ ภิกขเว จานนสฺส อตฺตธฺมฺเปน อปฺปมาโท  
สติเจตฺโตอารกฺโข กรณียโย กตเมสฺส จตุสุ มา เม รชนีเยสฺส ฐมฺเมสฺส  
จิตฺตัง รชชิตี อตฺตธฺมฺเปน อปฺปมาโท สติเจตฺโตอารกฺโข กรณียโย มา  
เม โทสนีเยสฺส ฐมฺเมสฺส จิตฺตัง ทุสฺสิตี อตฺตธฺมฺเปน อปฺปมาโท  
สติเจตฺโตอารกฺโข กรณียโย มา เม โมหนีเยสฺส ฐมฺเมสฺส จิตฺตัง มุยฺหิตี  
อตฺตธฺมฺเปน อปฺปมาโท สติเจตฺโตอารกฺโข กรณียโย มา เม มทนีเยสฺส  
ฐมฺเมสฺส จิตฺตัง มชฺชิตี อตฺตธฺมฺเปน อปฺปมาโท สติเจตฺโตอารกฺโข กรณียโย  
ยโต โข ภิกขเว ภิกขุโน รชนีเยสฺส ฐมฺเมสฺส จิตฺตัง น รชชติ วิตรากตฺตา  
โทสนีเยสฺส ฐมฺเมสฺส จิตฺตัง น ทุสฺสติ วิตโทสตฺตา โมหนีเยสฺส  
ฐมฺเมสฺส จิตฺตัง น มุยฺหติ วิตโมหตฺตา มทนีเยสฺส ฐมฺเมสฺส  
จิตฺตัง น มชฺชติ วิตมทตฺตา โส นจฺจนมฺภติ น กมฺปติ น เวชติ น  
สนฺตาสํ อापชฺชติ น จ ปน สมณฺวจนเหตุปี กจฺจนตีติ ฯ

[๑๑๘] จตฺตารีมานี ภิกขเว สทฺทสฺส กุลปฺตฺตสฺส ทสฺสนียานี  
สํเวชนียานี จานานี กตมานี จตฺตาริ อีธ ตถาคโต ชาโตติ  
ภิกขเว สทฺทสฺส กุลปฺตฺตสฺส ทสฺสนีเย สํเวชนีเย จานัน อีธ ตถาคโต

อนุตฺตรํ สมฺมาสมฺโพธิํ อภิสมฺพุทฺโธติ ภิภฺขเว สทฺธสฺส กฺลปฺตฺตสฺส  
ทสฺสนิยํ สํเวชนิยํ จานํ อิทฺ ตถาคโธ อนุตฺตรํ ฐมฺมจกฺกํ ปวตฺเตสีติ  
ภิภฺขเว สทฺธสฺส กฺลปฺตฺตสฺส ทสฺสนิยํ สํเวชนิยํ จานํ อิทฺ ตถาคโธ  
อนุปาทิสฺเสตยา นิพฺพานธาตฺยา ปรีนิพฺพุโตติ ภิภฺขเว สทฺธสฺส กฺลปฺตฺตสฺส  
ทสฺสนิยํ สํเวชนิยํ จานํ ฯ อิมานิ โข ภิภฺขเว จตฺตาริ  
สทฺธสฺส กฺลปฺตฺตสฺส ทสฺสนิยานิ สํเวชนิยานิ จานานีติ ฯ

[๑๑๕] จตฺตาริมาณี ภิภฺขเว ภยานิ กตฺมานิ จตฺตาริ ชาตฺธิภฺย  
ชฺรธาภฺย พฺยาธิภฺย มรณฺภฺย อิมานิ โข ภิภฺขเว จตฺตาริ  
ภยานีติ ฯ

[๑๒๐] จตฺตาริมาณี ภิภฺขเว ภยานิ กตฺมานิ จตฺตาริ อคฺคิภฺย  
อฺทกฺภฺย ราชภฺย โจรภฺย อิมานิ โข ภิภฺขเว จตฺตาริ ภยานีติ ฯ

เกสึวคฺโค ทฺติโย ฯ

ตสฺสุทฺธานํ

เกสึ ชโว ปโตโท จ นาคจฺาเนน ปญฺจํ  
อปฺมาโท จ อารกฺโข เวชนิยญฺจ เทว ภยาติ ฯ

---

ภยวคฺโค ตติโย

[๑๒๑] จตฺตาริมาณี ภิภฺขเว ภยานิ กตฺมานิ จตฺตาริ  
อตฺตานุวาทภฺย ปฺรานุวาทภฺย ทณฺฑทภฺย ทฺกคฺติภฺย ฯ กตฺมญฺจ ภิภฺขเว  
อตฺตานุวาทภฺย อิทฺ ภิภฺขเว เอกจฺโจ อิติ ปฺฐิสฺสญฺจิกฺขติ อหฺญจเว

โฆ ปน กาเยน ทุจฺจริตฺ จเรยฺย วาจาเย ทุจฺจริตฺ จเรยฺย มนสา  
ตุจฺจริตฺ จเรยฺย กิณฺจ ๑ มํ อตฺตา สีลโต น อุปวเทยฺยาติ  
โส อตฺตานฺวาทภยสฺส ภีโต กายตุจฺจริตฺ ปหาย กายสุจฺจริตฺ ภาเวติ  
วจฺจตุจฺจริตฺ ปหาย วจฺจสุจฺจริตฺ ภาเวติ มโนตุจฺจริตฺ ปหาย  
มโนสุจฺจริตฺ ภาเวติ สุทฺธํ อตฺตานํ ปรีหริติ อิทํ วุจฺจติ  
ภิกฺขเว อตฺตานฺวาทภยํ ฯ กตมณฺจ ภิกฺขเว ปราณฺวาทภยํ อีธ  
ภิกฺขเว เอกจฺโจ อิติ ปฏฺฐิสถฺยจฺกฺขติ อหฺลฺเจว โฆ ปน กาเยน  
ตุจฺจริตฺ จเรยฺย วาจาเย ทุจฺจริตฺ จเรยฺย มนสา ทุจฺจริตฺ จเรยฺย  
กิณฺจ มํ ปเร สีลโต น อุปวเทยฺยุนฺติ โส ปราณฺวาทภยสฺส ภีโต  
กายตุจฺจริตฺ ปหาย กายสุจฺจริตฺ ภาเวติ วจฺจตุจฺจริตฺ ปหาย วจฺจสุจฺจริตฺ  
ภาเวติ มโนตุจฺจริตฺ ปหาย มโนสุจฺจริตฺ ภาเวติ สุทฺธํ อตฺตานํ  
ปรีหริติ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ปราณฺวาทภยํ ฯ กตมณฺจ ภิกฺขเว  
ทณฺฑภยํ อีธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปสฺสตี โจรํ อากุจฺจารี ราชานो  
คเหตุวา วิวิธา กมฺมการณา กโรนฺเต กสาหิปี ตาเพนฺเต เวตฺเตหิปี  
ตาเพนฺเต อจฺจตฺตทณฺฑเกหิปี ตาเพนฺเต หตฺถมฺปี ฉินฺนทฺนฺเต ปาทมฺปี  
ฉินฺนทฺนฺเต หตฺถปาทมฺปี ฉินฺนทฺนฺเต กณฺณมฺปี ฉินฺนทฺนฺเต นาสมฺปี  
ฉินฺนทฺนฺเต กณฺณนาสมฺปี ฉินฺนทฺนฺเต พิลฺงฺคถาติกมฺปี กโรนฺเต สงฺขมฺมุฑฺฑิกมฺปี  
กโรนฺเต ราหุขมฺมฺปี กโรนฺเต โชติมาติกมฺปี กโรนฺเต หตฺถปฺปชฺโชติกมฺปี  
กโรนฺเต เอรกฺวภูฏิกมฺปี กโรนฺเต จิรฺกฺวาสิกมฺปี กโรนฺเต  
เอณฺชยฺยกมฺปี กโรนฺเต พลิสฺมํสิกมฺปี กโรนฺเต กหาปณฺณกมฺปี กโรนฺเต  
#๑ ไป. กิณฺติ มํ ฯ ม. กิณฺจ ตํ ยํ มํ ฯ ย. กิณฺจ ตํ กมฺมํ ฯ

ขาราบฏิจจกมปิ ๑ กโรนุเต ปลิมปริวตตกมปิ กโรนุเต ปลาลปิจกมปิ  
 กโรนุเต ตตเตนปิ เตเลน โอสัญจนเต สุนเขหิปี ขาทาปนุเต  
 ชีวันตมปิ สุต อุตตาเสนเต อสินาปี สีลั ฉินฺทนุเต ตสฺส เอว โหติ  
 ยถารูปานํ โข ปาปกานํ กมฺมานํ เหตุ โจริ อากุจารี ราชานอ คเหตุวาฝ  
 วิวิชา กมฺมการณา กโรนุติ กสาหิปี ตาเพนฺติ ฯเปฯ อสินาปี สีลั  
 ฉินฺทนฺติ อหฺลฺเจว โข ปน เอวรูปํ ปาปกมฺมํ กเรยฺยํ มฺมปิ(  
 ราชานอ คเหตุวา เอวรูปา วิวิชา กมฺมการณา กเรยฺยํ กสาหิปี  
 ตาเพยฺยํ ฯเปฯ อสินาปี สีลั ฉินฺทนฺตฺยฺนฺติ โส ทณฺทกฺยสฺส  
 กิโต น ปเรตํ ปาภุํ ปลุมฺปนฺโต ๒ จรติ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว  
 ทณฺทกฺยํ ฯ กตมฺลจ ภิกฺขเว ทฺกฺคตฺธิภยํ อิท ภิกฺขเว เอกจฺโจ อิติ  
 ปฏฺิสณฺจิกฺขติ กายทฺจจฺริตสฺส โข ปาปกอ วิปาโก อภิสมฺปรายํ  
 วจฺิทฺจจฺริตสฺส ปาปกอ วิปาโก อภิสมฺปรายํ มโนทฺจจฺริตสฺส ปาปกอ  
 วิปาโก อภิสมฺปรายํ อหฺลฺเจว โข ปน กาเยน ทฺจจฺริตํ จเรยฺยํ  
 วาจาเยน ทฺจจฺริตํ จเรยฺยํ มนฺสาเยน ทฺจจฺริตํ จเรยฺยํ กิณฺจ ตํ เยนาหํ  
 กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา อปายํ ทฺกฺคตฺธิ วิณีปาตํ นิรยํ อฺปปชฺเซยฺยฺนฺติ  
 โส ทฺกฺคตฺธิภยสฺส กิโต กายทฺจจฺริตํ ปหาย กายสฺจจฺริตํ ภาเวติ  
 วจฺิทฺจจฺริตํ ปหาย วจฺิสฺจจฺริตํ ภาเวติ มโนทฺจจฺริตํ ปหาย มโนสฺจจฺริตํ  
 ภาเวติ สฺสทฺธํ อตฺตทานํ ปรีหริติ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ทฺกฺคตฺธิภยํ ฯ  
 อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ ภายานีติ ฯ

[๑๒๒] จตตารีมานิ ภิกขเว ภายานิ อุตโกโรหนตสฺส ๓ ปาฏิกงฺขิตพฺพานิ  
 #๑ ม. ย. ขาราบฏิจจกมปิ ฯ ๒ โป. วิลุมฺปนฺโต ฯ ๓ อุตโกโรหนเตปิ ฯ

กตมานิ จตุตาริ อุมิภย์ กุมภีลภย์ อวภูฏภย์ สุตฺถกาภย์  
 อิมานิ โข ภิกฺขเว จตุตาริ ภยานิ อุตฺโทโรหนุตฺตสฺส ปาฏิกงฺขิตฺตพฺพานิ ฯ  
 เอมเว โข ภิกฺขเว จตุตาริมานิ ภยานิ อีเชกจฺจสฺส ๑ กุลปฺตฺตสฺส อิมสฺมี  
 ฐมฺมวินเย สทฺธา อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพชิตฺโต ปาฏิกงฺขิตฺตพฺพานิ  
 กตมานิ จตุตาริ อุมิภย์ กุมภีลภย์ อวภูฏภย์ สุตฺถกาภย์ ฯ กตมณฺจ  
 ภิกฺขเว อุมิภย์ อีช ภิกฺขเว เอกจฺโจ กุลปฺตฺโต สทฺธา อการสฺมา  
 อนการิยํ ปพฺพชิตฺโต โหติ โอตินฺนโณมฺหิ ชาตียา ชรามเรนฺน โสเกหิ  
 ปริเทเวหิ ทฺกฺเขหิ โทมนสฺเสหิ อุปายาสฺสฺส หุทฺโฆตฺติณฺโณ ทฺกฺขปฺเรตฺโต  
 อปฺเปวณาม อิมสฺส เกวลสฺส ทฺกฺขกฺขนฺธสฺส อนฺตกิริยา ปญฺญาเยถาติ  
 ตเมณฺ คถาปพฺพชิตฺติ สมานํ สพฺรหฺมจาริ โอวทฺนฺติ อนฺุสาสนฺติ เวนฺนเต  
 อภิกฺกมิตฺตพฺพิ เวนฺนเต ปฏิกฺกมิตฺตพฺพิ เวนฺนเต อาโลเกตฺตพฺพิ เวนฺนเต  
 วิโลเกตฺตพฺพิ เวนฺนเต สมฺมิลฺลชิตฺตพฺพิ เวนฺนเต ปสาเรตฺตพฺพิ เวนฺนเต  
 สงฺฆาฏิปตฺตจิวริ ชารेतฺตพฺพนฺติ ตสฺส เอวํ โหติ มยฺ โข ปฺพเพ  
 อการิยญฺจตา สมานา อญฺเณ โอวทามปิ อนฺุสาสามปิ อิเม ปน  
 อมฺหากํ ปฺตฺตมตฺตตา มณฺเณ นตฺตมตฺตตา มณฺเณ โอวทิตฺตพฺพิ อนฺุสาสิตฺตพฺพิ  
 มณฺเณนฺตฺติติ โส กุปีโต อนตฺตมโน สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย หินายาวตฺตติ  
 อยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อุมิภยสฺส ภีโต สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย  
 หินายาวตฺโต อุมิภยนฺติ โข ภิกฺขเว โกธฺุปายาสฺสเสตฺ อธิวจฺนํ อิทํ  
 วุจฺจติ ภิกฺขเว อุมิภย์ ฯ กตมณฺจ ภิกฺขเว กุมภีลภย์ อีช ภิกฺขเว  
 เอกจฺโจ กุลปฺตฺโต สทฺธา อการสฺมา อนการิยํ ปพฺพชิตฺโต โหติ  
 #๑ อีเชกจฺเจ ปุคฺคเถ ... ปพฺพชิตฺติปิ ฯ

โอดิตฺตฺโณมฺหิ ชาตฺติยา ชรามรณฺน โสเกหิ ปรีเทเวหิ ทฺกฺเขหิ โทมนสุเสหิ  
 อฺปายาเสหิ ทฺกฺโขตฺติณฺโณ ทฺกฺขปฺเรโต อฺปฺเปวณาม อิมฺสฺส เกวลฺสฺส  
 ทฺกฺขกฺขณฺนฺสฺส อนฺตฺกิริยา ปณฺณายเถตฺติ ตมนํ ตถापพฺพชิตํ สมานํ  
 สพฺรหฺมจาริ อิวทฺนฺติ อนฺุสฺสสนฺติ อิทฺนฺเต ขาทิตพฺพํ อิทฺนฺเต น  
 ขาทิตพฺพํ อิทฺนฺเต ภูณฺชิตพฺพํ อิทฺนฺเต น ภูณฺชิตพฺพํ อิทฺนฺเต  
 สายิตพฺพํ อิทฺนฺเต น สายิตพฺพํ อิทฺนฺเต ปาตพฺพํ อิทฺนฺเต น  
 ปาตพฺพํ กปฺปิยนฺเต ขาทิตพฺพํ อกปฺปิยนฺเต น ขาทิตพฺพํ กปฺปิยนฺเต  
 ภูณฺชิตพฺพํ อกปฺปิยนฺเต น ภูณฺชิตพฺพํ กปฺปิยนฺเต สายิตพฺพํ  
 อกปฺปิยนฺเต น สายิตพฺพํ กปฺปิยนฺเต ปาตพฺพํ อกปฺปิยนฺเต น  
 ปาตพฺพํ กาลฺ เต ขาทิตพฺพํ วิกาลฺ เต น ขาทิตพฺพํ กาลฺ  
 เต ภูณฺชิตพฺพํ วิกาลฺ เต น ภูณฺชิตพฺพํ กาลฺ เต สายิตพฺพํ  
 วิกาลฺ เต น สายิตพฺพํ กาลฺ เต ปาตพฺพํ วิกาลฺ เต น  
 ปาตพฺพนฺติ ตฺสฺส เอวํ โหติ มยํ โข ปฺพุเพ อคาริยภฺภูตา สมานา  
 ยํ อิจฺฉาม ตํ ขาทาม ยํ น อิจฺฉาม น ตํ ขาทาม ยํ อิจฺฉาม  
 ตํ ภูณฺชาม ยํ น อิจฺฉาม น ตํ ภูณฺชาม ยํ อิจฺฉาม ตํ สายาม  
 ยํ น อิจฺฉาม น ตํ สายาม ยํ อิจฺฉาม ตํ ปิวาม ๑ ยํ น  
 อิจฺฉาม น ตํ ปิวาม ๒ กปฺปิยํปิ ขาทาม อกปฺปิยํปิ ขาทาม  
 กปฺปิยํปิ ภูณฺชาม อกปฺปิยํปิ ภูณฺชาม กปฺปิยํปิ สายาม อกปฺปิยํปิ  
 สายาม กปฺปิยํปิ ปิวาม อกปฺปิยํปิ ปิวาม กาลํปิ ขาทาม  
 วิกาลํปิ ขาทาม กาลํปิ ภูณฺชาม วิกาลํปิ ภูณฺชาม กาลํปิ  
 #๑-๒ ยฺ. ปิปาม ฯ อิตฺตํ ปรี อีทิสเมว ฯ

สาขาม วิกาเลปี สาขาม กาเลปี ปิวาม วิกาเลปี ปิวาม ยปี  
โน สทฺธา คหปติกา ทิวา วิกาเล ปณฺตี ขาทนีย วา โภชนีย วา  
เทนฺติ ตตราปีเม มุขวารณฺ มณฺเณ กโรนฺตีติ โส กุปีโต ๑ อนตฺตมโน ๑  
สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺตติ อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ  
กุมภีลภยสฺส ภีโต สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺโต กุมภีลภยฺนฺติ โข  
ภิกฺขเว โอทริกตฺตสฺเสตํ อธิวณฺํ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กุมภีลภยํ ฯ  
กตมณฺจ ภิกฺขเว อวฏฺฐภยํ อธิ ภิกฺขเว เอกจฺโจ กุลปฺตฺโต สทฺธา  
อคารสฺมา อนคารียํ ปพฺพชิตฺโต โหติ โอตินฺนโณมฺหิ ชาตียา  
ชรามรณฺเนน โสเกหิ ปรีเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมนสฺเสหิ อุปายาเสหิ  
ทุกฺโขตฺติณฺโณ ทุกฺขปเรโต อปฺเปวณาม อิมสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส  
อนตฺตกิริยา ปฺลณฺยาเยถาติ โส เอวํ ปพฺพชิตฺโต สมานโน ปฺพพฺพหสมฺมยํ  
นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย คามํ วา นิคมํ วา ปิณฺทาย ปาวีสิ ๒  
อรกฺขิตฺเตเนว กาเยน อรกฺขิตาย วาจาย อรกฺขิตฺเตน จิตฺเตน อนฺุปฏฺฐิตาย  
สตียา อสํวเตหิ อินฺุทฺริเยหิ โส ตตฺถ ปสฺสตี คหปตี วา คหปติปฺตฺตํ  
วา ปฺลจฺหิ กามคฺุณฺเหิ สมฺปปีตํ สมงฺกิฏฺถํ ปรีจายมณฺํ ตสฺส  
เอวํ โหติ มยฺ โข ปฺพพฺเพ อคารียญฺจตา สมานา ปฺลจฺหิ กามคฺุณฺเหิ  
สมฺปปีตา สมงฺกิฏฺฐตา ปรีจายิมฺหา สํวิชฺชนฺเต โข ปน เม กุเล  
โภกา สกฺกา โภเค จ ภูณฺชิตฺตุํ ปฺลณฺยานิ จ กาคฺุํ ยนฺนฺนนาหํ  
สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺติตฺตฺวา โภเค จ ภูณฺเชยฺยํ ปฺลณฺยานิ จ  
#๑ ยฺ. อิมํ ปาธา นตฺถิ ฯ ๒ ม. ยฺ. ปวีสติ ฯ

กเรยฺยนฺติ โส สิกขํ ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺตติ อัยฺ วุจฺจติ ภิกฺขเว  
 ภิกฺขุ อวฏฺฏกฺกยสฺส ภีโต สิกขํ ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺโต อวฏฺฏกฺกยฺนฺติ  
 โข ภิกฺขเว ปณฺจณฺนํ กามคฺคณฺนํ อธิวณฺนํ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว  
 อวฏฺฏกฺกยํ ฯ กตมณฺจ ภิกฺขเว สฺสกาภยํ อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ  
 กุลปฺตฺโต สทฺธา อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺโต โหติ โอตินฺนุโณมฺหิ  
 ชาติยา ชรามรณฺนํ โสเกหิ ปริเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมนสฺเสหิ อุปายาเสหิ  
 ทุกฺโขตฺติณฺนุโณ ทุกฺขปเรโต อปฺเปวนาม อิมสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส  
 อนตฺตทริยา ปณฺญาเยถาติ โส เอวํ ปพฺพชฺชิตฺโต สมานิ ปุพฺพณฺนสฺมยํ  
 นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย คามํ วา นิคมํ วา ปิณฺฑทาย  
 ปาวิสฺสี ๑ อรฺกฺขิตฺเตนฺว กายเณ อรฺกฺขิตฺตาย วาจาย อรฺกฺขิตฺเตน จิตฺเตน  
 อณฺุฏฺจิตฺตาย สติยา อสํวเตหิ อินฺทฺริเยหิ โส ตตฺถ ปสฺสติ มาตฺตคามํ  
 ทฺนฺนินฺวตฺถํ วา ทฺปฺปารุตฺถํ วา ตสฺส มาตฺตคามํ ทิสฺวา ทฺนฺนินฺวตฺถํ วา  
 ทฺปฺปารุตฺถํ วา ราโค จิตฺตํ อณฺุทฺธเสติ โส รากานฺุทฺธเสณ จิตฺเตน  
 สิกขํ ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺตติ อัยฺ วุจฺจติ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สฺสกาภยสฺส  
 ภีโต สิกขํ ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺโต สฺสกาภยฺนฺติ โข ภิกฺขเว  
 มาตฺตคามสฺเสตํ อธิวณฺนํ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สฺสกาภยํ ฯ อิมานิ  
 โข ภิกฺขเว จตฺตาริ ภายานิ อิธกจฺจสฺส กุลปฺตฺตสฺส อิมสฺมี ฐมฺมวินเย  
 สทฺธา อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺโต ปาฏิกงฺกขิตพฺพานีติ ฯ

[๑๒๓] จตฺตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมี

#๑ ม. ย. ปวิสฺติ ฯ



กตเม จตุตารโ อธิ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล วิวิจฺเจว กามเมหิ  
วิวิจฺจ อกุสเสหิ ฌมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจาร์ วิเวกฺขํ ปิตฺตฺสํ ปจฺม  
ฉานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ โส ตทสฺสาเทติ ตํ นิคามติ เตน จ  
วิตฺตี อปชฺชติ ตตฺถ จิโต ตทธีมฺตุโต ตพฺพหฺลวิหารี อปริหีโน  
กาลํ กุรฺมานิ พุรฺหมกายิกานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปปชฺชติ พุรฺหมกายิกานํ  
ภิกฺขเว เทวานํ กปฺโป อายุปฺปมาณํ ตตฺถ ปุณฺชฺชนิ ยาวตายุกํ  
จตุวา ยาวตํ เตสํ เทวานํ อายุปฺปมาณํ ตํ สพฺพํ เขเปตฺวา  
นิริยฺปิ กจฺจติ ติริจฺจานโยนฺีปิ กจฺจติ ปิตฺติวิสยฺปิ กจฺจติ ภควโต  
ปน สวโก ตตฺถ ยาวตายุกํ จตุวา ยาวตํ เตสํ เทวานํ อายุปฺปมาณํ  
ตํ สพฺพํ เขเปตฺวา ตสฺมีเยว ภเว ปรีนิพฺพายติ อโย โย  
ภิกฺขเว วิเสโส อโย อธิปฺปายโส อิทํ นานากรรมํ สุตฺวโต อริยสวากสฺส  
อสุตฺตวตา ปุณฺชฺชนน ยทิตํ กติยา ๑ อุปปตฺติยา สติ ๗ ปฺน  
จปรี ภิกฺขเว อีเชกจฺโจ ปุคฺคโล วิตกฺกวิจาร์จานํ วุปฺสมา อชฺฌตฺตํ  
สมฺปสาทนํ เจตโส เอโกทิกาวํ อวิตกฺกํ อวิจาร์ สมาริขํ ปิตฺตฺสํ ทฺติย  
ฉานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ โส ตทสฺสาเทติ ตํ นิคามติ เตน จ  
วิตฺตี อปชฺชติ ตตฺถ จิโต ตทธีมฺตุโต ตพฺพหฺลวิหารี อปริหีโน  
กาลํ กุรฺมานิ อากฺสฺสรานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปปชฺชติ อากฺสฺสรานํ  
ภิกฺขเว เทวานํ เทว กปฺปา อายุปฺปมาณํ ตตฺถ ปุณฺชฺชนิ ยาวตายุกํ  
จตุวา ยาวตํ เตสํ เทวานํ อายุปฺปมาณํ ตํ สพฺพํ เขเปตฺวา  
นิริยฺปิ กจฺจติ ติริจฺจานโยนฺีปิ กจฺจติ ปิตฺติวิสยฺปิ กจฺจติ ภควโต  
#๑ ไป. จุตฺติยา อุปปตฺติยาติ ๗ อิตฺโต ปรี อีทิสเมว ๗

ปน สาวโก ตตถ ยาวตายุกั จตุวา ยาวตักั เตสั เทวานั อายุปปมาณั  
ตั สพพั เขเปตฺวา ตสฺมีเยว ภเว ปรีนินฺพพายติ อัย โข  
ภิกฺขเว วิเสโส อัย อธิปฺพายโส อิํ นานากรรมั สุตฺวโต อริยสาวกสฺส  
อสุตฺตวตา ปุณฺณชเนน ยทิตฺถ คคฺคิยา อุปฺปตฺตติยา สติ ฯ ปุณ  
จปรี ภิกฺขเว อิธกฺโขจ ปุคฺคโล ปิตฺติยา จ วิราคา อุเปกฺขโก จ  
วิหฺรติ สโต จ สมฺปชาโน สุขญจ กายน ปฏฺฐิเสวเทติ ยนฺตํ อริยา  
อาจิกฺขนฺติ อุเปกฺขโก สติมา สุขวิหารีติ ตติยั ฌานั อุปสมฺปชช  
วิหฺรติ โส ตทสฺสาเทติ ตํ นิกามเตติ เตน จ วิตุตี อาปชฺชติ  
ตตถ จิตฺโต ตทธีมฺมุโต ตพฺพหฺลวิหฺริ อปรีหิโน กาลั กุรฺมาโน  
สุภิกฺคินฺหานั เทวานั สหพฺยตํ อุปชชฺชติ สุภิกฺคินฺหานั ภิกฺขเว เทวานั  
จตุตาโร กปฺปา อายุปปมาณั ตตถ ปุณฺณชฺชโน ยาวตายุกั จตุวา  
ยาวตักั เตสั เทวานั อายุปปมาณั ตั สพพั เขเปตฺวา นริยปี กจฺจติ  
ตฺริจฺจณานิยปี กจฺจติ ปิตฺติวิสยปี กจฺจติ ภควโต ปน สาวโก  
ตตถ ยาวตายุกั จตุวา ยาวตักั เตสั เทวานั อายุปปมาณั ตั  
สพพั เขเปตฺวา ตสฺมีเยว ภเว ปรีนินฺพพายติ อัย โข ภิกฺขเว วิเสโส  
อัย อธิปฺพายโส อิํ นานากรรมั สุตฺวโต อริยสาวกสฺส อสุตฺตวตา  
ปุณฺณชเนน ยทิตฺถ คคฺคิยา อุปฺปตฺตติยา สติ ฯ ปุณ จปรี ภิกฺขเว  
อิธกฺโขจ ปุคฺคโล สุขสฺส จ ปหานา ทฺกฺขสฺส จ ปหานา ปุพฺเพว  
โสมนสฺสโทมนสฺसानั อตฺถงฺคมา อทฺกฺขมสฺสั อุเปกฺขาสติปาริสฺสุทฺธี จตุตถั  
ฌานั อุปสมฺปชช วิหฺรติ โส ตทสฺสาเทติ ตํ นิกามเตติ เตน จ

วิตฺตี อปาชฺชติ ตตฺถ จิโต ตทธีมฺมุโต ตพฺพหุลวิหารี อปริหีนโน  
กาลัง กุรุมาโน เวหฺปผลานัง เทวานัง สหพฺยตัง อุปฺปชฺชติ เวหฺปผลานัง  
ภิกฺขเว เทวานัง ปญฺจ กปฺปสตานิ อายุปฺปมาณัง ตตฺถ ปุณฺณชฺชโน  
ยวตายุกั จตุวา ยวตกั เตสั เทวานัง อายุปฺปมาณัง ตัง สพฺพํ  
เขเปตฺวา นิริยปี คจฺจนติ ติรจฺจนานโยนีปี คจฺจนติ ปิตฺติวิสยปี คจฺจนติ  
ภควโต ปน สาวโก ตตฺถ ยวตายุกั จตุวา ยวตกั เตสั เทวานัง  
อายุปฺปมาณัง ตัง สพฺพํ เขเปตฺวา ตสฺมีเยว ภเว ปรีนิพฺพายติ อัย  
โฆ ภิกฺขเว วิเสโส อัย อธิปฺปายโส อิทํ นานากรรมํ สุตฺวโต  
อริยสาวกสฺส อสฺสุตฺวตา ปุณฺณชฺชเนน ยทิตฺถ คติยา อุปฺปตฺติยา สติ ฯ  
อิเม โฆ ภิกฺขเว จตฺตารโ ปุคฺคลา สนฺโต สัวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ ฯ

[๑๒๔] จตฺตารโเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สัวิชฺชมานา โลกสฺมี  
กตเม จตฺตารโ อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล วิวิจฺเจว กามเมหิ  
วิวิจฺจ อกฺุสเลหิ ฌมฺเมหิ สวิตกฺกั สวิจาร์ วิเวกขั ปิตฺติสฺขั ปจฺม  
ณานัง อุปฺสมุปฺชฺช วิหฺรติ โส ยเทว ตตฺถ โหติ ฐปคตัง เวทนาคตัง  
สญฺญาคตัง สงฺขารคตัง วิญฺญานคตัง เต ฌมฺเม อนิจฺจโต ทฺกฺขโต  
โรคฺโต คณฺหาโต สลฺลโต อฆโต อาพาธโต ปฺรโต ปโลกโต สฺญญโต  
อนตฺตโต สมนุปฺสฺสติ โส กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา สฺุทฺธาवासาน  
เทวานัง สหพฺยตัง อุปฺปชฺชติ อัย โฆ ภิกฺขเว อุปฺปตฺติ อสฺาธารณา  
ปุณฺณชฺชเนหิ ฯ ปุณ จปฺริ ภิกฺขเว อิธเอกจฺโจ ปุคฺคโล วิตกฺกวิจาร์านัง  
วูปฺสมา ฯเปฯ ทฺติยิ ฌานัง ฯเปฯ ตฺติยิ ฌานัง ฯเปฯ จตฺตุถิ

ณานํ อุปสมปฺชช วิหฺรติ โส ยเทว ตตฺถ โหติ รูปคตํ เวทนาคตํ  
สญฺญาคตํ สงฺขารคตํ วิญฺญานคตํ เต ชมฺเม อนิจฺจโต ทุกฺขโต  
โรคฺโต คณฺหาโต สลฺลโต อมฺโต อาพาธโต ปรโต ปโลภโต สฺสญฺญโต  
อนตฺตโต สมฺนุปฺสฺสติ โส กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา สฺสทฺธาवासานํ  
เทวานํ สหพฺยตํ อุปปฺชชติ อัย โข ภิกฺขเว อุปฺปตฺติ อสธารณา  
ปฺปฺชชเนหิ ฯ อิม โข ภิกฺขเว จตฺตารโ ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชमानา  
โลกสฺมินฺติ ฯ

[๑๒๕] จตฺตารโเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชमानา โลกสฺมี  
กตฺเม จตฺตารโ อีช ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล เมตฺตาสหคเตน  
เจตฺสา เอกํ ทิสํ ฝริตฺวา วิหฺรติ ตถา ทฺติยํ ตถา ตฺติยํ ตถา  
จตฺตํ อิติ อุทฺธมฺโห ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตฺตาย สพฺพพานฺตํ โลกํ  
เมตฺตาสหคเตน เจตฺสา วิปฺปฺเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน  
อพฺยาปฺชฺเณน ฝริตฺวา วิหฺรติ โส ตทสฺสาเทติ ตํ นิกามฺเติ เตน  
จ วิตฺตี อาปฺชชติ ตตฺถ จิโต ตทธีมฺตฺโต ตพฺพหฺลวิหารี อปฺริหิโน  
กาลํ กุรฺมานอ พุรฺหมกฺกายิกานํ เทวานํ สหพฺยตํ อุปปฺชชติ พุรฺหมกฺกายิกานํ  
ภิกฺขเว เทวานํ กปฺโป อายุปฺปมาณํ ตตฺถ ปฺปฺชชโน  
ยวตฺตยูกํ จตฺวา ยวตฺกํ เตสํ เทวานํ อายุปฺปมาณํ ตํ สพฺพํ  
เขเปตฺวา นิริยปี คจฺจติ ติริจฺจานโยนีปี คจฺจติ ปิตฺติวิสยปี คจฺจติ  
ภควโต ปน สาวโก ตตฺถ ยวตฺตยูกํ จตฺวา ยวตฺกํ เตสํ เทวานํ  
อายุปฺปมาณํ ตํ สพฺพํ เขเปตฺวา ตสฺมีเยว ภเว ปรีนิพฺพายติ อัย

โฆ ภิกขเว วิเสโส อัย อธิปายโส อิทํ นานากรรมํ สุตวโต อริยสาวกสฺส  
อสุตฺตวตา ปุณฺณชเนน ยทิตฺถํ คตฺติยา อุปฺปตฺตฺติยา สติ ฯ  
ปุณฺณ จปริ ภิกขเว อิเธกฺโขจํ ปุคฺคโล กรุณาสหคเตน เจตฺสา เอกํ  
ทิสํ ฝริตฺวา วิหฺรติ ตถา ทฺติยํ ตถา ตตฺติยํ ตถา จตฺตํ อิติ  
อุทฺทมโห ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตฺตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ กรุณาสหคเตน  
เจตฺสา วิปฺปฺเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเณน  
ฝริตฺวา วิหฺรติ โส ตทสฺสาเทติ ตํ นิคาเมติ เตน จ วิตฺตี อापชฺชติ  
ตตฺถ จิโต ตททิมฺมุโต ตพฺพหุลวิหฺริ อปริหิโน กาลํ กรุมาโน อากฺขฺสรานํ  
เทวานํ สหพฺยตํ อุปฺปชฺชติ อากฺขฺสรานํ ภิกขเว เทวานํ เทว  
กปฺปา อายุปฺปมาณํ ตตฺถ ปุณฺณชฺชโน ยาวตฺตํ ฐตฺวา ยาวตํ  
เตสํ เทวานํ อายุปฺปมาณํ ตํ สพฺพํ เขเปตฺวา นิรยํปี กจฺจติ  
ติรจฺจฺจานโยนีปี กจฺจติ ปีตฺติวิสยํปี กจฺจติ ภควโต ปน สาวโก  
ตตฺถ ยาวตฺตํ ฐตฺวา ยาวตํ เตสํ เทวานํ อายุปฺปมาณํ ตํ  
สพฺพํ เขเปตฺวา ตสฺมีเยว ภเว ปรีนิพฺพายติ อัย โฆ ภิกขเว วิเสโส  
อัย อธิปายโส อิทํ นานากรรมํ สุตวโต อริยสาวกสฺส อสุตฺตวตา  
ปุณฺณชเนน ยทิตฺถํ คตฺติยา อุปฺปตฺตฺติยา สติ ฯ ปุณฺณ จปริ ภิกขเว  
อิเธกฺโขจํ ปุคฺคโล มุทิตาสหคเตน เจตฺสา เอกํ ทิสํ ฝริตฺวา วิหฺรติ  
ตถา ทฺติยํ ตถา ตตฺติยํ ตถา จตฺตํ อิติ อุทฺทมโห ติริยํ สพฺพธิ  
สพฺพตฺตตฺตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ มุทิตาสหคเตน เจตฺสา วิปฺปฺเลน มหคฺคเตน  
อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเณน ฝริตฺวา วิหฺรติ โส

ตทสุสาเทติ ตํ นิกาเมติ เตน จ วิคฺคี อปาชฺชติ ตตฺถ จิโต  
ตทธิมฺมุโต ตพฺพหุลวิหารี อปริหีนो กาลํ กุรุมาโน สุภิกฺขุหานํ เทวานํ  
สหพฺยตํ อุปชฺชติ สุภิกฺขุหานํ ภิกฺขเว เทวานํ จตฺตารो กปฺปา  
อายุปฺปมาณํ ตตฺถ ปุณฺณชฺชโน ยาวตายุํ จตฺวา ยาวตํ เตลลํ  
เทวานํ อายุปฺปมาณํ ตํ สพฺพํ เขเปตฺวา นิริยปี คจฺฉติ ติริจฺฉานโยนีปี  
คจฺฉติ ปีตฺติวิสยปี คจฺฉติ ภควโต ปน สาวโก ตตฺถ  
ยาวตายุํ จตฺวา ยาวตํ เตลลํ เทวานํ อายุปฺปมาณํ ตํ สพฺพํ  
เขเปตฺวา ตสฺมีเยว ภเว ปรีนิพฺพายติ อัย โข ภิกฺขเว วิเสโส  
อัย อธิปฺปายโส อิทํ นานาภรณํ สุตฺวโต อริยสาวกสฺส อสฺสุตฺวตา  
ปุณฺณชฺชเนน ยทิตฺถ คตฺติยา อุปปตฺติยา สติ ฯ ปุณ จปรี ภิกฺขเว  
อิเชจฺจโจ ปุคฺคโล อุเปกฺขาสหคเตน เจตฺสา เอกํ ทิสฺสํ ฝริตฺวา วิหริ  
ตถา ทฺติยํ ตถา ตฺติยํ ตถา จตฺตํ อิติ อุทฺธมฺโห ติริยํ สพฺพธิ  
สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ อุเปกฺขาสหคเตน เจตฺสา วิปฺปลเน  
มหคฺคเตน อปฺปมาเนน อเวเรน อพฺยาปฺชเนน ฝริตฺวา วิหริ โส  
ตทสุสาเทติ ตํ นิกาเมติ เตน จ วิคฺคี อปาชฺชติ ตตฺถ จิโต  
ตทธิมฺมุโต ตพฺพหุลวิหารี อปริหีนो กาลํ กุรุมาโน เวหฺปฺผลานํ เทวานํ  
สหพฺยตํ อุปชฺชติ เวหฺปฺผลานํ ภิกฺขเว เทวานํ ปญฺจ กปฺปสตานิ  
อายุปฺปมาณํ ตตฺถ ปุณฺณชฺชโน ยาวตายุํ จตฺวา ยาวตํ เตลลํ  
เทวานํ อายุปฺปมาณํ ตํ สพฺพํ เขเปตฺวา นิริยปี คจฺฉติ ติริจฺฉานโยนีปี  
คจฺฉติ ปีตฺติวิสยปี คจฺฉติ ภควโต ปน สาวโก ตตฺถ ยาวตายุํ

จตุวา ยาวตัม เตสึ เทวานัน อายุปฺปมาณัน ตัม สพฺพํ เขเปตฺวา  
ตสฺมีเยว ภเว ปรีนินฺพฺพายติ อัย โข ภิกฺขเว วิเสโส อัย อธิปฺปายโส  
อิทํ นานาภรณัน สุตฺวาโต อริยสวากสฺส อสฺสุตฺวาตา ปุณฺณชฺชเนน ยทิตฺถิ  
คตฺติยา อุปฺปตฺติยา สติ ฯ อิมे โข ภิกฺขเว จตฺตารโ ปุคฺคลา สนฺโต  
ลํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ ฯ

[๑๒๖] จตฺตารโเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต ลํวิชฺชมานา โลกสฺมี  
กตฺเม จตฺตารโ อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล เมตฺตาสหคเตน  
เจตฺสา เอกํ ทิสฺสํ ฝริตฺวา วิหฺรติ ตถา ทฺติยํ ตถา ตฺติยํ ตถา  
จตุตฺถํ อิติ อุทฺธมฺโธ ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตฺตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ  
เมตฺตาสหคเตน เจตฺสา วิปฺปเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน  
อพฺยาปฺชเณน ฝริตฺวา วิหฺรติ โส ยเทว ตตฺถ โหติ รุปรกตํ เวทนาคตํ  
สญฺญาคตํ สงฺขารคตํ วิญฺญานคตํ เต ชมฺเม อนิจฺจโต ทฺกฺขโต  
โรคฺโต คณฺหาโต สลฺลโต อฆฺโต อาพาธโต ปฺรโต ปโลภโต สฺสญฺญโต  
อนตฺตโต สมนฺุปฺสฺสติ โส กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา สฺสุทฺธาवासานํ  
เทวานัน สหพฺยตํ อุปฺปชฺชติ อัย โข ภิกฺขเว อุปฺปตฺติ อสฺสธารณา  
ปุณฺณชฺชเนน ๑ ปุณฺ จปฺริ ภิกฺขเว ธิเชกฺจฺโจ ปุคฺคโล ภฺรณาสหคเตน  
เจตฺสา ... ๑ มุทิตาสหคเตน เจตฺสา ... ๑ อุเปกฺขาสหคเตน เจตฺสา  
เอกํ ทิสฺสํ ฝริตฺวา วิหฺรติ ตถา ทฺติยํ ตถา ตฺติยํ ตถา จตุตฺถํ อิติ  
อุทฺธมฺโธ ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตฺตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ อุเปกฺขาสหคเตน  
เจตฺสา วิปฺปเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปฺชเณน ฝริตฺวา

วิหริติ โส ยเทว ตตฺถ โหติ รูปคตํ เวทนาคตํ สญฺญาคตํ  
สงฺขารคตํ วิญฺญาณคตํ เต ชมฺเม อนิจฺจโต ทุกฺขโต โรคฺโต คณฺหาโต  
สกลฺโต อมฺโต อาพาธโต ปรโต ปโลภโต สฺสญฺญโต อนตฺตโต สมฺนุสฺสตี  
โส กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา สฺสทฺธาवासานํ เทวานํ สหปุยตํ  
อุปฺปชฺชตี อัย โข ภิกฺขเว อุปฺปตฺติ อสฺาธารณฺา ปุณฺฺชฺชเนหิ ฯ  
อิม โข ภิกฺขเว จตฺตารโ ปุคฺคลา สฺนโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ ฯ

[๑๒๗] ตถาคตฺสฺส ภิกฺขเว อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ปาตุภาวา  
จตฺตารโ อจฺฉริยา อพฺุทฺตชฺมฺมา ปาตุภาวนฺติ กตฺเม จตฺตารโ ยทา  
ภิกฺขเว โพัชฺสโต ตฺถิตฺตา กายา จวิตฺวา สโต สมฺปชาโน มาตุ กุจฺฉิ ๑  
โอภกฺมตี อถ สเทวเก โลเก สมารเก สพฺรหฺมเก สสฺสมณฺพฺราหฺมณฺิยา  
ปฺชาย สเทวมฺนุสฺสาย อปฺปมาโณ อุพาโร โอภาโส ปาตุภวตี  
อติภกฺมฺเมว เทวานํ เทวานุภาวํ ยปิ ตา โลกนฺฺตริกา อฆา อสํวฺตา  
อนฺุชการา อนฺุชการตฺมิสา ยตฺถปิเมสํ จนฺุทิมสฺสุริยานํ เอวํหิพุทฺธิกาณํ  
เอวํหานุภาวานํ อาภา นานุโภนฺติ ตตฺถปิ อปฺปมาโณ อุพาโร  
โอภาโส ปาตุภวตี อติภกฺมฺเมว เทวานํ เทวานุภาวํ ยปิ ตตฺถ  
สจฺจตา อุปฺปนฺนา เตปี เตโนภาเสน อญฺญมญฺญํ สญฺชานนฺติ ๒  
อญฺญเอปี กิร โภ สฺนฺติ สจฺจตา อธิฐปฺปนฺนาตี ตถาคตฺสฺส ภิกฺขเว อรหโต  
สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ปาตุภาวา อัย ปจฺจโม อจฺฉริโย อพฺุทฺตชฺมฺโม  
ปาตุภวตี ฯ ปุณฺ จปฺริ ภิกฺขเว ยทา โพัชฺสโต สโต สมฺปชาโน มาตุ  
กุจฺฉิสฺมา นิภฺชมตี ฯเปฯ ตถาคตฺสฺส ภิกฺขเว อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส  
#๑ ยฺ. กุจฺฉิยํ ฯ ๒ โป. สญฺชานนฺติ ฯ



ปาตุภาวา อัย ทุติโย อจฺจริโย อพฺภุตฺตมฺโม ปาตุภาวติ ฯ  
ปฺน จปฺริ ภิกฺขเว ยทา ตถาคโถ อนฺตฺตฺริ สฺมมาสมฺโพธิ อภิสฺมฺพุชฺชติ  
ฯเปฯ ตถาคตฺสฺส ภิกฺขเว อรหโถ สฺมมาสมฺพุทฺทสฺส ปาตุภาวา  
อัย ตติโย อจฺจริโย อพฺภุตฺตมฺโม ปาตุภาวติ ฯ ปฺน จปฺริ ภิกฺขเว  
ยทา ตถาคโถ อนฺตฺตฺริ ฐมฺมจกฺกํ ปวตฺเตติ อถ สทฺเวเก โลก  
สฺมารเก สพฺรหฺมเก สสฺสมณฺพฺราหฺมณฺนิยา ปชาย สทฺเวมนุสฺสาย อปฺปมาโณ  
อุพาโร โอภาโส ปาตุภาวติ อติกฺกมฺเมว เทวานํ เทวานุภาวํ  
ยาปี ตา โลกนฺตฺริกา อมา อํวฺวตา อนฺธการา อนฺธการตฺมิสา ยตฺถิเมตฺถ  
จฺนฺทิมสฺสุริยานํ เอวฺมทฺธิทฺธิกานํ เอวฺมทานุภาวานํ อภา นานุโณนฺติ  
ตตฺถปิ อปฺปมาโณ อุพาโร โอภาโส ปาตุภาวติ อติกฺกมฺเมว  
เทวานํ เทวานุภาวํ ยปิ ตตฺถ สตฺตา อุปฺปนฺนา เตปิ เตโนภาเสน  
อณฺณมณฺณํ สลฺขานนฺติ อณฺเณปี กิร โภ สนฺติ สตฺตา อิชฺฐูปฺปนฺนาติ  
ตถาคตฺสฺส ภิกฺขเว อรหโถ สฺมมาสมฺพุทฺทสฺส ปาตุภาวา  
อัย จตฺตฺโต อจฺจริโย อพฺภุตฺตมฺโม ปาตุภาวติ ฯ ตถาคตฺสฺส ภิกฺขเว  
อรหโถ สฺมมาสมฺพุทฺทสฺส ปาตุภาวา อิม จตฺตาโร อจฺจริยา อพฺภุตฺตมฺมา  
ปาตุภาวนฺตฺติ ฯ

[๑๒๘] ตถาคตฺสฺส ภิกฺขเว อรหโถ สฺมมาสมฺพุทฺทสฺส ปาตุภาวา  
จตฺตาโร อจฺจริยา อพฺภุตฺตมฺมา ปาตุภาวนฺติ กตฺเม จตฺตาโร  
อาลยารามา ภิกฺขเว ปชา อาลยรรตา อาลยสมฺมุทิตา สา ตถาคเตน  
อนาลเย ฐมฺเม เทสิยมาเน สฺสฺสฺสฺติ ๑ โสตํ โอทหฺติ อณฺณาจิตฺตํ อุปฺภูจฺเปติ  
#๑ ไป. ม. สฺสฺสฺสฺสฺติ ฯ ย. สฺสฺสฺสฺยติ ฯ อิตฺ ปฺริ อีทิสฺเมว ฯ

ตถาคตสฺส ภิกฺขเว อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ปาตุภาวา อัย  
ปจฺโม อจฺฉริโย อพฺภุตฺตมฺโม ปาตุภาวติ ฯ มานารามา ภิกฺขเว ปชา  
มานรตา มานสมฺมุทิตา สฺวา ตถาคเตน มานวินเย ฌมฺเม เทสิยมาเน  
สุสฺสุติ โสถํ โอทหติ อลฺลวาจิตฺตํ อุปฺภุจฺเปติ ตถาคตสฺส ภิกฺขเว  
อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ปาตุภาวา อัย ทฺติโย อจฺฉริโย อพฺภุตฺตมฺโม  
ปาตุภาวติ ฯ อนุปฺสมารามา ภิกฺขเว ปชา อนุปฺสมรตา อนุปฺสมสมฺมุทิตา  
สฺวา ตถาคเตน โอปฺสมิเก ฌมฺเม เทสิยมาเน สุสฺสุติ โสถํ  
โอทหติ อลฺลวาจิตฺตํ อุปฺภุจฺเปติ ตถาคตสฺส ภิกฺขเว อรหโต  
สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ปาตุภาวา อัย ตฺติโย อจฺฉริโย อพฺภุตฺตมฺโม ปาตุภาวติ ฯ  
อวิชฺชาคตา ภิกฺขเว ปชา อนุชฺชุตฺตา ปริโยนทฺธา สฺวา ตถาคเตน  
อวิชฺชาวินเย ฌมฺเม เทสิยมาเน สุสฺสุติ โสถํ โอทหติ อลฺลวาจิตฺตํ  
อุปฺภุจฺเปติ ตถาคตสฺส ภิกฺขเว อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส  
ปาตุภาวา อัย จตฺตฺโต อจฺฉริโย อพฺภุตฺตมฺโม ปาตุภาวติ ฯ ตถาคตสฺส  
ภิกฺขเว อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ปาตุภาวา อิมे จตฺตารโ อจฺฉริยา  
อพฺภุตฺตมฺมา ปาตุภาวนฺตฺติติ ฯ

[๑๒๕] จตฺตารโเม ภิกฺขเว อจฺฉริยา อพฺภุตฺตมฺมา อานนฺเท  
กตฺเม จตฺตารโ สเจ ภิกฺขเว ภิกฺขุปริสา อานนฺทํ ทสฺสนาย อุปฺสงฺกมฺติ  
ทสฺสเนนปี สฺวา อตฺตมฺนา โหติ ตตฺถ เจ อานนฺโท  
ฌมฺมํ ภาสฺติ ภาสฺติเตนปี สฺวา อตฺตมฺนา โหติ อติตฺตาว ภิกฺขเว  
ภิกฺขุปริสา โหติ อถ อานนฺโท ตฺถนฺทึ ภาวติ ฯ สเจ ภิกฺขุณีปริสา

อานนุทํ ทสฺสนาย อุปสงฺกมติ ทสฺสเนนปี สฺวา อตุตมฺนา โหติ  
ตตฺถ เจ อานนุโท ฌมฺมํ ภาสติ ภาสิตฺเตนปี สฺวา อตุตมฺนา โหติ  
อติตฺตาว ภิกฺขเว ภิกฺขุณีปริสา โหติ อถ อานนุโท ตฺถุหิ ภวติ ฯ  
สเจ ภิกฺขเว อุปาสกปริสา อานนุทํ ทสฺสนาย อุปสงฺกมติ ทสฺสเนนปี  
สฺวา อตุตมฺนา โหติ ตตฺถ เจ อานนุโท ฌมฺมํ ภาสติ ภาสิตฺเตนปี  
สฺวา อตุตมฺนา โหติ อติตฺตาว ภิกฺขเว อุปาสกปริสา โหติ อถ  
อานนุโท ตฺถุหิ ภวติ ฯ สเจ ภิกฺขเว อุปาสกปริสา อานนุทํ  
ทสฺสนาย อุปสงฺกมติ ทสฺสเนนปี สฺวา อตุตมฺนา โหติ ตตฺถ เจ  
อานนุโท ฌมฺมํ ภาสติ ภาสิตฺเตนปี สฺวา อตุตมฺนา โหติ อติตฺตาว  
ภิกฺขเว อุปาสกปริสา โหติ อถ อานนุโท ตฺถุหิ ภวติ ฯ อิม  
โฆ ภิกฺขเว จตฺตารโ อจฺฉริยา อพฺภุตฺตมฺมา อานนุเทติ ฯ

[๑๓๐] จตฺตารโเม ภิกฺขเว อจฺฉริยา อพฺภุตฺตมฺมา รมฺเย  
จกฺกวตฺติมฺหิ กตฺเม จตฺตารโ สเจ ภิกฺขเว ขตฺติยปริสา ราชานํ  
จกฺกวตฺตํ ทสฺสนาย อุปสงฺกมติ ทสฺสเนนปี สฺวา อตุตมฺนา โหติ ตตฺถ  
เจ ราชานํ จกฺกวตฺตํ ภาสติ ภาสิตฺเตนปี สฺวา อตุตมฺนา โหติ อติตฺตาว  
ภิกฺขเว ขตฺติยปริสา โหติ อถ ราชานํ จกฺกวตฺตํ ตฺถุหิ ภวติ ฯ  
สเจ ภิกฺขเว พุราหฺมณปริสา ราชานํ จกฺกวตฺตํ ทสฺสนาย อุปสงฺกมติ  
ทสฺสเนนปี สฺวา อตุตมฺนา โหติ ตตฺถ เจ ราชานํ จกฺกวตฺตํ ภาสติ  
ภาสิตฺเตนปี สฺวา อตุตมฺนา โหติ อติตฺตาว ภิกฺขเว พุราหฺมณปริสา  
โหติ อถ ราชานํ จกฺกวตฺตํ ตฺถุหิ ภวติ ฯ สเจ ภิกฺขเว คหปติปริสา  
ราชานํ จกฺกวตฺตํ ทสฺสนาย อุปสงฺกมติ ทสฺสเนนปี สฺวา

อตุตมณา โหติ ตตฺถ เจ ราชา จกฺกวตฺตี ภาสติ ภาสีเตนปี  
สา อตุตมณา โหติ อติตฺตาว ภิกฺขเว คหปติปริสา โหติ อถ  
ราชา จกฺกวตฺตี ตฺถเห ภวติ ฯ สเจ ภิกฺขเว สมณปริสา ราชาณํ  
จกฺกวตฺตี ทสฺสนาย อุปสงฺกมติ ทสฺสเนนปี สา อตุตมณา โหติ  
ตตฺถ เจ ราชา จกฺกวตฺตี ภาสติ ภาสีเตนปี สา อตุตมณา โหติ  
อติตฺตาว ภิกฺขเว สมณปริสา โหติ อถ ราชา จกฺกวตฺตี ตฺถเห ภวติ ฯ  
อิมเ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ อจฺฉริยา อพฺภูตธมฺมา รณฺเณ จกฺกวตฺติมฺหิ ฯ  
เอวเมว โข ภิกฺขเว จตฺตาริ อจฺฉริยา อพฺภูตธมฺมา อานนฺเท กตเม  
จตฺตาริ สเจ ภิกฺขเว ภิกฺขุปริสา อานนฺทํ ทสฺสนาย อุปสงฺกมติ  
ทสฺสเนนปี สา อตุตมณา โหติ ตตฺถ เจ อานนฺโท ธมฺมํ ภาสติ  
ภาสีเตนปี สา อตุตมณา โหติ อติตฺตาว ภิกฺขเว ภิกฺขุปริสา โหติ อถ  
อานนฺโท ตฺถเห ภวติ ฯ สเจ ภิกฺขเว ภิกฺขุณิปริสา ... ฯ สเจ ภิกฺขเว  
อุปาสกปริสา ... ฯ สเจ ภิกฺขเว อุปาสิกาปริสา อานนฺทํ ทสฺสนาย  
อุปสงฺกมติ ทสฺสเนนปี สา อตุตมณา โหติ ตตฺถ เจ อานนฺโท  
ธมฺมํ ภาสติ ภาสีเตนปี สา อตุตมณา โหติ อติตฺตาว ภิกฺขเว  
อุปาสิกาปริสา โหติ อถ อานนฺโท ตฺถเห ภวติ ฯ อิมเ โข ภิกฺขเว  
จตฺตาริ อจฺฉริยา อพฺภูตธมฺมา อานนฺเทติ ฯ

ภยวคฺโค ตติโย

[๑]

- # (๑) โป. ตสฺสุทฺธานํ
- # อตุตตานฺวาทอุมิ จ, เทว จ นานา เทว จ โหนฺติ
- # เมตตา เทว จ อจฺฉริยา อพฺภูตา อปฺรา เทวติ ๒ ฯ
- #๒ ยู. อพฺภูตธมฺมา ปฺรา เทวติ ฯ

ปุคฺคลาวคฺโค จตุตฺโต

[๑๓๑] จตุตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมาณา โลกสฺมี  
กตฺเม จตุตาโร อีธ ภิกฺขเว เอกจฺจสฺส ปุคฺคลสฺส โอรฺมภาคิยานิ  
สฺลฺโยชนานิ อปฺปหีนานิ โหนฺติ อุปฺตติปฺปฏิลาภิกานิ ๑ สฺลฺโยชนานิ  
อปฺปหีนานิ โหนฺติ ภาวปฺปฏิลาภิกานิ สฺลฺโยชนานิ อปฺปหีนานิ โหนฺติ ๑  
อีธ ปน ภิกฺขเว เอกจฺจสฺส ปุคฺคลสฺส โอรฺมภาคิยานิ สฺลฺโยชนานิ  
ปฺปหีนานิ โหนฺติ อุปฺตติปฺปฏิลาภิกานิ สฺลฺโยชนานิ อปฺปหีนานิ โหนฺติ  
ภาวปฺปฏิลาภิกานิ สฺลฺโยชนานิ อปฺปหีนานิ โหนฺติ ๑ อีธ ปน ภิกฺขเว  
เอกจฺจสฺส ปุคฺคลสฺส โอรฺมภาคิยานิ สฺลฺโยชนานิ ปฺปหีนานิ โหนฺติ  
อุปฺตติปฺปฏิลาภิกานิ สฺลฺโยชนานิ ปฺปหีนานิ โหนฺติ ภาวปฺปฏิลาภิกานิ  
สฺลฺโยชนานิ อปฺปหีนานิ โหนฺติ ๑ อีธ ปน ภิกฺขเว เอกจฺจสฺส ปุคฺคลสฺส  
โอรฺมภาคิยานิ สฺลฺโยชนานิ ปฺปหีนานิ โหนฺติ อุปฺตติปฺปฏิลาภิกานิ  
สฺลฺโยชนานิ ปฺปหีนานิ โหนฺติ ภาวปฺปฏิลาภิกานิ สฺลฺโยชนานิ ปฺปหีนานิ  
โหนฺติ ๑ กตฺมสฺส ภิกฺขเว ปุคฺคลสฺส โอรฺมภาคิยานิ สฺลฺโยชนานิ อปฺปหีนานิ  
อุปฺตติปฺปฏิลาภิกานิ สฺลฺโยชนานิ อปฺปหีนานิ ภาวปฺปฏิลาภิกานิ  
สฺลฺโยชนานิ อปฺปหีนานิ สกทาคามิสฺส อิมสฺส โข ภิกฺขเว  
ปุคฺคลสฺส โอรฺมภาคิยานิ สฺลฺโยชนานิ อปฺปหีนานิ อุปฺตติปฺปฏิลาภิกานิ  
สฺลฺโยชนานิ อปฺปหีนานิ ภาวปฺปฏิลาภิกานิ สฺลฺโยชนานิ อปฺปหีนานิ ๑  
กตฺมสฺส ภิกฺขเว ปุคฺคลสฺส โอรฺมภาคิยานิ สฺลฺโยชนานิ ปฺปหีนานิ  
อุปฺตติปฺปฏิลาภิกานิ สฺลฺโยชนานิ อปฺปหีนานิ ภาวปฺปฏิลาภิกานิ  
#๑ โป. ม. อุปฺตติปฺปฏิลาภิกานิ ๑ อีโต ปริ อีทิสฺสเมว ๑

สฺยโฆชนานิ อปฺปหีนานิ อุทฺธัโสตฺตสฺส อกฺนิภูจฺคามิโน อิมสฺส โข  
ภิกฺขเว ปุคฺคตฺตสฺส โอรฺมภากิยานิ สฺยโฆชนานิ ปหีนานิ  
อุปฺปตฺตปิฎฺฐาทิกานิ สฺยโฆชนานิ อปฺปหีนานิ ภวปิฎฺฐาทิกานิ สฺยโฆชนานิ  
อปฺปหีนานิ ฯ กตฺมสฺส ภิกฺขเว ปุคฺคตฺตสฺส โอรฺมภากิยานิ สฺยโฆชนานิ  
ปหีนานิ อุปฺปตฺตปิฎฺฐาทิกานิ สฺยโฆชนานิ ปหีนานิ ภวปิฎฺฐาทิกานิ  
สฺยโฆชนานิ อปฺปหีนานิ อนฺตรปรินิพฺพายิสฺส อิมสฺส โข ภิกฺขเว  
ปุคฺคตฺตสฺส โอรฺมภากิยานิ สฺยโฆชนานิ ปหีนานิ อุปฺปตฺตปิฎฺฐาทิกานิ  
สฺยโฆชนานิ ปหีนานิ ภวปิฎฺฐาทิกานิ สฺยโฆชนานิ อปฺปหีนานิ ฯ  
กตฺมสฺส ภิกฺขเว ปุคฺคตฺตสฺส โอรฺมภากิยานิ สฺยโฆชนานิ ปหีนานิ  
อุปฺปตฺตปิฎฺฐาทิกานิ สฺยโฆชนานิ ปหีนานิ ภวปิฎฺฐาทิกานิ  
สฺยโฆชนานิ ปหีนานิ อรฺหโต จิณฺนสวสฺส ๑ อิมสฺส โข ภิกฺขเว  
ปุคฺคตฺตสฺส โอรฺมภากิยานิ สฺยโฆชนานิ ปหีนานิ อุปฺปตฺตปิฎฺฐาทิกานิ  
สฺยโฆชนานิ ปหีนานิ ภวปิฎฺฐาทิกานิ สฺยโฆชนานิ ปหีนานิ ฯ  
อิม โข ภิกฺขเว จตฺตาริ ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ ฯ

[๑๗๒] จตฺตาริเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมี  
กตฺเม จตฺตาริ ยุตฺตปิฎฺฐาโณ น มุตฺตปิฎฺฐาโณ มุตฺตปิฎฺฐาโณ  
น ยุตฺตปิฎฺฐาโณ ยุตฺตปิฎฺฐาโณ จ มุตฺตปิฎฺฐาโณ จ เนว  
ยุตฺตปิฎฺฐาโณ น มุตฺตปิฎฺฐาโณ อิม โข ภิกฺขเว จตฺตาริ  
ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ ฯ

#๑ ม. ย. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

[๑๓๓] จตุตถาโรเม ภิกขเว ปุคฺคตา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมี  
กตเม จตุตถาโร อุกฺขมภูตฺตณฺญ วิปจิตฺตณฺญ เนยฺโย ปทปรโม  
อิม โข ภิกขเว จตุตถาโร ปุคฺคตา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ ฯ

[๑๓๔] จตุตถาโรเม ภิกขเว ปุคฺคตา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมี  
กตเม จตุตถาโร อฏฺฐจฺานผลุปชีวี น กมฺมผลุปชีวี กมฺมผลุปชีวี  
น อฏฺฐจฺานผลุปชีวี อฏฺฐจฺานผลุปชีวี เจว กมฺมผลุปชีวี จ เนว  
อฏฺฐจฺานผลุปชีวี น กมฺมผลุปชีวี อิม โข ภิกขเว จตุตถาโร ปุคฺคตา  
สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ ฯ

[๑๓๕] จตุตถาโรเม ภิกขเว ปุคฺคตา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมี  
กตเม จตุตถาโร สาวชฺโซ วชฺชพฺหุโล อปฺปวชฺโซ อนวชฺโซ ฯ  
กถญจ ภิกขเว ปุคฺคโล สาวชฺโซ โหติ อธิ ภิกขเว เอกจฺโจ  
ปุคฺคโล สาวชฺเชน กายกมฺเมน สมฺนฺนาคโต โหติ สาวชฺเชน  
วจิกมฺเมน สมฺนฺนาคโต โหติ สาวชฺเชน มโนกมฺเมน สมฺนฺนาคโต  
โหติ เอวํ โข ภิกขเว ปุคฺคโล สาวชฺโซ โหติ ฯ กถญจ ภิกขเว  
ปุคฺคโล วชฺชพฺหุโล โหติ อธิ ภิกขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล สาวชฺเชน  
พฺหุลํ กายกมฺเมน สมฺนฺนาคโต โหติ อปฺปิ อนวชฺเชน สาวชฺเชน  
พฺหุลํ วจิกมฺเมน สมฺนฺนาคโต โหติ อปฺปิ อนวชฺเชน สาวชฺเชน  
พฺหุลํ มโนกมฺเมน สมฺนฺนาคโต โหติ อปฺปิ อนวชฺเชน เอวํ โข  
ภิกขเว ปุคฺคโล วชฺชพฺหุโล โหติ ฯ กถญจ ภิกขเว ปุคฺคโล อปฺปวชฺโซ  
โหติ อธิ ภิกขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล อนวชฺเชน พฺหุลํ กายกมฺเมน

สมนุภาคโต โหติ อปปี สาวชฺเชน อนวชฺเชน พหุลํ วจีกมฺเมน  
สมนุภาคโต โหติ อปปี สาวชฺเชน อนวชฺเชน พหุลํ มโนกมฺเมน  
สมนุภาคโต โหติ อปปี สาวชฺเชน เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล  
อปฺปวชฺโซ โหติ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อนวชฺโซ โหติ อธิ  
ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล อนวชฺเชน กายกมฺเมน สมนุภาคโต โหติ  
อนวชฺเชน วจีกมฺเมน สมนุภาคโต โหติ อนวชฺเชน มโนกมฺเมน  
สมนุภาคโต โหติ เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล อนวชฺโซ โหติ ฯ  
อิมํ โข ภิกฺขเว จตฺตารโ ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมาณา โลกสุมฺินฺติ ฯ

[๑๓๖] จตฺตารโเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมาณา โลกสุมฺินฺติ  
กตเม จตฺตารโ อธิ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล สีเลสุ น ปริปุรการี  
โหติ สมาธิสุมฺินฺติ น ปริปุรการี ปญฺญา น ปริปุรการี อธิ  
ปนํ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล สีเลสุ ปริปุรการี โหติ สมาธิสุมฺินฺติ  
น ปริปุรการี ปญฺญา น ปริปุรการี อธิ ปนํ ภิกฺขเว เอกจฺโจ  
ปุคฺคโล สีเลสุ ปริปุรการี โหติ สมาธิสุมฺินฺติ ปริปุรการี ปญฺญา  
น ปริปุรการี อธิ ปนํ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล สีเลสุ ปริปุรการี  
โหติ สมาธิสุมฺินฺติ ปริปุรการี ปญฺญา ปริปุรการี ฯ อิมํ โข  
ภิกฺขเว จตฺตารโ ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมาณา โลกสุมฺินฺติ ฯ

[๑๓๗] จตฺตารโเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมาณา โลกสุมฺินฺติ  
กตเม จตฺตารโ อธิ ปนํ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล น สีลกรุ  
โหติ น สีลาธิปเตยฺโย น สมาธิกรุ โหติ น สมาธาธิปเตยฺโย



น ปณฺฑาครุ โหติ น ปณฺฑาธิปเตยฺโย อธิ ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ  
ปฺกุคฺโค สีสฺสครุ โหติ สีสฺสาธิปเตยฺโย น สฺมาธิครุ โหติ น  
สฺมาธาธิปเตยฺโย น ปณฺฑาครุ โหติ น ปณฺฑาธิปเตยฺโย อธิ ปน  
ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปฺกุคฺโค สีสฺสครุ โหติ สีสฺสาธิปเตยฺโย สฺมาธิครุ  
โหติ สฺมาธาธิปเตยฺโย น ปณฺฑาครุ โหติ น ปณฺฑาธิปเตยฺโย  
อธิ ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปฺกุคฺโค สีสฺสครุ โหติ สีสฺสาธิปเตยฺโย  
สฺมาธิครุ โหติ สฺมาธาธิปเตยฺโย ปณฺฑาครุ โหติ ปณฺฑาธิปเตยฺโย  
อิเม โข ภิกฺขเว จตฺตารโ ปฺกุคฺคา สนนฺโต สํวิชฺชมาณา โลกสุมฺินฺติ ฯ

[๑๓๘] จตฺตารโเม ภิกฺขเว ปฺกุคฺคา สนนฺโต สํวิชฺชมาณา โลกสุมฺี  
กตฺเม จตฺตารโ นิกฺกฏฺฐกาโย อนิกฺกฏฺฐจิตฺโต อนิกฺกฏฺฐกาโย  
นิกฺกฏฺฐจิตฺโต อนิกฺกฏฺฐกาโย จ อนิกฺกฏฺฐจิตฺโต จ นิกฺกฏฺฐกาโย๑  
จ นิกฺกฏฺฐจิตฺโต จ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ปฺกุคฺโค นิกฺกฏฺฐกาโย โหติ  
อนิกฺกฏฺฐจิตฺโต อธิ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปฺกุคฺโค อรณฺณวนปตฺตานี  
ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺฐิสฺสวติ โส ตตฺถ กามวิตกฺกํปี วิตกฺเกติ  
พฺยาปาทวิตกฺกํปี วิตกฺเกติ วิหีสฺสวิตกฺกํปี วิตกฺเกติ เอวํ โข ภิกฺขเว  
ปฺกุคฺโค นิกฺกฏฺฐกาโย โหติ อนิกฺกฏฺฐจิตฺโต ฯ กถญจ ภิกฺขเว ปฺกุคฺโค  
อนิกฺกฏฺฐกาโย โหติ นิกฺกฏฺฐจิตฺโต อธิ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปฺกุคฺโค๘  
นแหว โข อรณฺณวนปตฺตานี ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺฐิสฺสวติ โส  
ตตฺถ เนกขมฺมวิตกฺกํปี วิตกฺเกติ อพฺยาปาทวิตกฺกํปี วิตกฺเกติ  
อวิหีสฺสวิตกฺกํปี วิตกฺเกติ เอวํ โข ภิกฺขเว ปฺกุคฺโค อนิกฺกฏฺฐกาโย

โหติ นิกกภูจจิตโต ฯ กถลจ ภิกขเว ปุคฺคโล อนิกกภูจกาโย จ  
โหติ อนิกกภูจจิตโต จ อธิ ภิกขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล นหเว  
โฆ อรณฺณวนปตฺถานิ ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺิเสวติ โส ตตฺถ  
กามวิตกฺกํปี วิตกฺเกติ พุยาปาทวิตกฺกํปี วิตกฺเกติ วิหีสาวิตกฺกํปี  
วิตกฺเกติ เอวํ โฆ ภิกขเว ปุคฺคโล อนิกกภูจกาโย จ โหติ  
อนิกกภูจจิตโต จ ฯ กถลจ ภิกขเว ปุคฺคโล นิกกภูจกาโย จ โหติ  
นิกกภูจจิตโต จ อธิ ภิกขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล อรณฺณวนปตฺถานิ  
ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺิเสวติ โส ตตฺถ เนกขมฺมวิตกฺกํปี วิตกฺเกติ  
อพุยาปาทวิตกฺกํปี วิตกฺเกติ อวิหีสาวิตกฺกํปี วิตกฺเกติ เอวํ โฆ  
ภิกขเว ปุคฺคโล นิกกภูจกาโย จ โหติ นิกกภูจจิตโต จ ฯ อิม โฆ  
ภิกขเว จตฺตารโ ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมินฺติ ฯ

[๑๓๕] จตฺตารโเม ภิกขเว ชมฺมกถิกา กถเม จตฺตารโ อธิ  
ภิกขเว เอกจฺโจ ชมฺมกถิโก อปฺปญฺจ ภาสติ อสทิตฺถจฺ ปริสา จ ๑  
น กุสลา โหติ สทิตาสทิตสฺส เอวฺรูปุ ภิกขเว ชมฺมกถิโก  
เอวฺรูปาย ปริสาย ชมฺมกถิโกเตวฺว สงฺขํ คจฺจติ ฯ อธิ ปน ภิกขเว  
เอกจฺโจ ชมฺมกถิโก อปฺปญฺจ ภาสติ สทิตฺถจฺ ปริสา จ กุสลา  
โหติ สทิตาสทิตสฺส เอวฺรูปุ ภิกขเว ชมฺมกถิโก เอวฺรูปาย  
ปริสาย ชมฺมกถิโกเตวฺว สงฺขํ คจฺจติ ฯ อธิ ปน ภิกขเว เอกจฺโจ  
shmมกถิโก พหุญจ ภาสติ อสทิตฺถจฺ ปริสา จ น กุสลา โหติ  
สทิตาสทิตสฺส เอวฺรูปุ ภิกขเว ชมฺมกถิโก เอวฺรูปาย ปริสาย  
shmมกถิโกเตวฺว สงฺขํ คจฺจติ ฯ อธิ ปน ภิกขเว เอกจฺโจ shmมกถิโก  
#๑ ม. จสฺส ฯ อิตฺ ปรี อีทิสเมว ฯ

พหุญจ ภาสติ สหิตถุจ ปริสา จ กุสลา โหติ สหิตาสหิตสุส  
เอวรูปุ ภิกุขเว ฌมมกถโก เอวรูปาย ปริสาย ฌมมกถโกเตว  
สงขั คจฺจติ ฯ อิม โข ภิกุขเว จตฺตารอ ฌมมกถกาติ ฯ

[๑๔๐] จตฺตารอเม ภิกุขเว วาที กตเม จตฺตารอ อตฺถิ  
ภิกุขเว วาที อตฺถโต ปริยาทานั คจฺจติ โน พุยฺชนโต อตฺถิ  
ภิกุขเว วาที พุยฺชนโต ปริยาทานั คจฺจติ โน อตฺถโต อตฺถิ  
ภิกุขเว วาที อตฺถโต จ พุยฺชนโต จ ปริยาทานั คจฺจติ อตฺถิ  
ภิกุขเว วาที เนว อตฺถโต โน พุยฺชนโต ปริยาทานั คจฺจติ  
อิม โข ภิกุขเว จตฺตารอ วาที อฏฺฏานเมตฺ ภิกุขเว อนวกาโส  
ยั จตฺถิ ปฏฺฐสมภิทาหิ สมนฺนาคโต ภิกุขุ อตฺถโต วา ๑ พุยฺชนโต  
วา ๒ ปริยาทานั คจฺเจยฺยาติ ฯ

ปุกฺกวลวคฺโค จตฺตโต ฯ

[๑]

อากาวคฺโค ปญจโม

[๑๔๑] จตฺตโส อิม่า ภิกุขเว อากา กตมา จตฺตโส  
จนฺทาภา สุริยาภา อคฺคาภา ปญฺญาภา อิม่า โข ภิกุขเว จตฺตโส  
อากา เอตทคฺคั ภิกุขเว อิมาสั จตฺตสนฺนั อากานั ยทิตฺ  
ปญฺญาภาติ ฯ

[๑๔๒] จตฺตโส อิม่า ภิกุขเว ปภา กตมา จตฺตโส  
#๑-๒ โป. ย. จ ฯ

#๓ ม. สัโยชนั ปฏฺฐาโณ อุกฺขมติตถฺถุ อฏฺฏานั

# สาวชฺโช เทว จ สีสานิ นิกฺกฏฺฐฌมมวาที จาติ ฯ

จนฺทปฺปภา สุริยปฺปภา อคฺคิปฺปภา ปณฺญาปฺปภา อีมา โข ภิกฺขเว  
จตฺตฺสโร ปภา เอตฺตคฺคํ ภิกฺขเว อีมาสํ จตฺตฺสนฺนํ ปภานํ ยทิตฺถํ  
ปณฺญาปฺปภาติ ฯ

[๑๔๓] จตฺตฺวาริเม ภิกฺขเว อาโลกา กตฺเม จตฺตฺวาริ  
จนฺทาโลโก สุริยาโลโก อคฺคาโลโก ปณฺญาโลโก อีเม โข ภิกฺขเว  
จตฺตฺวาริ อาโลกา เอตฺตคฺคํ ภิกฺขเว อีเมสํ จตฺตฺสนฺนํ อาโลกานํ  
ยทิตฺถํ ปณฺญาโลโกติ ฯ

[๑๔๔] จตฺตฺวาริเม ภิกฺขเว โอิภาสา กตฺเม จตฺตฺวาริ จนฺโทภาโส  
สุริโยภาโส อคฺโคภาโส ปณฺโญภาโส อีเม โข ภิกฺขเว  
จตฺตฺวาริ โอิภาสา เอตฺตคฺคํ ภิกฺขเว อีเมสํ จตฺตฺสนฺนํ โอิภาสานํ  
ยทิตฺถํ ปณฺโญภาโสติ ฯ

[๑๔๕] จตฺตฺวาริเม ภิกฺขเว ปชฺชฺชโรตา กตฺเม จตฺตฺวาริ  
จนฺทปฺปชฺชโรโต สุริยปฺปชฺชโรโต อคฺคิปฺปชฺชโรโต ปณฺญาปฺปชฺชโรโต  
อีเม โข ภิกฺขเว จตฺตฺวาริ ปชฺชฺชโรตา เอตฺตคฺคํ ภิกฺขเว อีเมสํ  
จตฺตฺสนฺนํ ปชฺชฺชโรตานํ ยทิตฺถํ ปณฺญาปฺปชฺชโรโตติ ฯ

[๑๔๖] จตฺตฺวาริเม ภิกฺขเว กาลา กตฺเม จตฺตฺวาริ กาลเณ  
ชฺมฺมสฺสวานํ กาลเณ ชฺมฺมสากจฺจฺจา กาลเณ สมโถ ๑ กาลเณ วิปฺสฺสนา  
อีเม โข ภิกฺขเว จตฺตฺวาริ กาลาติ ฯ

[๑๔๗] จตฺตฺวาริเม ภิกฺขเว กาลา สมฺมาภาวียมานา สมฺมา-  
อนฺุปริวตฺตฺติยมานา อนฺุปฺพุเพน อาสวานํ ขยํ ปาเปนฺติ กตฺเม จตฺตฺวาริ  
กาลเณ ชฺมฺมสฺสวานํ กาลเณ ชฺมฺมสากจฺจฺจา กาลเณ สมโถ กาลเณ  
#๑ ม. กาลเณ สมฺมสนา ฯ อิตฺถํ ปรี อีทิสเมว ฯ

วิปัสสนา อิม โข ภิกขเว จตุตตารโ กาลา สมมาภาวียมานา  
สมมาอนุปริวัตตียมานา อนุปฺพุเพน อาสวานํ ขยํ ปาเปเนติ เสยฺยถาปิ  
ภิกขเว อุปริปฺพุเต ฤๅลลฺลฺลิตฺเต เทเว วสุสฺนเต [๑] อุกกํ ยถานินฺนํ  
ปวตฺตมานํ ปฺพุตฺตกนฺทรปฺทรสาขา ปฺริปฺุเรติ ปฺพุตฺตกนฺทรปฺทรสาขา  
ปฺริปฺุรา กุโสฬฺพะ ปฺริปฺุเรเนติ กุโสฬฺภา ปฺริปฺุรา มหาโสฬฺพะ ปฺริปฺุเรเนติ  
มหาโสฬฺภา ปฺริปฺุรา กุณฺนทโย ปฺริปฺุเรเนติ กุณฺนทโย ปฺริปฺุรา  
มหานทโย ปฺริปฺุเรเนติ มหานทโย ปฺริปฺุรา สมฺมุตฺตสาครํ ๒ ปฺริปฺุเรเนติ  
เอวเมว โข ภิกขเว อิม จตุตตารโ กาลา สมมาภาวียมานํ

สมมาอนุปริวัตตียมานา อนุปฺพุเพน อาสวานํ ขยํ ปาเปเนติติ ๑

[๑๔๘] จตุตทารีมานิ ภิกขเว วจิจฺจุจฺริตานิ กตฺมานิ จตุตทาริ  
มุสฺวาโท ปิสฺสุณา วาจา ฆรฺรฺสา วาจา สมฺพปฺปลาโป อิมานิ โข  
ภิกขเว จตุตทาริ วจิจฺจุจฺริตานิติ ๑

[๑๔๙] จตุตทารีมานิ ภิกขเว วจิสฺสุจฺริตานิ กตฺมานิ จตุตทาริ  
สจฺจวาจา อปิสฺสุณฺวาจา สณฺหฺวาจา มนฺตภาสา ๓ อิมานิ โข ภิกขเว  
จตุตทาริ วจิสฺสุจฺริตานิติ ๑

[๑๕๐] จตุตตารโเม ภิกขเว สารา กตฺเม จตุตตารโ สีสฺสาโร  
สมาริสฺสาโร ปญฺญาสาโร วิมุตฺติสาโร อิม โข ภิกขเว จตุตตารโ สาราติ ๑

อาภาวคฺโค ปญฺจโม ๑

ตติโย ปญฺณาสโก นิฏฺฐิตโ ๑

[๔]

#๑ ไป. ม. ย. ตํ ๑ ๒ ม. สมฺมุตฺตํ ๑ ๓ ม. มนฺตภาสา ๑ ๔ ม. ย.

# ตสฺสุทฺธานํ

# อาภา ปภา จ อาโลกา โอภาสา เจว ปชฺโชตา

# เทว กาลา จริตา เทว จ โหนฺติ สาเรณ เต ทฺสาติ ๑

จตุตถปณณาสโก

อินุทริยวคฺโค ปจโม

[๑๕๑] จตุตาริmani ภิกฺขเว อินุทริยานิ กตmani จตุตาริ  
สทฺธินุทริยํ วิริยinuทริยํ สmaniทฺธินุทริยํ ปณฺณinuทริยํ ๑ อmani โข ภิกฺขเว  
จตุตาริ อินุทริยานีติ ฯ

[๑๕๒] จตุตาริmani ภิกฺขเว พลานิ กตmani จตุตาริ สทฺธาพลํ  
วิริยพลํ สmaniทฺธิพลํ ปณฺณาพลํ ๒ อmani โข ภิกฺขเว จตุตาริ  
พลานีติ ฯ

[๑๕๓] จตุตาริmani ภิกฺขเว พลานิ กตmani จตุตาริ ปณฺณาพลํ  
วิริยพลํ อนนฺวชฺชพลํ สงฺคาหพลํ ๓ อmani โข ภิกฺขเว  
จตุตาริ พลานีติ ฯ

[๑๕๔] จตุตาริmani ภิกฺขเว พลานิ กตmani จตุตาริ สติพลํ  
สmaniทฺธิพลํ อนนฺวชฺชพลํ สงฺคาหพลํ อmani โข ภิกฺขเว จตุตาริ  
พลานีติ ฯ

[๑๕๕] จตุตาริmani ภิกฺขเว พลานิ กตmani จตุตาริ ปฏิสงฺขานพลํ  
ภาวนาพลํ อนนฺวชฺชพลํ สงฺคาหพลํ อmani โข ภิกฺขเว  
จตุตาริ พลานีติ ฯ

[๑๕๖] จตุตาริmani ภิกฺขเว กปฺปสฺส อสงฺเขยฺยานิ กตmani  
จตุตาริ ยทา ภิกฺขเว กปฺโป สํวฏฺโฏ ๔ ติฏฺฐติ ๕ ตํ น สฺกัรํ  
#๑ ม. ยฺ. สติनुทริยํ ฯ ๒ ม. ยฺ. สติพลํ ฯ ๓ ม. สงฺคหพลํ ฯ ๔ ม. สงฺคาหพลํ ฯ  
#๕. สํวฏฺฐติ ฯ ๕ ม. ยฺ. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ

สงฆาตุ์ เหตุตกานี วสุสานีติ วา เหตุตกานี วสุสสานีติ วา  
เหตุตกานี วสุสสทสุสานีติ วา เหตุตกานี วสุสสทสุสานีติ วา ยทา  
ภิกขเว กปโป สัมภุญญายี ๑ ตัญจติ ตัม น สุกร์ สงฆาตุ์ เหตุตกานี  
วสุสานีติ วา เหตุตกานี วสุสสานีติ วา เหตุตกานี วสุสสทสุสานีติ  
วา เหตุตกานี วสุสสทสุสานีติ วา ยทา ภิกขเว กปโป วิวญญู ๒  
ตัญจติ ตัม น สุกร์ สงฆาตุ์ เหตุตกานี วสุสานีติ วา เหตุตกานี  
วสุสสานีติ วา เหตุตกานี วสุสสทสุสานีติ วา เหตุตกานี วสุสสทสุสานีติ  
วา ยทา ภิกขเว กปโป วิวญญูจายี ๓ ตัญจติ ตัม น  
สุกร์ สงฆาตุ์ เหตุตกานี วสุสานีติ วา เหตุตกานี วสุสสานีติ วา  
เหตุตกานี วสุสสทสุสานีติ วา เหตุตกานี วสุสสทสุสานีติ วา  
อิมานี โข ภิกขเว จตุตารี กปปสส อสงเขยยานีติ ฯ

[๑๕๗] เทวเม ภิกขเว โรคา กตเม เทว กายิกโก จ โรโค  
เจตสิโก จ โรโค ทิสฺสนฺติ ภิกขเว สตุตา กายิกเน โรเคน เอกัมปี  
วสุสํ อโรคํ ๔ ปฏฺิขานมานา เทวปี วสุสานิ อโรคํ ปฏฺิขานมานา  
ตีณปี วสุสานิ อโรคํ ปฏฺิขานมานา จตุตารีปี วสุสานิ อโรคํ  
ปฏฺิขานมานา ปญจปี วสุสานิ อโรคํ ปฏฺิขานมานา ทสปี วสุสานิ  
อโรคํ ปฏฺิขานมานา วีสํปี วสุสานิ อโรคํ ปฏฺิขานมานา ตีสํปี  
วสุสานิ อโรคํ ปฏฺิขานมานา จตุตารีปี วสุสานิ อโรคํ ปฏฺิขานมานา  
ปญญาสํปี วสุสานิ อโรคํ ปฏฺิขานมานา วสุสสตีปี ภิกขเวปี อโรคํ  
#๑ ม. ย. สัมภุญญ ๑ ๒ ม. ย. วิวญญูติ ๑ ๓ ม. ย. วิวญญู ๑ ๔ ม. ย.  
# อารุคฺยํ ๑ อิตฺ ปรี อีทิสเมว ๑

ปฏิขานมานา ๆ เต ภิกฺขเว สตฺตา ทลฺลภา ๑ โลกสุมีเย เจตสิเกน  
 โรเคน มุหุตฺตมปี อโรคํ ปฏิขานนฺติ อณฺณตฺร จีณาสเวหิ ๆ  
 จตฺตารโमे ภิกฺขเว ปพฺพชิตฺตสฺส โรคา กตฺเม จตฺตารโ อีธ ภิกฺขเว  
 ภิกฺขุ มหิจุโณ โหติ วิฆาตวา อสนฺตุฏฺโง อิตฺริตรจิวรปิณฺฑปาต-  
 เสนาสนฺคิถานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารเณ โส มหิจุโณ สฺมาน วิฆาตวา  
 อสนฺตุฏฺโง อิตฺริตรจิวรปิณฺฑปาตเสนาสนฺคิถานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารเณ  
 ปาปีกํ อิจฺฉํ ปณฺทิตฺติ อนฺวณฺณปฏฺธิลาภาย ๒ ลภสฺสการสิโลกปฏฺธิลาภาย  
 โส อฏฺฐหติ ฆฏฺฐติ วายมติ อนฺวณฺณปฏฺธิลาภาย ลภสฺสการสิโลกปฏฺธิลาภาย  
 โส สงฺขาย กฺุถานิ อฺุปสงฺกมฺติ สงฺขาย นิสฺสิตฺติ สงฺขาย  
 ฆมฺมํ ภาสฺติ สงฺขาย อฺุจฺจารปฺสฺสาวํ สนฺธาเรติ อีเม โข ภิกฺขเว  
 จตฺตารโ ปพฺพชิตฺตสฺส โรคา ๆ ตสฺมาติห ภิกฺขเว เอวํ สิกฺขิตพฺพิ  
 น มหิจุณา ภวิสฺสาม วิฆาตจิตฺตา ๓ อสนฺตุฏฺจา อิตฺริตรจิวรปิณฺฑปาต-  
 เสนาสนฺคิถานปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารเณ น ปาปีกํ อิจฺฉํ ปณฺทิตฺติสฺสาม  
 อนฺวณฺณปฏฺธิลาภาย ลภสฺสการสิโลกปฏฺธิลาภาย น อฏฺฐหิตฺติสฺสาม น  
 ฆฏฺฐิตฺติสฺสาม น วายมิตฺติสฺสาม อนฺวณฺณปฏฺธิลาภาย ลภสฺสการสิโลกปฏฺธิลาภาย  
 ขมา ภวิสฺสาม สิตฺตสฺส อฺุณฺหสฺส ชฺฉิมจฺจนาย ปิปาสาเย  
 ํสฺสมกสฺวาตตปฺสิริสฺสพฺสมฺผลฺสฺสานํ ทฺรฺรุตฺตํ ทฺรฺรคฺคตํ วจฺนปถานํ อฺุปฺปนฺนํ  
 สารีริกานํ เวทนํ ทฺุภฺขานํ ติพฺพานํ ขรํ กฏฺฏกานํ อฺุสาดานํ  
 อมฺนาปํ ปาณฺหฺรณํ อธิวาสกชาติกา ภวิสฺสามาติ เอวํ หิ โว  
 #๑ โป. ม. สฺทลฺลภา ๑ ๒ โป. อนฺวชฺชณฺณปฏฺธิลาภาย ๑ อีโต ปรี อีทิสฺเมว ๆ  
 #๓ ม. ฎ. วิฆาตวณฺโงติ ๑



ภิกขเว สิกขิตพฺพนฺติ ฯ

[๑๕๘] ตตร โข อายสฺมา สาริปฺตุโต ภิกฺขุ อามนฺเตสิ อวฺุโส  
ภิกฺขุโวติ ฯ อวฺุโสติ โข เต ภิกฺขุ อายสฺมโต สาริปฺตุตฺตสฺ  
ปจฺจุสฺสโสสุ ฯ อายสฺมา สาริปฺตุโต เอตทวโจ โย หิ โกจิ อวฺุโส  
ภิกฺขุ วา ภิกฺขุณี วา จตุตฺตาริ ชฺมเม อตฺตนิ สมนฺุสฺสติ นิฏฺฐเมตฺถพ  
คฺนตพฺพิ ปริหายามิ กุสฺเลหิ ชฺมเมหิ ปริหานเมตฺติ วุตฺติ  
ภควตา กตฺเม จตุตฺตาริ รากเวปฺลุตฺตํ ๑ โทสเวปฺลุตฺตํ โมหเวปฺลุตฺตํ  
คฺมภีเรสุ โข ปนฺสฺส จานาจฺานนฺสุ ปญฺญาจกฺขุ นกฺกมฺติ โย หิ  
โกจิ อวฺุโส ภิกฺขุ วา ภิกฺขุณี วา อิมฺเ จตุตฺตาริ ชฺมเม อตฺตนิ  
สมนฺุสฺสติ นิฏฺฐเมตฺถ คฺนตพฺพิ ปริหายามิ กุสฺเลหิ ชฺมเมหิ  
ปริหานเมตฺติ วุตฺติ ภควตา โย หิ โกจิ อวฺุโส ภิกฺขุ วา ภิกฺขุณี  
วา จตุตฺตาริ ชฺมเม อตฺตนิ สมนฺุสฺสติ นิฏฺฐเมตฺถ คฺนตพฺพิ น  
ปริหายามิ กุสฺเลหิ ชฺมเมหิ อปริหานเมตฺติ วุตฺติ ภควตา กตฺเม๑  
จตุตฺตาริ รากตฺนฺตฺตํ โทสตฺนฺตฺตํ โมหตฺนฺตฺตํ คฺมภีเรสุ โข ปนฺสฺส  
จานาจฺานนฺสุ ปญฺญาจกฺขุ กมฺติ โย หิ โกจิ อวฺุโส ภิกฺขุ วา  
ภิกฺขุณี วา อิมฺเ จตุตฺตาริ ชฺมเม อตฺตนิ สมนฺุสฺสติ นิฏฺฐเมตฺถ  
คฺนตพฺพิ น ปริหายามิ กุสฺเลหิ ชฺมเมหิ อปริหานเมตฺติ วุตฺติ  
ภควตาติ ฯ

[๑๕๙] เอกํ สมฺมํ อายสฺมา อานนฺุโท โกสมฺพิยํ วิหฺรติ  
#๑ ม. รากเวปฺลุตฺตํ ... โมหเวปฺลุตฺตํ ฯ

โฆสิตารามะ ๑ อถโข อถยตตรา ภิกขุณี อถยตถริ ปุริส อามนุเตสิ  
เอหิ ตวั อมโก ปุริส เยน อโยโย อานนุโท เตนุปลสงกม  
อุปลสงกมิตวา มม วจนเนน อยยสุต อานนุทสุต ปาเท สิริสา วนุท  
อิตถนุณาма ภนุเต ภิกขุณี อาพาธิกินี ทุกขิดา พาพุทธิลانا สา ๑  
อยยสุต ๒ อานนุทสุต ปาเท สิริสา วนุทตีติ เอวณจ วเทหิ สาธุ  
กิริ ภนุเต อโยโย อานนุโท เยน ภิกขุณูปสุตโย เยน สา ภิกขุณี  
เตนุปลสงกมตุ อนุกมปิ อุปาทายาติ ๑ เอวั อโยเยติ โข โส ปุริโส  
ตสสา ภิกขุณิยา ปุทธิสสุณิตวา เยนายสุมา อานนุโท เตนุปลสงกมิ  
อุปลสงกมิตวา อายสมนุต อานนุท อธิวาเทตวา เอกมนุต นิสีหิ  
เอกมนุต นิสินุโน โข โส ปุริโส อายสมนุต อานนุท เอตทโวจ  
อิตถนุณาма ภนุเต ภิกขุณี อาพาธิกินี ทุกขิดา พาพุทธิลانا สา อยยสุต  
อานนุทสุต ปาเท สิริสา วนุทติ เอวณจ วเทหิ สาธุ กิริ ภนุเต  
อโยโย ๓ อานนุโท เยน ภิกขุณูปสุตโย เยน สา ภิกขุณี เตนุปลสงกมตุ  
อนุกมปิ อุปาทายาติ ๑ อธิวาเสสิ โข อายสมมา อานนุโท ตถนุหิภาเวน ๑  
อถโข อายสมมา อานนุโท ปุพพณสมย ๔ นิวาเสตวา  
ปตตจิวรมาทาย เยน ภิกขุณูปสุตโย เตนุปลสงกมิ ๑ อททสา โข  
สา ภิกขุณี อายสมนุต อานนุท ทูโรโตว อากจจจนุต ทิสวา สสิส  
ปารูปิตวา มณจเก นิปชชชิ ๑ อถโข อายสมมา อานนุโท เยน สา  
ภิกขุณี เตนุปลสงกมิ อุปลสงกมิตวา ปถยตเต อาสเน นิสีหิ ๑  
#๑ ย. อัย ปาโง นตถิ ๑ ๒ ม. อายสมโต ๑ อิโต ปริ อีหิสเมว ๑  
#๓ โป. ม. อายสมมา ๑ ๔ ม. ย. อัย ปาโง นตถิ ๑

นิสซช โข อายสฺมา อานนุโท ตํ ภิกฺขุณี เอตทโวจ อาหารสมฺภูโต  
อัย ภคินี กาโย อาหารํ นิสฺสาย อาหารโร ปหาตพุโป ตณฺหาสมฺภูโต  
อัย ภคินี กาโย ตณฺหํ นิสฺสาย ตณฺหา ปหาตพุพา  
มานสมฺภูโต อัย ภคินี กาโย มานํ นิสฺสาย มาโน ปหาตพุโป  
เมถุนสมฺภูโต อัย ภคินี กาโย เมถุโน ปหาตพุโป ๑ เมถุโน ๒  
เสตฺถมาโต วุตฺโต ภควตา ฯ อาหารสมฺภูโต อัย ภคินี กาโย อาหารํ  
นิสฺสาย อาหารโร ปหาตพุโปติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ กิณฺเจตํ ปฏิจฺจ  
วุตฺตํ อิท ภคินี ภิกฺขุ ปฏิสงฺขา โยนิโส อาหารํ อาหารเรติ เนว  
ทวายน มทายน น มณฺฑนายน น วิภูสฺนายน ยาวเทว อิมสฺส  
กายสฺส จิตฺติยา ยานาย วิหีสฺสุปรตฺติยา พุรฺหมจฺริยานุคฺคทาย อิติ  
ปฺราณณฺจ เวทณํ ปฏิหฺงขามิ นวณฺจ เวทณํ น อุปฺปาเทสฺสามิ ยาดฺรธา  
จ เม ภวิสฺสตี อนวชฺชตา จ ผาสฺวิหาโร จาติ โส อปเรน  
สมเยน อาหารํ นิสฺสาย อาหารํ ปชหตี อาหารสมฺภูโต อัย ภคินี  
กาโย อาหารํ นิสฺสาย อาหารโร ปหาตพุโปติ อิติ ยนฺตํ วุตฺตํ  
อิทเมตํ ปฏิจฺจ วุตฺตํ ฯ ตณฺหาสมฺภูโต อัย ภคินี กาโย ตณฺหํ  
นิสฺสาย ตณฺหา ปหาตพุพาติ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ กิณฺเจตํ ปฏิจฺจ  
วุตฺตํ อิท ภคินี ภิกฺขุ สฺสณาติ อิตถนฺนาโม กิร ภิกฺขุ อาสวานํ  
ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตี ปญฺญาวิมุตฺตี ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม สยํ อภิญฺญา  
สจฺฉิกคฺวา อุปสมฺปชฺช วิหฺรตีติ ตสฺส เอวํ โหติ กทาสุสุ ๓ นาม  
#๑ ม. ย. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๒ ม. เมถุเน จ ฯ ย. เมถุโน จ ฯ  
#๓ ม. ย. กุทาสุสุ นาม ฯ

อหังปี อาสวานัง ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตี ปญฺญาวิมุตฺตี ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม  
สยํ อภิญฺญา สจฺฉนิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริสฺสามิตี โส อปเรณ สมเยน  
ตณฺหํ นิสฺสาย ตณฺหํ ปชฺหติ ตณฺหาสมฺภูโต อยํ ภคินี กาโย ตณฺหํ  
นิสฺสาย ตณฺหา ปหาตพฺพาทิ อิติ ยนฺตํ วุตฺตํ อิทเมตํ ปฏฺิจจ  
วุตฺตํ ฯ มานสมฺภูโต อยํ ภคินี กาโย มานํ นิสฺสาย มาโน  
ปหาตพฺพาทิ อิติ โข ปเนตํ วุตฺตํ กิณฺเจะตํ ปฏฺิจจ วุตฺตํ อิธ ภคินี  
ภิกฺขุ สุณฺณาติ อิตฺถนฺนาโม กิธ ภิกฺขุ อาสวานัง ขยา อนาสวํ  
เจโตวิมุตฺตี ปญฺญาวิมุตฺตี ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉนิกตฺวา  
อุปสมฺปชฺช วิหริตีติ ตสฺส เอวํ โหติ โส หิ นาม आयสฺมา  
อาสวานัง ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตี ปญฺญาวิมุตฺตี ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม  
สยํ อภิญฺญา สจฺฉนิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริสฺสตี กิมงฺกํ ปนาหนฺติ  
โส อปเรณ สมเยน มานํ นิสฺสาย มานํ ปชฺหติ มานสมฺภูโต อยํ  
ภคินี กาโย มานํ นิสฺสาย มาโน ปหาตพฺพาทิ อิติ ยนฺตํ วุตฺตํ  
อิทเมตํ ปฏฺิจจ วุตฺตํ ฯ เมถุนสมฺภูโต อยํ ภคินี กาโย เมถุโน  
ปหาตพฺพาทิ เมถุโน เสตฺถมาโต วุตฺโต ภควตฺตาติ ฯ อถ โข สา ภิกฺขุณี  
มญฺจกา วุฏฺฐหิตฺวา เอกังสํ อุตฺตตราสงฺกํ กริตฺวา आयสฺมโต อานนฺทสฺส  
ปาเทสฺส สิริสา นิปตฺติตฺวา आयสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตทโวจ อจฺจโย  
มํ ภนฺเต อจฺจคมา ยถาพาลํ ยถามูพฺหํ ยถาอกุสลํ ยถํ เอวมกาสิ  
ตสฺสา เม ภนฺเต อโยโย อานนฺโท อจฺจยํ อจฺจยโต ปฏฺิกุคฺคหาตุ

อายุสี่ สักรายาติ ฯ ตกขม ตั ๑ ภคินี อจฺจโย อจฺจคมา ยถาพาลั  
ยถามูพฺหิ ยถาอกุสลั ยา ตฺวึ เอวมกาสี ยโต จ โข ตฺวึ  
ภคินี อจฺจยั อจฺจยโต ทิสฺวา ยถาธมฺมึ ปฏิกโรสิ ตนฺเต มยั  
ปฏิกุคฺคหาม วุฑฺฒิเหสา ภคินี อริยสฺส วินเย ยา ๒ อจฺจยั  
อจฺจยโต ทิสฺวา ยถาธมฺมึ ปฏิกโรติ อายุสี่ สักรึ อาปชฺชตีติ ฯ

[๑๖๐] สุกโต วา ภิกฺขเว โลกเก ติฏฺฐมาโน สุกตวินโย วา  
ตทสฺส พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกมฺปาย อตุถาย หิตาย สุขาย  
เทวมนุสฺसानั กตโม จ ภิกฺขเว สุกโต อธิ ภิกฺขเว ตถาคโต  
โลกเก อุปชฺชติ อรหิ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุกโต  
โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สตุถา เทวมนุสฺसानั พุทฺโธ ภควา  
อัย ภิกฺขเว สุกโต ฯ กตโม จ ภิกฺขเว สุกตวินโย โส ฌมฺมึ  
เทเสติ อาทิกฺลยาณั มชฺฌกฺลยาณั ปรีโยसानกฺลยาณั สาคถั สพฺยณฺชนั  
เกวลปรีปฺุณฺณั ปรีสุทฺธั พุรหฺมจริยั ปกาเสติ อัย ภิกฺขเว สุกตวินโย ฯ  
เอว ๓ สุกโต วา ภิกฺขเว โลกเก ติฏฺฐมาโน สุกตวินโย วา ตทสฺส  
พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกมฺปาย อตุถาย หิตาย สุขาย  
เทวมนุสฺसानั ๔ ฯ

จตุตาโรเม ภิกฺขเว ฌมฺมา สทฺธมฺมสฺส สมฺโมสาย อนุตฺตรานาย  
สัวตฺตฺตฺติ กตเม จตุตาโร อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ทุกฺคหิตั สุตฺตฺตฺตํ  
ปรียาปฺุณฺณติ ทฺนฺนิกฺขิตฺเตหิ ปทพฺยณฺชนเหิ ทฺนฺนิกฺขิตฺตสฺส ภิกฺขเว  
#๑ ยฺ. ตฺวึ ฯ ๒ โป. ม. ยฺ. โย ฯ ๓ ยฺ. เอวสทฺโท นตฺติ ฯ ๔ โป. ม.  
# เทวมนุสฺसानนฺติ ฯ

ปทพยุชนสฺส อตุโถปี ทุนฺนโย โหติ อัย ภิกฺขเว ปจฺโม ฌมฺโม  
สทฺธมฺมสฺส สมฺโมสาย อนฺตรธานาย สํวตฺตติ ฯ ปุณ จปริ ภิกฺขเว  
ภิกฺขุ ทุพฺพจา โหนฺติ โทวจสฺสกรณฺเหหิ ฌมฺเมหิ สมฺนฺนาคตา อภฺขมา  
อปฺปทกฺขิณฺคฺคาหิโน อนฺุสาศนึ อัย ภิกฺขเว ทฺติโย ฌมฺโม สทฺธมฺมสฺส  
สมฺโมสาย อนฺตรธานาย สํวตฺตติ ฯ ปุณ จปริ ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขุ  
พฺหุสฺสุตา อาคตาคมา ฌมฺมชฺรา วินยชฺรา มาติกาชฺรา เต น สกฺกจฺจ  
สฺวตฺตนฺตํ ปริ วาเจนฺติ เตสํ อจฺเจยน ฉินฺนํมฺลโก สฺวตฺตนฺโต โหติ  
อปฺปปฏิสฺสรโณ อัย ภิกฺขเว ตฺติโย ฌมฺโม สทฺธมฺมสฺส สมฺโมสาย  
อนฺตรธานาย สํวตฺตติ ฯ ปุณ จปริ ภิกฺขเว เถรา ภิกฺขุ พาทฺลลิกา  
โหนฺติ สาทลิกา โอกกมเน ปุพฺพงฺคมา ปวิเวเก นิกฺขิตฺตชฺรนา น วิริย  
อารภฺนติ อปฺปตฺตสฺส ปตฺติยา อนฺธิคตฺสส อธิคมาย อสจฺฉิกตฺสส  
สจฺฉิกิริยาย เตสํ ปจฺฉิมา ชนตา ทิกฺขจฺานุกฺตี อापชฺชติ สปิ  
โหติ พาทฺลลิกา สาทลิกา โอกกมเน ปุพฺพงฺคมา ปวิเวเก นิกฺขิตฺตชฺรนา  
น วิริย อารภฺนติ อปฺปตฺตสฺส ปตฺติยา อนฺธิคตฺสส อธิคมาย อสจฺฉิกตฺสส  
สจฺฉิกิริยาย อัย ภิกฺขเว จตุตฺโถ ฌมฺโม สทฺธมฺมสฺส สมฺโมสาย  
อนฺตรธานาย สํวตฺตติ ฯ อิเม โข ภิกฺขเว จตุตาโร ฌมฺมา  
สทฺธมฺมสฺส สมฺโมสาย อนฺตรธานาย สํวตฺตนฺติ ๑ ฯ จตุตาโรเม ภิกฺขเว  
ฌมฺมา สทฺธมฺมสฺส จิตฺติยา อสมฺโมสาย อนฺตรธานาย สํวตฺตนฺติ กตเม  
จตุตาโร อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สุกฺคหิตํ สฺวตฺตนฺตํ ปรียาปฺณนฺติ สฺนิกฺขิตฺเตหิ  
ปทพยุชนฺเหหิ สฺนิกฺขิตฺตสฺส ภิกฺขเว ปทพยุชนสฺส อตุโถปี  
#๑ ไป. ม. ย. สํวตฺตนฺตํติ ฯ

สุนโย โหติ อัย ภิกฺขเว ปจโม ฌโม สทุมฺมสุตฺต จิตฺยา อสมฺโมสาย๔  
อนนฺตรธานาย สํวตฺตติ ฯ ปุณฺ จปริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สุวจา  
โหนติ โสวจสุตฺตกรณฺเหหิ ฌมฺเมหิ สมนฺนาคตา ขมา ปทกฺขิณฺคคาหิโน  
อนุสาสนึ อัย ภิกฺขเว ทุตฺติโย ฌโม สทุมฺมสุตฺต จิตฺยา อสมฺโมสาย  
อนนฺตรธานาย สํวตฺตติ ฯ ปุณฺ จปริ ภิกฺขเว เย เต ภิกฺขุ พหุสุตฺตา  
อาคตาคมา ฌมฺมชฺรา วินยชฺรา มาติกาชฺรา เต สกฺกจฺจํ สุตฺตนฺตํ  
ปริ วาเจนฺติ เตสํ อจฺเจเยน อจฺฉินฺนฺมฺลโก สุตฺตนฺโต โหติ  
สปฺปฏฺฐิสฺสรโณ อัย ภิกฺขเว ตติโย ฌโม สทุมฺมสุตฺตจิตฺยา อสมฺโมสาย  
อนนฺตรธานาย สํวตฺตติ ฯ ปุณฺ จปริ ภิกฺขเว เถรา ภิกฺขุ น พหุลฺลิกา  
โหนติ น สาลฺลิกา โอกฺกมเน นิกฺขิตฺตชฺรฺรา ปวิเวเก ปุพฺพงฺคมา วิริยํ  
อารภฺนติ อปฺปตฺตสฺส ปตฺติยา อนธิคตสฺส อธิคมา ย อสจฺฉนฺนิกตสฺส  
สจฺฉนฺนิกิริยาย เตสํ ปจฺฉิมา ชนตา ทิฏฺฐานฺนุคฺติ อापชฺชติ สปิ โหติ  
น พหุลฺลิกา น สาลฺลิกา โอกฺกมเน นิกฺขิตฺตชฺรฺรา ปวิเวเก ปุพฺพงฺคมา  
วิริยํ อารภฺติ อปฺปตฺตสฺส ปตฺติยา อนธิคตสฺส อธิคมา ย อสจฺฉนฺนิกตสฺส  
สจฺฉนฺนิกิริยาย อัย ภิกฺขเว จตฺตโต ฌโม สทุมฺมสุตฺต จิตฺยา  
อสมฺโมสาย อนนฺตรธานาย สํวตฺตติ ฯ อิมํ โข ภิกฺขเว จตฺตาโร  
ฌมฺมา สทุมฺมสุตฺต จิตฺยา อสมฺโมสาย อนนฺตรธานาย สํวตฺตนฺตํติ ฯ

อินฺทริยวคฺโค ปจโม

[๑](

---

#๑ ม. อินฺทริยานิ สทุธา ปญฺญา สติสงฺฆานปญฺจํ

# กปฺโป ไรโค ปรีหานิ ภิกฺขุณี สุกเตน จาติ ฯ

ปฏิบัติทวารคฺโค ทฺติโย

[๑๖๑] จตฺสฺโส อีมา ภิกฺขเว ปฏิปทา กตฺมา จตฺสฺโส  
ทฺกฺขา ปฏิปทา ทนฺธาภินฺญา ทฺกฺขา ปฏิปทา จิปฺปาภินฺญา สฺขา  
ปฏิบัติปทา ทนฺธาภินฺญา สฺขา ปฏิปทา จิปฺปาภินฺญา อีมา โข  
ภิกฺขเว จตฺสฺโส ปฏิปทาติ ฯ

[๑๖๒] จตฺสฺโส อีมา ภิกฺขเว ปฏิปทา กตฺมา จตฺสฺโส ทฺกฺขา  
ปฏิบัติปทา ทนฺธาภินฺญา ทฺกฺขา ปฏิปทา จิปฺปาภินฺญา สฺขา ปฏิปทา  
ทนฺธาภินฺญา สฺขา ปฏิปทา จิปฺปาภินฺญา ฯ กตฺมา จ ภิกฺขเว  
ทฺกฺขา ปฏิปทา ทนฺธาภินฺญา อีธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ปกฺคิยาปี  
ติพฺพรากชาติโก โหติ อภิกฺขณฺํ รากฺขํ ทฺกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสฺสเวเทติ  
ปกฺคิยาปี ติพฺพโทสชาติโก โหติ อภิกฺขณฺํ โทสฺขํ ทฺกฺขํ โทมนสฺสํ  
ปฏิสฺสเวเทติ ปกฺคิยาปี ติพฺพโมหชาติโก โหติ อภิกฺขณฺํ โมหขํ  
ทฺกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสฺสเวเทติ ตสฺสิมานิ ปณฺจินฺทฺริยานิ มฺหฺนุ นิ ปาตุภวานฺติ  
สทฺธินฺทฺริยํ วิริยฺนฺทฺริยํ สตินฺทฺริยํ สฺมาธินฺทฺริยํ ปณฺณินฺทฺริยํ  
โส อีเมสํ ปณฺจณฺํ อินฺทฺริยานํ มฺหฺนุ ตฺตา ทนฺธํ อนนฺตฺริยํ ๑ ปาปฺณาติ  
อาสวานํ ขยาย อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว ทฺกฺขา ปฏิปทา ทนฺธาภินฺญา ฯ  
กตฺมา จ ภิกฺขเว ทฺกฺขา ปฏิปทา จิปฺปาภินฺญา อีธ ภิกฺขเว  
เอกจฺโจ ปุคฺคโล ปกฺคิยาปี ติพฺพรากชาติโก โหติ อภิกฺขณฺํ รากฺขํ  
ทฺกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสฺสเวเทติ ปกฺคิยาปี ติพฺพโทสชาติโก โหติ  
อภิกฺขณฺํ โทสฺขํ ทฺกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสฺสเวเทติ ปกฺคิยาปี ติพฺพโมหชาติโก  
#๑ ม. ย. อานนฺตฺริยํ ฯ อีโต ปรี อีทิสเมว ฯ



โหติ อภิกขณฺโณ โมหํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสฺสเวเทติ ตสฺสึมานิ  
ปลฺลจินฺทฺริยานิ อธิมตฺตานิ ปาตุภวณฺติ สทฺธินฺทฺริยํ วิริยฺนฺทฺริยํ สตินฺทฺริยํ  
สมาธินฺทฺริยํ ปลฺลณฺนฺทฺริยํ โส อิมํสํ ปลฺลจฺจนฺนํ อินฺทฺริยานํ อธิมตฺตตฺตา  
จิปฺปํ อนนฺตฺริยํ ปาปฺณาติ อาสวานํ ขยาย อัย วุจฺจติ  
ภิกฺขเว ทุกฺขา ปฏฺธิปทา จิปฺปาภิญฺญา ๑ กตฺมา จ ภิกฺขเว สุขา  
ปฏฺธิปทา ทนฺธาภิญฺญา อธิ ภิกฺขเว เอกฺจฺโจ ปุคฺคโล ปกฺติยาปี น  
ติพฺพรากชาติโก โหติ น อภิกฺขณฺโณ รากฺขํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ  
ปฏิสฺสเวเทติ ปกฺติยาปี น ติพฺพโทสชาติโก โหติ น อภิกฺขณฺโณ โทสฺซํ  
ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสฺสเวเทติ ปกฺติยาปี น ติพฺพโมหชาติโก โหติ  
น อภิกฺขณฺโณ โมหํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสฺสเวเทติ ตสฺสึมานิ  
ปลฺลจินฺทฺริยานิ มฺหฺนฺนิ ปาตุภวณฺติ สทฺธินฺทฺริยํ วิริยฺนฺทฺริยํ สตินฺทฺริยํ  
สมาธินฺทฺริยํ ปลฺลณฺนฺทฺริยํ โส อิมํสํ ปลฺลจฺจนฺนํ อินฺทฺริยานํ มฺหฺนฺตฺตา  
ทนฺธํ อนนฺตฺริยํ ปาปฺณาติ อาสวานํ ขยาย อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว  
สุขา ปฏฺธิปทา ทนฺธาภิญฺญา ๑ กตฺมา จ ภิกฺขเว สุขา ปฏฺธิปทา  
จิปฺปาภิญฺญา อธิ ภิกฺขเว เอกฺจฺโจ ปุคฺคโล ปกฺติยาปี น  
ติพฺพรากชาติโก โหติ น อภิกฺขณฺโณ รากฺขํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสฺสเวเทติ  
ปกฺติยาปี น ติพฺพโทสชาติโก โหติ น อภิกฺขณฺโณ โทสฺซํ ทุกฺขํ  
โทมนสฺสํ ปฏิสฺสเวเทติ ปกฺติยาปี น ติพฺพโมหชาติโก โหติ น  
อภิกฺขณฺโณ โมหํ ทุกฺขํ โทมนสฺสํ ปฏิสฺสเวเทติ ตสฺสึมานิ ปลฺลจินฺทฺริยานิ  
อธิมตฺตานิ ปาตุภวณฺติ สทฺธินฺทฺริยํ วิริยฺนฺทฺริยํ สตินฺทฺริยํ สมาธินฺทฺริยํ

ปลณินทริย โส อิมสั ปลณจนัน อินทริยานัน อธิมตตตดา จิปป  
อนนตริย ปาปณาติ อาสวานัน ขยาย อัย วุจติ ภิกขเว สุขา  
ปฏิบัติทา จิปปาภิญญา ฯ อีมา โข ภิกขเว จตสุโส ปฏิปทาติ ฯ

[๑๖๓] จตสุโส อีมา ภิกขเว ปฏิปทา กตมา จตสุโส  
ทุกขา ปฏิปทา ทนุทธาภิญญา ทุกขา ปฏิปทา จิปปาภิญญา สุขา  
ปฏิบัติทา ทนุทธาภิญญา สุขา ปฏิปทา จิปปาภิญญา ฯ กตมา จฝ  
ภิกขเว ทุกขา ปฏิปทา ทนุทธาภิญญา อธิ ภิกขเว ภิกขุ อสุภานุปัสสี  
กายะ วิหริติ อหาระ ปฏิกุกุสสณณิ สัพพะโลกะ อนภริตสณณิ ๑  
สัพพะสงฆาเรสุ อนิจจานุปัสสี มรณสณณะ โข ปนัสส อหตตัม สุปญฺจิตา  
โหติ โส อีมานิ ปลณจ เสกขพลาณี อุปนัสสาเย วิหริติ สทฐापลั  
หิริพลั โอตตป্পพลั วิริยพลั ปลณวาพลั ตสฺสิมานิ ปลณจินทริยานิ มุทฺธา  
ปาตูกานฺติ สทฐินทริย วิริยินทริย สตินทริย สมารินทริย ปลณินทริย  
โส อิมสั ปลณจนัน อินทริยานัน มุทฺตดา ทนุทธ อนนตริย ปาปณาติ  
อาสวานัน ขยาย อัย วุจติ ภิกขเว ทุกขา ปฏิปทา ทนุทธาภิญญา ฯ  
กตมา จ ภิกขเว ทุกขา ปฏิปทา จิปปาภิญญา อธิ ภิกขเว ภิกขุ  
อสุภานุปัสสี กายะ วิหริติ อหาระ ปฏิกุกุสสณณิ สัพพะโลกะ  
อนภริตสณณิ สัพพะสงฆาเรสุ อนิจจานุปัสสี มรณสณณะ โข ปนัสส  
อหตตัม สุปญฺจิตา โหติ โส อีมานิ ปลณจ เสกขพลาณี อุปนัสสาเย  
วิหริติ สทฐापลั หิริพลั โอตตป্পพลั วิริยพลั ปลณวาพลั  
ตสฺสิมานิ ปลณจินทริยานิ อธิมตตานิ ปาตูกานฺติ สทฐินทริย วิริยินทริย  
#๑ ม. อนภริตสณณิ ฯ

สตินุทริยํ สมาธิनुทริยํ ปญฺณินุทริยํ โส อิมสํ ปญฺจนํ อินุทริยานํ  
 อธิมตฺตตฺตา จิปรํ อนนฺตริยํ ปาปุณาติ อาสวานํ ขยาย อัย  
 วุจฺจติ ภิกฺขเว ทฺกฺขา ปฏฺปิทา จิปรํปาทิณฺณา ฯ กตฺมา จ ภิกฺขเว  
 สุขา ปฏฺปิทา ทนฺธาภินฺณา อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กามเหหิ  
 วิวิจฺจ อกฺุสเลหิ ฆมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจาร์ วิเวกขํ ปิตฺตํ ปจฺมํ  
 ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหริติ วิตกฺกวิจารานํ วุปฺสมา อชฺฉตฺตํ สมฺปสาทนํ  
 เจตโส เอโกทิกาวํ อวิตกฺกํ อวิจาร์ สมาธิขํ ปิตฺตํ ทฺติยํ ฌานํ  
 อุปสมฺปชฺช วิหริติ ปิตฺติยา จ วิราคา อุปฺกฺโขโก จ วิหริติ สโต  
 จ สมฺปชาโน สุขญจ กายเนน ปฏฺฐิสฺสเวเทติ ยนฺตํ อริยา อาจิกฺขนฺติ  
 อุปฺกฺโขโก สติมา สุขวิหริติ ตฺติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหริติ  
 สุขสฺส จ ปหานา ทฺกฺขสฺส จ ปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺสโทมนสฺसानํ  
 อตฺถจฺจมา อทฺกฺขมสฺสํ อุปฺกฺขาสติปาริสฺสทฺธิ จตฺตํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช  
 วิหริติ โส อิมานิ ปญจ เสกฺขพฺลานิ อุปนินฺสฺสาย วิหริติ สทฺธาพลํ  
 หิริพลํ โอตฺตปฺพลํ วิริยพลํ ปญฺญาพลํ ตสฺสิมานิ ปญฺจอินุทริยานิ  
 มฺกฺกนฺนิ ปาตุกฺกนฺติ สทฺธิनुทริยํ วิริยอินุทริยํ สตินุทริยํ สมาธิनुทริยํ  
 ปญฺณินุทริยํ โส อิมสํ ปญฺจนํ อินุทริยานํ มฺกฺกตฺตา ทนฺธํ อนนฺตริยํ  
 ปาปุณาติ อาสวานํ ขยาย อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว สุขา ปฏฺปิทา  
 ทนฺธาภินฺณา ฯ กตฺมา จ ภิกฺขเว สุขา ปฏฺปิทา จิปรํปาทิณฺณา อธิ  
 ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กามเหหิ ฯเปฯ ปจฺมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช  
 วิหริติ วิตกฺกวิจารานํ วุปฺสมา ฯเปฯ ทฺติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช  
 วิหริติ ปิตฺติยา จ วิราคา ฯเปฯ ตฺติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหริติF

สุขุส จ ปหานา ทุกุขสุส จ ปหานา ฯเปฯ จตุตุถิ ฉานัน  
อุปสมุปชช วิหริติ โส อิมานิ ปญจ เสกขพทานิ อุปนิสฺสาย  
วิหริติ สทฺธาพลํ หิริพลํ โอตฺตปฺพลํ วิริยพลํ ปญญาพลํ  
ตสฺสิมานิ ปญฺจินฺทฺริยานิ อธิมตฺตานิ ปาตุภวณฺติ สทฺธินฺทฺริยํ  
วิริยิณฺทฺริยํ สติณฺทฺริยํ สมาริณฺทฺริยํ ปญฺณินฺทฺริยํ โส อิมลํ ปญฺจนนํ  
อินฺทฺริยานํ อธิมตฺตตฺตา จิปรูปํ อนนฺตรียํ ปาปฺณาติ อาสวานํ ขยาย  
อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว สุขา ปฏิปทา จิปรูปาภิลฺลา ฯ อีมา โข ภิกฺขเว  
จตฺสฺโส ปฏิปทาติ ฯ

[๑๖๔] จตฺสฺโส อีมา ภิกฺขเว ปฏิปทา กตฺมา จตฺสฺโส  
อกฺขมา ปฏิปทา ขมา ปฏิปทา ทมา ปฏิปทา สมา ปฏิปทา ฯ  
กตฺมา จ ภิกฺขเว อกฺขมา ปฏิปทา อธิ ภิกฺขเว เอกฺจฺโจ ปุคฺคโล  
อกฺโกสนฺตํ ปจฺจกฺโกสฺติ โรสนฺตํ ปฏิโรสฺติ ภณฺทนต์ํ ปฏิภณฺทติ  
อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว อกฺขมา ปฏิปทา ฯ กตฺมา จ ภิกฺขเว  
ขมา ปฏิปทา อธิ ภิกฺขเว เอกฺจฺโจ ปุคฺคโล อกฺโกสนฺตํ น  
ปจฺจกฺโกสฺติ โรสนฺตํ น ปฏิโรสฺติ ภณฺทนต์ํ น ปฏิภณฺทติ  
อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว ขมา ปฏิปทา ฯ กตฺมา จ ภิกฺขเว ทมา ปฏิปทา  
อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จกฺขุณา รูปี ทิสฺวา น นิमितฺตคฺคาคี โหติ  
นानุพฺพลฺลชฺชนคฺคาคี ยตฺวาธิกรณเมณํ จกฺขุณฺทฺริยํ อลฺลวฺตํ วิหรณฺตํ  
อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ฐมา อนฺวาสุสเวยฺยํ ตสฺส

สัวราย ปฏิปชฺชติ รกฺขติ จกฺขุณฺทริยํ จกฺขุณฺทริเย สัวริ อปาชฺชติ  
โสตฺเตน สทฺทํ สุตฺวา ... ฆาเนน คนฺธํ ฆายิตฺวา ... ชิวฺหาย รสํ  
สายิตฺวา ... กาเยน โฝฏฺจพฺพํ ผุสฺสิตฺวา ... มนฺสา ฌมฺมํ วิญฺญาเยน  
นิมิตฺตคฺคฺคาหิ โหติ นานุพฺยณฺชนคฺคฺคาหิ ยตฺวาธิกรณเมณํ มนินฺทริยํ  
อัสสูตํ วิหรนฺตํ อภิขฺฌาโทมนสฺสา ปาปกกา อกฺุสฺตา ฌมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยํ  
ตสฺส สัวราย ปฏิปชฺชติ รกฺขติ มนินฺทริยํ มนินฺทริเย  
สัวริ อปาชฺชติ อัยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ทมา ปฏิปทา ฯ กตมา จ  
ภิกฺขเว สมา ปฏิปทา อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อฺุปฺปนฺนํ กามวิตกฺกํ  
นาธิวาเสติ ปชฺหติ วิโนเทติ สเมติ พฺยณฺตีกโรติ อนภาวํ คเมติ  
อฺุปฺปนฺนํ พยาปาทวิตกฺกํ ... อฺุปฺปนฺนํ วิหีสาวิตกฺกํ ... อฺุปฺปนฺนํ อฺุปฺปนฺเน  
ปาปกเก อกฺุสฺเล ฌมฺเม นาธิวาเสติ ปชฺหติ วิโนเทติ สเมติ พฺยณฺตีกโรติ  
อนภาวํ คเมติ อัยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว สมา ปฏิปทา ฯ อีมา  
โฆ ภิกฺขเว จตฺสฺโส ปฏิปทาติ ฯ

[๑๖๕] จตฺสฺโส อีมา ภิกฺขเว ปฏิปทา กตมา จตฺสฺโส  
อกฺุขมา ปฏิปทา ขมา ปฏิปทา ทมา ปฏิปทา สมา ปฏิปทา ฯ  
กตมา จ ภิกฺขเว อกฺุขมา ปฏิปทา อธิ ภิกฺขเว เอกฺุจฺโจ ปุคฺคโล  
อกฺุขโม โหติ สีสฺส อฺุณฺหสฺส ชิมฺจฉาย ปิปาสาย ทำสมกสฺวาตาทป-  
สิริสฺสพสมฺพสฺसानํ ทฺุรฺรุตฺตานํ ทฺุรฺราคฺตานํ วจนฺปถานํ อฺุปฺปนฺนํ  
สาร์ริกานํ เวทนํ ทฺุภฺพานํ ติปฺพานํ ขรานํ กฺุญฺจกานํ อสาดานํ อมฺนาปานํ  
ปาณฺหรานํ อนธิวาสกาติโก โหติ อัยํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อกฺุขมา

ปฏิบัติทา ฯ กตมา จ ภิกขเว ขมา ปฏิบัติทา อธิ ภิกขเว เอกจโจ  
ปุกคโล ขโม โหติ สีตสส อุณหสส ชิมจฉาย ปิปาสาย ทำสมกสวา-  
ตาดปสิริสปสมผลสถานัน ทुरुตตานัน ทูราคตานัน วจนปลานัน อุปปนนานัน  
สารีริกานัน เวทนานัน ทุกขานัน ติพพานัน ขรานัน กญฺญานัน อสาดานัน  
อมนาปานัน ปาณหรานัน อธิวาสกชาติโก โหติ อัย วุจฺจติ ภิกขเว  
ขมา ปฏิบัติทา ฯ กตมา จ ภิกขเว ทมา ปฏิบัติทา อธิ ภิกขเว  
ภิกขุ จกฺขุณา รูปี ทิสฺวา น นิมิตฺตคฺคฺคาหิ โหติ นานุพฺยณฺชนคฺคฺคาหิ  
ยตฺวาธิกรณเมณัน จกฺขุณฺทริยํ อสํวุตฺตํ วิหรนฺตํ อภิชฺฌาโทมนสฺสา  
ปาปกา อกฺุสลา ฌมฺมา อนฺวาสุสเวยฺยํ ตสฺส สํวราย ปฏิปชฺชติ  
รกฺขติ จกฺขุณฺทริยํ จกฺขุณฺทริเย สํวริ อापชฺชติ โสเตน สทฺทํ  
สุตฺวา ... ฆาเนน คนฺธํ ฆายิตฺวา ... ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา ... กาเยน  
โผฏฺจพฺพํ ผุสฺสิตฺวา ... มนฺสา ฌมฺมํ วิลฺลฺวย น นิมิตฺตคฺคฺคาหิ โหติ  
นานุพฺยณฺชนคฺคฺคาหิ ยตฺวาธิกรณเมณัน มนินฺทริยํ อสํวุตฺตํ วิหรนฺตํ  
อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกฺุสลา ฌมฺมา อนฺวาสุสเวยฺยํ ตสฺส  
สํวราย ปฏิปชฺชติ รกฺขติ มนินฺทริยํ มนินฺทริเย สํวริ อापชฺชติ  
อัย วุจฺจติ ภิกขเว ทมา ปฏิบัติทา ฯ กตมา จ ภิกขเว สฺมา ปฏิบัติทา  
อธิ ภิกขเว ภิกขุ อุปฺปนฺนํ กามวิตกฺกํ นาธิวาเสติ ปชฺหติ วินฺนเทติ  
สเมติ พฺยณฺตีกโรติ อนภาวํ คเมติ อุปฺปนฺนํ พฺยาปาทวิตกฺกํ ...  
อุปฺปนฺนํ วิหีสาวิตกฺกํ อุปฺปนฺนุอุปฺปนฺเน ปาปเก อกฺุสเล ฌมฺเม  
นาธิวาเสติ ปชฺหติ วินฺนเทติ สเมติ พฺยณฺตีกโรติ อนภาวํ คเมติ

อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว สฺมา ปฏิปทา ฯ อีมา โข ภิกฺขเว จตฺสฺโส  
ปฏิปทาติ ฯ

[๑๖๖] จตฺสฺโส อีมา ภิกฺขเว ปฏิปทา กตฺมา ตฺสฺโส  
ทฺกฺขา ปฏิปทา ทนฺธาภิญฺญา ทฺกฺขา ปฏิปทา จิปรฺปาภิญฺญา สฺขา  
ปฏิปทา ทนฺธาภิญฺญา สฺขา ปฏิปทา จิปรฺปาภิญฺญา ฯ ตตฺร ภิกฺขเว  
ยายํ ปฏิปทา ทฺกฺขา ทนฺธาภิญฺญา อัย ภิกฺขเว ปฏิปทา อุกฺเขเนว  
หีนา อุกฺขายติ ยมฺปายํ ปฏิปทา ทฺกฺขา อิมินาปายํ หีนา  
อุกฺขายติ ยมฺปายํ ปฏิปทา ทนฺธา อิมินาปายํ หีนา อุกฺขายติ  
อัย ภิกฺขเว ปฏิปทา อุกฺเขเนว หีนา อุกฺขายติ ฯ ตตฺร ภิกฺขเว  
ยายํ ปฏิปทา ทฺกฺขา จิปรฺปาภิญฺญา อัย ภิกฺขเว ปฏิปทา ทฺกฺขตฺตา  
หีนา อุกฺขายติ ฯ ตตฺร ภิกฺขเว ยายํ ปฏิปทา สฺขา ทนฺธาภิญฺญา  
อัย ภิกฺขเว ปฏิปทา ทนฺธตฺตา หีนา อุกฺขายติ ฯ ตตฺร ภิกฺขเว ยายํ  
ปฏิปทา สฺขา จิปรฺปาภิญฺญา อัย ภิกฺขเว ปฏิปทา อุกฺเขเนว  
ปณฺธิตา อุกฺขายติ ยมฺปายํ ปฏิปทา สฺขา อิมินาปายํ ปณฺธิตา  
อุกฺขายติ ยมฺปายํ ปฏิปทา จิปรฺปา อิมินาปายํ ปณฺธิตา อุกฺขายติ  
อัย ภิกฺขเว ปฏิปทา อุกฺเขเนว ปณฺธิตา อุกฺขายติ ฯ อีมา โข ภิกฺขเว  
จตฺสฺโส ปฏิปทาติ ฯ

[๑๖๗] อถ โข อายสฺมา สาริปฺตุโต เยนายสฺมา มหาโมคฺคฺลฺลาโน  
เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา มหาโมคฺคฺลฺลาเนน  
สทฺฐี สมฺโมทิตฺวา สมฺโมทนฺนํ กถํ สาราณฺนํ วิตฺติสารถฺวา เอกมฺนตฺ

นีสิตี เอกมนต์ นิสินโน โข อายสุมา สาริปุตโต อายสมนตัม  
มหาโมคคัลลานัม เอตทโวจ จตสุโส อิมา อวูโส โมคคัลลาน  
ปฏิบัติทา กตมา จตสุโส ทุกขา ปฏิปทา ทนฺธาภิญญา ทุกขา  
ปฏิบัติทา ขิปฺปาภิญญา สุขา ปฏิปทา ทนฺธาภิญญา สุขา ปฏิปทา  
ขิปฺปาภิญญา อิมา โข อวูโส จตสุโส ปฏิปทา อิมาสฺ อวูโส  
จตฺตสนฺนํ ปฏิปทานํ กตมํ เต ปฏิปทํ อากมฺม อนฺุปาทาย อาสเวหิ  
จิตฺตํ วิมุตฺตุนฺติ ฯ จตสุโส อิมา อวูโส สาริปุตฺต ปฏิปทา กตมา  
จตสุโส ทุกขา ปฏิปทา ทนฺธาภิญญา ทุกขา ปฏิปทา  
ขิปฺปาภิญญา สุขา ปฏิปทา ทนฺธาภิญญา สุขา ปฏิปทา  
ขิปฺปาภิญญา อิมา โข อวูโส จตสุโส ปฏิปทา อิมาสฺ อวูโส  
จตฺตสนฺนํ ปฏิปทานํ ยายํ ปฏิปทา ทุกขา ขิปฺปาภิญญา อิมํ เม  
ปฏิบัติทา อากมฺม อนฺุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ วิมุตฺตุนฺติ ฯ

[๑๖๘] อถ โข อายสุมา มหาโมคคัลลาโน เยนายสุมา  
สาริปุตโต เตนฺุปสงฺกมิ อฺุปสงฺกมิตฺวา อายสมฺตา สาริปุตฺเตน สทฺธิ  
สมฺโมทิตฺถิ สมฺโมทนฺธิยํ กถํ สาราณฺิยํ วิตฺติสเวตฺตวา เอกมนตัม นีสิตี  
เอกมนตัม นิสินโน โข อายสุมา มหาโมคคัลลาโน อายสมนตัม สาริปุตตัม  
เอตทโวจ จตสุโส อิมา อวูโส สาริปุตฺต ปฏิปทา กตมา  
จตสุโส ทุกขา ปฏิปทา ทนฺธาภิญญา ทุกขา ปฏิปทา  
ขิปฺปาภิญญา สุขา ปฏิปทา ทนฺธาภิญญา สุขา ปฏิปทา ขิปฺปาภิญญา  
อิมา โข อวูโส จตสุโส ปฏิปทา อิมาสฺ อวูโส จตฺตสนฺนํ





ปญฺญาพลํ ตสฺสึมานิ ปญฺจินฺทฺริยานิ อธิมตฺตานิ ปาตุภวณฺติ  
สทฺธินฺทฺริยํ วิริยฺนฺทฺริยํ สตินฺทฺริยํ สมาริณฺทฺริยํ ปญฺณินฺทฺริยํ โส  
อิมํสํ ปญฺจนํ อฺนฺทฺริยานํ อธิมตฺตตฺตา ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม  
สสงฺขารปริณิพฺพายี โหติ เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล ทิฏฺฐเจว ฐมฺเม  
สสงฺขารปริณิพฺพายี โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล กายสฺส เกทา  
สสงฺขารปริณิพฺพายี โหติ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อสุภานุปสฺสี กาย  
วิหฺรติ อหฺาเร ปฏิกฺกฺกสฺสณฺณิ สพฺพโลเก อนภฺิรตสฺสณฺณิ สพฺพสงฺขารสฺสุ  
อนิจฺจานุปสฺสี มรณสฺสณฺณา โข ปนสฺส อชฺฌตฺตํ สุปฺภูจิตฺตา  
โหติ โส อิมานิ ปญฺจ เสกฺขพฺลานิ อุปนิสฺสาย วิหฺรติ สทฺธาพลํ  
หิริพลํ โอตฺตปฺปพลํ วิริยพลํ ปญฺญาพลํ ตสฺสึมานิ ปญฺจินฺทฺริยานิ  
มฺหฺุณิ ปาตุภวณฺติ สทฺธินฺทฺริยํ วิริยฺนฺทฺริยํ สตินฺทฺริยํ สมาริณฺทฺริยํ  
ปญฺณินฺทฺริยํ โส อิมํสํ ปญฺจนํ อฺนฺทฺริยานํ มฺหฺุตฺตตา กายสฺส  
เกทา สสงฺขารปริณิพฺพายี โหติ เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล กายสฺส  
เกทา สสงฺขารปริณิพฺพายี โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล ทิฏฺฐเจว  
ฐมฺเม อสงฺขารปริณิพฺพายี โหติ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กามฺเห  
ฯเปฯ ปจฺมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ วิตฺกฺกวิจฺจารานํ วฺุปสมฺมา  
ฯเปฯ ทฺติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ปิตียา จ วิราคา ฯเปฯ  
ตฺติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ สุขสฺส จ ปหฺานา ทฺกฺขสฺส จ  
ปหฺานา ฯเปฯ จตฺตํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ โส อิมานิ  
ปญฺจ เสกฺขพฺลานิ อุปนิสฺสาย วิหฺรติ สทฺธาพลํ หิริพลํ

โอดตปฺพฬํ วิริยฬํ ปญญาฬํ ตสฺสิมานิ ปญฺจินฺทฺริยานิ อธิมตฺตานิ  
 ปาตุกฺวานฺติ สทฺธินฺทฺริยํ วิริยิณฺทฺริยํ สติณฺทฺริยํ สมาริณฺทฺริยํ ปญฺณิณฺทฺริยํ  
 โส อิมลํ ปญฺจนฺนํ อินฺทฺริยานํ อธิมตฺตตฺตา ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม  
 อสงฺขารปรินิพฺพายี โหติ เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม  
 อสงฺขารปรินิพฺพายี โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล กายสฺส เกทา  
 อสงฺขารปรินิพฺพายี โหติ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กามะหิ ฯเปฯ  
 ปจฺมํ ฌานํ อุปสมฺบฺชช วิหฺรติ วิตกฺกวิจฺจารานํ วุปฺสมา ฯเปฯ  
 ทฺตฺติยํ ฌานํ อุปสมฺบฺชช วิหฺรติ ปิตียา จ วิราคา ฯเปฯ ตฺตฺติยํ  
 ฌานํ อุปสมฺบฺชช วิหฺรติ สุขสฺส จ ปหํนา ทฺกฺขสฺส จ ปหํนา  
 ฯเปฯ จตฺตถํ ฌานํ อุปสมฺบฺชช วิหฺรติ โส อิมานิ ปญฺจ  
 เสกฺขพฺลานิ อุปนิสฺสาย วิหฺรติ สทฺธาฬํ หิริฬํ โอดตปฺพฬํ  
 วิริยฬํ ปญฺญาฬํ ตสฺสิมานิ ปญฺจินฺทฺริยานิ มฺหฺนฺนิ ปาตุกฺวานฺติ  
 สทฺธินฺทฺริยํ วิริยิณฺทฺริยํ สติณฺทฺริยํ สมาริณฺทฺริยํ ปญฺณิณฺทฺริยํ โส  
 อิมลํ ปญฺจนฺนํ อินฺทฺริยานํ มฺหฺตฺตฺตา กายสฺส เกทา อสงฺขารปรินิพฺพายี  
 โหติ เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล กายสฺส เกทา อสงฺขารปรินิพฺพายี  
 โหติ ฯ อิมํ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา  
 โลกสฺมินฺนฺติ ฯ

[๑๗๐] เอกํ สมฺมํ อายสฺมา อานนฺโท โกสมฺพิยํ วิหฺรติ  
 โฆสิตารามํ ฯ ตฺตร โข อายสฺมา อานนฺโท ภิกฺขุ อามนฺเตสิ อาวุโส  
 ภิกฺขโวติ ฯ อาวุโสติ โข เต ภิกฺขุ อายสฺมโต อานนฺทสฺส ปจฺจสฺโสสุ ฯ

อายุสมา อานนุโท เอตทโวจ โย หิ โกจิ อาวุโส ภิกขุ วา  
ภิกขุณี วา มม สนฺติเก อรหตฺตปฺปตฺตี พุยากรโรติ สพฺพโส จตฺตฺหิ  
มคฺเคหิ เอเตสํ วา อณฺณตเรน กตฺเมหิ จตฺตฺหิ อิทฺทวโส ภิกขุ  
สมณฺณพฺพคฺมํ วิปฺสฺสนํ ภาเวติ ตสฺส สมณฺณพฺพคฺมํ วิปฺสฺสนํ  
ภาวยโต มคฺโค สลฺยชายติ โส ตํ มคฺคํ อาเสวติ ภาเวติ พหุสฺสโรติ  
ตสฺส ตํ มคฺคํ อาเสวโต ภาวยโต พหุสฺสโรโต สลฺยโณชนานิ  
ปฺหิยฺนติ อนุสฺยา พุยนฺตีโหนฺติ ฯ ปุณ จปริ อาวุโส ภิกขุ วิปฺสฺสนาพฺพคฺมํ  
สมถํ ภาเวติ ตสฺส วิปฺสฺสนาพฺพคฺมํ สมถํ ภาวยโต  
มคฺโค สลฺยชายติ โส ตํ มคฺคํ อาเสวติ ภาเวติ พหุสฺสโรติ  
ตสฺส ตํ มคฺคํ อาเสวโต ภาวยโต พหุสฺสโรโต สลฺยโณชนานิ ปฺหิยฺนติ  
อนุสฺยา พุยนฺตีโหนฺติ ฯ ปุณ จปริ อาวุโส ภิกขุ สมถวิปฺสฺสนํ  
ยฺคนทฺธํ ภาเวติ ตสฺส สมถวิปฺสฺสนํ ยฺคนทฺธํ ภาวยโต มคฺโค  
สลฺยชายติ โส ตํ มคฺคํ อาเสวติ ภาเวติ พหุสฺสโรติ ตสฺส ตํ  
มคฺคํ อาเสวโต ภาวยโต พหุสฺสโรโต สลฺยโณชนานิ ปฺหิยฺนติ อนุสฺยา  
พุยนฺตีโหนฺติ ฯ ปุณ จปริ อาวุโส ภิกขุโน ชมฺมุทฺทจฺจวึคฺคหิตํ มานสํ  
โหติ โส อาวุโส สมโย ยฺนตํ จิตฺตํ อชฺฉตฺตํเยว สนฺติภฺจฺติ  
สนฺนีสึทฺติ เอโกทิ โหติ สมาริยติ ตสฺส มคฺโค สลฺยชายติ โส  
ตํ มคฺคํ อาเสวติ ภาเวติ พหุสฺสโรติ ตสฺส ตํ มคฺคํ อาเสวโต  
ภาวยโต พหุสฺสโรโต สลฺยโณชนานิ ปฺหิยฺนติ อนุสฺยา พุยนฺตีโหนฺติ ฯ  
โย หิ โกจิ อาวุโส ภิกขุ วา ภิกขุณี วา มม สนฺติเก อรหตฺตปฺปตฺตี

พฺยากรโรติ สพฺพโส อิมหิ จตุหิ มกุเคหิ เอเตสํ วา  
อณฺตเรนาติ ฯ

ปฏิบัติทาวคฺโค ทุตฺติโย ฯ

[๑]

สณฺเจตนิยวคฺโค ตติโย

[๑๗๑] กาย วา ภิกฺขเว สติ กายสณฺเจตนาเหตุ อูปฺปชฺชติ  
อหฺมตฺตํ สุขทฺถุขํ วาจา ย วา ภิกฺขเว สติ วจีสณฺเจตนาเหตุ  
อูปฺปชฺชติ อหฺมตฺตํ สุขทฺถุขํ มเน วา ภิกฺขเว สติ มโนสณฺเจตนาเหตุ  
อูปฺปชฺชติ อหฺมตฺตํ สุขทฺถุขํ อวิชฺชาปจฺจยา วา สามํ วา ตํ  
ภิกฺขเว กายสขฺขารํ อภิสขฺขโรติ ยํปจฺจยาสุส ตํ อูปฺปชฺชติ อหฺมตฺตํ  
สุขทฺถุขํ ปเร วาสุส ตํ ภิกฺขเว กายสขฺขารํ อภิสขฺขโรติ ยํปจฺจยาสุส  
ตํ อูปฺปชฺชติ อหฺมตฺตํ สุขทฺถุขํ สมนฺปะชาโน วา ตํ ภิกฺขเว  
กายสขฺขารํ อภิสขฺขโรติ ยํปจฺจยาสุส ตํ อูปฺปชฺชติ อหฺมตฺตํ สุขทฺถุขํ  
อสมนฺปะชาโน วา ตํ ภิกฺขเว กายสขฺขารํ อภิสขฺขโรติ ยํปจฺจยาสุส  
ตํ อูปฺปชฺชติ อหฺมตฺตํ สุขทฺถุขํ สามํ วา ตํ ภิกฺขเว วจีสขฺขารํ  
อภิสขฺขโรติ ยํปจฺจยาสุส ตํ อูปฺปชฺชติ อหฺมตฺตํ สุขทฺถุขํ ปเร  
วาสุส ตํ ภิกฺขเว วจีสขฺขารํ อภิสขฺขโรติ ยํปจฺจยาสุส ตํ อูปฺปชฺชติ  
อหฺมตฺตํ สุขทฺถุขํ สมนฺปะชาโน วา ตํ ภิกฺขเว วจีสขฺขารํ อภิสขฺขโรติ  
ยํปจฺจยาสุส ตํ อูปฺปชฺชติ อหฺมตฺตํ สุขทฺถุขํ อสมฺปะชาโน วา ตํ

#๑ ม. ตสุตฺถุทานํ

- # สขฺขิตฺตํ วิตฺตาราสุภํ เทว ขมา อุกฺเขน จ
- # โมคฺคกฺขลฺลาโน สาริปฺปฺตฺโต สสขฺขารํ ยุกฺคนทฺเตน จาติ ฯ

ภิกฺขเว วจีสงฺขาริ อภิสงฺขโรติ ยํปจฺจยาสุส ตํ อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ  
 สุขทฺถุขํ สามิ วา ตํ ภิกฺขเว มโนสงฺขาริ อภิสงฺขโรติ ยํปจฺจยาสุส  
 ตํ อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทฺถุขํ ปเร วาสุส ภิกฺขเว มโนสงฺขาริ  
 อภิสงฺขโรติ ยํปจฺจยาสุส ตํ อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทฺถุขํ สมฺปชาโน  
 วา ตํ ภิกฺขเว มโนสงฺขาริ อภิสงฺขโรติ ยํปจฺจยาสุส ตํ อุปฺปชฺชติ  
 อชฺฌตฺตํ สุขทฺถุขํ อสมฺปชาโน วา ตํ ภิกฺขเว มโนสงฺขาริ อภิสงฺขโรติ  
 ยํปจฺจยาสุส ตํ อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทฺถุขํ อิมสุ ภิกฺขเว  
 ฌมฺเมสุ อวิชฺชา อนฺุปติตา ฯ อวิชฺชายเตวฺว อเสสวิริคฺคานิโรธา โส  
 กาโย น โหติ ยํปจฺจยาสุส ตํ อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทฺถุขํ  
 สวา วาจา น โหติ ยํปจฺจยาสุส ตํ อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทฺถุขํ  
 โส มโน น โหติ ยํปจฺจยาสุส ตํ อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ สุขทฺถุขํ  
 เขตฺตุนฺตํ น โหติ ... วตฺตุนฺตํ น โหติ ... อายตฺนุนฺตํ น โหติ  
 ... อธิกรณฺตํ น โหติ ยํปจฺจยาสุส ตํ อุปฺปชฺชติ อชฺฌตฺตํ  
 สุขทฺถุขฺนฺติ ฯ จตฺตาโรเม ภิกฺขเว อตฺตภาวปฏฺฐิลาภา กตฺเม จตฺตาโร  
 อตฺถิ ภิกฺขเว อตฺตภาวปฏฺฐิลาโก ยสฺมี อตฺตภาวปฏฺฐิลาเก อตฺตสญฺเจตฺนา  
 กมฺติ โน ปรสฺสญฺเจตฺนา อตฺถิ ภิกฺขเว อตฺตภาวปฏฺฐิลาโก  
 ยสฺมี อตฺตภาวปฏฺฐิลาเก ปรสฺสญฺเจตฺนา กมฺติ โน อตฺตสญฺเจตฺนา  
 อตฺถิ ภิกฺขเว อตฺตภาวปฏฺฐิลาโก ยสฺมี อตฺตภาวปฏฺฐิลาเก อตฺตสญฺเจตฺนา  
 จ กมฺติ ปรสฺสญฺเจตฺนา จ อตฺถิ ภิกฺขเว อตฺตภาวปฏฺฐิลาโก  
 ยสฺมี อตฺตภาวปฏฺฐิลาเก เนว อตฺตสญฺเจตฺนา กมฺติ โน ปรสฺสญฺเจตฺนา  
 อิม โข ภิกฺขเว จตฺตาโร อตฺตภาวปฏฺฐิลาภาติ ฯ เอวํ วุตฺเต อายสฺมา

สาริปุตโต ภควนฺตํ เอตทโวจ อิมสฺส ขวาทิ ภนฺเต ภควตา  
สงฺขิตฺเตน ภาสิตสฺส เอวํ วิตุถาเรน อตฺถิ อชานามิ ตตฺร ภนฺเต  
ยวายิ อตฺตภาวปฏิลาโภ ยสฺมี อตฺตภาวปฏิลาเภ อตฺตสยฺเจตนา  
กมฺติ โน ปรสยฺเจตนา อตฺตสยฺเจตนาเหตุ เตสํ สตฺตานํ ตมฺหา  
กายา จูติ โหติ ตตฺร ภนฺเต ยวายิ อตฺตภาวปฏิลาโภ ยสฺมี  
อตฺตภาวปฏิลาเภ ปรสยฺเจตนา กมฺติ โน อตฺตสยฺเจตนา  
ปรสยฺเจตนาเหตุ เตสํ สตฺตานํ ตมฺหา กายา จูติ โหติ ตตฺร ภนฺเต  
ยวายิ อตฺตภาวปฏิลาโภ ยสฺมี อตฺตภาวปฏิลาเภ อตฺตสยฺเจตนา  
จ กมฺติ ปรสยฺเจตนา จ อตฺตสยฺเจตนาจปรสยฺเจตนาจเหตุ เตสํ  
สตฺตานํ ตมฺหา กายา จูติ โหติ ตตฺร ภนฺเต ยวายิ อตฺตภาวปฏิลาโภ  
ยสฺมี อตฺตภาวปฏิลาเภ เนว อตฺตสยฺเจตนา กมฺติ โน  
ปรสยฺเจตนา กตฺเม เตน ทเวททญฺจพฺพาทิ ๑ เนวสยฺญานาสยฺญายตฺนุปกฺกา  
สาริปุตฺต ทเวท เตน ทญฺจพฺพาทิ ๑ โโก นฺุ โข  
ภนฺเต เหตุ โโก ปจฺจโย เยน มิเชกฺขเจ สตฺตา ตมฺหา กายา  
จฺจตา อากามิโน โหนฺติ อากนฺตาโร อิตฺถตฺตํ โโก ปน ภนฺเต เหตุ  
โก ปจฺจโย เยน มิเชกฺขเจ สตฺตา ตมฺหา กายา จฺจตา อากามิโน  
โหนฺติ อากนฺตาโร อิตฺถตฺตนฺติ ๑ อิทฺธ สาริปุตฺต เอกจฺจสฺส  
ปฺกฺกสฺส โอรมฺภากิยานิ สยฺโยชฺชนานิ อปฺปหีนานิ โหนฺติ โส  
ทิกฺขเจว ฐมฺเม เนวสยฺญานาสยฺญายตฺนํ อฺปสมฺปชฺช วิหฺรติ โส  
ตทสฺสาเทติ ตํ นิแกมฺติ เตน จ วิตุตฺตี อปชฺชติ ตตฺถ จิโต

ตทริมุโต ตพพหุลวิหารี อปริหีโน กาลัง กุรุมานโน เนวสณฺณานา  
สณฺณายตฺนุปลานัน ทewanัน สหพฺยตัง อุปฺปชฺชติ โส ตโต จูโต  
อาคามิ โหติ อากนฺตา อิตฺถตฺตัง อธิ ปน สาริปฺพุตฺต เอกจฺจสฺส  
ปฺกุกฺคสฺส โอรฺมภาคิยานิ สณฺโณชนานิ ปหีนานิ โหนฺติ โส ทิฏฺฐเจว  
ธมฺเม เนวสณฺณานา สณฺณายตฺนุ อุปฺสมฺปชฺช วิหฺรติ โส ตทฺสฺสาเทติ  
ตัง นิคาเมติ เตน จ วิตฺติ อปฺปชฺชติ ตตฺถ จิตฺต ตทริมุโต  
ตพพหุลวิหารี อปริหีโน กาลัง กุรุมานโน เนวสณฺณานา สณฺณายตฺนุปลานัน  
Tewanัน สหพฺยตัง อุปฺปชฺชติ โส ตโต จูโต อนาคามิ โหติ  
อนากนฺตา อิตฺถตฺตัง อัย โข สาริปฺพุตฺต เหตุ อัย ปจฺจโย เยน  
มิเชกฺจเจ สตฺตา ตมฺหา กายา จฺตา อากามิโน โหนฺติ อากนฺตาโร  
อิตฺถตฺตัง อัย ปน สาริปฺพุตฺต เหตุ อัย ปจฺจโย เยน มิเชกฺจเจ  
สตฺตา ตมฺหา กายา จฺตา อนาคามิโน โหนฺติ อนากนฺตาโร  
อิตฺถตฺตฺนฺติ ฯ

[๑๗๒] ตตร โข อายสฺมา สาริปฺพุตฺโต ภิกฺขุ อามนฺเตสิ อาวุโส  
ภิกฺขุโวติ ฯ อาวุโสติ โข เต ภิกฺขุ อายสฺมโต สาริปฺพุตฺตสฺส  
ปจฺจสฺสโสสุ ฯ อายสฺมา สาริปฺพุตฺโต เอตทโวจ อทฺตมฺมาสุปฺสมฺปนฺเนน  
เม อาวุโส อตฺถปฺปฏิสฺมฺภิทา สจฺฉิกฺตา โอริโส พฺยณฺชนโส ตมฺหํ  
อนเอกปริยาเณน อากิจฺขามิ เทเสมิ (๑)- ปณฺญาเปมิ ปญฺญเปมิ วิวรามิ  
วิชามิ อุตฺตานิกโรมิ ยสฺส โข ปนสฺส กงฺขา วา วิมฺติ วา  
#๑ ยู. ปกาเสมิ ฯ



โส มํ ปเลฺหณ อหํ เวยฺยากรณฺณ สมฺมุขีภูโต โน สตุถา  
โย โน ฌมฺมานํ สุกฺสโล อทฺตมาสูปสมฺปนฺเนน เม อาวุโส  
ฌมฺมปฏิสมฺภิตา สจฺฉิกตา โอิธโส พุชฺชนโส ตมฺหํ อเนกปริยาเยน  
อาจิกฺขามิ เทเสมิ (๑)- ปญฺญาเปมิ ปญฺจเปมิ วิวรามี วิภขามิ  
อุตฺตานิกรโรมิ ยสฺส โข ปนฺสฺส กงฺขา วา วิมฺติ วา โส มํ  
ปเลฺหณ อหํ เวยฺยากรณฺณ สมฺมุขีภูโต โน สตุถา โย โน  
ฌมฺมานํ สุกฺสโล อทฺตมาสูปสมฺปนฺเนน เม อาวุโส นิรุตฺติปฏิสมฺภิตา  
สจฺฉิกตา โอิธโส พุชฺชนโส ตมฺหํ อเนกปริยาเยน อาจิกฺขามิ  
เทเสมิ (๑)- ปญฺญาเปมิ ปญฺจเปมิ วิวรามี วิภขามิ อุตฺตานิกรโรมิ  
ยสฺส โข ปนฺสฺส กงฺขา วา วิมฺติ วา โส มํ ปเลฺหณ อหํ  
เวยฺยากรณฺณ สมฺมุขีภูโต โน สตุถา โย โน ฌมฺมานํ สุกฺสโล  
อทฺตมาสูปสมฺปนฺเนน เม อาวุโส ปฏิภาณปฏิสมฺภิตา สจฺฉิกตา  
โออิธโส พุชฺชนโส ตมฺหํ อเนกปริยาเยน อาจิกฺขามิ เทเสมิ (๑)-  
ปญฺญาเปมิ ปญฺจเปมิ วิวรามี วิภขามิ อุตฺตานิกรโรมิ ยสฺส โข  
ปนฺสฺส กงฺขา วา วิมฺติ วา โส มํ ปเลฺหณ อหํ เวยฺยากรณฺณ  
สมฺมุขีภูโต โน สตุถา โย โน ฌมฺมานํ สุกฺสโลติ ฯ

[๑๗๓] อถโข อายสฺมา มหาโกฏฺฐิจิตฺเต เยนายสฺมา สาริปฺพุตฺโต  
เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา สาริปฺพุตฺเตน สทฺธิํ สมฺโมทิตฺวา  
สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมฺนตฺตํ นิสิตฺติ เอกมฺนตฺตํ  
#๑ ม. ย. ปกาเสมิ ฯ

นินฺนโน โข อายสฺมา มหาโกฏฺฐิตฺโต อายสฺมมฺหํ สารีปุตฺตํ เอตทโวจ  
จฺนฺนํ อวฺวโส ผสฺสสายตฺนํ อเสสฺวिरาคฺนิโรชา อตฺถณฺณํ กิณฺจิตฺติ ฯ  
มา เหวํ อวฺวโส ฯ จฺนฺนํ อวฺวโส ผสฺสสายตฺนํ อเสสฺวिरาคฺนิโรชา  
นตฺถณฺณํ กิณฺจิตฺติ ฯ มา เหวํ อวฺวโส ฯ จฺนฺนํ อวฺวโส ผสฺสสายตฺนํ  
อเสสฺวिरาคฺนิโรชา อตฺถิ จ นตฺถิ จณฺณํ กิณฺจิตฺติ ฯ มา  
เหวํ อวฺวโส ฯ จฺนฺนํ อวฺวโส ผสฺสสายตฺนํ อเสสฺวिरาคฺนิโรชา  
เนวตฺถิ โน นตฺถณฺณํ ๑ กิณฺจิตฺติ ฯ มา เหวํ อวฺวโส ฯ จฺนฺนํ  
อวฺวโส ผสฺสสายตฺนํ อเสสฺวिरาคฺนิโรชา อตฺถณฺณํ กิณฺจิตฺติ อิติ  
ปฺภุจฺโจะ สฺมาโน มา เหวํ อวฺวโสติ วเทสิ จฺนฺนํ อวฺวโส ผสฺสสายตฺนํ  
อเสสฺวिरาคฺนิโรชา นตฺถณฺณํ กิณฺจิตฺติ อิติ ปฺภุจฺโจะ สฺมาโน  
มา เหวํ อวฺวโสติ วเทสิ จฺนฺนํ อวฺวโส ผสฺสสายตฺนํ อเสสฺวिरาคฺนิโรชา  
อตฺถิ จ นตฺถิ จณฺณํ กิณฺจิตฺติ อิติ ปฺภุจฺโจะ สฺมาโน มา  
เหวํ อวฺวโสติ วเทสิ จฺนฺนํ อวฺวโส ผสฺสสายตฺนํ อเสสฺวिरาคฺนิโรชา  
เนวตฺถิ โน นตฺถณฺณํ กิณฺจิตฺติ อิติ ปฺภุจฺโจะ สฺมาโน มา เหวํ  
อวฺวโสติ วเทสิ ฯ ยถากถํ ปนาวฺวโส อิมสฺส ภาสิตฺสสฺส อตฺถโถ  
ทฏฺฐพฺโพติ ฯ จฺนฺนํ อวฺวโส ผสฺสสายตฺนํ อเสสฺวिरาคฺนิโรชา อตฺถณฺณํ  
กิณฺจิตฺติ อิติ วทํ อปฺปณฺจํ ๒ ปฺปณฺเจติ จฺนฺนํ อวฺวโส ผสฺสสายตฺนํ  
อเสสฺวिरาคฺนิโรชา นตฺถณฺณํ กิณฺจิตฺติ อิติ วทํ อปฺปณฺจํ ๓ ปฺปณฺเจติ  
จฺนฺนํ อวฺวโส ผสฺสสายตฺนํ อเสสฺวिरาคฺนิโรชา อตฺถิ จ นตฺถิ จณฺณํ  
กิณฺจิตฺติ อิติ วทํ อปฺปณฺจํ ปฺปณฺเจติ จฺนฺนํ อวฺวโส ผสฺสสายตฺนํ  
#๑ ย. อตฺถณฺณํ ฯ ๒-๓ ม. ย. อปฺปณฺจํ ฯ อิตฺโต ปรี อีทิสเมว ฯ

อเสสวिरาคนิโรธา เนวตฺถิ โน นตฺถณฺณํ กิณฺจิติ อิติ วทํ อปฺปญฺจํ  
ปฺปญฺเจติ ยาวตา อาวุโส ฌนฺนํ ผสฺสายตฺนํ คติ ตาวตา  
ปฺปญฺจสฺส คติ ยาวตา ปฺปญฺจสฺส คติ ตาวตา ฌนฺนํ  
ผสฺสายตฺนํ คติ ฌนฺนํ อาวุโส ผสฺสายตฺนํ อเสสวिरาคนิโรธา  
ปฺปญฺจนิโรโธ ปฺปญฺจวฺปสฺโมติ ฯ

[๑๗๔] อถ โข อายสฺมา อานนฺโท เยนายสฺมา มหาโกฏฺฐิตโต  
เตนุสฺสงฺกมิ อฺปฺสฺสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา มหาโกฏฺฐิตฺเตน สทฺฐี สมนฺโหติ  
สมนฺโหนฺนํ กถํ สาราณฺนํ วิตฺติสเรตฺวา เอกมฺนตฺตํ นิสฺสีทิ เอกมฺนตฺตํ  
นินฺนํ โข อายสฺมา อานนฺโท อายสฺมตฺตํ มหาโกฏฺฐิตํ เอตทวโจ  
ฌนฺนํ อาวุโส ผสฺสายตฺนํ อเสสวिरาคนิโรธา อตฺถณฺณํ กิณฺจิติ ฯ  
มา เหวํ อาวุโส ฯ ฌนฺนํ อาวุโส ผสฺสายตฺนํ อเสสวिरาคนิโรธา  
นตฺถณฺณํ กิณฺจิติ ฯ มา เหวํ อาวุโส ฯ ฌนฺนํ อาวุโส ผสฺสายตฺนํ  
อเสสวिरาคนิโรธา อตฺถิ จ นตฺถิ จณฺณํ กิณฺจิติ ฯ มา  
เหวํ อาวุโส ฯ ฌนฺนํ อาวุโส ผสฺสายตฺนํ อเสสวिरาคนิโรธา เนวตฺถิ  
โน นตฺถณฺณํ กิณฺจิติ ฯ มา เหวํ อาวุโส ฯ ฌนฺนํ อาวุโส  
ผสฺสายตฺนํ อเสสวिरาคนิโรธา อตฺถณฺณํ กิณฺจิติ อิติ ปุณฺณโจ สมนฺโน  
มา เหวํ อาวุโสติ วเทสิ ฌนฺนํ อาวุโส ผสฺสายตฺนํ อเสสวिरาคนิโรธา  
นตฺถณฺณํ กิณฺจิติ อิติ ปุณฺณโจ สมนฺโน มา เหวํ อาวุโสติ  
วเทสิ ฌนฺนํ อาวุโส ผสฺสายตฺนํ อเสสวिरาคนิโรธา อตฺถิ จ  
นตฺถิ จณฺณํ กิณฺจิติ อิติ ปุณฺณโจ สมนฺโน มา เหวํ อาวุโสติ

วเทสิ ฌนฺนํ อวฺวโส ผสฺสสายตฺนํ อเสสฺวิราคฺนิโรชา เนวตฺถิ โน  
นตฺถลฺลํ กิณฺจิติ อิติ ปุณฺโณ สฺมาโน มา เหวํ อวฺวโสติ วเทสิ ฯ  
ยถากถํ ปนาวฺโส อิมสฺส ภาสิตสฺส อตฺถิ ทฏฺฐพฺโพติ ฯ ฌนฺนํ  
อวฺวโส ผสฺสสายตฺนํ อเสสฺวิราคฺนิโรชา อตฺถลฺลํ กิณฺจิติ อิติ วทํ  
อปฺปญฺจํ ปฺปญฺเจติ ฌนฺนํ อวฺวโส ผสฺสสายตฺนํ อเสสฺวิราคฺนิโรชา  
นตฺถลฺลํ กิณฺจิติ อิติ วทํ อปฺปญฺจํ ปฺปญฺเจติ ฌนฺนํ อวฺวโส  
ผสฺสสายตฺนํ อเสสฺวิราคฺนิโรชา อตฺถิ จ นตฺถิ จลฺลํ กิณฺจิติ อิติ  
วทํ อปฺปญฺจํ ปฺปญฺเจติ ฌนฺนํ อวฺวโส ผสฺสสายตฺนํ อเสสฺวิราคฺนิโรชา  
เนวตฺถิ โน นตฺถลฺลํ กิณฺจิติ อิติ วทํ อปฺปญฺจํ ปฺปญฺเจติ  
ยวตฺตา อวฺวโส ฌนฺนํ ผสฺสสายตฺนํ คติ ตาวตฺตา ปฺปญฺจสฺส  
คติ ยวตฺตา ปฺปญฺจสฺส คติ ตาวตฺตา ฌนฺนํ ผสฺสสายตฺนํ  
คติ ฌนฺนํ อวฺวโส ผสฺสสายตฺนํ อเสสฺวิราคฺนิโรชา ปฺปญฺจนิโรช  
ปฺปญฺจวฺจฺจสโมติ ฯ

[๑๗๕] อถโข อายสฺมา อูปฺวาโน เยนายสฺมา สารีปฺตฺโต  
เตนฺอุปสงฺกมิ อูปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตฺตา สารีปฺตฺเตน สทฺธิ สฺมฺโมทิ  
สฺมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วิตฺติสฺวาเรตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสฺสีทิ เอกมฺนฺตํ  
นินฺสิโน โข อายสฺมา อูปฺวาโน อายสฺมฺนฺตํ สารีปฺตฺตํ เอตทฺโวจ กิณฺนุ  
โข อวฺวโส (๑)- วิชฺขายนฺตฺกโร โหตฺติติ ฯ โน หิทํ อวฺวโส ฯ กิ  
ปนาวฺโส (๒)- จรณฺนตฺกโร โหตฺติติ ฯ โน หิทํ อวฺวโส ฯ กิณฺนุ  
#๑-๒ ม. ย. สารีปฺตฺต ฯ

โฆ อวฺโส (๑)- วิชฺชาจรณนฺตกรโ โหตีติ ฯ โน หิํ อวฺโส ฯ  
ก็ ปนาวฺโส (๑)- อลฺยตฺร วิชฺชาจรณนฺตกรโ โหตีติ ฯ โน หิํ  
อวฺโส ฯ กิณฺนุ โฆ อวฺโส (๑)- วิชฺชายนฺตกรโ โหตีติ อิติ ปุณฺโง  
สมาโน โน หิํ อวฺโสติ วเทสิ ก็ ปนาวฺโส (๑)- จรณนฺตกรโ  
โหตีติ อิติ ปุณฺโง สมาโน โน หิํ อวฺโสติ วเทสิ กิณฺนุ โฆ  
อวฺโส (๑)- วิชฺชาจรณนฺตกรโ โหตีติ อิติ ปุณฺโง สมาโน โน  
หิํ อวฺโสติ วเทสิ ก็ ปนาวฺโส (๑)- อลฺยตฺร วิชฺชาจรณนฺตกรโ๑  
โหตีติ อิติ ปุณฺโง สมาโน โน หิํ อวฺโสติ วเทสิ ฯ ยถากถํ  
ปนาวฺโส อนฺตกรโ โหตีติ ฯ วิชฺชาย เจ อวฺโส อนฺตกรโ  
อกวิสุสฺส สอุปาทาโนว ๒ สมาโน อนฺตกรโ อกวิสุสฺส จรณน เจ  
อวฺโส อนฺตกรโ อกวิสุสฺส สอุปาทาโนว สมาโน อนฺตกรโ อกวิสุสฺส  
วิชฺชาจรณน เจ อวฺโส อนฺตกรโ อกวิสุสฺส สอุปาทาโนว สมาโน  
อนฺตกรโ อกวิสุสฺส อลฺยตฺร วิชฺชาจรณน เจ อวฺโส อนฺตกรโ  
อกวิสุสฺส ปุณฺชชโน อนฺตกรโ อกวิสุสฺส ปุณฺชชโน หิ อวฺโส  
อลฺยตฺร วิชฺชาจรณน จรณวิปฺนโน โฆ อวฺโส ยถากถํ น  
ชานาติ น ปสุตฺติ จรณสมฺปนฺโน ยถากถํ ชานาติ ปสุตฺติ ยถากถํ  
ชานํ ปสุตฺติ อนฺตกรโ โหตีติ ฯ

[๑๗๖] สทฺธิโร ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํ สมฺมา อายาจมาโน  
อายาเจยฺย ตาทิสฺส โหมิ ยาทิสฺสา สารีปุตฺตโมคฺคกฺคฺคานาติ เอสา  
#๑ ม. ย. สารีปุตฺต ฯ ๒ ย. สอุปาทาโน ฯ

ภิกขเว ตฺลา เอตํ ปมาณํ มม สวากานํ ภิกขุณํ ยทิตฺถํ สาริปุตฺต-  
โมคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค ๑ ฯ สทฺธา ภิกขเว ภิกขุณิ เอวํ สมฺมา อายาจมานา  
อายาเจยฺย ตาทิสฺสา โหมิ ยาทิสฺสา เขมา จ ภิกขุณิ อุปลวณฺณา  
จาติ เอสา ภิกขเว ตฺลา เอตํ ปมาณํ มม สวากานํ ภิกขุณินํ  
ยทิตฺถํ เขมา จ ภิกขุณิ อุปลวณฺณา จ ๒ ฯ สทฺโธ ภิกขเว อุปาสโก  
เอวํ สมฺมา อายาจมานโน อายาเจยฺย ตาทิสฺโส โหมิ ยาทิสฺโส  
จิตฺโต จ คหปติ หตฺตโก จ อาพวโกติ เอสา ภิกขเว ตฺลา เอตํ  
ปมาณํ มม สวากานํ อุปาสกานํ ยทิตฺถํ จิตฺโต จ คหปติ หตฺตโก  
จ อาพวโก ๓ ฯ สทฺธา ภิกขเว อุปาสิกา เอวํ สมฺมา อายาจมานา  
อายาเจยฺย ตาทิสฺสา โหมิ ยาทิสฺสา ชุชฺชุตฺตรา จ อุปาสิกา  
เวพฺพกณฺณิกิยา จ นนฺทมาตาติ เอสา ภิกขเว ตฺลา เอตํ ปมาณํ มม  
สวากานํ อุปาสิกานํ ยทิตฺถํ ชุชฺชุตฺตรา จ อุปาสิกา เวพฺพกณฺณิกิยา  
จ นนฺทมาตาติ ฯ

[๑๗๗] อถ โข อายสฺมา ราหุโล เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ  
อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสิตฺติ ฯ เอกมนฺตํ  
นินฺนํ โข อายสฺมนฺตํ ราหุลํ ภควา เอตทโวจ ยา จ ราหุล  
อชฺชตฺติกา ปจฺวีชาตฺถุ ยา จ พาทิรา ปจฺวีชาตฺถุ ปจฺวีชาตฺถุเวเสสา ๔  
ตํ เนตํ มม เนโสหฺมสมฺมิ น เมโส อตฺตาติ เอวเมตํ  
ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญา ย ทฏฺฐพฺพํ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญา  
ทิสฺวา ปจฺวีชาตฺถุยา นิพฺพินฺนทติ ปจฺวีชาตฺถุยา จิตฺตํ วิราเชติ ฯ ยา จ ๕  
#๑ ย. สาริปุตฺตโมคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค ๑ ๒ ย. ... จาติ ๑ ๓ ม. ย. อาพวโกติ ๑  
#๔ ม. ย. ปจฺวีชาตฺถุเรเวเสสา ๑

ราชูล อชฺฌตฺติกา อาโปธาคู ยา จ พาทิรา อาโปธาคู อาโปธาคู-  
 เทเวสา ๑ ตั เนตฺ มม เนโสหฺมสุมิ น เมโส อตฺตาคิ เอวเมตฺ  
 ยถาภูตํ สมนฺนปฺปญฺญา ย ทฏฺฐพฺพํ เอวเมตฺ ยถาภูตํ สมนฺนปฺปญฺญา  
 ทิสฺวา อาโปธาคูยา นิพฺพินฺนทติ อาโปธาคูยา จิตฺตํ วิราเชติ ฯ  
 ยา จ ราชูล อชฺฌตฺติกา เตโชธาคู ยา จ พาทิรา เตโชธาคู  
 เตโชธาคูเทเวสา ตั เนตฺ มม เนโสหฺมสุมิ น เมโส อตฺตาคิ  
 เอวเมตฺ ยถาภูตํ สมนฺนปฺปญฺญา ย ทฏฺฐพฺพํ เอวเมตฺ ยถาภูตํ สมนฺนปฺปญฺญา  
 ทิสฺวา เตโชธาคูยา นิพฺพินฺนทติ เตโชธาคูยา จิตฺตํ วิราเชติ ฯ  
 ยา จ ราชูล อชฺฌตฺติกา วาโยธาคู ยา จ พาทิรา วาโยธาคู  
 วาโยธาคูเทเวสา ตั เนตฺ มม เนโสหฺมสุมิ น เมโส อตฺตาคิ  
 เอวเมตฺ ยถาภูตํ สมนฺนปฺปญฺญา ย ทฏฺฐพฺพํ เอวเมตฺ ยถาภูตํ สมนฺนปฺปญฺญา  
 ทิสฺวา วาโยธาคูยา นิพฺพินฺนทติ วาโยธาคูยา จิตฺตํ วิราเชติ ฯ  
 ยโต โข ราชูล ภิกฺขุ อิมาสฺ จตฺตฺสฺ ธาตฺตฺสฺ เนวตฺตานิ นาคตฺตนิยํ  
 สมนฺนปฺสฺสติ อัย วุจฺจติ ราชูล ภิกฺขุ อจฺเจชฺชชฺ ติณฺหํ วิวญฺญฺยิ  
 สลฺยโลชนํ สมนฺมามาณาภิสมยา อนฺตมกาสิ ทุกฺขสฺสาติ ฯ

[๑๑๘] จตฺตาริเม ภิกฺขเว ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสุมี  
 กตฺเม จตฺตาริ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อญฺญตรํ สนฺตํ เจโตวิมุตฺตี  
 อุปสมฺนฺชชฺ วิหฺรติ โส สกฺกายนิโรธํ มนสิกโรติ ตสฺส สกฺกายนิโรธํ  
 มนสิกโรโต สกฺกายนิโรเช จิตฺตํ น ปกฺขนฺทติ น ปสฺสิตติ น  
 สนฺตัญฺจติ น อธิมุจฺจติ ตสฺส โข เอตํ ๒ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน น  
 #๑ ม. ย. อาโปธาคูเรเวสา ฯ อิตฺ ปรี อีทิสเมว ฯ ๒ ม. เอวํ ฯ อิตฺ ปรี  
 #อีทิสเมว ฯ

สกกายนิโรธ ปาฏิกังโข เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส ลปกเตน ๑ หตฺเถน  
 สาขํ กณฺหยฺย ตสฺส โส หตฺโถ สขฺเขยฺยปี กณฺหยฺยปี พชฺฌยฺยปี  
 เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อณฺฺตริ สนฺตํ เจโตวิมุตฺตี อุปสมฺปชฺช  
 วิหฺรติ โส สกกายนิโรธํ มนสิกโรติ ตสฺส สกกายนิโรธํ  
 มนสิกโรโต สกกายนิโรธเ จิตฺตํ น ปกฺขนฺนทติ น ปสฺสีทติ น สนฺติภฺจฺจติ  
 นาธิมฺฺจฺจติ ตสฺส โข เอตํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน น สกกายนิโรธ  
 ปาฏิกังโข ฯ อธิ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ อณฺฺตริ สนฺตํ เจโตวิมุตฺตี  
 อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ โส สกกายนิโรธํ มนสิกโรติ ตสฺส สกกายนิโรธํ  
 มนสิกโรโต สกกายนิโรธเ จิตฺตํ ปกฺขนฺนทติ ปสฺสีทติ สนฺติภฺจฺจติ  
 อธิมฺฺจฺจติ ตสฺส โข เอตํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน สกกายนิโรธ ปาฏิกังโข  
 เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส สฺทฺเชน หตฺเถน สาขํ กณฺหยฺย ตสฺส  
 โส หตฺโถ เนว สขฺเขยฺย น กณฺหยฺย น พชฺฌยฺย เอวเมว โข  
 ภิกฺขเว ภิกฺขุ อณฺฺตริ สนฺตํ เจโตวิมุตฺตี อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ โส  
 สกกายนิโรธํ มนสิกโรติ ตสฺส สกกายนิโรธํ มนสิกโรโต สกกายนิโรธเ  
 จิตฺตํ ปกฺขนฺนทติ ปสฺสีทติ สนฺติภฺจฺจติ อธิมฺฺจฺจติ ตสฺส โข เอตํ  
 ภิกฺขเว ภิกฺขุโน สกกายนิโรธ ปาฏิกังโข ฯ อธิ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ  
 อณฺฺตริ สนฺตํ เจโตวิมุตฺตี อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ โส อวิชฺชาปฺปภทฺถํ  
 มนสิกโรติ ตสฺส อวิชฺชาปฺปภทฺถํ มนสิกโรโต อวิชฺชาปฺปภทฺเท จิตฺตํ  
 น ปกฺขนฺนทติ น ปสฺสีทติ น สนฺติภฺจฺจติ นาธิมฺฺจฺจติ ตสฺส โข เอตํ  
 ภิกฺขเว ภิกฺขุโน น อวิชฺชาปฺปภทฺโท ปาฏิกังโข เสยฺยถาปี ภิกฺขเว  
 #๑ ม. เลปกเตน ฯ ยู. ลสกเตน ฯ



ชมพูาลี อเนกวิสุตคณิกา ตสสา ปุริโส ยานิ เจว อายมุขานิ  
ตานิ ปิตเหยย ยานิ จ อปายมุขานิ ตานิ วิวเรยย เทโว จ  
น สมมา ชาร์ อานุปปเวจเจยย เอวํ หิ ตสสา ภิกขเว ชมพูาลียา  
น อาลิตฺตปเทโท ปาฏิกงฺโข เอวเมว โข ภิกขเว ภิกขุ อณฺณตรํ  
สนฺตํ เจโตวิมุตฺตี อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ โส อวิชฺชาปฺปเกทํ มนสิกโรติ  
ตสส อวิชฺชาปฺปเกทํ มนสิกโรโต อวิชฺชาปฺปเกเท จิตฺตํ น  
ปกฺขนฺนทติ น ปสฺสีทติ น สนฺติญฺจติ น อธิมฺมุจฺจติ ตสส โข เอตํ  
ภิกขเว ภิกขุโน น อวิชฺชาปฺปเกโท ปาฏิกงฺโข ฯ อธิ ปน ภิกขเว  
ภิกขุ อณฺณตรํ สนฺตํ เจโตวิมุตฺตี อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ โส อวิชฺชาปฺปเกทํ  
มนสิกโรติ ตสส อวิชฺชาปฺปเกทํ มนสิกโรโต อวิชฺชาปฺปเกเท  
จิตฺตํ ปกฺขนฺนทติ ปสฺสีทติ สนฺติญฺจติ อธิมฺมุจฺจติ ตสส โข  
เอตํ ภิกขเว ภิกขุโน อวิชฺชาปฺปเกโท ปาฏิกงฺโข เสยฺยถาปี ภิกขเว  
ชมพูาลี อเนกวิสุตคณิกา ตสสา ปุริโส ยานิ เจว อายมุขานิ ตานิ  
วิวเรยย ยานิ จ อปายมุขานิ ตานิ ปิตเหยย เทโว จ สมมา  
ชาร์ อานุปปเวจเจยย เอวํ หิ ตสสา ภิกขเว ชมพูาลียา อาลิตฺตปเทโท  
ปาฏิกงฺโข เอวเมว โข ภิกขเว ภิกขุ อณฺณตรํ สนฺตํ เจโตวิมุตฺตี  
อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ โส อวิชฺชาปฺปเกทํ มนสิกโรติ ตสส อวิชฺชาปฺปเกทํ  
มนสิกโรโต อวิชฺชาปฺปเกเท จิตฺตํ ปกฺขนฺนทติ ปสฺสีทติ สนฺติญฺจติ  
อธิมฺมุจฺจติ ตสส โข เอตํ ภิกขเว ภิกขุโน อวิชฺชาปฺปเกโท

ปาฏิกงฺโข ฯ อิม โข ภิกฺขเว จตฺตารโ ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชมานา  
โลกสมฺมินฺติ ฯ

[๑๗๕] อถ โข อายสฺมา อานนฺโท เยนายสฺมา สารีปฺตฺโต  
เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา สารีปฺตฺเตน สทฺธิ สมฺโมทิ  
สมฺโมทนียํ กถํ สาราณียํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมฺนตฺตํ นิสีทิ เอกมฺนตฺตํ  
นินฺนโน โข อายสฺมา อานนฺโท อายสฺมมฺนตฺตํ สารีปฺตฺตํ เอตทวโจ โโก  
นฺ โข อาวุโส สารีปฺตฺตํ เหตุ โโก ปจฺจโย เยน มิเชกฺจเจ  
สจฺจตา ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม น ปรินิพฺพายนฺตฺติติ ฯ อิทาวุโส อานนฺท  
สจฺจตา อีมา หานภากิยา สลฺยณฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ อีมา  
จิตฺติภากิยา สลฺยณฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ อีมา วิเสสภากิยา  
สลฺยณฺติ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ อีมา นิพฺเพชภากิยา สลฺยณฺติ  
ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ อัย โข อาวุโส อานนฺท เหตุ อัย ปจฺจโย  
เยน มิเชกฺจเจ สจฺจตา ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม น ปรินิพฺพายนฺตฺติติ ฯ โโก  
ปนาวุโส สารีปฺตฺตํ เหตุ โโก ปจฺจโย เยน มิเชกฺจเจ สจฺจตา  
ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม ปรินิพฺพายนฺตฺติติ ฯ อิทาวุโส อานนฺท สจฺจตา อีมา  
หानภากิยา สลฺยณฺติ ยถาภูตํ ปชานนฺติ อีมา จิตฺติภากิยา สลฺยณฺติ  
ยถาภูตํ ปชานนฺติ อีมา วิเสสภากิยา สลฺยณฺติ ยถาภูตํ ปชานนฺติ  
อีมา นิพฺเพชภากิยา สลฺยณฺติ ยถาภูตํ ปชานนฺติ อัย โข อาวุโส  
อานนฺท เหตุ อัย ปจฺจโย เยน มิเชกฺจเจ สจฺจตา ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม  
ปรินิพฺพายนฺตฺติติ ฯ

[๑๘๐] เอกํ สมยํ ภควา โภคนคเร วิหริติ อานนุทเจติเย ฯ  
ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสี ภิกฺขโวติ ฯ ภทฺนเตติ เต ภิกฺขุ  
ภควโต ปจฺจสฺสโสสุํ ฯ ภควา เอตทโวจ ฯ จตฺตารโमे ภิกฺขเว  
มหาปเทเส เทเสสฺสามิ ตํ สุณฺณถ สาธุกํ มนสิกโรถ ภาสีสฺสามิติ ฯ  
เอวํ ภนฺเตติ โข เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺสโสสุํ ฯ ภควาเอตทโวจ  
กตเม จ ภิกฺขเว จตฺตารโ มหาปเทสา อिธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํ  
วทฺเยยฺย สมฺมุขา เมตํ อาวุโส ภควโต สุตํ สมฺมุขา ปฏิกฺคหิตํ  
อัยม โข อัยม วินโย อิทํ สตฺถุสฺสสนฺนติ ตสฺส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน  
ภาสีตํ เนว อภินฺนุทิตพฺพํ นปฺปฏิกฺโกสิตพฺพํ อนภินฺนุทิตฺวา อปฺปฏิกฺโกสิตฺวา  
ตานิ ปทพฺพญชฺชานานิ สาธุกํ อุกฺคเหตฺวา สุตฺเต โอตาริตพฺพานิ  
วินเย สนฺทสฺเสตพฺพานิ ตานิ เจ สุตฺเต โอตาริยมานานิ  
วินเย สนฺทสฺสียมานานิ น เจว สุตฺเต โอตฺรนฺติ น วินเย  
สนฺทิสฺสนฺติ นิฏฺฐเมตฺถ คนฺตพฺพํ อทฺธา อิทํ น เจว ตสฺส ภควโต  
วจนํ อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส อิมสฺส จ ภิกฺขุโน ทฺถคฺคหิตนฺติ  
อิตฺติ หิํทํ ภิกฺขเว จทฺทเวยฺยถ อिธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํ  
วทฺเยยฺย สมฺมุขา เมตํ อาวุโส ภควโต สุตํ สมฺมุขา ปฏิกฺคหิตํ  
อัยม โข อัยม วินโย อิทํ สตฺถุสฺสสนฺนติ ตสฺส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน  
ภาสีตํ เนว อภินฺนุทิตพฺพํ นปฺปฏิกฺโกสิตพฺพํ อนภินฺนุทิตฺวา อปฺปฏิกฺโกสิตฺวา  
ตานิ ปทพฺพญชฺชานานิ สาธุกํ อุกฺคเหตฺวา สุตฺเต โอตาริตพฺพานิ  
วินเย สนฺทสฺเสตพฺพานิ ตานิ เจ สุตฺเต โอตาริยมานานิ

วินเย สนนุสสิยมานานิ สุตเต เจว โอตรนฺติ วินเย จ สนนุสสนฺติ  
นิฏฺฐเมตฺถ คนฺตพฺพํ อทฺธา อิทํ ตสฺส ภควโต วจัน อรหโต  
สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส อิมสฺส จ ภิกฺขุโน สุกฺกหิตนฺติ อิทํ ภิกฺขเว  
ปจฺจิมํ มหาปเทสํ ชาเรยฺยถ ๙ อิทฺ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุเคว วเทยฺย  
อมุกฺขมิมํ นาม อาวาเส สงฺโฆ วิหฺรติ สเถโร สปาโมกฺโข ตสฺส เม  
สงฺฆสฺส สมฺมุขา สุตํ สมฺมุขา ปฏิกฺกหิตํ อัย ฌมฺโม อัย วินโย  
อิทํ สตฺถุสฺสสนฺติ ตสฺส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ภาสิตํ เนว อภินนฺทิตพฺพํ  
นปฺปฏิกฺโกสิตพฺพํ อนภินนฺทิตฺวา อปฺปฏิกฺโกสิตฺวา ตานิ ปทพฺยลฺขณานิ  
สารุํกํ อุกฺกเหตุวา สุตเต โอตารตพฺพานิ วินเย สนนุสเสตพฺพานิ  
ตานิ เจ สุตเต โอตาริยมานานิ วินเย สนนุสสิยมานานิ น เจว  
สุตเต โอตรนฺติ น วินเย สนนุสสนฺติ นิฏฺฐเมตฺถ คนฺตพฺพํ อทฺธา  
อิทํ น เจว ตสฺส ภควโต วจัน อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ตสฺส  
จ สงฺฆสฺส ทุกฺกหิตนฺติ อิติ หิทํ ภิกฺขเว ฉทฺเทยฺยถ อิทฺ ปน  
ภิกฺขเว ภิกฺขุ เคว วเทยฺย อมุกฺขมิมํ นาม อาวาเส สงฺโฆ วิหฺรติ  
สเถโร สปาโมกฺโข ตสฺส เม สงฺฆสฺส สมฺมุขา สุตํ สมฺมุขา  
ปฏิกฺกหิตํ อัย ฌมฺโม อัย วินโย อิทํ สตฺถุสฺสสนฺติ ตสฺส  
ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ภาสิตํ เนว อภินนฺทิตพฺพํ นปฺปฏิกฺโกสิตพฺพํ อนภินนฺทิตฺวา  
อปฺปฏิกฺโกสิตฺวา ตานิ ปทพฺยลฺขณานิ สารุํกํ อุกฺกเหตุวา  
สุตเต โอตารตพฺพานิ วินเย สนนุสเสตพฺพานิ ตานิ เจ สุตเต  
โอตาริยมานานิ วินเย สนนุสสิยมานานิ สุตเต เจว โอตรนฺติ วินเย

จ สนนฺทิสฺสนฺติ นิฏฺฐเมตฺถ กนฺตพฺพํ อทฺธา อิทํ ตสฺส ภควโต  
วณฺโณ อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ตสฺส จ สัมมสฺส สุกฺกหิตนฺติ  
อิทํ ภิกฺขเว ทฺถิยํ มหาปเทสํ ชาเรยฺยาถ ฯ อิธ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ  
เอวํ วเทยฺย อมฺกสฺมี นาม อาวาเส สมฺพหฺลลา เถรา ภิกฺขุ  
วิหฺรณฺติ พุทฺธสฺสตา อากตาคมา ฆมฺมชฺรา วินยชฺรา มาตिकाชฺรา เตสํ  
เม เถรานํ สมฺมุขา สุตํ สมฺมุขา ปฏิกฺกหิตํ อัย ฆมฺโม อัย วินโย  
อิทํ สตฺถุสฺสาสนฺนฺติ ตสฺส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ภาสิตํ เนว อภินฺนุทิตพฺพํ  
นปฺปฏิกฺโกสิตพฺพํ อนภินฺนุทิตฺวา อปฺปฏิกฺโกสิตฺวา ตานิ ปทพฺยณฺชนานิ  
สาธุกํ อุกฺกเหตุวา สุตเต โอตารेतพฺพานิ วินเย สนนฺทิสฺเสตพฺพานิ  
ตานิ เจ สุตเต โอตาริยมานานิ วินเย สนนฺทิสฺสิยมานานิ  
น เจว สุตเต โอตฺรณฺติ น วินเย สนนฺทิสฺสนฺติ นิฏฺฐเมตฺถ กนฺตพฺพํ  
อทฺธา อิทํ น เจว ตสฺส ภควโต วณฺโณ อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส  
เตสญฺจ เถรานํ สุกฺกหิตนฺติ อิติ หิทํ ภิกฺขเว จชฺชเวยฺยาถ อิธ  
ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํ วเทยฺย อมฺกสฺมี นาม อาวาเส สมฺพหฺลลา  
เถรา ภิกฺขุ วิหฺรณฺติ พุทฺธสฺสตา อากตาคมา ฆมฺมชฺรา วินยชฺรา  
มาตिकाชฺรา เตสํ เม เถรานํ สมฺมุขา สุตํ สมฺมุขา ปฏิกฺกหิตํ อัย  
ฆมฺโม อัย วินโย อิทํ สตฺถุสฺสาสนฺนฺติ ตสฺส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน  
ภาสิตํ เนว อภินฺนุทิตพฺพํ นปฺปฏิกฺโกสิตพฺพํ อนภินฺนุทิตฺวา อปฺปฏิกฺโกสิตฺวา  
ตานิ ปทพฺยณฺชนานิ สาธุกํ อุกฺกเหตุวา สุตเต โอตารेतพฺพานิ  
วินเย สนนฺทิสฺเสตพฺพานิ ตานิ เจ สุตเต โอตาริยมานานิ

วินเย สนนทสุสิยมานานิ สุตเต เจว โอตรนฺติ วินเย จ สนนทิสฺสนฺติ  
นิฏฺฐเมตฺถ คณฺตพฺพิ อทฺธา อิทํ ตสฺส ภควโต วจัน อรหโต สมนฺนสพฺพุทฺธสฺส  
เตสฺสจฺ เณรานิ สุกฺคหิตนฺติ อิทํ ภิกฺขเว ตตฺถิยํ มหาปเทสํ  
ชาเรยฺยาถ ฯ อิทํ ปน ภิกฺขเว ภิกฺขุ เอวํ วเทยฺย อมฺกสฺมี นาม  
อาวาเส เอโก เถโร ภิกฺขุ วิหฺรติ พุทฺธสฺสุโต อากตาคโม ชมฺมชโร  
วินยชโร มาติกาชโร ตสฺส เม เณรสฺส สมนฺนสา สุตํ สมนฺนสา  
ปฏฺฐิคฺคหิตํ อัย ชมฺโม อัย วินโย อิทํ สตฺถุสฺสสนฺนฺติ ตสฺส  
ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ภาสิตํ เนว อภินนฺทิตพฺพิ นปฺปฏฺฐิกโกสิตพฺพิ  
อนภินนฺทิตฺวา อปฺปฏฺฐิกโกสิตฺวา ตานิ ปทพฺยณฺชนานิ สาธุกํ อุกฺคเหตฺวา  
สุตเต โอตารเตพฺพานิ วินเย สนนทสุเสตพฺพานิ ตานิ เจ สุตเต  
โอตาริยมานานิ วินเย สนนทสุสิยมานานิ น เจว สุตเต โอตรนฺติ น  
วินเย สนนทิสฺสนฺติ นิฏฺฐเมตฺถ คณฺตพฺพิ อทฺธา อิทํ น เจว  
ตสฺส ภควโต วจัน อรหโต สมนฺนสพฺพุทฺธสฺส ตสฺส จ เณรสฺส  
ทูกฺคหิตนฺติ อิติ หิทํ ภิกฺขเว จทฺเทยฺยาถ อิทํ ปน ภิกฺขเว  
ภิกฺขุ เอวํ วเทยฺย อมฺกสฺมี นาม อาวาเส เอโก เถโร ภิกฺขุ วิหฺรติ  
พุทฺธสฺสุโต อากตาคโม ชมฺมชโร วินยชโร มาติกาชโร ตสฺส เม  
เณรสฺส สมนฺนสา สุตํ สมนฺนสา ปฏฺฐิคฺคหิตํ อัย ชมฺโม อัย วินโย  
อิทํ สตฺถุสฺสสนฺนฺติ ตสฺส ภิกฺขเว ภิกฺขุโน ภาสิตํ เนว อภินนฺทิตพฺพิ  
นปฺปฏฺฐิกโกสิตพฺพิ อนภินนฺทิตฺวา อปฺปฏฺฐิกโกสิตฺวา ตานิ ปทพฺยณฺชนานิ  
สาธุกํ อุกฺคเหตฺวา สุตเต โอตารเตพฺพานิ วินเย สนนทสุเสตพฺพานิ ตานิ  
เจ สุตเต โอตาริยมานานิ วินเย สนนทสุสิยมานานิ สุตเต เจว โอตรนฺติ

วินเย จ สนนทิสสนฺติ นิฏฺฐเมตถ กนฺตพฺพํ อทฺธา อิทํ ตสฺส  
ภควโต วจัน อรหโต สมนฺนาคโต สมนฺนาคโต สมนฺนาคโต สมนฺนาคโต  
สกุคฺคหิตนฺติ อิทํ ภิกฺขเว จตฺตถิ มหาปเทสํ ชาเรยฺยาถ ฯ อิม  
โฆ ภิกฺขเว จตฺตาริ มหาปเทสาคิ ฯ

สยเจตนิยวคฺโค ตติโย ฯ

[๑]

โยชาชีววคฺโค จตฺตถิ

[๑๘๑] จตฺตถิ ภิกฺขเว องฺเคหิ สมนฺนาคโต โยชาชีโว ราชาโร  
โหติ ราชโภคฺโค รณฺโณ องฺคนฺเตวฺว สงฺขํ กจฺจติ กตเมหิ จตฺตถิ  
อิธ ภิกฺขเว โยชาชีโว จานกฺสโล จ โหติ พุเรปาทิ จ อกฺขณเวรี  
จ มหโต จ กายสฺส ปทาเลตา อิมหิ โฆ ภิกฺขเว จตฺตถิ องฺเคหิ  
สมนฺนาคโต โยชาชีโว ราชาโร โหติ ราชโภคฺโค รณฺโณ องฺคนฺเตวฺว  
สงฺขํ กจฺจติ ฯ เอวเมว โฆ ภิกฺขเว จตฺตถิ ชมฺเมหิ สมนฺนาคโต  
ภิกฺขุ อาหุเนยฺโย โหติ ปาหุเนยฺโย ทกฺขิณฺเนยฺโย อณฺชลิกรณฺนิโย อนฺตฺตร  
ปฺลฺลณฺนเกเขตฺตํ โลกสฺส กตเมหิ จตฺตถิ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จานกฺสโล  
จ โหติ พุเรปาทิ จ อกฺขณเวรี จ มหโต จ กายสฺส ปทาเลตา ฯ  
กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จานกฺสโล โหติ อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สีลวา  
โหติ ฯ เปฯ สมหาทาย สิกฺขติ สิกฺขาปเทสฺส เอว โฆ ภิกฺขเว ภิกฺขุ  
จานกฺสโล โหติ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ พุเรปาทิ โหติ อิธ

#๑ ม. ตสฺสทฺทานํ

# เจตนา วิภตฺติ โภจฺจติโก อานนฺโท อุปฺวาณปฺลฺลณฺนํ

# อายาจนราหุลชมฺพาลี นิพฺพานํ มหาปเทสฺนาคิ ฯ

ภิกขเว ภิกขุ ชงฺกิลฺลิจิ รูปี อตีตนาคตปจฺจุปฺปนฺนํ อชฺฌตฺตํ วา  
พหิทฺฐา วา โอปาริกํ วา สุขุมํ วา หีนํ วา ปณฺธิตํ วา ยํ ทูเร  
สนฺตฺติเก วา สพฺพํ รูปี เนตํ มม เนโสหฺมสฺสมิ น เมโส  
อตุตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปฺลยฺวาย ปสฺสตี ยากาจิ เวทนา  
... ยากาจิ สลฺลยา ... เขเกจิ สงฺขารา ... ชงฺกิลฺลิจิ วิญฺญาณํ  
อตีตนาคตปจฺจุปฺปนฺนํ อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺฐา วา โอปาริกํ วา สุขุมํ วา  
หีนํ วา ปณฺธิตํ วา ยํ ทูเร สนฺตฺติเก วา สพฺพํ วิญฺญาณํ เนตํ  
มม เนโสหฺมสฺสมิ น เมโส อตุตฺตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปฺลยฺวาย  
ปสฺสตี เอวํ โข ภิกขเว ภิกขุ ทูเรปฺปาทิ โหติ ฯ กถญจ  
ภิกขเว ภิกขุ อกฺขณเวธี โหติ อธิ ภิกขเว ภิกขุ อิทํ ทฺถกฺขณฺติ  
ยถาภูตํ ปชานาติ ฯเปฯ อยํ ทฺถกฺขณิโรธคามินี ปฏฺฐิปทาติ ยถาภูตํ  
ปชานาติ เอวํ โข ภิกขเว ภิกขุ อกฺขณเวธี โหติ ฯ กถญจ  
ภิกขเว ภิกขุ มหโต กายสฺส ปทาเลตา โหติ อธิ ภิกขเว ภิกขุ  
มหนฺตํ อวิชฺชาทฺถกฺขณฺธิ ปทาเลติ เอวํ โข ภิกขเว ภิกขุ มหโต  
กายสฺส ปทาเลตา โหติ ฯ อิมฺหิ โข ภิกขเว จตุหิ ฐมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต  
ภิกขุ อาหุเนยฺโย โหติ ฯเปฯ อนุตฺตรํ ปุณฺณกฺเขตฺตํ  
โลกสฺสชาติ ฯ

[๑๘๒] จตฺตุนฺนํ ภิกขเว ฐมฺมานํ นตฺถิ โกจิ ปาฏฺฐิโกโค สมฺโณ  
วา พุราหฺมโณ วา เทโว วา มาโร วา พุรฺหฺมา วา โกจิ วา โลกสฺมี  
กตเมสํ จตฺตุนฺนํ ชราฐมฺมํ มา ชีริตี ๑ นตฺถิ โกจิ ปาฏฺฐิโกโค สมฺโณ  
#๑ ม. ย. ชีริตี ฯ



วา พุราหุมนโณ วา เทโว วา มาโร วา พุรหุมา วา โกจิ วา  
โลกสุมิ ฯ พุยาธิชมมัม มา พุยาธิยิตติ นตฺถิ โกจิ ปาฐฺโถโก  
สมโณ วา พุราหุมนโณ วา เทโว วา มาโร วา พุรหุมา วา โกจิ  
วา โลกสุมิ ฯ มรณชมมัม มา มียยิตติ นตฺถิ โกจิ ปาฐฺโถโก  
สมโณ วา พุราหุมนโณ วา เทโว วา มาโร วา พุรหุมา วา โกจิ  
วา โลกสุมิ ฯ ยานิ โข ปน ตานิ [๑] ปาปกานิ กมฺมานิ สักกเลสิกานิ  
โปโนพฺภวีกานิ สทฺธานิ ทฺถุขวิปากานิ อายตฺตฺชาตฺตฺชราจรณิกานิ เตสํ  
วิปาโก มา นิพฺพตฺตฺตฺติ นตฺถิ โกจิ ปาฐฺโถโก สมโณ วา พุราหุมนโณ  
วา เทโว วา มาโร วา พุรหุมา วา โกจิ วา โลกสุมิ ฯ อิมํ  
โฆ ภิกฺขเว จตฺตุนํ ชมฺมานํ นตฺถิ โกจิ ปาฐฺโถโก สมโณ วา  
พุราหุมนโณ วา เทโว วา มาโร วา พุรหุมา วา โกจิ วา โลกสุมินฺติ ฯ

[๑๕๗] เอกํ สมยํ ภควา ราชคฺเห วิหฺรติ เวพฺพเวเน กลนฺทกนิวาเป ฯ  
อดฺโข วสุสกาโร พุราหุมนโณ มคฺชมหาตฺตโต เยน ภควา  
เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา ภควตา สทฺธิ สมฺโมทิตฺติ สมฺโมทนิยํ  
กถํ สาราณียํ วิตฺติสารถฺวา เอกมนฺตํ นิสิตฺติ เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข  
วสุสกาโร พุราหุมนโณ มคฺชมหาตฺตโต ภควนฺตํ เอตทโวจ มยํ ๒ หิ  
โภ โคตม เอวํวาที เอวํทฺธิจฺจึ โยโกจิ ทฺธิจฺจึ ภาสตี เอวํ เม  
ทฺธิจฺจฺนฺติ นตฺถิ ตโต โทโส โยโกจิ สุตํ ภาสตี เอวํ เม สุตฺนฺติ  
นตฺถิ ตโต โทโส โยโกจิ มุตํ ภาสตี เอวํ เม มุตฺนฺติ นตฺถิ  
#๑ ม. ปุพฺเพ อตฺตนา กตานิ ฯ ๒ ม. ย. อหํ ฯ

ตโต โทโส โยโกจิ วิญญาดิ ภาสตี เอวิ เม วิญญาดินนุติ  
นตฺถิ ตโต โทโสติ ฯ นานิ พุราหุณฺณ สพฺพิ ทิฏฺฐิ ภาสตีพฺพนฺติ  
วทามิ น ปนาหิ พุราหุณฺณ สพฺพิ ทิฏฺฐิ น ภาสตีพฺพนฺติ วทามิ  
นานิ พุราหุณฺณ สพฺพิ สุตฺติ ภาสตีพฺพนฺติ วทามิ น ปนาหิ  
พุราหุณฺณ สพฺพิ สุตฺติ น ภาสตีพฺพนฺติ วทามิ นานิ พุราหุณฺณ  
सพฺพิ มุตฺติ ภาสตีพฺพนฺติ วทามิ น ปนาหิ พุราหุณฺณ สพฺพิ มุตฺติ  
น ภาสตีพฺพนฺติ วทามิ นานิ พุราหุณฺณ สพฺพิ วิญญาดิ ภาสตีพฺพนฺติ  
วทามิ น ปนาหิ พุราหุณฺณ สพฺพิ วิญญาดิ น ภาสตีพฺพนฺติ  
วทามิ ยิ หิ พุราหุณฺณ ทิฏฺฐิ ภาสโต ๑ อกฺุสลา ชมฺมา  
อภิวทฺถนฺติ กุสลา ชมฺมา ปรีหายนฺติ เอวรूपิ ทิฏฺฐิ น ภาสตีพฺพนฺติ  
วทามิ ยลฺลจ ขวสฺส พุราหุณฺณ ทิฏฺฐิ ภาสโต อกฺุสลา  
ชมฺมา ปรีหายนฺติ กุสลา ชมฺมา อภิวทฺถนฺติ เอวรूपิ ทิฏฺฐิ  
ภาสตีพฺพนฺติ วทามิ ยิ หิ พุราหุณฺณ สุตฺติ ภาสโต อกฺุสลา ชมฺมา  
อภิวทฺถนฺติ กุสลา ชมฺมา ปรีหายนฺติ เอวรूपิ สุตฺติ น ภาสตีพฺพนฺติ  
วทามิ ยลฺลจ ขวสฺส พุราหุณฺณ สุตฺติ ภาสโต อกฺุสลา  
ชมฺมา ปรีหายนฺติ กุสลา ชมฺมา อภิวทฺถนฺติ เอวรूपิ สุตฺติ  
ภาสตีพฺพนฺติ วทามิ ยิ หิ พุราหุณฺณ มุตฺติ ภาสโต อกฺุสลา ชมฺมา  
อภิวทฺถนฺติ กุสลา ชมฺมา ปรีหายนฺติ เอวรूपิ มุตฺติ น ภาสตีพฺพนฺติ  
วทามิ ยลฺลจ ขวสฺส พุราหุณฺณ มุตฺติ ภาสโต อกฺุสลา ชมฺมา  
ปรีหายนฺติ กุสลา ชมฺมา อภิวทฺถนฺติ เอวรूपิ มุตฺติ ภาสตีพฺพนฺติ  
#๑ ม. อภาสโต ฯ อิตโต ปรี อีทิสเมว ฯ

วทามิ ยี่ หิ พุราหุมน วิญญาตัม ภาสโต อกุสลา ฐมา  
อภิวุฒนุติ กุสลา ฐมา ปรีหานุติ เอวรูปิ วิญญาตัม น  
ภาสิตัพพนุติ วทามิ ยลจ ขุวสุส พุราหุมน วิญญาตัม ภาสโต  
อกุสลา ฐมา ปรีหานุติ กุสลา ฐมา อภิวุฒนุติ เอวรูปิ  
วิญญาตัม ภาสิตัพพนุติ วทามิติ ฯ อถโข วสุสกาโร พุราหุมน  
มคชมหามตโต ภควโต ภาสิตัม อภินนุติตวา อนุโมติตวา อฏจายาสนา  
ปกคามิติ ฯ

[๑๘๔] อถโข ชานุสฺสโธณิ พุราหุมนเณ เยน ภควา เตนุปลสงฺกมิ  
อุปสงฺกमितวา ภควตา สทฺธิ สมฺโมติ สมฺโมทนียิ กถิ  
สาราณียิ วิตฺติสเรตวา เอกมนฺตัม นิสฺสิติ เอกมนฺตัม นิสฺสินฺโน โข  
ชานุสฺสโธณิ พุราหุมนเณ ภควนฺตัม เอตทโวจ มยิ ๑ หิ โภ โคตม  
เอวฺวาทิ เอวฺวิทฺถุจฺจि นตฺถิ โย โส มรณฺชมฺโม สมานนุ น ภายติ  
น สนฺตาสฺสึ อापฺชชติ มรณฺสฺสาคิ ฯ อตฺถิ พุราหุมน มรณฺชมฺโม  
สมานนุ ภายติ สนฺตาสฺสึ อापฺชชติ มรณฺสฺส อตฺถิ ปน พุราหุมน  
มรณฺชมฺโม สมานนุ น ภายติ น สนฺตาสฺสึ อापฺชชติ มรณฺสฺส กตโม  
จ พุราหุมน มรณฺชมฺโม สมานนุ ภายติ สนฺตาสฺสึ อापฺชชติ มรณฺสฺส  
อิช พุราหุมน เอกจฺจโจ กามสฺสุ อวิตฺตราโค โหติ อวิกตจฺจนฺโท  
อวิกตเปโม อวิกตปีปาโส อวิกตปรีฟาโห อวิกตตโณห ตเมนนุ อญฺจตโร  
คาโพห โรคาตงฺโก ผุสฺสติ ตสฺส อญฺจตเรน คาเพหฺน โรคาตงฺเกน  
#๑ ม. ย. อหิ ฯ

มุฏฺฐสฺส เอวั โหติ ปิยา วต มํ กามา ชหิสฺสนฺติ ปิเย จาหํ  
กามะ ชหิสฺสามิตี โส โสจติ กิลมตี ปรีเทวติ อุตฺตทาฬิ กนฺทตี ๑  
สมฺโมหํ อปาชฺชติ อัย โข พุราหุมน มรณชฺมุโม สมานิ ภายติ  
สนฺตาสํ อปาชฺชติ มรณสฺส ฯ ปุณ จปรี พุราหุมน อิเชกฺจโจ กายะ  
อวิตราโค โหติ อวิกตจฺจนฺโท อวิกตเปโม อวิกตปิปาโส อวิกตปรีฟาโห  
อวิกตตโณห ตเมณํ อณฺตโร คาโพูห โรคาตฺตงโก ผุสฺติ ตสฺส  
อณฺตเรณ คาพฺเหณ โรคาตฺตงเกณ มุฏฺฐสฺส เอวั โหติ ปิโย วต มํ  
กายะ ชหิสฺสตี ปิยญฺจาหํ กายํ ชหิสฺสามิตี โส โสจติ กิลมตี  
ปรีเทวติ อุตฺตทาฬิ กนฺทตี สมฺโมหํ อปาชฺชติ อัยปิ โข พุราหุมน  
มรณชฺมุโม สมานิ ภายติ สนฺตาสํ อปาชฺชติ มรณสฺส ฯ ปุณ จปรี  
พุราหุมน อิเชกฺจโจ อกตกลฺยาณิ โหติ อกตกฺสโล อกตภีรุตฺตาณิ  
กตปาโป กตลฺลุโท กตทิพฺพิโส ตเมณํ อณฺตโร คาโพูห โรคาตฺตงโก  
ผุสฺติ ตสฺส อณฺตเรณ คาพฺเหณ โรคาตฺตงเกณ มุฏฺฐสฺส เอวั โหติ  
อกตํ วต เม กลฺยาณํ อกตํ กุสฺลํ อกตํ ภีรุตฺตาณํ กตํ ปาปี  
กตํ ลฺลุทํ กตํ ทิพฺพิสํ ยาวตา โภ อกตกลฺยาณานํ อกตกฺสลาณํ  
อกตภีรุตฺตาณานํ กตปาปานํ กตลฺลุทานํ กตทิพฺพิสาณํ คตี ตํ คตี  
เปจฺจ คจฺจามิตี โส โสจติ กิลมตี ปรีเทวติ อุตฺตทาฬิ กนฺทตี  
สมฺโมหํ อปาชฺชติ อัยปิ โข พุราหุมน มรณชฺมุโม สมานิ ภายติ  
สนฺตาสํ อปาชฺชติ มรณสฺส ฯ ปุณ จปรี พุราหุมน อิเชกฺจโจ กงฺขี  
โหติ วิจิจฺจึ อนิฏฺฐํ คโต สทฺธมฺเม ตเมณํ อณฺตโร คาโพูห  
#๑ อุตฺตทาฬิ กนฺทตีตีปี ฯ

โรคาตงโก ผุสฺติ ตสฺส อณฺตเรณ คาพฺเหน โรคาตงฺเกน ผุฏฺฐสฺส  
เอวํ โหติ กงฺขี วตฺมฺหิ วิจิจฺฉิณี อนินฺถุํ กโต สทฺธมฺเมติ โส  
โสจติ กิลมฺติ ปรีเทวติ อฺรุตฺตาฬิ กนฺทติ สมฺโมหํ อापฺชฺชติ อัยฺปิ  
โฆ พฺราหฺมณ มรณฺชฺมฺโม สฺมาโน ภายติ สฺนฺตาสํ อापฺชฺชติ มรณฺสฺส ฯ  
อิเม โฆ พฺราหฺมณ จตฺตารो มรณฺชฺมฺมา สฺมานา ภายนฺติ สฺนฺตาสํ  
อापฺชฺชนฺติ มรณฺสฺส ฯ กตโม จ พฺราหฺมณ มรณฺชฺมฺโม สฺมาโน น  
ภายติ น สฺนฺตาสํ อापฺชฺชติ มรณฺสฺส อิธ พฺราหฺมณ เอกจฺโจ  
กามสฺสุ วิตฺตราโค โหติ วิคตจฺจนฺโท วิคตเปโม วิคตปีปาโส  
วิกตปริพาโห วิคตตณฺเฑห ตเมณํ อณฺตโร คาโพห โรคาตงฺโก ผุสฺติ  
ตสฺส อณฺตเรณ คาพฺเหน โรคาตงฺเกน ผุฏฺฐสฺส น เอวํ โหติ  
ปิยา วต มํ กามา ชฺหิสฺสนฺติ ปิเย จาหํ กาม ชฺหิสฺสามิติ โส  
น โสจติ น กิลมฺติ น ปรีเทวติ น อฺรุตฺตาฬิ กนฺทติ น สมฺโมหํ  
อापฺชฺชติ อัย โฆ พฺราหฺมณ มรณฺชฺมฺโม สฺมาโน น ภายติ น  
สฺนฺตาสํ อापฺชฺชติ มรณฺสฺส ฯ ปฺน จปริ พฺราหฺมณ อิธเอกจฺโจ กาย  
วิตฺตราโค โหติ วิคตจฺจนฺโท วิคตเปโม วิคตปีปาโส วิคตปริพาโห  
วิกตตณฺเฑห ตเมณํ อณฺตโร คาโพห โรคาตงฺโก ผุสฺติ ตสฺส อณฺตเรณ  
คาพฺเหน โรคาตงฺเกน ผุฏฺฐสฺส น เอวํ โหติ ปิโย วต มํ กาโย  
ชฺหิสฺสติ ปิยญฺจาหํ กาย ชฺหิสฺสามิติ โส น โสจติ น กิลมฺติ  
น ปรีเทวติ น อฺรุตฺตาฬิ กนฺทติ น สมฺโมหํ อापฺชฺชติ อัยฺปิ โฆ  
พฺราหฺมณ มรณฺชฺมฺโม สฺมาโน น ภายติ น สฺนฺตาสํ อापฺชฺชติ มรณฺสฺส ฯ

ปฺน จปริ พฺราหฺมณ อิชฺชกฺโข อกฺตปาโป โหติ อกฺตลฺหุโท  
อกฺตกิพฺพิโส กตฺกฺลฺยาโณ กตฺกฺสโถ กตฺกิริตฺตฺตาโณ ตเมณฺ อณฺฺตโร  
คาโพนฺ โรคาตฺงฺโก สฺสฺติ ตสฺส อณฺฺตเรณฺ คาพฺพนฺ โรคาตฺงฺเกณ  
สฺฏฺจฺสฺส เอวฺ โหติ อกฺตํ วัต เม ปาปี อกฺตํ ลฺหุทํ อกฺตํ กิพฺพิสํ  
กตํ กฺลฺยาณํ กตํ กฺสฺสํ กตํ กิริตฺตฺตาณํ ยาวตา โภ อกฺตปาปานํ  
อกฺตลฺหุทานํ อกฺตกิพฺพิสฺสานํ กตฺกฺลฺยาณานํ กตฺกฺสฺถานํ กตฺกิริตฺตฺตาณานํ  
คฺติ ตํ คฺตี เปจฺจ กจฺจามิตี โส น โสจฺติ น กิลฺมตี น  
ปริเทวตี น อฺรตฺตฺตาพี กนฺฺทตี น สมฺโมทํ อปาชฺชตี อยฺปี โข  
พฺราหฺมณ มรณฺชฺมโม สฺมาโน น ภายตี น สนฺฺตาสํ อปาชฺชตี มรณฺสฺส ๑  
ปฺน จปริ พฺราหฺมณ อิชฺชกฺโข อกฺงฺขิ โหติ อวิจิกฺจฺณี นิฏฺจํ คโต  
สทฺชฺมเม ตเมณฺ อณฺฺตโร คาโพนฺ โรคาตฺงฺโก สฺสฺติ ตสฺส  
อณฺฺตเรณฺ คาพฺพนฺ โรคาตฺงฺเกณ สฺฏฺจฺสฺส เอวฺ โหติ อกฺงฺขิ วัตมฺหิ  
อวิจิกฺจฺณี นิฏฺจํ คโต สทฺชฺมเมตี โส น โสจฺติ น กิลฺมตี น  
ปริเทวตี น อฺรตฺตฺตาพี กนฺฺทตี น สมฺโมทํ อปาชฺชตี อยฺปี โข  
พฺราหฺมณ มรณฺชฺมโม สฺมาโน น ภายตี น สนฺฺตาสํ อปาชฺชตี มรณฺสฺส ๑  
อิม โข พฺราหฺมณ จตฺตาโร มรณฺชฺมมา สฺมานา น ภายนฺตี น  
สนฺฺตาสํ อปาชฺชนฺตี มรณฺสฺสชาติ ๑ อภิกฺกนฺฺตํ โภ โคตม ๑เป ๑  
อุปาสกํ มํ ภวํ โคตโม ชาเรตฺถ อชฺชตฺถเค ปาณฺเปตํ สรณฺํ คตฺนฺตี ๑

[๑๘๕] เอกํ สมยํ ภควา ราชคฺเห วิหฺรตี คิชฺฌณฺฺญเ ปพฺพเต ๑  
เตน โข ปน สมยเณ สมฺพหฺลฺลา อภิญฺญาตา อภิญฺญาตา ปรีพฺพาชกา

สปรินิยา ตีเร ปริพพาซการาม ปฏิวสนฺติ เสยฺยถิทํ อนฺนภาโร ๑  
วธโร ๒ สกฺกฺุทายี จ ปริพพาซโก อญฺเณ จ อภิญญาตา อภิญญาตา  
ปริพพาซกา ฯ อถโฆ ภควา สายณฺหสมยํ ปฏิสสฺถานา วุฏฺฐิตอ  
เยน สปรินิยา ตีริ ปริพพาซการาโม เตนุปรสฺงกมิ ฯ เตน โข ปน  
สมเยน เตสํ อญฺเจตฺตฺุถิยานํ ปริพพาซกานํ สนนฺิสินฺนํ สนนฺิปตฺิตานํ  
อยมฺนฺตรากถา อุตฺปาติ อิติปิ พุราหุมนฺสจฺจანი อิติปิ พุราหุมนฺสจฺจานีติ ฯ  
อถโฆ ภควา เยน เต ปริพพาซกา เตนุปรสฺงกมิ  
อุปรสฺงกมิทฺวา ปญฺเจตฺเต อาสเน นิสีทฺิ นิสชฺช โข ภควา เต  
ปริพพาซเก เอตทโวจ กายนฺนฺตฺถ ปริพพาซกา เอตฺรทฺิ กถาย  
สนนฺิสินฺนา กา จ ปน โว อนฺตรากถา วิปรกตฺาติ ฯ อิทฺ โภ โคตม  
อมฺหากํ สนนฺิสินฺนํ สนนฺิปตฺิตานํ อยมฺนฺตรากถา อุตฺปาติ อิติปิ  
พุราหุมนฺสจฺจანი อิติปิ พุราหุมนฺสจฺจานีติ ฯ จตฺตาริมาณี ปริพพาซกา  
พุราหุมนฺสจฺจანი มยา สยํ อภิญญา สจฺจนิทฺฺวา ปเวทิตานี กตฺมานี  
จตฺตาริ อิทฺ ปริพพาซกา พุราหุมนฺเ เอวมาห สพุเพ ปาณา  
อวชฺฌาติ อิติ วทํ พุราหุมนฺเ สจฺจํ อาห โน มฺสา โส เตน  
น สมโณติ มญฺเจตฺติ น พุราหุมนฺเติ มญฺเจตฺติ น เสยฺโยหฺมสมฺมิตฺติ  
มญฺเจตฺติ น สทฺิโสหฺมสมฺมิตฺติ มญฺเจตฺติ น หีโนหฺมสมฺมิตฺติ มญฺเจตฺติ อปิ  
ยเทว ตตฺถ สจฺจํ ตทภิญญาเย ปาณานํเยว อนฺุทฺทาย ๓ อนฺุทฺทาย  
ปฏฺิปนฺโน โหติ ฯ ปฺน จปริ ปริพพาซกา พุราหุมนฺเ เอวมาห  
#๑ ยฺ. อนฺุทฺทาริ ฯ ๒ ม. ยฺ. วธโร ฯ ๓ ม. ยฺ. อนฺุทฺทาย ฯ

สพฺเพ กามา อนิจฺจา ทุกฺขา วิปริณามชฺมมาติ อิทํ วทํ  
พฺราหฺมโณ สจฺจํ อหา โน มฺสา โส เตน น สมฺโนติ มลฺลติ  
น พฺราหฺมโณติ มลฺลติ น เสยฺโยหฺมสฺมีติ มลฺลติ น สทิสฺโหหฺมสฺมีติ  
มลฺลติ น หีนฺโหหฺมสฺมีติ มลฺลติ อปีจ ยเทว ตตฺถ  
สจฺจํ ตทกฺกิลฺลยา ย กามาเนยฺว นินฺพิทาย วิราคาย นโรธาย ปฺกฺกิปฺนฺโน  
โหติ ฯ ปฺน จปฺริ ปริพฺพาชกา พฺราหฺมโณ เอวมาห สพฺเพ ภวา  
อนิจฺจา ทุกฺขา วิปริณามชฺมมาติ อิติ วทํ พฺราหฺมโณ สจฺจํ  
อหา โน มฺสา โส เตน น สมฺโนติ มลฺลติ น พฺราหฺมโณติ  
มลฺลติ น เสยฺโยหฺมสฺมีติ มลฺลติ น สทิสฺโหหฺมสฺมีติ มลฺลติ น  
หีนฺโหหฺมสฺมีติ มลฺลติ อปีจ ยเทว ตตฺถ สจฺจํ ตทกฺกิลฺลยา  
ภวานํ เยว นินฺพิทาย วิราคาย นโรธาย ปฺกฺกิปฺนฺโน โหติ ฯ ปฺน จปฺริ  
ปริพฺพาชกา พฺราหฺมโณ เอวมาห นาทํ กฺวจินิ ๑ กสฺสจฺจิ กิลฺลจนตฺสฺมี  
น จ มม กฺวจินิ ๑ กตฺถจฺจิ กิลฺลจินตฺถิติ ๒ อิติ วทํ พฺราหฺมโณ  
สจฺจํ อหา โน มฺสา โส เตน น สมฺโนติ มลฺลติ น พฺราหฺมโณติ  
มลฺลติ น เสยฺโยหฺมสฺมีติ มลฺลติ น สทิสฺโหหฺมสฺมีติ มลฺลติ  
น หีนฺโหหฺมสฺมีติ มลฺลติ อปีจ ยเทว ตตฺถ สจฺจํ ตทกฺกิลฺลยา  
อากิลฺลจฺจฺลเนยฺว ปฺกฺกิปทํ ปฺกฺกิปฺนฺโน โหติ ฯ อิมานิ โข ปริพฺพาชกา  
จตฺตาริ พฺราหฺมณฺสจฺจานิ มยา สยฺม อภิลฺลยา สจฺจนิคฺตฺวา  
ปเวทิตานีติ ฯ

#๑ ม. ย. กฺวจินิ ฯ ๒ ม. กิลฺลจนตฺถิติ ฯ ย. กิลฺลจฺนํ นตฺถิติ ฯ



[๑๘๖] อถโฆ อถนตโร ภิกขุ เยน ภควา เตนุปลสงกมิ  
 อุปสงกมิตวา ภควนตัม อภิวาเตตวา เอกมนตัม นิสีหิ เอกมนตัม  
 นิสินโน โข โส ภิกขุ ภควนตัม เอตทโวจ เกน นุ โข ภนเต  
 โลโก นียติ เกน โลโก ปริกสฺสติ กสฺส จ อุปปนฺนสฺส วสั  
 คจฺจตีติ ฯ สาธุ สาธุ ภิกขุ ภทฺทโก โข เต ภิกขุ อุมฺมงฺโก ๑  
 ภทฺทกัม ปฏิภาณัม กถยาณิ ปริปุจฺจมา เอวํ หิ ตวํ ภิกขุ ปุจฺจสิ  
 เกน นุ โข ภนเต โลโก นียติ เกน โลโก ปริกสฺสติ กสฺส  
 จ อุปปนฺนสฺส วสั คจฺจตีติ ฯ เอวํ ภนเต ฯ จิตฺเตน โข  
 ภิกขุ โลโก นียติ จิตฺเตน ปริกสฺสติ จิตฺตสฺส อุปปนฺนสฺส วสั  
 คจฺจตีติ ฯ สาธุ ภนเตติ โข โส ภิกขุ ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทิตวา  
 อนฺุโมทิตวา ภควนตัม อุตฺตรี ปญฺหิ อปุจฺจนิ พหุสฺสุโต  
 ชมฺมชโร พหุสฺสุโต ชมฺมชโรติ ภนเต วุจฺจติ กิตฺตาวตา นุ โข  
 ภนเต พหุสฺสุโต ชมฺมชโร โหตีติ ฯ สาธุ สาธุ ภิกขุ ภทฺทโก  
 โข เต ภิกขุ อุมฺมงฺโก ภทฺทกัม ปฏิภาณัม กถยาณิ ปริปุจฺจมา เอวํ  
 หิ ตวํ ภิกขุ ปุจฺจสิ พหุสฺสุโต ชมฺมชโร พหุสฺสุโต ชมฺมชโรติ  
 ภนเต วุจฺจติ กิตฺตาวตา นุ โข ภนเต พหุสฺสุโต ชมฺมชโร  
 โหตีติ ฯ เอวํ ภนเต ฯ พหุ โข ภิกขุ มยา ชมฺมา เทสิตา  
 สุตตัม เคยฺย เวยฺยากรณํ คาถา อุทานํ อิติวุตฺตกัม ชาตกัม อพฺภุตฺตมมัม  
 เวทลลัม จตุปปทาย เจปิ ภิกขุ คาถาย อตุถมณฺเฑน  
 #๑ ม. ย. อุมมกุโ ๑ อโธ ปรี อีทิสเมว ฯ

ฌมมณณาย ฌมมานุฌมมปฏิปนโน โหติ พหุสสุโต ฌมมธโรติ  
 อลัม วณายาติ ฯ สาธุ ฆนุเตติ โข โส ภิกุขุ ภควโต ภาสิตัม  
 อภินนุทิตฺวา อนฺโมทิตฺวา ภควนฺตัม อุตฺตริํ ปญฺหํ อปฺจุณฺนิ สุตฺวา  
 นิพฺเพชฺชิกปฺลฺโย สุตฺวา นิพฺเพชฺชิกปฺลฺโยติ ฆนฺเต วุจฺจติ กิตฺตาวตฺตา  
 นฺุ โข ฆนฺเต สุตฺวา นิพฺเพชฺชิกปฺลฺโย โหตีติ ฯ สาธุ สาธุ ภิกุขุ  
 ภทฺทโก โข เต ภิกุขุ อุมฺมงฺโก ภทฺทกัม ปฏฺฐิภานฺณํ กลฺยาณิํ ปริปฺจุจฺณา  
 เอวํ หิ ตฺวํ ภิกุขุ ปฺจุจฺจสิ สุตฺวา นิพฺเพชฺชิกปฺลฺโย สุตฺวา นิพฺเพชฺชิกปฺลฺโยติ  
 ฆนฺเต วุจฺจติ กิตฺตาวตฺตา นฺุ โข ฆนฺเต สุตฺวา นิพฺเพชฺชิกปฺลฺโย  
 โหตีติ ฯ เอวํ ฆนฺเต ฯ อิทฺ ภิกุขุ ภิกุขุโน อิทํ  
 ทฺวฺกฺขนฺตฺติ สุตฺมํ โหติ ปฺลฺณาย จสฺส อตฺถํ อติวิชฺฌ มฺสฺสตี อຍ  
 ทฺวฺกฺขสมฺတฺโยติ สุตฺมํ โหติ ปฺลฺณาย จสฺส อตฺถํ อติวิชฺฌ มฺสฺสตี  
 อຍ ทฺวฺกฺขนิโรธฺติ สุตฺมํ โหติ ปฺลฺณาย จสฺส อตฺถํ อติวิชฺฌ  
 มฺสฺสตี อຍ ทฺวฺกฺขนิโรธคามิํ ปฏฺฐิพฺพาทิ สุตฺมํ โหติ ปฺลฺณาย  
 จสฺส อตฺถํ อติวิชฺฌ มฺสฺสตี เอวํ โข ภิกุขุ สุตฺวา นิพฺเพชฺชิกปฺลฺโย  
 โหตีติ ฯ สาธุ ฆนฺเตติ โข โส ภิกุขุ ภควโต ภาสิตัม  
 อภินนุทิตฺวา อนฺโมทิตฺวา ภควนฺตัม อุตฺตริํ ปญฺหํ อปฺจุณฺนิ ปฺณฺฑิโต  
 มหาปฺลฺโย ปฺณฺฑิโต มหาปฺลฺโยติ ฆนฺเต วุจฺจติ กิตฺตาวตฺตา  
 นฺุ โข ฆนฺเต ปฺณฺฑิโต มหาปฺลฺโย โหตีติ ฯ สาธุ สาธุ ภิกุขุ  
 ภทฺทโก โข เต ภิกุขุ อุมฺมงฺโก ภทฺทกัม ปฏฺฐิภานฺณํ กลฺยาณิํ ปริปฺจุจฺณา  
 เอวํ หิ ตฺวํ ภิกุขุ ปฺจุจฺจสิ ปฺณฺฑิโต มหาปฺลฺโย ปฺณฺฑิโต

มหาปญฺโญติ ฆนฺเต วุจฺจติ กิตฺตาวตา นฺ โข ฆนฺเต ปญฺชิตฺโต  
มหาปญฺโญ โหตีติ ฯ เอวํ ฆนฺเต ฯ อิท ภิက္ขุ ปญฺชิตฺโต  
มหาปญฺโญ เนวตฺตพฺยาพาธาย เจเตติ น ปฺรพฺยาพาธาย เจเตติ น  
อฺภยพฺยาพาธาย เจเตติ อตฺตหิตํ ปฺรหิตํ อฺภยหิตํ สพฺพโลกหิตเมว  
จินฺตยมาโน จินฺเตติ เอวํ โข ภิက္ขุ ปญฺชิตฺโต มหาปญฺโญ  
โหตีติ ฯ

[๑๘๘] เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหฺรติ เวพฺพเน กลนฺทกนิวาเป ฯ  
อดฺโข วสฺสกาโร พฺรหฺมโณ มคฺชมหาตฺโต เยน ภควา  
เตนฺอุปสงฺกมิ อฺุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ สมฺโมทิตี สมฺโมทนีย  
กถํ สาราณียํ วิตฺติสารถฺวา เอกมฺนุตํ นิสิตี เอกมฺนุตํ นิสินฺโน โข  
วสฺสกาโร พฺรหฺมโณ มคฺชมหาตฺโต ภควนฺตํ เอตทโวจ ชานเยย  
นฺ โข โภ โคตม อสฺปฺปริโส อสฺปฺปริสํ อสฺปฺปริโส อยํ ภวนฺติ ฯ  
อฺภูจํ โข เอตํ พฺรหฺมณฺ อนวกาโส ยํ อสฺปฺปริโส อสฺปฺปริสํ  
ชานเยย อสฺปฺปริโส อยํ ภวนฺติ ฯ ชานเยย ปน โภ โคตม  
อสฺปฺปริโส สฺปฺปริสํ สฺปฺปริโส อยํ ภวนฺติ ฯ เอตมฺปิ โข พฺรหฺมณ  
อฺภูจํ อนวกาโส ยํ อสฺปฺปริโส สฺปฺปริสํ ชานเยย สฺปฺปริโส  
อยํ ภวนฺติ ฯ ชานเยย นฺ โข โภ โคตม สฺปฺปริโส สฺปฺปริสํ  
สฺปฺปริโส อยํ ภวนฺติ ฯ จํ โข เอตํ พฺรหฺมณ วิชฺชติ ยํ  
สฺปฺปริโส สฺปฺปริสํ ชานเยย สฺปฺปริโส อยํ ภวนฺติ ฯ ชานเยย  
ปน โภ โคตม สฺปฺปริโส อสฺปฺปริสํ อสฺปฺปริโส อยํ ภวนฺติ ฯ

เอตมปิ โข พุราหุณ จานั วิชชติ ยั สปุปริโส อสปุริสั  
ชานะย อสปุริโส อัย ภาวนติ ฯ อจฺจริยั โภ โคตม อพฺภูตั  
โภ โคตม ยาว สุภาสิตถจิทั โภตา โคตเมน อฏฺจานั โข  
เอตั พุราหุณ อนวกาโส ยั อสปุริโส อสปุริสั ชานะย  
อสปุริโส อัย ภาวนติ ฯ เอตมปิ โข พุราหุณ อฏฺจานั อนวกาโส  
ยั อสปุริโส สปุริสั ชานะย สปุริโส อัย ภาวนติ จานั  
โข เอตั พุราหุณ วิชชติ ยั สปุริโส สปุริสั ชานะย  
สปุริโส อัย ภาวนติ เอตมปิ โข พุราหุณ จานั วิชชติ ยั  
สปุริโส อสปุริสั ชานะย อสปุริโส อัย ภาวนติ ฯ เอกมิตั  
โภ โคตม สมัยั โตเทยฺยสฺส พุราหุณสฺส ปริสติ ปฺรुปรามภั  
วตฺเตนฺติ พาโล อัย ราชา เอเพยฺโย โย สมณ รัมปฺตเต  
อภิปฺสนโน สมณ จ ปน รัมปฺตเต เอวรूपั ปรมนิปฺจการั  
กโรติ ยทิตั อภิวาทนั ปฺจจฺจฺจฺจานั อลฺลชฺลิกมฺมึ สามีจิกมฺมึ ๑  
อิมปิ รลฺโย เอเพยฺยสฺส ปฺริหารกา พาลา ยมโก โมคฺคัลโล  
อฺคฺโค นาวินาทิ ๒ คนฺธพฺโป อคฺคิเวสฺโส เย สมณ รัมปฺตเต  
อภิปฺสนนา สมณ จ ปน รัมปฺตเต เอวรूपั ปรมนิปฺจการั  
กโรนฺติ ยทิตั อภิวาทนั ปฺจจฺจฺจานั อลฺลชฺลิกมฺมึ สามีจิกมฺมฺนฺติ  
ตฺยสฺสทั โตเทยฺโย พุราหุณโณ อิมินา นเยน เนติ ตั ก็ มลฺลนฺติ  
โภนฺโต ปณฺฑิต ราชา เอเพยฺโย กรณฺิยาธกรณฺิเยสฺว วณฺิยาธวณฺิเยสฺว  
#๑ ม. ย. สามีจิกมฺมฺนฺติ ฯ ๒ ม. ย. นาวินาทิ ฯ ๔

วณฺเฑสฺส อลฺมตฺถทสฺสเรหิ อลฺมตฺถทสฺสโรตฺติ เอวํ โภ ปณฺฑิตฺโต  
ราชา เอเพยฺโย กรณฺเฑยฺยกรณฺเฑยฺส วณฺเฑยฺยวณฺเฑยฺส อลฺมตฺถทสฺสเรหิ  
อลฺมตฺถทสฺสโรตฺติ ยสฺมา [๑] โข โภ สมฺโน รามปฺตฺโต รณฺณา  
เอเพยฺเยน ปณฺฑิตฺเตน ปณฺฑิตฺตโร กรณฺเฑยฺยกรณฺเฑยฺส วณฺเฑยฺยวณฺเฑยฺส  
อลฺมตฺถทสฺสเรน อลฺมตฺถทสฺสโร ตสฺมา ราชา เอเพยฺโย สมฺเน  
รามปฺตฺเต อภิปฺสฺนโน สมฺเน จ ปน รามปฺตฺเต เอวรूपํ  
ปรมนิปฺจการํ กโรตฺติ ยทิตฺถํ อภิวาทนํ ปจฺจุจฺจํ อณฺชลิกมฺมํ  
สามิฉิกมฺมํ ตํ กิ มณฺณนฺติ โภนฺโต ปณฺฑิตฺตา รณฺโณ เอเพยฺยสฺส  
ปริหารกา ยมโก โมคฺคฺลโล อุกฺโก นาวินาถิ คนฺธพฺโพ อคฺคิเวสฺโส  
กรณฺเฑยฺยกรณฺเฑยฺส วณฺเฑยฺยวณฺเฑยฺส อลฺมตฺถทสฺสเรหิ อลฺมตฺถทสฺสโรตฺติ  
เอวํ โภ ปณฺฑิตฺตา รณฺโณ เอเพยฺยสฺส ปริหารกา ยมโก  
โมคฺคฺลโล อุกฺโก นาวินาถิ คนฺธพฺโพ อคฺคิเวสฺโส กรณฺเฑยฺยกรณฺเฑยฺส  
วณฺเฑยฺยวณฺเฑยฺส อลฺมตฺถทสฺสโรตฺติ ยสฺมา โข โภ สมฺโน  
รามปฺตฺโต รณฺโณ เอเพยฺยสฺส ปริหารเกหิ ปณฺฑิตฺเตหิ ปณฺฑิตฺตโร  
กรณฺเฑยฺยกรณฺเฑยฺส วณฺเฑยฺยวณฺเฑยฺส อลฺมตฺถทสฺสเรหิ อลฺมตฺถทสฺสโร  
ตสฺมา รณฺโณ เอเพยฺยสฺส ปริหารกา สมฺเน รามปฺตฺเต อภิปฺสฺนนา  
สมฺเน จ ปน รามปฺตฺเต เอวรूपํ ปรมนิปฺจการํ กโรนฺติ  
ยทิตฺถํ อภิวาทนํ ปจฺจุจฺจํ อณฺชลิกมฺมํ สามิฉิกมฺมณฺติ อจฺจริยํ  
โภ โคตม อพฺภูตํ โภ โคตม ยาว สฺฐาสิตฺถจฺจิตฺถํ โภตา

โคตเมน อฏฺฐานัน โข เอตํ พุราหุณฺณ อนวกาโส ยํ อสฺสปุริโส  
อสฺสปุริสํ ชานเยยฺย อสฺสปุริโส อยํ ภวนฺติ ฯ เอตมฺปิ โข พุราหุณฺณ  
อฏฺฐานัน อนวกาโส ยํ สฺสปุริโส สฺสปุริสํ ชานเยยฺย สฺสปุริโส  
อยํ ภวนฺติ จานันฺ โข เอตํ พุราหุณฺณ วิชฺชติ ยํ สฺสปุริโส  
สฺสปุริสํ ชานเยยฺย สฺสปุริโส อยํ ภวนฺติ เอตํ โข พุราหุณฺณ  
จานันฺ วิชฺชติ ยํ สฺสปุริโส อสฺสปุริสํ ชานเยยฺย อสฺสปุริโส อยํ  
ภวนฺติ ฯ หนฺนุจฺจทานิ มยํ โภ โคตมฺ คจฺฉาม พหุกิจฺจา มยํ  
พหุกรณียาติ ฯ ยสฺสทานิ ตวํ พุราหุณฺณ กาลํ มณฺณสีติ ฯ อถ โข  
วสฺสกาโร พุราหุณฺณ มคฺชมาหฺมตฺโต ภควโต ภาสีติ อภินฺนุทิตฺวา  
อนฺุโมทิตฺวา อฏฺฐายาสนา ปกฺกามิตี ฯ

[๑๘๘] เอกํ สมยํ ภควา ราชคฺเห วิหริติ ถิชฺฌณฺเฏ ปพฺพเต ฯ  
อถ โข อุปฺโก มณฺุฑิกาทฺตฺโต เยน ภควา เตนฺุสสงฺกมิ อุปฺสงฺกมิตฺวา  
ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสีทิ เอกมฺนฺตํ นิสินฺุโน  
โข อุปฺโก มณฺุฑิกาทฺตฺโต ภควนฺตํ เอตทโวจ อหํ หิ ภนฺเต  
เอวํวาที เอวํทิฏฺฐิ โยโกจิ ปฺรฺฐปารมฺภํ วตฺเตติ ปฺรฺฐปารมฺภํ  
วตฺเตนฺุโต สพฺโพ ๑ โส น อุปฺปาเทติ อนฺุปปาทนฺุโต การโยห  
โหติ อุปฺวชฺุชฺติ ฯ ปฺรฺฐปารมฺภํ เจ อุปก วตฺเตติ ปฺรฺฐปารมฺภํ  
วตฺเตนฺุโต น อุปฺปาเทติ อนฺุปปาทนฺุโต การโยห โหติ อุปฺวชฺุช  
ตวํ โข อุปก ปฺรฺฐปารมฺภํ วตฺเตสิ ปฺรฺฐปารมฺภํ วตฺเตนฺุโต น  
อุปฺปาเทสิ อนฺุปปาทนฺุโต การโยหสิ อุปฺวชฺุชฺติ ฯ เสยฺยถาปี  
#๑ ยู. สพฺพโส ฯ

ภนฺเต อุมฺมุชฺชมานกัเวย มหตา ปาเสน พนฺเชยฺย เอวเมว โข  
อิหิ ภนฺเต อุมฺมุชฺชมานโกเวย ภควตา มหตา วาทปาเสน พทฺุโธติ ฯ  
อิหิ อุกฺกสนฺติ โข อุปก มยา ปญฺจตุตฺถํ ตตฺถ อปริมาณํ ปทา  
อปริมาณํ พุชฺชณา อปริมาณํ ตถาคตฺตสฺส ฌมฺมเทสฺนา อิติปิํ  
อุกฺกสนฺติ ๑ ตํ โข ปนฺธิํ อุกฺกสิํ ปหาตพฺพนฺติ โข อุปก มยา  
ปญฺจตุตฺถํ ตตฺถ อปริมาณํ ปทา อปริมาณํ พุชฺชณา  
อปริมาณํ ตถาคตฺตสฺส ฌมฺมเทสฺนา อิติปิํ อุกฺกสิํ ปหาตพฺพนฺติโ  
อิหิ กุสฺสนฺติ โข อุปก มยา ปญฺจตุตฺถํ ตตฺถ อปริมาณํ ปทา  
อปริมาณํ พุชฺชณา อปริมาณํ ตถาคตฺตสฺส ฌมฺมเทสฺนา อิติปิํ  
กุสฺสนฺติ ๒ ตํ โข ปนฺธิํ กุสฺสิํ ภเวตพฺพนฺติ โข อุปก มยา  
ปญฺจตุตฺถํ ตตฺถ อปริมาณํ ปทา อปริมาณํ พุชฺชณา อปริมาณํ  
ตถาคตฺตสฺส ฌมฺมเทสฺนา อิติปิํ กุสฺสิํ ภเวตพฺพนฺติ ฯ อถ โข  
อุปกโก มณฺเฑกิปฺปุตฺโต ภควโต ภาสิตํ อภินฺนุทิตฺวา อนฺนโมทิตฺวา  
อุกฺกจายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณฺณํ กตฺวา เยน ราชา  
มากโร อชาตสฺตฺตฺตฺ เวเทหิปฺปุตฺโต เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา  
ยวตโก อโหสิ ภควตา สทฺธิํ กถาสลฺลาไป ตํ สพฺพิ รณฺโณ  
มากธฺสฺส อชาตสฺตฺตฺตฺสฺส เวเทหิปฺปุตฺตฺสฺส อาโรเจสิ ฯ เอวํ วุตฺเต ราชา  
มากโร อชาตสฺตฺตฺตฺ เวเทหิปฺปุตฺโต กุปีโต อนตฺตมโน อุปกั มณฺเฑกิปฺปุตฺตํ  
เอตทโวจ ยวธฺสิวตฺตํ โลกนการกทารโก ยวมุขโร ยวปกพฺโก  
#๑-๒ ย. อติสทฺโท นตฺถิ ฯ

ยตร หิ นาม ตั ภาควนตัม อรหนตัม สมนาสมพุทฺธ  
อปสาเทตพุทฺ ๑ มณฺณิสฺสตี อเปหิ ตฺวํ อุปก วินิสฺส มา ตั ๒  
อทุทสนฺตี ฯ

[๑๘๕] จตุตาโรเม ภิกฺขเว สจฺจนิกฺรณียา ฅมฺมา กตเม จตุตาโร  
อตุถิ ภิกฺขเว ฅมฺมา กาเยน สจฺจนิกฺรณียา อตุถิ ภิกฺขเว ฅมฺมา  
สตียา สจฺจนิกฺรณียา อตุถิ ภิกฺขเว ฅมฺมา จกฺขุณา สจฺจนิกฺรณียา  
อตุถิ ภิกฺขเว ฅมฺมา ปญฺญาเย สจฺจนิกฺรณียา กตเม จ ภิกฺขเว  
ฅมฺมา กาเยน สจฺจนิกฺรณียา อฏฺฐ โมกฺขา ๗ ภิกฺขเว กาเยน  
สจฺจนิกฺรณียา กตเม จ ภิกฺขเว ฅมฺมา สตียา สจฺจนิกฺรณียา  
ปฺพุเพนิวาโส ภิกฺขเว สตียา สจฺจนิกฺรณียเ อ กตเม จ ภิกฺขเว  
ฅมฺมา จกฺขุณา สจฺจนิกฺรณียา สตุตฺตานิ จตุปฺปาโต ภิกฺขเว จกฺขุณา  
สจฺจนิกฺรณียเ กตเม จ ภิกฺขเว ฅมฺมา ปญฺญาเย สจฺจนิกฺรณียา  
อาสวานิ จโย ภิกฺขเว ปญฺญาเย สจฺจนิกฺรณียเ อเม โช ภิกฺขเว  
จตุตาโร สจฺจนิกฺรณียา ฅมฺมาตี ฯ

[๑๘๖] เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหฺรตี ปฺพุพาราเม  
มิกฺรมาตฺตฺปาสาเท ฯ เตน โช ปน สมเยน ภควา ตทหุโปสเถ ภิกฺขุสงฺฆ-  
ปริวุโต นิสินฺโน โหตี ฯ อถ โช ภควา ตฺตฺนํหิฏฺฐํ ตฺตฺนํหิฏฺฐํ ภิกฺขุสงฺฆํ  
อนฺนุวิโลเกตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ อปฺปลาปายํ ภิกฺขเว ปรีสา  
นินฺนปฺปลาปายํ ภิกฺขเว ปรีสา สฺสุทฺธา สาเร ปตฺติฏฺฐิตา ตถารูโป  
#๑ ม. ยฺ. อาสาเทตพุทฺ ๑ ๒ ยฺ. ตฺวํ ๑ ๓ ม. ยฺ. วิโมกฺขา ฯ



อัย ภิกขเว ภิกขุสงฺโฆ ตถารูปาย ภิกขเว ปริสา ยถารูปา  
 ปริสา ทูลลภา ทสฺสนายปี โลกสฺมี ตถารูปโ อัย ภิกขเว ภิกขุสงฺโฆ  
 ตถารูปาย ภิกขเว ปริสา ยถารูปา ปริสา อาหุเนยฺยา ปาหุเนยฺยา  
 ทกฺขิณฺเอยฺยา อณฺชติกรณฺเีย อนฺตฺตริ ปุณฺณกฺเขตฺตํ โลกสฺส ตถารูปโ  
 อัย ภิกขเว ภิกขุสงฺโฆ ตถารูปาย ภิกขเว ปริสา ยถารูปาย  
 ปริสาย อปฺปมฺปิ ทินฺนํ พหุํ โหติ พหุํ ทินฺนํ พหุตฺริ ตถารูปโ  
 อัย ภิกขเว ภิกขุสงฺโฆ ตถารูปาย ภิกขเว ปริสา ยถารูปํ ปริสํ  
 อลํ โยชนคณฺณานิปี ทสฺสนาย คนฺตุ อปี ปุณฺเณนาปี ๑ ตถารูปโ  
 อัย ภิกขเว ภิกขุสงฺโฆ สนฺติ ภิกขเว ภิกขุ อิมสฺมี ภิกขุสงฺฆ  
 เทวปฺปตฺตา วิหรนฺติ สนฺติ ภิกขเว ภิกขุ อิมสฺมี ภิกขุสงฺฆ  
 พุรหฺมปฺปตฺตา วิหรนฺติ สนฺติ ภิกขเว ภิกขุ อิมสฺมี ภิกขุสงฺฆ  
 อาเนณฺชปฺปตฺตา วิหรนฺติ สนฺติ ภิกขเว ภิกขุ อิมสฺมี ภิกขุสงฺฆ  
 อริยปฺปตฺตา วิหรนฺติ ฯ กถณฺจ ภิกขเว ภิกขุ เทวปฺปตฺโต โหติ  
 อิทฺ ภิกขเว ภิกขุ วิวิจฺเจว กามฺเหิ ฯเปฯ ปจฺมํ ฉานํ อุปสมฺปชฺช  
 วิหฺรติ วิตกฺกวิจฺจารนํ ฐปฺสมา ฯเปฯ ทฺติยํ ฉานํ อุปสมฺปชฺช  
 วิหฺรติ ปิตียา จ วิราคา ฯเปฯ ตฺติยํ ฉานํ อุปสมฺปชฺช  
 วิหฺรติ สุขสฺส จ ปหานา ทฺกฺขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ จตุตฺถํ  
 ฉานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ เอวํ โข ภิกขเว ภิกขุ เทวปฺปตฺโต  
 โหติ ฯ กถณฺจ ภิกขเว ภิกขุ พุรหฺมปฺปตฺโต โหติ อิทฺ  
 ภิกขเว ภิกขุ เมตฺตาสหคเตน เจตฺสา เอกํ ทิสฺสฺส ฝริตฺวา วิหฺรติ  
 #๑ ม. ปุณฺเณนาปี ฯ

ตถา ทุตฺติยํ ตถา ตตฺติยํ ตถา จตุตฺถํ อิติ อุทฺทมโห ติริยํ สพฺพธิ  
สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ เมตฺตาสหคเตน เจตฺสา วิปฺเปลน  
มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน อพฺยาปชฺเณน ฝริตฺวา วิหฺรติ  
กรฺรฺมฺมาสหคเตน เจตฺสา ... มุทิตาสหคเตน เจตฺสา ... อุเปกฺขาสหคเตน  
เจตฺสา เอกํ ทิสํ ฝริตฺวา วิหฺรติ ตถา ทุตฺติยํ ตถา ตตฺติยํ ตถา  
จตุตฺถํ อิติ อุทฺทมโห ติริยํ สพฺพธิ สพฺพตฺตตาย สพฺพาวนฺตํ โลกํ  
อุเปกฺขาสหคเตน เจตฺสา วิปฺเปลน มหคฺคเตน อปฺปมาเณน อเวเรน  
อพฺยาปชฺเณน ฝริตฺวา วิหฺรติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ พฺรหฺมปฺปตฺโต  
โหติ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อาเนลฺลชปฺปตฺโต โหติ อิทฺ ภิกฺขเว  
ภิกฺขุ สพฺพโส รุปลสฺสณานํ สมตฺติกฺกมา ปฏฺิฆสฺสณานํ อตฺถงฺกมา  
นानตฺตสฺสณานํ อมนสิการา อนนฺโต อากาโสติ อากาसानญฺจายตฺนํ  
อุปสมฺบฺชช วิหฺรติ สพฺพโส อากาसानญฺจายตฺนํ สมตฺติกฺกมฺม อนนฺตํ  
วิญฺญาณนฺติ วิญฺญาณญฺจายตฺนํ อุปสมฺบฺชช วิหฺรติ สพฺพโส  
วิญฺญาณญฺจายตฺนํ สมตฺติกฺกมฺม นตฺถิ กิลฺลจิตฺติ อากิลฺลญฺจายตฺนํ  
อุปสมฺบฺชช วิหฺรติ สพฺพโส อากิลฺลญฺจายตฺนํ สมตฺติกฺกมฺม  
เนวสฺสณานาสฺสณายตฺนํ อุปสมฺบฺชช วิหฺรติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ  
อาเนลฺลชปฺปตฺโต โหติ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อริยปฺปตฺโต โหติ  
อิทฺ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิทํ ทฺวักขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯเปฯ อัย  
ทฺวักขนฺนิโรธคามินิ ปฏฺิปปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ เอวํ โข ภิกฺขเว  
ภิกฺขุ อริยปฺปตฺโต โหตฺติติ ฯ

โยธาชีวกุโโค จตุตโต ฯ

[๑]

มหาวคโค ปณจโม

[๑๕๑] โสทานุคตานิ ภิกขเว ชมฺมานํ วจสา ปริจิตานํ  
 มนसानุเปกขิตานํ ทิฏฺฐิยา สุปฺปฎฺฐิวิทฺธานํ จตฺตารโ อานิสฺสา ปาฎิกงฺขา  
 กตเม จตฺตารโ อิทฺ ภิกขเว ภิกขุ ชมฺมํ ปริยาปุณาติ สุตฺตํ เคยฺย  
 เวยฺยากรณํ กาลํ อุทานํ อิติวุตฺตกํ ชาตกํ อพฺภุตฺตชมฺมํ เวทลฺลํ  
 ตสฺส เต ชมฺมา โสทานุคตา โหนฺติ วจสา ปริจิตา มนसानุเปกขิตา  
 ทิฏฺฐิยา สุปฺปฎฺฐิวิทฺธา โส มฺภูจฺจสฺสติ กาลํ กุรฺมาโน อณฺฺณตฺริ  
 เทวณิกายํ อุปฺปชฺชติ ตสฺส ตตฺถ สุชินฺโน ชมฺมปทาปิลปนฺติ  
 ทนฺโร ภิกขเว สตุปฺปาโท อถ โส สโต จิปฺเปยฺว วิเสสคามิ  
 โหติ โสทานุคตานิ ภิกขเว ชมฺมานํ วจสา ปริจิตานํ มนसानุเปกขิตานํ  
 ทิฏฺฐิยา สุปฺปฎฺฐิวิทฺธานํ อัยฺ ปจฺจโม อานิสฺโส ปาฎิกงฺโข ฯ  
 ปุณฺ จปริ ภิกขเว ภิกขุ ชมฺมํ ปริยาปุณาติ สุตฺตํ เคยฺย เวยฺยากรณํ  
 กาลํ อุทานํ อิติวุตฺตกํ ชาตกํ อพฺภุตฺตชมฺมํ เวทลฺลํ ตสฺส  
 เต ชมฺมา โสทานุคตา โหนฺติ วจสา ปริจิตา มนसानุเปกขิตา ทิฏฺฐิยา  
 สุปฺปฎฺฐิวิทฺธา โส มฺภูจฺจสฺสติ กาลํ กุรฺมาโน อณฺฺณตฺริ เทวณิกายํ  
 อุปฺปชฺชติ ตสฺส ตตฺถ นเหว โข สุชินฺโน ชมฺมปทาปิลปนฺติ  
 #๑ ม. ตสฺสทฺทานํ

- # โยธา ปาฎิโกคสุตํ อภยํ สมณฺสจฺเจน ปณจมํ
- # อุมมคฺควสฺสกาโร อุปโก สจฺฉิกิริยา จ อุโปสโถติ ฯ

อปัจ โข อิทุธิมา เจโตวสิปฺปตฺโต เทวปริสาย ฌมฺมึ เทเสติ ตสฺส  
 เอวํ โหติ อัย วา โส ฌมฺมวินโย ยตถาหํ ปุพฺเพ พุรหฺมจริยํ  
 อจฺรินฺติ ทนฺโธ ภิกฺขเว สตฺตฺปาโท อถ โส สโต จิปรึเยว  
 วิเสสคามิํ โหติ เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ปุริโส กุสโล เภริสทฺทสฺส  
 โส อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺโน เภริสทฺทํ สุณฺเอย ตสฺส นหฺเว โข  
 อสฺส กงฺขา วา วิมฺติ วา เภริสทฺโท นฺ โข น นฺ โข  
 เภริสทฺโทติ อถโข เภริสทฺโทเตว นินฺจํ คจฺเจยฺย เอวเมว โข  
 ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฌมฺมํ ปริยาปุณาติ ฯเปฯ จิปรึเยว วิเสสคามิํ โหติ  
 โสตานุกตानํ ภิกฺขเว ฌมฺมานํ วจฺสา ปริจฺจิตานํ มนฺसानุเปกฺขิตานํ  
 ทิฏฺฐิจฺยา สฺวปฺปฏิวิทฺธานํ อัยํ ทฺติโย อานิสฺโส ปาฏิกงฺโข ฯ ปุณ จปรึ  
 ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฌมฺมํ ปริยาปุณาติ สุตฺตํ เคยฺยํ เวยฺยากรณํ คากํ  
 อุทานํ อิติวุตฺตกํ ชาตกํ อพฺภุตตมฺมํ เวทลลํ ตสฺส เต ฌมฺมา  
 โสตานุกตา โหนฺติ วจฺสา ปริจฺจिता มนฺसानุเปกฺขิตา ทิฏฺฐิจฺยา  
 สฺวปฺปฏิวิทฺธา โส มฺภูจฺจสฺสติ คากํ กุรฺมาโน อณฺณตฺริ เทวณิกายํ  
 อุปฺปชฺชติ ตสฺส ตตฺถ นหฺเว โข สุขินฺโน ฌมฺมปทาปิลปนฺติ นปี  
 ภิกฺขุ อิทุธิมา เจโตวสิปฺปตฺโต เทวปริสาย ฌมฺมึ เทเสติ อปัจ  
 โข เทวปฺปตฺโต เทวปริสาย ฌมฺมึ เทเสติ ตสฺส เอวํ โหติ อัย  
 วา โส ฌมฺมวินโย ยตถาหํ ปุพฺเพ พุรหฺมจริยํ อจฺรินฺติ ทนฺโธ  
 ภิกฺขเว สตฺตฺปาโท อถ โส สโต จิปรึเยว วิเสสคามิํ โหติ  
 เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ปุริโส กุสโล สงฺขสทฺทสฺส โส อทฺธานมคฺคปฺปฏิปนฺโน  
 สงฺขสทฺทํ สุณฺเอย ตสฺส นหฺเว โข อสฺส กงฺขา วา

วมติ วา สงฺขสทฺโท นฺ โข น นฺ โข สงฺขสทฺโทติ อถโ  
 สงฺขสทฺโทเตว นินฺฺจ คจฺเจยฺย เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฌมฺมํ  
 ปริยาปุณาติ ฯเปฯ จิปฺปเยว วิเสสคามิ โหติ โสตานุกตानํ  
 ภิกฺขเว ฌมฺมานํ วจสา ปริจิตานํ มนฺसानุเปกฺขิตานํ ทิฏฺฐิยา สุปฺปฎฺฐิวิธานํ  
 อัยฺย ตติโย อานิสฺสโส ปาฎิกงฺโฆ ฯ ปุณฺ จปฺริ ภิกฺขเว ภิกฺขุ  
 ฌมฺมํ ปริยาปุณาติ สุตฺตํ เคยฺยิ เวยฺยากรณฺมํ คาลํ อุทานํ  
 อิติวุตฺตกํ ชาตกํ อพฺภุตฌมฺมํ เวทลฺลํ ตสฺส เต ฌมฺมา โสตานุกตา  
 โหนฺติ วจสา ปริจิตา มนฺसानุเปกฺขิตา ทิฏฺฐิยา สุปฺปฎฺฐิวิธานา โส๑  
 มฺภูจสฺสติ กาลํ กุรฺมาโน อณฺฺตริ เทวณิกายํ อุปฺปชฺชติ ตสฺส  
 ตตฺถ นเหว โข สุชินฺ โฌมฺมปทาปัลปนฺติ นปี ภิกฺขุ อิทฺธิมา  
 เจโตวสิปฺปตฺโต เทวปฺริสาย ฌมฺมํ เทเสติ นปี เทวปฺปตฺโตเทวปฺริสาย  
 ฌมฺมํ เทเสติ อปีจ โข โอบปาติโก โอบปาติกํ สาเรติ สรสิ  
 ตฺวํ มาริส ยตฺถ มยฺ ปุพฺเพ พุรฺหุมาจฺริยํ อจฺริมาหติ โส  
 เอวมาห สรามิ มาริส สรามิ มาริสติ ทนฺโห ภิกฺขเว  
 สตุปฺปาโท อถ โส สโต จิปฺปเยว วิเสสคามิ โหติ เสยฺยถาปี  
 ภิกฺขเว เทว สหายกา สหปฺปสุกฺกิพฺภา ๑ เต กทาจิ กรหจิ กตฺถจิ ๒  
 อณฺฺมณฺณํ สมากจฺเจยฺยํ ตเมนํ ๓ สหายโก สหายกํ เอวํ วเทยฺย  
 อิทฺมปี สมฺม สรสิติ โส เอวํ วเทยฺย สรามิ สมฺม สรามิ  
 สมฺมาติ เอวเมว โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ฌมฺมํ ปริยาปุณาติ ฯเปฯ

#๑ ม. สหปฺปสุกฺกิพฺภา ฯ ยู ... กิพฺพิตา ฯ ๒ ม. ยู. อัยฺย ปาโจ นตฺถิ ฯ ๓ ม. อณฺฺโย ปน ฯ

ชิปฺเปยว วิเสศคามิ โหติ โสตานุกตานิ ภิกฺขเว ฌมฺมานํ วจสา  
ปริจิตานํ มนฺसानุเปกฺขิตานํ ทิฏฺฐิยา สุปฺปฏฺวิทฺธานํ อัยฺ จตฺตโถ  
อานิสฺโส ปาฏิกงฺโข ฯ โสตานุกตานิ ภิกฺขเว ฌมฺมานํ วจสา ปริจิตานํ  
มนฺसानุเปกฺขิตานํ ทิฏฺฐิยา สุปฺปฏฺวิทฺธานํ อิเม จตฺตารอ อานิสฺสา  
ปาฏิกงฺขาติ ฯ

[๔๕๒] จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว จานานิ จตฺตฺหิ จานนฺทึ เวทิตพฺพานิ  
กตฺมานิ จตฺตาริ สฺวาเสน ภิกฺขเว สึลฺลํ เวทิตพฺพํ ตลฺลจ โข  
ทีเมน อทฺธฺนา น อิตฺตฺริ มนฺสิกโรตา โน อมนฺสิการา ปญฺณวตา  
โน ทฺุปฺปญฺเณน สฺโวหารน ภิกฺขเว โสเจยฺย เวทิตพฺพํ ตลฺลจ  
โข ทีเมน อทฺธฺนา น อิตฺตฺริ มนฺสิกโรตา โน อมนฺสิการา  
ปญฺณวตา โน ทฺุปฺปญฺเณน อาปทาสุ ภิกฺขเว ธาโม เวทิตพฺโพ  
โส จ โข ทีเมน อทฺธฺนา น อิตฺตฺริ มนฺสิกโรตา โน อมนฺสิการา  
ปญฺณวตา โน ทฺุปฺปญฺเณน สากจฺฉาย ภิกฺขเว ปญฺญา เวทิตพฺพา  
สา จ โข ทีเมน อทฺธฺนา น อิตฺตฺริ มนฺสิกโรตา โน อมนฺสิการา  
ปญฺณวตา โน ทฺุปฺปญฺเณน ฯ สฺวาเสน ภิกฺขเว สึลฺลํ เวทิตพฺพํ  
ตลฺลจ โข ทีเมน อทฺธฺนา น อิตฺตฺริ มนฺสิกโรตา โน อมนฺสิการา  
ปญฺณวตา โน ทฺุปฺปญฺเณนาติ อิติ โข ปเนตฺตํ วุตฺตํ กิณฺเจตฺตํ  
ปฏฺิจฺจ วุตฺตํ อิทฺ ภิกฺขเว ปุคฺคโล ปุคฺคเลน สทฺธิ สฺวสมาโน  
เอวฺ ชานาติ ทีฆรตฺตํ โข อยฺมายสุมา ขณฺฑกาโร นิตฺทกาโร สพลกาโร  
กมฺมาสกาโร น สตตฺกาโร ๑ น สตตฺวตฺตํ สึเลสุ ทฺุสฺสิโล อยฺมายสุมา  
#๑ ม. ยฺ. น สนฺตตฺกาโร น สนฺตตฺวตฺตํ ฯ อิตฺ ปรี อิทฺสเมว ฯ

นายมายสุมา สีลวาติ อธิ ปน ภิกขเว ปุคฺคโล ปุคฺคเลน สทฺธิ  
สํวมาโน เอวํ ชานาติ ทิฆมฺรตฺตํ โข อยมายสุมา อชฺฌทการี  
อจฺฉิทฺทการี อสพฺลการี อกมฺมาสการี สตตการี สตตวฺตุตฺติ สีเลสุ สีลวา  
อยมายสุมา นายมายสุมา ทุสฺสีโลติ สํวาเสน ภิกขเว สีลํ เวทิตพฺพํ  
ตฺถจ โข ทิฆเณน อทฺฐนา น อิตฺตํ มนสิกโรตา โน อมนสิการา  
ปฺลยวตา โน ทุปฺปฺลยเณนาติ อิติ ยนฺตํ วฺตุตฺตํ อิทเมตํ ปฏิจฺจ  
วฺตุตฺตํ ฯ สํโวหารเณน ภิกขเว โสเจยฺย เวทิตพฺพํ ตฺถจ โข ทิฆเณ  
อทฺฐนา น อิตฺตํ มนสิกโรตา โน อมนสิการา ปฺลยวตา  
โน ทุปฺปฺลยเณนาติ อิติ โข ปเนตํ วฺตุตฺตํ กิณฺเจตํ ปฏิจฺจ วฺตุตฺตํ  
อธิ ภิกขเว ปุคฺคโล ปุคฺคเลน สทฺธิ สํโวหฺรมาโน เอวํ ชานาติ  
อณฺณถา โข อยมายสุมา เอเกน เอโก โวหฺรติ อณฺณถา ทฺวิหิ  
อณฺณถา ตีหิ อณฺณถา สมฺพหฺลฺเลหิ โวกฺกมฺติ อยมายสุมา  
ปฺริมโวหารา ปจฺฉิมโวหารํ อปฺริสฺสทฺทวโหาโร อยมายสุมา  
นายมายสุมา ปฺริสฺสทฺทวโหาโรติ อธิ ปน ภิกขเว ปุคฺคโล ปุคฺคเลน  
สทฺธิ สํโวหฺรมาโน เอวํ ชานาติ ยถา ๑ โข อยมายสุมาเอเกน  
เอโก โวหฺรติ ตถา ทฺวิหิ ตถา ตีหิ ตถา สมฺพหฺลฺเลหิ  
นายมายสุมา โวกฺกมฺติ ปฺริมโวหารา ปจฺฉิมโวหารํ ปฺริสฺสทฺทวโหาโร  
อยมายสุมา นายมายสุมา อปฺริสฺสทฺทวโหาโรติ สํโวหารเณน ภิกขเว  
โสเจยฺย เวทิตพฺพํ ตฺถจ โข ทิฆเณน อทฺฐนา น อิตฺตํ มนสิกโรตา  
โน อมนสิการา ปฺลยวตา โน ทุปฺปฺลยเณนาติ อิติ ยนฺตํ

#๑ ม. ย. ยถา ฯ

วุดตัม อิทเมตัม ปฏิจฺจ วุดตัม ฯ อาปทาสุ ภิกฺขเว ธาโม  
เวทิตฺตพฺโพ โส จ โข ทีเมเน อทฺธุนา น อิตฺตริ มนสิกโรตา  
โน อมนสิการา ปรณฺวตา โน ทฺพฺปรณฺเณนาติ อิติ โข ปเนตัม  
วุดตัม กิณฺเจตัม ปฏิจฺจ วุดตัม อิท ภิกฺขเว เอกจฺโจ ฌาติพฺยสเนน  
วา ศุณฺโณ สฺมาโน โภคพฺยสเนน วา ศุณฺโณ สฺมาโน โรคพฺยสเนน  
วา ศุณฺโณ สฺมาโน น อิติ ปฏิสฺสจฺจิกฺขติ ตถาภูโต โข อัย  
โลกสนฺนิวาโส ตถาภูโต อตฺตภาวปฏิลาโภ ยถาภูเต โลกสนฺนิวาเส  
ยถาภูเต อตฺตภาวปฏิลาเภ อญฺจ โลกธมฺมา โลกั อณุปริวตฺตนฺติ  
โลโก จ อญฺจ โลกธมฺเม อณุปริวตฺตติ ลาโก จ อลาโก จ  
ยโส จ อยโส จ นินฺทา จ ปัสฺसा จ สุขณฺจ ทฺกฺขณฺจชาติ  
โส ฌาติพฺยสเนน วา ศุณฺโณ สฺมาโน โภคพฺยสเนน วา ศุณฺโณ  
สฺมาโน โรคพฺยสเนน วา ศุณฺโณ สฺมาโน โสจติ กิลมฺติ ปริเทวติ  
อฺรตฺตทาพี กนฺทติ สมฺโมหํ อาปชฺชติ อิท ปน ภิกฺขเว เอกจฺโจ  
ฌาติพฺยสเนน วา ศุณฺโณ สฺมาโน โภคพฺยสเนน วา ศุณฺโณ สฺมาโน  
โรคพฺยสเนน วา ศุณฺโณ สฺมาโน อิติ ปฏิสฺสจฺจิกฺขติ ตถาภูโต โข  
อัย โลกสนฺนิวาโส ตถาภูโต อตฺตภาวปฏิลาโภ ยถาภูเต  
โลกสนฺนิวาเส ยถาภูเต อตฺตภาวปฏิลาเภ อญฺจ โลกธมฺมา โลกั  
อณุปริวตฺตนฺติ โลโก จ อญฺจ โลกธมฺเม อณุปริวตฺตติ ลาโก จ  
อลาโก จ ยโส จ อยโส จ นินฺทา จ ปัสฺसा จ สุขณฺจ  
ทฺกฺขณฺจชาติ โส ฌาติพฺยสเนน วา ศุณฺโณ สฺมาโน โภคพฺยสเนน



วา ฌุญโธ สมานโน โรคพุยสเนน วา ฌุญโธ สมานโน น โสจติ น  
กิลมตี น ปริเทวตี น อุตตทาพี กนุทตี น สมโมหิ อาปชชตี  
อาปทาสุ ภิกขเว ธาโม เวทิตพุโพ โส จ โข ที่เมน อทฐนา  
น อิตฺตริ มนสิกรโธตา โน อมนสิการา ปญฺญวตา โน ทุปฺปญฺเณนาตี  
อิตฺติ ยนฺตี วุตฺตี อิทฺเมตฺตี ปฏฺิจฺจ วุตฺตี ฯ สากจฺฉาย  
ภิกขเว ปญฺญา เวทิตพุพา สา จ โข ที่เมน อทฐนา น อิตฺตริ  
มนสิกรโธตา โน อมนสิการา ปญฺญวตา โน ทุปฺปญฺเณนาตี อิตฺติ  
โฆ ปเนตฺตี วุตฺตี กิลฺยเจตฺตี ปฏฺิจฺจ วุตฺตี อิทฺ ภิกขเว ปุคฺคโล  
ปุคฺคเลน สทฺธี สากจฺฉายมาโน เอวํ ชานาตี ยถา โฆ อิมสฺส  
อายุสฺสมโต อุมฺมงฺโก ยถา จ อภินิหารโ ยถา จ ปญฺหสมฺพทาจาโร  
ทูปฺปญฺโธ อยมายสฺมา นายมายสฺมา ปญฺญวตา ติ กิสฺส เหตุ  
ตถา หิ อยมายสฺมา น เจว กมฺภีริ อตฺถปฺปํ อุตฺทาหฺรตี สนฺตี  
ปณฺตีตฺตี อตฺถกาวจฺริ นิปฺปลิ ปญฺชิตเวทนียิ ยญฺจ อยมายสฺมา ฌมฺมํ  
ภาสตี ตสฺส จ น ปฏฺิพฺโธ สงฺขิตฺเตน วา วิตุถาเรน วา อตฺถํ  
อาจิกฺขิตฺตุ เทเสตฺตุ ปญฺญาเปตฺตุ ปญฺจเปตฺตุ วิวริตฺตุ วิภชิตฺตุ อุตฺตานิกาตฺตุ  
ทูปฺปญฺโธ อยมายสฺมา นายมายสฺมา ปญฺญวตาตี เสยฺยถาปี  
ภิกขเว จกฺขุมา ปุริโส อุตฺทกรทสฺส ตีเร จิตฺโต ปสฺเสยฺย ปรีตฺติ  
มจฺฉิ อุมฺมุชฺชมานํ ตสฺส เอวมสฺส ยถา โฆ อิมสฺส มจฺฉสฺส  
อุมฺมงฺโก ยถา จ อุมิฆาโต ยถา จ เวคายิตตฺติ ปรีตฺโต

อัย มจฺโฉ นาย มจฺโฉ มหนฺโตติ เอวเมว โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล  
ปุคฺคเลน สทฺธิ์ สากจฺฉายมาโน เอวံ ชานาติ ยถา โข อิมสฺส  
อายสฺมโต อุมฺมงฺโก ๗เปฯ ทุปฺปฺลฺโย อยมายสฺมา นายมายสฺมา  
ปฺลฺลวาทิ อิทฺ ปน ภิกฺขเว ปุคฺคโล ปุคฺคเลน สทฺธิ์  
สากจฺฉายมาโน เอวံ ชานาติ ยถา โข อิมสฺส อายสฺมโต อุมฺมงฺโก  
ยถา จ อภินิหารโ ยถา จ ปฺลฺลหสมฺทาจาโร ปฺลฺลวา  
อยมายสฺมา นายมายสฺมา ทุปฺปฺลฺโย ตํ กิสฺส เหตุ ตถา หิ  
อยมายสฺมา คมฺภีรณฺเจว อตฺถปฺทํ อุทาทฺรติ สนฺตํ ปณฺธิ์  
อตฺถกาวจฺริ์ นิปฺพณฺ์ ปณฺธิ์ตเวทนียํ ยถจ อยมายสฺมา ฌมฺมํ ภาสตี  
ตสฺส จ ปฏฺิพฺโล สงฺขิตฺเตน วา วิตุถาเรน วา อตฺถํ อัจฺจิจฺฉิตฺตุ  
เทเสตฺตุ ปฺลฺลวาเปตฺตุ ปฏฺุจเปตฺตุ วิวริตฺตุ วิภชิตฺตุ อุตฺตานิกาตฺตุ ปฺลฺลวา  
อยมายสฺมา นายมายสฺมา ทุปฺปฺลฺโยติ เสยฺยถาปี ภิกฺขเว จกฺขมา  
ปฺริโส อุทกรทสฺส ตีเร จิโต ปสฺเสยฺย มหนฺตํ มจฺฉํ อุมฺมงฺขมาณํ  
ตสฺส เอวมสฺส ยถา โข อิมสฺส มจฺฉสฺส อุมฺมงฺโก ยถา จ  
อุมิฆาโต ยถา จ เวคายิตตฺตํ มหนฺโต อัย มจฺโฉ นาย  
มจฺโฉ ปฺริตฺโตติ เอวเมว โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล ปุคฺคเลน สทฺธิ์  
สากจฺฉายมาโน เอวံ ชานาติ ยถา โข อิมสฺส อายสฺมโต อุมฺมงฺโก  
๗เปฯ ปฺลฺลวา อยมายสฺมา นายมายสฺมา ทุปฺปฺลฺโยติ  
สากจฺฉาย ภิกฺขเว ปฺลฺลวา เวทิตพฺพา สจ โข ทีฆเนน อทฺธนา  
น อิตฺตฺริ์ มนสิกโรตา โน อมนสิการา ปฺลฺลวตา โน ทุปฺปฺลฺเณนาติ

อิติ ยนฺตํ วุตฺตํ อิทเมตํ ปฏิจฺจ วุตฺตํ ฯ อิมานิ โข

ภิกฺขเว จตฺตาริ จานานิ อิเมหิ จตฺตหิ จาเนหิ เวทิตพฺพานีติ ฯ

[๑๕๓] เอกิ สมยํ ภควา เวสาลียํ วิหฺรติ มหาวเน

ภูฏาคารสาตายํ ฯ อลฺโฆ ภทฺทิโย ลิจฺฉวิ เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ

อุปสงฺกमितฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ เอกมนฺตํ

นินฺนโน โข ภทฺทิโย ลิจฺฉวิ ภควนฺตํ เอตทโวจ สุตํ เมตํ ภนฺเต

มายาวี สมโณ โคตโม อวภูฏานิมายํ ชานาติ ยาย อลฺลตติตฺถิยานํ

สาวเก อวภูฏเฐตีติ เย เต ภนฺเต เอวมาหํสุ มายาวี สมโณ

โคตโม อวภูฏานิมายํ ชานาติ ยาย อลฺลตติตฺถิยานํ สาวเก

อวภูฏเฐตีติ กจฺจิ เต ภนฺเต ภควโต วุตฺตวาทีโน น จ ภควนฺตํ

อภฺตเตน อพฺภาจิกฺขนฺติ ฐมฺมสฺส จานุฐมฺมํ พฺยากโรนฺติ น จ

โกจิ สหฐมฺมิโก วาทานุปาโต การยฺหํ จานํ อากจฺฉติ อนพฺภกฺขาตฺถกามา

หิ มยํ ภนฺเต ภควนฺตฺนฺติ ฯ เอถ ตฺเมห ภทฺทิย มา

อนฺุสฺสเวน มา ปรมฺปราย มา อิติกิราย มา ปิฏฺกสมฺปทาเนน มา

ตกฺกเหตุ มา นยเหตุ มา อาการปริวิตกฺเกน มา ทิฏฺฐินิหฺมานกฺขนฺติยา

มา ภพฺพรูปตาย มา สมโณ โน ครฺุติ ยทา ตฺเมห ภทฺทิย

อตุตฺตนาถ ชานเยยถ อิเม ฐมฺมา อกฺุสลา อิเม ฐมฺมา สาวชฺชา

อิเม ฐมฺมา วิลฺลฺลฺลครฺหิตา อิเม ฐมฺมา สมตฺตา สมากินฺนา

อหิตาย ทฺกฺขาย สํวตฺตฺนฺตีติ อลฺ ตฺเมห ภทฺทิย ปชฺเหยยถ ตํ

กึ มลฺลล ภทฺทิย โลโก ปุริสสฺส อชฺฉตฺตํ อุปฺปชฺชมาโน อุปฺปชฺชติ

หิตาย วา อหิตาย วาติ ฯ อหิตาย ฆนฺเต ฯ ลุทฺโธ  
ปนายํ ภาทฺธิย ปุริสปุคฺคโล โลเภณ อภิกฺขโต ปรียาทินฺณจิตฺโต ปาณฺปิ  
หนติ อทินฺนํปี อาทฺยติ ปรทาร์ปี คจฺจติ มุสาปี ฆณฺติ ปรีปี  
ตถตฺตตาย สมากเปติ ยํส โหติ ทิฆมฺรตฺตํ อหิตาย ทุกฺขายาติ ฯ  
เอวํ ฆนฺเต ฯ ตํ กิํ มลฺลณฺณ ภาทฺธิย โทโส ... โม่โม่ ... สารมฺโห  
ปุริสสฺส อชฺฉตฺตํ อุปฺปชฺชมาโน อุปฺปชฺชติ หิตาย วา อหิตาย วาติ ฯ  
อหิตาย ฆนฺเต ฯ สารมฺโห ปนายํ ภาทฺธิย ปุริสปุคฺคโล สารมฺเภณ  
อภิกฺขโต ปรียาทินฺณจิตฺโต ปาณฺปิ หนติ อทินฺนํปี อาทฺยติ ปรทาร์ปี  
คจฺจติ มุสาปี ฆณฺติ ปรีปี ตถตฺตตาย สมากเปติ ยํส โหติ  
ทิฆมฺรตฺตํ อหิตาย ทุกฺขายาติ ฯ เอวํ ฆนฺเต ฯ ตํ กิํ มลฺลณฺณ  
ภาทฺธิย อิม ฆมฺมา กุสลา วา อกุสลา วาติ ฯ อกุสลา ฆนฺเต ฯ  
สาวชฺชา วา อนวชฺชา วาติ ฯ สาวชฺชา ฆนฺเต ฯ วิญฺญกรหิตา  
วา วิญฺญปฺสตฺถา วาติ ฯ วิญฺญกรหิตา ฆนฺเต ฯ สมตฺตา สมากินฺนา  
อหิตาย ทุกฺขาย สํวตฺตฺนฺติ โน วา กถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ  
สมตฺตา ฆนฺเต สมากินฺนา อหิตาย ทุกฺขาย สํวตฺตฺนฺติ เอวํ โน  
เอตฺถ โหตีติ ฯ อิติ โข ภาทฺธิย ยํ ตํ อโวจฺมฺหฺ เอถ ตฺเมห  
ภาทฺธิย มา อนุสฺสเวน มา ปรมฺปราย มา อิติกราย มา ปิฏฺกสมฺปทาเนน  
มา ตกฺกเหตุ มา นยเหตุ มา อาการปริวิตกฺเกณ มา  
ทิฏฺฐินิฆฺฆานกฺขณฺติยา มา ภาพฺพรูปตฺาย มา สมโณ โน ครฺุติ ยทา  
ตฺเมห ภาทฺธิย อตฺตนาถ ฆาเนยฺยถ อิม ฆมฺมา อกุสลา อิม

ธมฺมา สวชฺชา อิม ธมฺมา วิญญฺครหิตา อิม ธมฺมา สมตฺตา  
สมาทินฺนา อหิตาย ทุกฺขาย สํวตฺตนฺตํ อถ ตฺเมห ภทฺทिय  
ปชฺเหยยถาติ อิติ ยนฺตํ วุตฺตํ อิทเมตํ ปฏิจฺจ วุตฺตํ เอถ  
ตฺเมห ภทฺทिय มา อนุสฺสเวน มา ปรมฺปราย มา อิติกราย มา  
ปิฏกสมฺปทาเนน มา ตกฺกเหตุ มา นยเหตุ มา อาการปริวิตกฺเกน  
มา ทิฏฺฐินิษฺฌานกฺขนฺติยา มา ภพฺพรูปตาย มา สมโณ โน ครฺวติ  
ยทา ตฺเมห ภทฺทिय อตฺตนา ว ชาเนยฺยถ อิม ธมฺมา กุสลา  
อิม ธมฺมา อนวชฺชา อิม ธมฺมา วิญญฺปสฺตฺตา อิม ธมฺมา  
สมตฺตา สมาทินฺนา หิตาย สฺขาย สํวตฺตนฺตํ อถ ตฺเมห ภทฺทिय  
อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺยถ ตํ กิ มลฺลถ ภทฺทिय อโลโก ปุริสฺสฺส  
อหฺมตฺตํ อุปฺปชฺชมาโน อุปฺปชฺชติ หิตาย วา อหิตาย วาติ ฯ หิตาย  
ภนฺเต ฯ อลฺลทฺโธ ปนํ ภทฺทिय ปุริสฺปคฺคโล โลเกน อนภิกฺขโต  
อปฺริยาทินฺณจิตฺโต เนว ปาณํ หนฺติ น อทินฺนํ อาทियฺติ น ปฺรทาร์  
กจฺจติ น มุสา ภณฺติ ปรีปี ตถตฺตฺตฺต [๑] สฺมาทเปติ ยํส โหติ  
ทิมฺรตฺตํ หิตาย สฺขายาติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ ตํ กิ มลฺลถ ภทฺทिय  
อโทโส ... อโมโห ... อสارมฺโก ปุริสฺสฺส อหฺมตฺตํ อุปฺปชฺชมาโน  
อุปฺปชฺชติ หิตาย วา อหิตาย วาติ ฯ หิตาย ภนฺเต ฯ อสارมฺโก  
ปนํ ภทฺทिय ปุริสฺปคฺคโล สारมฺเกน อนภิกฺขโต อปฺริยาทินฺณจิตฺโต  
เนว ปาณํ หนฺติ น อทินฺนํ อาทियฺติ น ปฺรทาร์ กจฺจติ น มุสา  
#๑ ม. ย. นสทฺโท อตฺถิ ฯ

ภณฺติ ปรีปฺปี ตถตฺตตาย [๑] สฺมาทเปตฺติ ยํส โหติ ทึมฺรตฺตํ หิตาย  
สุขาย สํวตฺตตีติ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ ตํ กึ มณฺณถ ภาทฺทึย อิม  
ชฺมฺมา กุสลา วา อกุสลา วาติ ฯ กุสลา ภนฺเต ฯ สาวชฺชา วา  
อนวชฺชา วา ฯ อนวชฺชา ภนฺเต ฯ วิญฺญฺครหิตา วา วิญฺญฺปสฺตถา  
วาติ ฯ วิญฺญฺปสฺตถา ภนฺเต ฯ สฺมตฺตา สฺมาทินฺนา หิตาย สุขาย  
สํวตฺตนฺติ โน วา กถํ วา เอตฺถ โหตีติ ฯ สฺมตฺตา ภนฺเต  
สฺมาทินฺนา หิตาย สุขาย สํวตฺตนฺติ เอวํ โน เอตฺถ โหตีติ ฯ  
อิตฺติ โข ภาทฺทึย ยํ ตํ อโวจฺมุหฺ เอถ ตฺมุหฺ ภาทฺทึย มา อนุสฺสเวน  
มา ปรมฺปราย มา อิตฺทิกิราย มา ปิฏฺกสฺมฺปทาเนน มา ตกฺกเหตุ  
มา นยเหตุ มา อาการปรีวิตกฺเกน มา ทิฏฺฐินิชฺฌานกฺขณฺติยา มา  
ภพฺพรูปตฺตาย มา สฺมโณ โน กรุติ ยทา ตฺมุหฺ ภาทฺทึย อตฺตนา  
วชานเยยฺยถ อิม ชฺมฺมา กุสลา อิม ชฺมฺมา อนวชฺชา อิม  
ชฺมฺมา วิญฺญฺปสฺตถา อิม ชฺมฺมา สฺมตฺตา สฺมาทินฺนา หิตาย  
สุขาย สํวตฺตนฺตีติ อถ ตฺมุหฺ ภาทฺทึย อฺปสฺมฺปชฺช วิหเรยฺยถาติ  
อิตฺติ ยนฺตํ วุตฺตํ อิทเมตํ ปฏฺิจฺจ วุตฺตํ เย โข เต ภาทฺทึย  
โลเก สฺนฺโต สฺปฺปรีสา เต สวากํ เอวํ สฺมาทเปตฺติ เอหิ ตวํ  
อมฺภโก ปุริส โลภํ วิเนยฺย วิเนยฺย ๒ วิหฺราหิ โลภํ วิเนยฺย วิเนยฺย ๓  
วิหฺรฺนฺโต น โลภํ กมฺมํ กริสฺสฺสี กาเยน วาจาเยน มนฺสา โทสํ  
วิเนยฺย วิเนยฺย วิหฺราหิ โทสํ วิเนยฺย วิเนยฺย วิหฺรฺนฺโต น โทสํ  
#๑ ม. ยฺ. นสฺทโท อตฺถิ ฯ ๒-๓ ม. ยฺ. อัย ปาโจ นตฺถิ ฯ อิตฺโต ปรี อีทิสเมว ฯ

กมัม กริสฺสตี กาเยน วาจาเย มนสา โมหิ วิเนยฺย วิเนยฺย  
วิหฺราหิ โมหิ วิเนยฺย วิเนยฺย วิหฺรณฺโต น โมหํ กมัม กริสฺสตี  
กาเยน วาจาเย มนสา สารมภํ วิเนยฺย วิเนยฺย วิหฺราหิ สารมภํ  
วิเนยฺย วิเนยฺย วิหฺรณฺโต น สารมภํ กมัม กริสฺสตี กาเยน วาจาเย  
มนสาติ ฯ เอวํ วุตฺเต ภาทฺธิโย ลิจฺฉวี ภควนฺตํ เอตทโวจ อภิกฺกนฺตํ  
ภนฺเต ฯเปฯ อุปาสกํ มํ ภนฺเต ภควา ชาเรตุ อชฺชตฺตเค  
ปฺลาญฺเปตํ สฺรณํ คตฺตุนฺติ ฯ อปิณฺุ ตาหิ ภาทฺธิย เอวํ อวํจ เอหิ เม  
ตฺวํ ภาทฺธิย สวาโก โหหิ อหิ เต สตฺถา ภวิสฺสามิตี ฯ โน เหตํ  
ภนฺเต ฯ เอวํวาทิ โข มํ ภาทฺธิย เอวมกฺขายี เอเก สมณพฺรหฺมณา  
อสตา ตฺวจฺฉา มุสา อญฺเฏน อพฺภาจิกฺขนฺติ มายาวิ สมโณ โคตโม  
อาวกฺกณฺนิมายิ ชานาติ ยาย อณฺฺตติตฺถิยานํ สวาเก อวกฺกณฺเฑตีตี ฯ  
ภาทฺธิกา ภนฺเต อวกฺกณฺนิมายา กลฺยาณี ภนฺเต อวกฺกณฺนิมายา  
ปฺปยา เม ภนฺเต ฌาติสาลโหิตา อิมาย อวกฺกณฺนิยา อวกฺกณฺเฑยฺยํ  
ปฺปยานํ เม อสฺส ฌาติสาลโหิตานํ ทิฆฺรตฺตํ หิตาย สุขาย สพฺเพ  
เจปิ ภนฺเต ขตฺติยา อิมาย อวกฺกณฺนิยา อวกฺกณฺเฑยฺยํ สพฺเพสมฺปิสฺส  
ขตฺติยานํ ทิฆฺรตฺตํ หิตาย สุขาย สพฺเพ เจปิ ภนฺเต พฺรหฺมณา  
... เวสฺสา ... สุตฺทา อิมาย อวกฺกณฺนิยา อวกฺกณฺเฑยฺยํ สพฺเพสมฺปิสฺส  
สุตฺทานํ ทิฆฺรตฺตํ หิตาย สุขายาติ ฯ เอวเมตํ ภาทฺธิย เอวเมตํ  
ภาทฺธิย สพฺเพ เจปิ ภาทฺธิย ขตฺติยา อวกฺกณฺเฑยฺยํ อกฺสฺลธมฺมปฺปหานาย  
กฺสฺลธมฺมปฺปสมฺปทาย สพฺเพสมฺปิสฺส ขตฺติยานํ ทิฆฺรตฺตํ หิตาย สุขาย

สพเพ เจปี ภาททีย พุราหุมน ... เวสสา ... สุตทา อวัญญุญญ์  
อกุสธมมุปปานาย กุสธมมุปสมุปทาย สพุเพสมปิสุส สุตทานัน  
ทีฆมรุตต์ หิตาย สุขาย สเทวโก เจปี ภาททีย โลโก สมารโก  
สพหุหมโก สสุสมณพุราหุมนิ ปชา สเทวมนุสสา อวัญญุญญ์  
อกุสธมมุปปานาย กุสธมมุปสมุปทาย สเทวกสุส โลกสุส สมารกสุส  
สพหุหมกสุส สสุสมณพุราหุมนิยา ปชาย สเทวมนุสสาย ทีฆมรุตต์  
หิตาย สุขาย อิม เจปี ภาททีย มหาสาลา อิมาย อวัญญุญญ์  
อวัญญุญญ์ อกุสธมมุปปานาย กุสธมมุปสมุปทาย อิมสมปิสุส  
มหาสาลานัน ทีฆมรุตต์ หิตาย สุขาย สเจ เจเตยญ์ โโก ปน  
วาโท มนุสสุทตสุสชาติ

[๑๕๔] เอกิ สมยิ อายสุมา อานนุโท โกพิเยสุ วิหริติ สาปุกิ ๑  
นาม โกพิยานัน นิคมโม ๑ อถโข สมพหุลา สาปุกิยา โกพิยปุตตา  
เยนายสุมา อานนุโท เตนุปสงกมิสุ อุปสงกมิตวา อายสมนุตติ  
อานนุทติ อภิวาเทตวา เอกมนุตติ นิสีทิสู ๑ เอกมนุตติ นิสินเน โข [๒]  
สาปุกิเย โกพิยปุตเต อายสุมา อานนุโท เอตทโวจ จตุตทาริมานิ  
พุกุณปะชชา ปาริสุททธิปะธานิยงกานิ เตน ภควตา ชานตา ปสุสตา  
อรหตา สมมาสมพุทเทชน สมุมทกขาทานิ สุตตานัน วิสุททธิยา โสภปริเทวานัน  
สมตักกมาย ทุกุขโทมนสุสานัน อตุถงกมาย ฌายสุส อธิคมาย  
นิพพานสุส สจฺฉลิกิริยาย กตมานิ จตุตทาริ สีสปาริสุททธิปะธานิยงกั  
#๑ ม. สามกั ๑ ๒ ม. ยู. เต ๑



จิตตปาริสุทธิปธานิยงค์ ทิฏฐิปาริสุทธิปธานิยงค์ วิมุตติปาริสุทธิ-  
 ปธานิยงค์ ฯ กตมณจ พุยกุณปชชา สีลปาริสุทธิปธานิยงค์ อธิ พุยกุณปชชา  
 ภิกขุ สีลวา โหติ ฯเปฯ สมาทาย สิกขติ สิกขาปเทสุ อัย วุจติ  
 พุยกุณปชชา สีลปาริสุทธิ อิติ เอวรูปี สีลปาริสุทธิ อปริปุริ วา  
 ปริปุเรสุสามิ ปริปุริ วา ตตถ ตตถ ปณณาย อนุกุคเหตุสามิติ โย  
 ตตถ ฆนุโท จ วายาโม จ อุตสาโห จ อุตโสพหิ จ อปปฏิวาณิ จ สติ  
 จ สมปชณณจ อิทํ วุจติ พุยกุณปชชา สีลปาริสุทธิปธานิยงค์ ฯ  
 กตมณจ พุยกุณปชชา จิตตปาริสุทธิปธานิยงค์ อธิ พุยกุณปชชา  
 ภิกขุ วิวิจเจว กามะหิ ฯเปฯ จตตุถิ ฆมานิ อุปสมปชช วิหริ  
 อัย วุจติ พุยกุณปชชา จิตตปาริสุทธิ อิติ เอวรูปี จิตตปาริสุทธิ  
 อปริปุริ วา ปริปุเรสุสามิ ปริปุริ วา ตตถ ตตถ ปณณาย อนุกุคเหตุสามิติ  
 โย ตตถ ฆนุโท จ วายาโม จ อุตสาโห จ อุตโสพหิ จ  
 อปปฏิวาณิ จ สติ จ สมปชณณจ อิทํ วุจติ พุยกุณปชชา  
 จิตตปาริสุทธิปธานิยงค์ ฯ กตมณจ พุยกุณปชชา ทิฏฐิปาริสุทธิปธานิยงค์  
 อธิ พุยกุณปชชา ภิกขุ อิทํ ทุกุขนุติ ยถาภูติ ปชานาติ ฯเปฯ  
 อัย ทุกุขนิโรธคามินิ ปฎิปทาติ ยถาภูติ ปชานาติ อัย วุจติ  
 พุยกุณปชชา ทิฏฐิปาริสุทธิ อิติ เอวรูปี ทิฏฐิปาริสุทธิ อปริปุริ  
 วา ปริปุเรสุสามิ ปริปุริ วา ตตถ ตตถ ปณณาย อนุกุคเหตุสามิติ  
 โย ตตถ ฆนุโท จ วายาโม จ อุตสาโห จ อุตโสพหิ จ อปปฏิวาณิ  
 จ สติ จ สมปชณณจ อิทํ วุจติ พุยกุณปชชา ทิฏฐิปาริสุทธิปธานิยงค์ ฯ

กตมณจ พุยกุณปชชา วิมุตติปาริสุทธิปธานิยงคัม ส โธ โส  
 พุยกุณปชชา อริยสาวโก อิมินา จ สีสปาริสุทธิปธานิยงเคน  
 สมนุณาคโต อิมินา จ จิตตปาริสุทธิปธานิยงเคน สมนุณาคโต อิมินา  
 จ ทัญญูจิปาริสุทธิปธานิยงเคน สมนุณาคโต รชนีเยสุ ฌมเมสุ จิตตัม  
 วิราเชติ วิโมจนีเยสุ ฌมเมสุ จิตตัม วิโมเจติ โส รชนีเยสุ ฌมเมสุ  
 จิตตัม วิราเชตวา วิโมจนีเยสุ ฌมเมสุ จิตตัม วิโมเจตวา สมมาวิมุตตี  
 ผุสตี อัย วุจจติ พุยกุณปชชา วิมุตติปาริสุทธิ อิติ เอวรูปี  
 วิมุตติปาริสุทธิ อปริปุริ วา ปริปุเรสุสามิ ปริปุริ วา ตตถ ตตถ  
 ปณณาย อนุคฺคเหตุสามิติ โย ตตถ ฉนฺโท จ วายาโม จ อุตฺสาโห  
 จ อุตฺโสพฺหิ จ อปฺปฏิวณฺณี จ สติ จ สมฺปชฌณณจ อิทํ  
 วุจจติ พุยกุณปชชา วิมุตติปาริสุทธิปธานิยงคัม ฯ อิมานิ โข พุยกุณปชชา  
 จตฺตาริ ปาริสุทธิปธานิยงคานิ เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา  
 อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเธน สมฺมทกฺขาตานิ สตฺตานํ วิสุทฺธิยา โสภปริเทวานํ  
 สมตฺติกฺกมาย ทุกฺขโทมนสฺसानํ อตฺถงฺกมาย ฌายสฺส อธิคฺมาย  
 นิพฺพานสฺส สจฺฉนิกิริยาชาติ ฯ

[๑๕๕] เอกํ สมยํ ภควา สกฺเกสุ วิหริติ กปฺลิตฺถสฺสุมิ  
 นิโครธาราเม ฯ อถ โข วปฺโป สกฺโก นิกฺคณฺจสาวโก เยนายสฺมา  
 มหาโมคฺคฺคฺลาโน เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา आयสฺมนฺตํ มหาโมคฺคฺคฺลานํ  
 อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสิตฺติ ฯ เอกมฺนตํ นิสินฺนํ โข  
 วปฺปี สกฺกํ นิกฺคณฺจสาวกํ आयสฺมา มหาโมคฺคฺคฺลาโน เอตทโวจ

อิชสูส วปป์ กาเยน สัฎโต วาจาเย สัฎโต มนสา สัฎโต อวิชาวิราคา  
วิชชุปปาทา ปสฺสสิ โน ตฺวํ วปป์ ตณฺจันํ ยโตนิทานํ ปุริสํ  
ทุกฺขเวทนิยา อาสวา อสฺสเวยฺยํ อภิสมฺปรายนฺติ ฯ ปสฺสามหํ ฆนฺเต  
ตณฺจันํ อิชสูส ฆนฺเต ปุพฺเพ ปาปกมฺมํ กตํ อวิปกฺกวิปากํ  
ตโตนิทานํ ปุริสํ ทุกฺขเวทนิยา อาสวา อสฺสเวยฺยํ อภิสมฺปรายนฺติ ฯ  
อยมเว โข ปนายสฺมโต มหาโมคฺคัลลานสฺส วปฺเปน สกฺเคน  
นิกฺคจฺสาวเกน สทฺธิ กถา วิปฺปกตา โหติ ฯ อถ โข ภควา สายณฺหสมฺมํ  
ปฏิสลฺลانا วุจฺจิติ เยนฺนุฏฺฐานสาธา เตนฺนุสงฺกมฺมิ อฺปสงฺกมิตฺวา  
ปณฺตเต อาสเน นิสิทธิ นิสชฺช โข ภควา อายสฺมนฺตํ  
มหาโมคฺคัลลานํ เอตทโวจ กายนฺตฺถ โมคฺคัลลาน เอตฺรหิ กถาย  
สนฺนินฺนินฺนา กา จ ปน โว อนฺตรา กถา วิปฺปกตาติ ฯ อิธาหํ  
ฆนฺเต วปฺปี สกฺกํ นิกฺคจฺสาวกํ เอตทโวจํ อิชสูส วปป์ กาเยน  
สัฎโต วาจาเย สัฎโต มนสา สัฎโต อวิชาวิราคา วิชชุปปาทา  
ปสฺสสิ โน ตฺวํ วปป์ ตณฺจันํ ยโตนิทานํ ปุริสํ ทุกฺขเวทนิยา  
อาสวา อสฺสเวยฺยํ อภิสมฺปรายนฺติ เอวํ วุคฺเต ฆนฺเต วปฺโป สกฺโก  
นิกฺคจฺสาวโก มํ เอตทโวจ ปสฺสามหํ ฆนฺเต ตณฺจันํ อิชสูส  
ฆนฺเต ปุพฺเพ ปาปกมฺมํ กตํ อวิปกฺกวิปากํ ตโตนิทานํ ปุริสํ  
ทุกฺขเวทนิยา อาสวา อสฺสเวยฺยํ อภิสมฺปรายนฺติ อยํ โข โน  
ฆนฺเต วปฺเปน สกฺเคน นิกฺคจฺสาวเกน สทฺธิ กถา วิปฺปกตา อถ  
ภควา อฺนุปฺตฺโตติ ฯ อถ โข ภควา วปฺปี สกฺกํ นิกฺคจฺสาวกํ

เอตทโวจ สเจ โข เม ตฺวํ วปฺป อนุญญะยฺยึ เจว อนุชานะยฺยาสี  
ปฏิกโกสิตัพพญจ ปฏิกโกเสยฺยาสี ยสฺส จ เม ภาสิตสฺส อตฺถํ  
น ชานะยฺยาสี มเมว ตตฺถตฺตฺตฺรึ ปฏิจฺจุญะยฺยาสี อิทํ ฆนฺเต กถํ  
อิมสฺส โก อตฺถโถติ ลียา โน เอตฺถ กถาสลฺลาโปติ ฯ อนุญญะยฺยญฺเจวาทํ  
ฆนฺเต ฆควโต อนุชานิสฺสामी ปฏิกโกสิตัพพญจ ปฏิกโกสิตฺสामी  
ยสฺส จาทํ ฆควโต ภาสิตสฺส อตฺถํ น ชานิสฺสामी  
ฆควนฺตํเยเวตฺถตฺตฺตฺรึ ปฏิจฺจุญฺจิสฺสामी อิทํ ฆนฺเต กถํ อิมสฺส  
โก อตฺถโถติ โหตุ โน เอตฺถ กถาสลฺลาโปติ ฯ ตํ ก็ มลฺลลสิ  
วปฺป ยะ กายสมารมฺภปจฺจยา อุปฺปชฺชนฺติ อาสวา วิฆาตปริพาหา  
กายสมารมฺภา ปฏิวีรตสฺส เอวํส เต อาสวา วิฆาตปริพาหา น  
โหนติ โส นวญฺจ กมฺมํ น กโรติ ปุราณญฺจ กมฺมํ สฺสสฺส สฺสสฺส  
พฺยนฺตีกโรติ สนฺทิกฺกิกา นิชฺชรา อกาลิกา เอหิปสฺสิกา โอปนยิกา  
ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺพา วิญฺญฺหิ ปสฺสสิ โน ตฺวํ วปฺป ตณฺจานํ  
ยโตนิทานํ ปุริสํ ทุกฺขเวทนิยา อาสวา อสฺสเวยฺยํ อภิสมฺปรายนฺติ ฯ  
โน เหนฺตํ ฆนฺเต ฯ ตํ ก็ มลฺลลสิ วปฺป ยะ วจิสมารมฺภปจฺจยา  
อุปฺปชฺชนฺติ อาสวา วิฆาตปริพาหา วจิสมารมฺภา ปฏิวีรตสฺส เอวํส  
เต อาสวา วิฆาตปริพาหา น โหนติ โส นวญฺจ กมฺมํ น กโรติ  
ปุราณญฺจ กมฺมํ สฺสสฺส สฺสสฺส พฺยนฺตีกโรติ สนฺทิกฺกิกา นิชฺชรา  
อกาลิกา เอหิปสฺสิกา โอปนยิกา ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺพา วิญฺญฺหิ ปสฺสสิ  
โน ตฺวํ วปฺป ตณฺจานํ ยโตนิทานํ ปุริสํ ทุกฺขเวทนิยา อาสวา

อสุสเวยฺยํ อภิสมฺปฺรายนฺติ ฯ โน เหติ ฆนฺเต ฯ ตํ ก็ มลฺลสฺยิฟ  
วปฺป เย มโนสมารมฺภปจฺจยา อุปฺปชฺชนฺติ อาสวา วิฆาตปริพาหา  
มโนสมารมฺภา ปฏฺวิริตฺตสฺส เอวํส เต อาสวา วิฆาตปริพาหา น  
โหนฺติ โส นวฺลจ กมฺมํ น กโรติ ปฺราณณฺจ กมฺมํ สฺสฺส สฺสฺส  
พฺยฺนฺตฺกโรติ สฺนฺทฺธิฏฺฐิกา นิชฺชรา อกาลิกา เอหิปสฺสฺสิกา โอปนยิกา  
ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺพา วิณฺญฺหิ ปสฺสฺสฺส โน ตฺวํ วปฺป ตณฺจณํ  
ยโตนิทานํ ปฺริสํ ทฺกฺขเวทนียา อาสวา อสุสเวยฺยํ อภิสมฺปฺรายนฺติ ฯ  
โน เหติ ฆนฺเต ฯ ตํ ก็ มลฺลสฺยิ วปฺป เย อวิชฺชาปจฺจยา อุปฺปชฺชนฺติ  
อาสวา วิฆาตปริพาหา อวิชฺชาวิราธา วิชฺชูปฺปาธา เอวํส เต  
อาสวา วิฆาตปริพาหา น โหนฺติ โส นวฺลจ กมฺมํ น กโรติ  
ปฺราณณฺจ กมฺมํ สฺสฺส สฺสฺส พฺยฺนฺตฺกโรติ สฺนฺทฺธิฏฺฐิกา นิชฺชรา  
อกาลิกา เอหิปสฺสฺสิกา โอปนยิกา ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺพา วิณฺญฺหิ ปสฺสฺสฺส  
โน ตฺวํ วปฺป ตณฺจณํ ยโตนิทานํ ปฺริสํ ทฺกฺขเวทนียา อาสวา  
อสุสเวยฺยํ อภิสมฺปฺรายนฺติ ฯ โน เหติ ฆนฺเต ฯ เอวํ สมนฺมาวิมฺุตตจิตฺตสฺส  
โฆ วปฺป ภิกฺขุโน ฉ สตตฺตวิหारा อธิคฺตา โหนฺติ โส  
จกฺขุณา รูปี ทิสฺวา เนว สฺมโน โหติ น ทฺมมฺโน อุเปกฺขโก  
วิหฺรติ สโต สมนฺปชาโน โสเตน สทฺทํ สฺสฺสฺส ... จฺมานน คนฺธี  
จฺมายิตฺวา ... จิวฺหาयरสํ สายิตฺวา ... กายน โสญฺจพฺพํ สฺสฺสฺสฺส ...  
มนสา ฐมฺมํ วิณฺญาเย เนว สฺมโน โหติ น ทฺมมฺโน อุเปกฺขโก  
วิหฺรติ สโต สมนฺปชาโน โส กายปฺริยฺนฺตฺกํ เวทนํ เวทียมาโน

กายปริยन्दิกัม เวทน์ เวதியามีติ ปชานาติ ชีวิตปริยन्दิกัม เวทน์  
เวதியมาโน ชีวิตปริยन्दิกัม เวทน์ เวதியามีติ ปชานาติ กายสุส  
เกทา อุทฺธัม ชีวิตปริยาทานา อิเชว สพฺพเวทยิตานิ อนภินนุทิตานิ  
สีตี ภวิสฺสนุตีติ ปชานาติ เสยฺยถาปี วปฺป ฌณฺฑํ ปฏฺิจจ ฉายา  
ปญฺญาติ อถ ปุริโส อากฺขณฺเอย กุทฺทาลปิฏกัม อาทาย โส  
ตํ ฌณฺฑํ มฺูเล ฉินฺนุเทยฺย มฺูเล เฉตฺวา ปฺลิตฺถณฺเอย ปฺลิตฺถณฺฑิตฺวา  
มฺูลานิ อุทฺธเรยฺย อนฺตมโส อูสิรฺนาฬิมตฺตานิปี โส ตํ ฌณฺฑํ  
ขณฺฑาทาขณฺฑิกัม ฉินฺนุเทยฺย ขณฺฑาทาขณฺฑิกัม เฉตฺวา ฝาลเอย ฝาลเตฺวา  
สกลิกัม กรเอย สกลิกัม กริตฺวา วาตาทเป วิโสเสยฺย วาตาทเป  
วิโสเสตฺวา อคฺคินา ทเอย อคฺคินา ทหิตฺวา มสี กรเอย มสี  
กริตฺวา มหาวาเต วา โอสฺนเอย นทียา วา สีฆโรตฺตาย ปฺวาเอย  
เอวํ หิสฺส วปฺป ยา ฌณฺฑํ ปฏฺิจจ ฉายา สวา อฺุจฺฉินฺนมฺูลา  
ตาลาวตฺตูกตา อนภาวิกตา आयตฺตีอนฺุปฺปาทมฺมา เอวเมว โข วปฺป  
เอวํสมฺมาวิมฺุตตจิตฺตสฺส ภิกฺขุโน ฉ สตตฺตวិหารา อธิคฺตา โหนฺติ โส  
จกฺขุณา รูปี ทิสฺวา เนว สฺมโน โหติ น ทุมฺมโน อฺุเปกฺขโก วิหฺรติ  
สโต สมฺปชาโน โสเตน สทฺทํ สฺตฺวา... ฆาเนน คณฺฐํ ฆายิตฺวา...  
ชีวฺหาย รสํ สಾಯิตฺวา ... กายเณ โสภฺจฺจพฺพิ ฝุสฺสิตฺวา... มนสา ธรรมํ  
วิญฺญา ย เนว สฺมโน โหติ น ทุมฺมโน อฺุเปกฺขโก วิหฺรติ สโต สมฺปชาโน  
โส กายปริยन्दิกัม เวทน์ เวதியมาโน กายปริยन्दิกัม เวทน์ เวதியามีติ  
ปชานาติ ชีวิตปริยन्दิกัม เวทน์ เวதியมาโน ชีวิตปริยन्दิกัม เวทน์

เวทียามีติ ปชานาติ กายสุส เกทา อุทฺธํ ชีวิตปริยาทานา อิเชว  
สพฺพเวทยิตานิ อนภินนุทิตานิ สีตี ภวิสฺสนฺตํ ปชานาตีติ ฯ เอว  
วุดฺเด วโป สกโก นิคฺคณฺสวโก ภควนฺตํ เอตทโวจ เสยฺยถาปี  
ภนฺเต ปุริโส อุทฺยตฺติโก อสฺสปณฺธิ โปเสยฺย โส อุทฺยณฺเจว  
นาธิกจฺเจยฺย อุตฺตริณฺจ กิลมถสฺส วิฆาตสฺส ภาที อสฺส เอวเมว  
โฆ อหํ ภนฺเต อุทฺยตฺติโก พาเล นิคฺคณฺเจ ปยิริปาตี โสหํ  
อุทฺยณฺเจว นาธิกจฺณี อุตฺตริณฺจ กิลมถสฺส วิฆาตสฺส ภาที อโหสี  
เอสาหํ ภนฺเต อชฺชตฺตฺเต โย เม พาเลสุ นิคฺคณฺเจสุ ปสาโท ตํ  
มหาวาเต วา โอมุณามิ นทียา วา สีฆโรตฺตาย ปวาเหมมิ อภิกฺกนฺตํ  
ภนฺเต อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต เสยฺยถาปี ภนฺเต นิกฺกชฺชิตํ วา อุกฺกชฺชเยย  
ปฏฺิจฺจนฺนํ วา วิวเรยฺย มุพฺพหสฺส วา มคฺคํ อาจิกฺเขยฺย  
อนุชฺคาเร วา เตลปฺปชฺโชตํ ชาเรยฺย จกฺขมฺนโต รูปานิ ทกฺขนฺตํ  
เอวเมวํ ภควตา อนेกปริยาเยน ฌมฺโม ปกาสิโต เอสาหํ ภควนฺตํ  
สรณํ คจฺฉามิ ฌมฺมณฺจ ภิกฺขุสํมณฺจ อฺปาสกํ มํ ภนฺเต ภควา  
ชาเรตุ อชฺชตฺตฺเต ปาณฺเปตํ สรณํ คตฺนติ ฯ

[๑๕๖] เอกํ สมฺมํ ภควา เวสาลิยํ วิหฺรติ มหาวเน กุฎฺฐาคารสาลาเย ฯ  
อถ โฆ สาโพฺห จ ลิจฺฉวิ อภโย จ ลิจฺฉวิ เยน ภควา  
เตนุปฺสงฺกมิตฺสู อฺปฺสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเตตฺวา เอกมฺนตํ นิสิตฺสู  
เอกมฺนตํ นิสินฺโน โฆ สาโพฺห ลิจฺฉวิ ภควนฺตํ เอตทโวจ สนฺติ  
ภนฺเต เอเก สมณฺพฺราหฺมณา ทฺวเยน โอมฺสฺส นิตฺถรณํ

ปณฺดาเปนฺติ สีสฺวิสุทฺธิเหตุ จ ตโปชฺิจฺจฺณาเหตุ จ อธิ ฆนฺเต ฆควา  
กิมหาติ ฯ สีสฺวิสุทฺธิ โข อหิ สาทฺพห อณฺฺณตฺริ สามณฺณงฺคนฺติ  
วทามิ เย เต สาทฺพห สมณฺพฺราหฺมณา ตโปชฺิจฺจฺนวาทา ตโปชฺิจฺจฺนสารา  
ตโปชฺิจฺจฺนอลฺลิสฺนา วิหรนฺติ อภพฺพา เต โอมสฺส นิตฺถรณาย  
เยปี เต สาทฺพห สมณฺพฺราหฺมณา อปฺริสุทฺทกายสมาจารา  
อปฺริสุทฺทวจีสมาจารา อปฺริสุทฺทมโนสมาจารา อปฺริสุทฺทชาชีวา อภพฺพา เต  
ณานทสฺสณาย อนฺนุตฺตราย สมฺโพชาย เสยฺยถาปี สาทฺพห ปฺริโส นทฺิ  
ตฺริตฺถกาโม ตินฺหํ กุจารี อาทาย วนํ ปฺวิเสยฺย โส ตตฺถ ปสฺเสยฺย  
มหตี สาลลฺภฺจฺจि อฺหฺงฺ นวํ อกฺกฺกฺจฺจกฺขาตี ตเมนํ มฺฺลเ ฉินฺนฺเทยฺย มฺฺลเ  
เฉตฺวา อคฺเค ฉินฺนฺเทยฺย อคฺเค เฉตฺวา สาขาปฺลาตี สุวีสฺสตีตี วิโสเชยฺย  
สาขาปฺลาตี สุวีสฺสตีตี วิโสเชตฺวา กุจารีหิ ตจฺเจยฺย กุจารีหิ ตจฺเจตฺวา  
วาสีหิ ตจฺเจยฺย วาสีหิ ตจฺเจตฺวา เลขณฺิยา ลีเขยฺย เลขณฺิยา  
ลิจิตฺวา ปาสานฺนคฺุเพน โชเปยฺย ๑ ปาสานฺนคฺุเพน โชเปตฺวา ๒ นทฺิ  
ปตาเรยฺย ตํ กิ มณฺณลิสฺส สาทฺพห ฆพฺโพ นฺุ โข โส ปฺริโส นทฺิ  
ตฺริตฺถนฺติ ฯ โน เหนฺติ ฆนฺเต ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อมฺุ หิ ฆนฺเต  
สาลลฺภฺจฺจิ พหิทฺฐา สฺุปริกมฺมกตา อนฺุโต อวิสุทฺฐา ตสฺเสตํ ปาฏิกงฺขํ  
สาลลฺภฺจฺจิ ลิสฺสทิสฺสตี ปฺริโส อนนฺยพฺยสนํ อาปฺชชฺิสฺสตีตี ฯ เอวเมว  
โข สาทฺพห เย เต สมณฺพฺราหฺมณา ตโปชฺิจฺจฺนวาทา ตโปชฺิจฺจฺนสารา  
ตโปชฺิจฺจฺนอลฺลิสฺนา วิหรนฺติ อภพฺพา เต โอมสฺส นิตฺถรณาย เยปี  
เต สาทฺพห สมณฺพฺราหฺมณา อปฺริสุทฺทกายสมาจารา อปฺริสุทฺทวจีสมาจารา  
#๑ ม. โชเวยฺย ฯ ๒ ม. โชเวตฺวา ฯ



อปริสฺสทุทฺทมโนสมาจารา อปริสฺสทุทฺธาชีวา อภพฺพา เต ฅาณทสฺสนาย  
 อนุตฺตราย สมฺโพชาย เย จ โข เต สาทฺห สมณพฺรหฺมณา น  
 ตโปชฺชิจฺจนวาทา น ตโปชฺชิจฺจนสารา น ตโปชฺชิจฺจนอลฺลึนา วิหรนฺติ ภพฺพา  
 เต โอมสฺส นิตฺตธณาย เยปี เต สาทฺห สมณพฺรหฺมณา ปริสฺสทุทฺทกยสมาจารา  
 ปริสฺสทุทฺทวจีสมาจารา ปริสฺสทุทฺทมโนสมาจารา ปริสฺสทุทฺธาชีวา  
 ภพฺพา เต ฅาณทสฺสนาย อนุตฺตราย สมฺโพชาย เสยฺยถาปี สาทฺห  
 ปุริโส นที ตริตฺตกาโม ตินฺหํ กุจารี อาทาย วนํ ปวิเสยฺย โส  
 ตตฺถ ปสฺเสยฺย มหตี สาลลญฺจี อหฺมํ นวํ อกุกฺกจฺจกชาตํ ตเมนนํ  
 มฺเถ ฉินฺนเทยฺย มฺเถ เฉตฺวา อคฺเค ฉินฺนเทยฺย อคฺเค เฉตฺวา  
 สาขาปฺลาถํ สุวิโสธิตํ วิโสเชยฺย สาขาปฺลาถํ สุวิโสธิตํ วิโสเชตฺวา  
 กุจารีหิ ตจฺเจยฺย กุจารีหิ ตจฺเจตฺวา วาสีหิ ตจฺเจยฺย วาสีหิ  
 ตจฺเจตฺวา นิฆาถนํ อาทาย อนฺโต สุวิโสธิตํ วิโสเชยฺย อนฺโต  
 สุวิโสธิตํ วิโสเชตฺวา เลขณฺยา ลีเขยฺย เลขณฺยา ลีจิตฺวา ปาสาณคฺุเพน  
 โธเปยฺย ปาสาณคฺุเพน โธเปตฺวา นาวํ กรยฺย นาวํ กตฺวา  
 ชียาริตฺตํ ๑ พนฺชยฺย ชียาริตฺตํ ๒ พนฺชิตฺวา นที ปตาเรยฺย ตํ กิ  
 มณฺณลลิตํ สาทฺห ภพฺโพ นฺ โข โส ปุริโส นที ตริตฺตุนฺติ ฯ เอวํ  
 ภนฺเต ฯ ตํ กิสฺส เหตุ ฯ อมฺ หิ ภนฺเต สาลลญฺจี พหิทฺธา สุปริกมฺมกตา  
 อนฺโต สุวิสฺสทุทฺธา นาวา กตา ชียาริตฺตํ ๓ พทฺธา ตสฺเสตํ ปาฏิกงฺขํ  
 นาวา น ลลิตํ สติ ปุริโส โสตฺถินา ปารี คมฺิสฺสตีติ ฯ เอวเมว  
 #๑-๒-๓ ม. ย. ผียาริตฺตํ ฯ

โฆ สาทุหฺ เย เต สมณพราหฺมณา น ตโปชิจฺจุฉวาทา น ตโปชิจฺจุฉสารา  
น ตโปชิจฺจุฉอลุตีนา วิหรนฺติ ภพฺพา เต โอมสฺส นิตฺถรณาย  
เยปี เต สาทุหฺ สมณพราหฺมณา ปรีสุทฺธกายสมาจารา ปรีสุทฺธวจีสมาจารา  
ปรีสุทฺธมโนสมาจารา ปรีสุทฺธาชีวา ภพฺพา เต ฌานทสฺสนาย  
อนุตฺตราย สมฺโพธาย ฯ เสยฺยถาปี สาทุหฺ โยธาชีโว พฺหุณี เจปี  
กณฺฑจิตฺตกาณี ชานาติ อถโฆ โส ตีหิ จาเนหิ ราชาโร โหติ  
ราชโกโก รณฺโฆ องฺคนฺเตวว สงฺขํ กจฺจติ กตฺเมหิ ตีหิ ทูเรปาที ๑  
จ อฺกฺขณเวธี จ มหโต จ กายสฺส ปทาเลตา เสยฺยถาปี สาทุหฺ  
โยธาชีโว ทูเรปาที ๑ เอวเมว โฆ สาทุหฺ อริยสาวโก สมฺมาสมมาธิ  
โหติ สมฺมาสมมาธิ สาทุหฺ อริยสาวโก ยงฺกิลฺลิจิ รุปี อตีตानาคตปจฺจุปฺปนฺนํ  
อหฺมตฺตํ วา พหิทฺธา วา โอปาริกํ วา สุขุมํ วา หีนํ  
วา ปณฺธิตํ วา ยํ ทูเร สนฺติเก วา สพฺพํ รุปี เนตํ มม  
เนโสหฺมสฺสมิ น เมโส อตฺตาทิ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญา  
ปสฺสติ ยากาจิ เวทนา ... ยากาจิ สญฺญา ... เขเกจิ สงฺขาราน ...  
ยงฺกิลฺลิจิ วิญฺญาณํ อตีตानาคตปจฺจุปฺปนฺนํ อหฺมตฺตํ วา พหิทฺธา วา  
โอปาริกํ วา สุขุมํ วา หีนํ วา ปณฺธิตํ วา ยํ ทูเร สนฺติเก วา  
สพฺพํ วิญฺญาณํ เนตํ มม เนโสหฺมสฺสมิ น เมโส อตฺตาทิ  
เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปญฺญา ปสฺสติ เสยฺยถาปี สาทุหฺ โยธาชีโว  
อฺกฺขณเวธี เอวเมว โฆ สาทุหฺ อริยสาวโก สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ  
#๑ ม. ย. ทูเรปาที ฯ

สมมาทิกฺกุจิ สาพุห อริยสาวโก อิํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ  
ฯเปฯ อัย ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ เสยฺยถาปิ  
สาพุห โยธาชีโว มหโต กายสฺส ปทาเลตา เอวเมว โข สาพุห  
อริยสาวโก สมฺมาวิมุตฺติ โหติ สมฺมาวิมุตฺติ สาพุห อริยสาวโก  
มหนฺตํ อวิชฺชาทูกฺขนฺธํ ปทาเลตีติ ฯ

[๑๕๗] เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหริติ เขตฺตวเน  
อนาถปิณฑิกสฺส อารามे ฯ อถโข มลฺลิกา เทวี เยน ภควา  
เตนุปลสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสีทิ  
เอกมฺนฺตํ นิสินฺนา โข มลฺลิกา เทวี ภควนฺตํ เอตทโวจ โโก นฺุ โข  
ภนฺเต เหตุ โโก ปจฺจโย เยน มิเชกฺจฺโจ มาตุคฺคาโม ทุพฺพณฺโณ จ ๑  
โหติ ทูรูโป สุปาปิโก ทสฺสนาย ทลิตฺุโท จ โหติ อปฺปสฺสโก  
อปฺปโกโก อปฺเปสฺสโก จ โโก ปน ภนฺเต เหตุ โโก ปจฺจโย  
เยน มิเชกฺจฺโจ มาตุคฺคาโม ทุพฺพณฺโณ จ โหติ ทูรูโป สุปาปิโก  
ทสฺสนาย อฑฺโฒ จ โหติ มหทฺฐโน มหาโกโก มหฺสสฺสโก จ  
โก นฺุ โข ภนฺเต เหตุ โโก ปจฺจโย เยน มิเชกฺจฺโจ มาตุคฺคาโม  
อภिरูโป จ โหติ ทสฺสนิโย ปาสาทิโก ปรมาย วนฺณโปกฺขรตาย  
สมนฺนาคโต ทลิตฺุโท จ โหติ อปฺปสฺสโก อปฺปโกโก อปฺเปสฺสโก  
จ โโก ปน ภนฺเต เหตุ โโก ปจฺจโย เยน มิเชกฺจฺโจ มาตุคฺคาโม  
อภिरูโป จ โหติ ทสฺสนิโย ปาสาทิโก ปรมาย วนฺณโปกฺขรตาย  
สมนฺนาคโต อฑฺโฒ จ โหติ มหทฺฐโน มหาโกโก มหฺสสฺสโก จาติ ฯ  
#๑ ม. ทุพฺพณฺณา จ โหติ ทูรูปา สุปาปิกา ... ฯ อิตฺปริ อิทิสฺ อิตฺถิลิงฺกํ โหติ ฯ

อิธ มลฺลิกเ เอกจฺโจ มาตุคฺคาโม โกธโน โหติ อุปายาสพฺหุโล อปฺปมฺปิ  
วฺตุโต สฺมาโน อภิสชฺชติ กุปฺปติ พฺยาปชฺชติ ปติตฺถียติ โกปฺลจ  
โทสณฺจ อปฺปจฺจยณฺจ ปาตุกโรติ โส น ทาตา โหติ สมณฺสฺส  
วา พฺราหฺมณฺสฺส วา อนฺนํ ปานํ วตฺถิ ยานํ มาลาคนฺธวิเลปนํ  
เสยฺยาวสถปทีเปยฺยํ อีสฺสามนโก โข ปน โหติ ปรลาภสฺกการกรฺการ-  
มานนฺวทนฺนปฺชนาสุ อีสฺสติ อุปฺทฺสฺสติ อีสฺสํ พนฺธติ โส เจ ตโต  
จฺวโต อิตฺถตฺถติ อากจฺจติ โส ยตฺถ ยตฺถ ปจฺจาชายติ ทฺพพฺณฺโณ  
จ โหติ ทฺวโรโป สุปาปิโก ทสฺสนาย ทลิตฺุโท จ โหติ อปฺปสฺสโก  
อปฺปโกโก อปฺเปสฺสโก จ ฯ อิธ ปน มลฺลิกเ เอกจฺโจ มาตุคฺคาโม โกธโน  
โหติ อุปายาสพฺหุโล อปฺปมฺปิ วฺตุโต สฺมาโน อภิสชฺชติ กุปฺปติ พฺยาปชฺชติ  
ปติตฺถียติ โกปฺลจ โทสณฺจ อปฺปจฺจยณฺจ ปาตุกโรติ โส ทาตา  
โหติ สมณฺสฺส วา พฺราหฺมณฺสฺส วา อนฺนํ ปานํ วตฺถิ ยานํ  
มาลาคนฺธวิเลปนํ เสยฺยาวสถปทีเปยฺยํ อนิสฺสามนโก โข ปน โหติ  
ปรลาภสฺกการกรฺการมานนฺวทนฺนปฺชนาสุ น อีสฺสติ น อุปฺทฺสฺสติ น  
อิสฺสํ พนฺธติ โส เจ ตโต จฺวโต อิตฺถตฺถติ อากจฺจติ โส ยตฺถ  
ยตฺถ ปจฺจาชายติ ทฺพพฺณฺโณ จ โหติ ทฺวโรโป สุปาปิโก ทสฺสนาย  
อทุโธ จ โหติ มหทฺธโน มหาโกโก มหฺสฺสโก จ ฯ อิธ ปน  
มลฺลิกเ เอกจฺโจ มาตุคฺคาโม อุกฺโกธโน โหติ อฺนุปายาสพฺหุโล พฺหุมฺปิ  
วฺตุโต สฺมาโน นภิสชฺชติ น กุปฺปติ น พฺยาปชฺชติ น ปติตฺถียติ  
น โกปฺลจ โทสณฺจ อปฺปจฺจยณฺจ ปาตุกโรติ โส น ทาตา โหติ

สมณัสส วา พุราหุมนัสส วา อนุนัน ปานัน วตุถัน ยานัน มาลาคนุชวิเลปนัน  
เสยยาวสถปทีเปยยัง อีสสามนโก โข ปน โหติ ปรลาภสกุการ-  
ครุการมานนนวนทนปฐนาสุ อีสสติ อุปุสสติ อีสสิ พนุชติ โส  
เจ ตโต จุโต อิตถตตุต อากจจติ โส ยตถ ยตถ ปจจาชายติ  
อภีรูโป จ โหติ ทสสนีโย ปาสาทิโก ปรมา ย วนุณโปกขรตาย  
สมนุณาคโต ทลิตุโท จ โหติ อปฺปสฺสโก อปฺปโกโก อปฺเปสกุโข  
จ ฯ อีช ปน มลฺลิกเ เอกจฺโจ มาตุคาโม อุกุโธโน โหติ อนุปายาสพหุโล  
พหุเมปี วุโต สมานโน นากิสชชติ น กุปฺปติ น พุยาปชชติ  
น ปตฺติถียติ น โกปณจ โทสณจ อปฺปจฺจยณจ ปาตุกโรติ  
โส ทาตา โหติ สมณัสส วา พุราหุมนัสส วา อนุนัน ปานัน วตุถัน  
ยานัน มาลาคนุชวิเลปนัน เสยยาวสถปทีเปยยัง อนีสสามนโก โข ปน โหติ  
ปรลาภสกุการครุการมานนนวนทนปฐนาสุ น อีสสติ น อุปุสสติ น  
อีสสิ พนุชติ โส เจ ตโต จุโต อิตถตตุต อากจจติ โส ยตถ  
ยตถ ปจจาชายติ อภีรูโป จ โหติ ทสสนีโย ปาสาทิโก ปรมา ย  
วนุณโปกขรตาย สมนุณาคโต อฑฺโฒ จ โหติ มหทฺฐโน มหาโกโก  
มเหสกุโข จ ฯ อัย โข มลฺลิกเ เหตุ อัย ปจฺจโย เยน มิเชกจฺโจ  
มาตุคาโม ทุพฺพณฺโณ จ โหติ ทูรูโป สฺปาปีโก ทสสนาย  
ทลิตุโท จ โหติ อปฺปสฺสโก อปฺปโกโก อปฺเปสกุโข จ อัย ปน  
มลฺลิกเ เหตุ อัย ปจฺจโย เยน มิเชกจฺโจ มาตุคาโม ทุพฺพณฺโณ จ  
โหติ ทูรูโป สฺปาปีโก ทสสนาย อฑฺโฒ จ โหติ มหทฺฐโน

มหาโกโค มหเสกฺโข จ อัย โข มลฺลิกเก เหตุ อัย ปจฺจโย  
เยน มิเชกฺโข มาตุคฺคาโม อภิรุโป จ โหติ ทสฺสณฺเฑ โปสาทิโก  
ปรมา ย วัฒนโปกฺขรตาย สมนฺนาคโต ทลิตฺโต จ โหติ อปฺปสฺสโก  
อปฺปโกโค อปฺเปสฺสโก จ อัย ปน มลฺลิกเก เหตุ อัย ปจฺจโย  
เยน มิเชกฺโข มาตุคฺคาโม อภิรุโป จ โหติ ทสฺสณฺเฑ โปสาทิโก  
ปรมา ย วัฒนโปกฺขรตาย สมนฺนาคโต อฑฺโฒ จ โหติ มหทฺธโน  
มหาโกโค มหเสกฺโข จาติ ฯ เอวํ วุตฺเต มลฺลิกา เทวี ภควนฺตํ  
เอตทโวจ สํ ๑ นฺนาหํ ภนฺเต อญฺญา ย ๒ ชาตฺยา โภชณา อโหสิ  
อุปายาสพฺพลา อปฺปมฺปิ วุตฺตา สมานา อภิสซฺหิ กุปฺปิ พยาปซฺหิ  
ปติตฺถิยํ โภปญฺจ โทสญฺจ อปฺปจฺจยญฺจ ปาตฺวากาสี สํ ภนฺเต  
เอตฺรหิ ทพฺพณฺณา ทูรฺปา สุปฺปิกา ทสฺสนาย สํ ๓ นฺนาหํ ภนฺเต  
อญฺญา ย ๔ ชาตฺยา อทาสี สมนฺสฺส วา พฺราหฺมณฺสฺส วา อนฺนํ ปานํ  
วตฺถํ ยานํ มาลาคนฺธวิเลปนํ เสยฺยาวสถปฺทีเปยฺยํ สํ ภนฺเต  
เอตฺรหิ อฑฺฒา มหทฺธนา มหาโกคา สํ ๕ นฺนาหํ ภนฺเต อญฺญา ย ๖  
ชาตฺยา อนิสฺสามนกา ๗ อโหสิ ปรลาภสฺสการฺครุการมานนฺวทฺนปฺชนาสุ  
น อิสฺสี น อปฺทฺสฺสี น อิสฺสํ พนฺธิ สํ ภนฺเต เอตฺรหิ  
มหเสกฺขา สนฺติ โข ปน ภนฺเต อิมสฺมี ราชกุเล ขตฺติยกญฺญาปี  
พฺราหฺมณฺกญฺญาปี คหปตฺติกญฺญาปี ตาสํ อิสฺสรราชิปจฺจํ กาเรมิ  
เอสํ ภนฺเต อชฺชตฺตเค อกฺโขชานา ภวิสฺสามิ อนฺุปายาสพฺพลา พหุมฺปิ  
#๑-๓-๕ ม. ย. ยนฺนฺนาหํ ฯ ๒-๔-๖ ม. ย. อญฺญํ ชาตี ฯ ๗ ม. ย. อนิสฺสามนิกา ฯ

วุดดา สมานา นากิซชชิสสามิ น กุปปีสามิ น พยาปชชิสสามิ น  
ปติตถียิสสามิ น โกปถจ โทสถจ อปฺปจจยถจ ปาตุกริสสามิ  
ทสสามิ สมณสส พุราหฺมณสส อนฺนํ ปานํ วตถํ ยานํ มาลาคนฺธวิเลปนํ  
เสยฺยาวสถปทีเปยฺยํ อนิสสามนกา ภวิสสามิ ปรลาภสกุการ-  
ครุการมานนฺวทฺทนปฺปชฺชาสฺส น อิตฺตีสสามิ น อุปทฺตีสสามิ  
น อิตฺถํ พนฺธิสสามิ อภิกฺกนฺตํ กนฺเต ๔เป๔ อุปาสิกํ มํ  
กนฺเต ภควา ชาเรตุ อชฺชตฺตฺเต ปาณฺเปตํ สรณํ คตฺนฺติ ๔

[๑๕๕] จตุตาโรเม ภิกฺขเว ปุคฺคฺลา สนฺโต ตํวิชฺชมานา โลกสมิ  
กตเม จตุตาโร อิทฺ ภิกฺขเว เอกฺจฺโจ ปุคฺคฺโล อตฺตฺนฺตโป โหติ  
อตฺตฺปฺริตาปนาณฺโยคมฺนฺยฺตฺโต อิทฺ ปน ภิกฺขเว เอกฺจฺโจ ปุคฺคฺโล  
ปรนฺตโป โหติ ปรปฺริตาปนาณฺโยคมฺนฺยฺตฺโต อิทฺ ปน ภิกฺขเว เอกฺจฺโจ  
ปุคฺคฺโล อตฺตฺนฺตโป จ โหติ อตฺตฺปฺริตาปนาณฺโยคมฺนฺยฺตฺโต ปรนฺตโป  
จ ปรปฺริตาปนาณฺโยคมฺนฺยฺตฺโต อิทฺ ปน ภิกฺขเว เอกฺจฺโจ ปุคฺคฺโล  
เนว อตฺตฺนฺตโป โหติ น อตฺตฺปฺริตาปนาณฺโยคมฺนฺยฺตฺโต น ปรนฺตโป  
น ปรปฺริตาปนาณฺโยคมฺนฺยฺตฺโต โส จ ๑ อนตฺตฺนฺตโป อปรนฺตโป  
ทิกฺุเจว ฐมฺเม นิจฺฉาโต นิพฺพุโต สิตฺติภูโต สุขปฺปฏิสฺสเวที พุรหฺมญฺเฒน  
อตฺตฺนา วิหฺรติ ๔ กถถจ ภิกฺขเว ปุคฺคฺโล อตฺตฺนฺตโป โหติ  
อตฺตฺปฺริตาปนาณฺโยคมฺนฺยฺตฺโต อิทฺ ภิกฺขเว เอกฺจฺโจ ปุคฺคฺโล  
อเจลโก โหติ มุตฺตาจาโร หตฺถาปเลขโน ๒ นเอหิภทฺตฺติโก นตฺติภทฺตฺติโก  
#๑ ม. เนว อตฺตฺนฺตโป ๔ ๒ ม. ย. หตฺถาปเลขโน ๔

นาภิหุญฺ น อุทฺทิสฺสกตฺ น นิมนฺตํ สาทิยติ โส  
 น กุมฺภิมฺหา ปฏิกุณฺหาติ น กโฬปิมาหา ปฏิกุณฺหาติ น เอภกมฺนฺตรํ  
 น ทณฺฑมฺนฺตรํ น มุสฺสทมฺนฺตรํ น ทฺวินฺนํ ภูณฺชมานานํ น  
 คพฺภินิยา น ปายมานาย น ปุริสฺนฺตรคตฺยา น สงฺกิตฺตีสฺส น ยตฺถ  
 สทา อุปฏฺฐิตฺโต โหติ น ยตฺถ มกฺขิกา สณฺฑสณฺฑจารินี น มจฺฉํ  
 น มํสํ น สฺรํ น เมรยํ น ญฺโสทกํ ปิวัตติ โส เอกาการิโก वा  
 โหติ เอกาโลปิโก ทฺวาการิโก वा โหติ ทฺวาโลปิโก สตฺตาคาริโก  
 वा โหติ สตฺตาลोปิโก เอกิสฺสสปี ทตฺตติยา ยาเปติ ทฺวีหิปี ทตฺตตีหิ  
 ยาเปติ สตฺตตีหิปี ทตฺตตีหิ ยาเปติ เอกาหิกมฺปิ อาหารํ ออาหารติ  
 ทฺวีหิกมฺปิ อาหารํ ออาหารติ สตฺตตีหิกมฺปิ อาหารํ ออาหารติ อิติ  
 เอวรूपํ อทฺตมาสิกมฺปิ ปริยายกตฺตโกชนานุโยคมฺนฺยตฺโต วิหริติ โส  
 สากกฺโขปี โหติ สามากกฺโขปี โหติ นิวารกฺโขปี โหติ ททฺทลกฺโขปี  
 โหติ หฎฺทกฺโขปี โหติ กณฺทกฺโขปี โหติ อจามกฺโขปี  
 โหติ ปิณฺฑากกฺโขปี โหติ ตินฺทกฺโขปี โหติ โคมยกฺโขปี  
 โหติ วนมฺมูลผลาหารํ ยาเปติ ปวคฺตผลโกชี โส สาณานิปี ชาเรติ  
 มसानานิปี ชาเรติ ฉวทฺสฺसानิปี ชาเรติ ปัสฺสูกฺลานิปี ชาเรติ  
 ติริฏฺกานิปี ชาเรติ อชินฺปี ชาเรติ อชินกฺโขปี ชาเรติ กุสจิริปี  
 ชาเรติ วากจิริปี ชาเรติ ผลกจิริปี ชาเรติ เกสกมฺพลํปี ชาเรติ  
 วาลกมฺพลํปี ชาเรติ อุลูกปฺกโขปี ชาเรติ เกสฺมสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส  
 เกสฺมสฺส  
 อพฺพภฺจโกปี โหติ อาสนปฏิกฺโขปี



อุกกุฏิกโกปิ โหติ อุกกุฏิกปุปธานมมุตโต กณฎกาปสฺสยโกปิ โหติ  
 กณฎกาปสฺสเย เสยฺยํ กปฺเปติ สายตติยกมฺปิ อุตฺโทโรหณานุโยคมมุตฺโต  
 วิหริติ อิติ เอวรูปํ อเนกวิหิตํ กายสฺส อาตาปนปริตาปนา-  
 นุโยคมมุตฺโต วิหริติ เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล อตฺตนฺตโป  
 โหติ อตฺตปริตาปนาอนุโยคมมุตฺโต ฯ กถญจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล  
 ปรนฺตโป โหติ ปรปริตาปนาอนุโยคมมุตฺโต อิทฺ ภิกฺขเว เอกจฺโจ  
 ปุคฺคโล โอรพฺภิกโก โหติ สฺวกรโก สากุณฺนิโก ๑ มาควโก ลุทฺโท มจฺจมาตโก  
 โจโร โจรมาตโก [๒] พนฺธนาคารโก เย วา ปนฺนเยปี เกจि  
 กุรฺรกกมฺมมฺตา เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล ปรนฺตโป โหติ ปรปริตาปนา-  
 นุโยคมมุตฺโต ฯ กถญจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล อตฺตนฺตโป จ โหติ  
 อตฺตปริตาปนาอนุโยคมมุตฺโต ปรนฺตโป จ ปรปริตาปนาอนุโยคมมุตฺโต  
 อิทฺ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโล ราชา วา โหติ ขตฺติโย มุทฺธาภิสิตฺโต  
 พุราหฺมโณ วา [๓] มหาสาโล โส ปุรฺตฺถิเมเน นกรสฺส นวํ สนฺถาคาริ  
 การาเปตฺวา เกสมสฺสุํ โอิหारेตฺวา ขราชินํ นิวาเสตฺวา สปฺปิเตเลน  
 กายํ อพฺภยฺชิตฺวา มิคฺวิสาณเนน ปิณฺฑิจิ กณฺฑพฺพมาโน [๔] สนฺถาคาริ  
 ปวิสฺติ สทฺธิ มเหสฺสียา พุราหฺมणेเนน จ ปุโรหิเตเน โส ตตฺถ  
 อนนฺตรหิตาย ภูมียา หริตฺถปฺลิตฺตํ ตาย เสยฺยํ กปฺเปติ เอกิสฺสา  
 คาเวยา สรฺูปวจฺจาย ยํ เอกสฺมี ถเน จิรํ โหติ เตน ราชา ยาเปติ  
 ยํ ทฺตฺติยสฺมี ถเน จิรํ โหติ เตน มเหสฺสียาเปติ ยํ ตตฺติยสฺมี  
 ถเน จิรํ โหติ เตน พุราหฺมโณ ปุโรหิตํ ยาเปติ ยํ จตฺตฺถสฺมี  
 #๑ ย. สากุณฺนิโก ฯ ๒ ม. โภจมาตโก ฯ ๓ ม. โหติ ฯ ๔ ม. นวํ ฯ

ถเน ชีริ โหติ เตน อคฺคิ ชฺหติ อวเสเสว วจฺจโก ยาเปติ  
 โส เอวมาห เอตฺตกา อุตฺตา หลฺลนฺตุ ยลฺลตฺถาย เอตฺตกา  
 วจฺจตรา หลฺลนฺตุ ยลฺลตฺถาย เอตฺตกา วจฺจตริโย หลฺลนฺตุ  
 ยลฺลตฺถาย เอตฺตกา อชา หลฺลนฺตุ ยลฺลตฺถาย เอตฺตกา  
 อฺรพฺภา หลฺลนฺตุ ยลฺลตฺถาย เอตฺตกา รุกฺขา นิชฺชนฺตุ ยฺยตฺถาย  
 เอตฺตกา ทพฺพา ลฺลนฺตุ พรฺหิสตฺถายาติ เย ปิสุส เต โหนฺติ  
 ทาสาติ วา เปสุสาติ วา กมฺมกราติ วา เตปี ทณฺฑตฺตชฺชิตา  
 ภยตฺตชฺชิตา อสฺสุมา รุทฺมานา ปริกมฺมานิ กโรนฺติ เอวํ โข ภิกฺขเว  
 ปุคฺคโล อตฺตนฺตโป จ โหติ อตฺตปฺริตาปนานุโยคมนฺนุยฺตุโต ปฺรนฺตโป  
 จ ปฺรปฺริตาปนานุโยคมนฺนุยฺตุโต ฯ กถญจ ภิกฺขเว ปุคฺคโล เนว  
 อตฺตนฺตโป โหติ น อตฺตปฺริตาปนานุโยคมนฺนุยฺตุโต น ปฺรนฺตโป น  
 ปฺรปฺริตาปนานุโยคมนฺนุยฺตุโต โส จ อนตฺตนฺตโป อปฺรนฺตโป ทิฏฺฐเจว  
 ฐมฺเม นิจฺฉาโต นิพฺพุโต สีตฺธิโต สุขปฏฺฐิสฺสเวทึ พฺรหฺมญฺเฒน อตฺตนา  
 วิหฺรติ อึช ภิกฺขเว ตถาคโต โลเก อฺปฺปชฺชติ อรหํ สมนฺมาสมฺพุทฺโธ  
 วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สฺสโต โลกวินฺธุ อนฺนุตฺตโร ปฺริสทมนฺนสารถิ สฺสถา  
 เทวมนฺนุสฺसानํ พุทฺโธ ภควา โส อิมํ โลกํ สทฺเวกํ สมารกํ  
 สพฺรหฺมกํ สสฺสสมณพฺรหฺมณึ ปชฺช สทฺเวมนฺนุสฺสํ สยํ อภินฺญา สจฺฉิกตฺวา  
 ปเวเทติ โส ฐมฺมํ เทเสติ อาทิกฺลฺยาณํ มชฺฌกฺลฺยาณํ  
 ปฺริโยसानกฺลฺยาณํ สาคถํ สพฺยญฺชนํ เกวลปฺริปฺญฺณํ ปฺริสุทฺธํ พฺรหฺมจฺริยํ  
 ปกาเสติ ตํ ฐมฺมํ สฺสณาติ คหปติ วา คหปติปฺตฺโต วา อลฺลตฺตรสฺมี

วา กุเล ปจฺจชาโต โส ตํ ฌมฺมํ สุตฺวา ตถาคเต สหฺมึ  
ปฏฺธิลลิตฺติ โส เตน สหฺมึชาปฏฺธิลาเกน สมฺนุณฺณาคโต อิติ ปฏฺธิสญฺญิกฺขติ  
สมฺพพาโห ฌรราวาโส รัชชาปโถ อพฺุโภกาโส ปพฺุพชฺชา นยิทํ  
สุกฺกริ อคฺการิ อชฺุฌาวสตา เอกนฺตปฺริปฺุณฺณํ เอกนฺตปฺริสุทฺธิํ สงฺขลิจิตํ  
พฺุรหฺมจฺริยิ จริตฺตุ ฌนฺนุณฺนาหิ เกสฺมสฺสุํ โอิหारेตฺวา กาสายานิ  
วตฺถานิ อจฺฉนาเทตฺวา อคารสฺมา อนคฺการิยิ ปพฺุพชฺชเยนฺติ โส  
อปฺเรน สมเยน อปฺปํ วา โภคกฺขนฺธิํ ปหาย มหนฺตํ วา โภคกฺขนฺธิํ  
ปหาย อปฺปํ วา ฉาติปฺริวญฺญุํ ปหาย มหนฺตํ วา ฉาติปฺริวญฺญุํ  
ปหาย เกสฺมสฺสุํ โอิหारेตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉนาเทตฺวา  
อคารสฺมา อนคฺการิยิ ปพฺุพชฺติ โส เอวํ ปพฺุพชฺชิตฺวา สฺมาโน ภิกฺขุณฺ  
สิกฺขาสาชีวสฺมาปฺนโน ปาณาติปาตํ ปหาย ปาณาติปาตา ปฏฺฐิวิโรโต  
โหติ นินฺนทถฺโถ นินฺนทสฺสโถ ลชฺชิ ทยาปฺนโน สพฺุพปาณญฺุทหิตานฺนุภฺปิ  
วิหฺรติ อทินฺนาทานํ ปหาย อทินฺนาทานา ปฏฺฐิวิโรโต โหติ ทินฺนาทายิ  
ทินฺนปาฏฺฐิณฺชิ อเถเนน สฺวจิณฺเฑน อตฺตนา วิหฺรติ อพฺุรหฺมจฺริยิ  
ปหาย พฺุรหฺมจฺจาริ โหติ อาราจฺริ วิโรโต เมถฺนาคามชฺมฺมา มุสฺสาวาทํ  
ปหาย มุสฺสาวาทา ปฏฺฐิวิโรโต โหติ สจฺจวาทิ สจฺจสนฺุชฺโธ เถโต  
ปจฺจยิโก อวิสฺวาทโก โลกสฺส ปิสุณฺณํ วาจํ ปหาย ปิสุณฺนาย  
วาจาย ปฏฺฐิวิโรโต โหติ อิตฺโต สุตฺวา น อมฺุตร อกฺขาทา อิมสฺสิ  
เกทาย อมฺุตร วา สุตฺวา น อิมสฺสิ อกฺขาทา อมฺุสฺสิ เกทาย อิติ  
ภินฺนानํ วา สนฺุชฺชาทา สหิตานํ วา อนฺุปฺปาทา สมนฺุคฺคาราโม สมนฺุคฺครโต

สมคฺคนฺหิ สมคฺคกรณิ วาจิ ภาสิตา โหติ ผรุสํ วาจิ  
ปฬาย ผรุสาย วาจา ย ปฏิวิริโต โหติ ยา สา วาจา เนลา  
กณฺณสุขา เปมฺนียา หทยงฺคมา โปริ พหุชนกนฺดา พหุชนมนฺปา  
ตถารูปี วาจิ ภาสิตา โหติ สมฺผปฺปลาปี ปฬาย สมฺผปฺปลาปา  
ปฏิวิริโต โหติ กาลวาที ภูตวาที อุตฺถวาที ฆมฺมวาที วินยวาที  
นิธานวตี วาจิ ภาสิตา กาลเณ สาปเทสํ ปริยฺนตฺวตี อุตฺถสฺสยฺหิตํ  
โส พิชคามภูตคามสมารมฺภา ปฏิวิริโต โหติ เอกภตฺติโก โหติ  
รตฺตฺพรโต วิริโต วิกาลโกชฺนา นจฺจกิตฺวาทีตฺวิสุกทสฺสนา ปฏิวิริโต  
โหติ มาลาคนฺชฺวเลปนธารณมณฺฑนวิภูสนฺภูจฺจนา ปฏิวิริโต โหติ  
อุจฺจาสนนมหาสนนา ปฏิวิริโต โหติ ชาตฺรฺพรชตฺปฏิกฺคหฺณา ปฏิวิริโต  
โหติ อามกธฺลยฺปฏิกฺคหฺณา ปฏิวิริโต โหติ อามกมฺสปฏิกฺคหฺณา  
ปฏิวิริโต โหติ อิตฺถิกุมาริกาปฏิกฺคหฺณา ปฏิวิริโต โหติ  
ทาสีทาสปฏิกฺคหฺณา ปฏิวิริโต โหติ อเชพกปฏิกฺคหฺณา ปฏิวิริโต โหติ  
กุกฺกฏฺสูกรปฏิกฺคหฺณา ปฏิวิริโต โหติ หตฺถิกฺควาสฺสวพวปฏิกฺคหฺณา  
ปฏิวิริโต โหติ เขตฺตวตฺต  
ปฏิวิริโต โหติ กยวิกฺกยา ปฏิวิริโต โหติ ตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต  
ปฏิวิริโต โหติ อุกฺโกฏฺนวณฺจฺนนิกิตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต  
เจทฺทวพฺนฺชฺพราโมสอาโลปสทสฺสาการา ปฏิวิริโต โหติ โส สนฺตฺตฺตฺตฺตฺต  
กายปฺริหารเณ ๑ จีวเรณ กุจฺฉิปฺริหารเณ ๒ ปิณฺฑปาเตน เยน เยนว  
#๑ ม. ยฺ. กายปฺริหารเณ ๑ ๒ ม. ยฺ. กุจฺฉิปฺริหารเณ ๑

ปกฺกมฺติ สฺมาทาเยว ปกฺกมฺติ เสยฺยถาปี นาม ปกฺกชี สกฺกโณ  
เยน เยเนว เทติ สฺปตฺตภาโรว เทติ เอวเมว ภิกฺขุ สฺนฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต  
โหติ กายปฺริหารเกน จีวเรณ กุจฺฉิปฺริหารเกน ปิณฺฑปาเตน เยน เยเนว  
ปกฺกมฺติ สฺมาทาเยว ปกฺกมฺติ โส อิมินา อริเยน สีสฺกฺขนฺเรน  
สมนฺนาคโต อชฺฉตฺตํ อนวชฺชสฺสํ ปฏฺฐิสฺสเวเทติ โส จกฺขุณา รูปี  
ทิสฺวา น นิมิตฺตคฺคาหี โหติ นานุพฺยณฺชนคฺคาหี ยตฺวาธิกฺรณเมณํ  
จกฺขุณฺทริยํ อสฺสํ วิหรนฺตํ อภิชฺฉมาโทมนสฺสา ปาปกฺกา อกฺุสฺลา  
ธมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยํ ตสฺส สํวราย ปฏฺฐิปชฺชติ รกฺขติ จกฺขุณฺทริยํ  
จกฺขุณฺทริเย สํวริ อปชฺชติ โสเตน สทฺทํ สุตฺวา ... ฆาเนน คนฺธํ  
ฆายิตฺวา ... ชิวฺหาย รสํ สายิตฺวา ... กายเณ โฝฏฺจพฺพํ ผุสฺสิตฺวา ...  
มนฺสา ธมฺมํ วิญฺญาเยน น นิมิตฺตคฺคาหี โหติ นานุพฺยณฺชนคฺคาหี  
ยตฺวาธิกฺรณเมณํ มนินฺทริยํ อสฺสํ วิหรนฺตํ อภิชฺฉมาโทมนสฺสา ปาปกฺกา  
อกฺุสฺลา ธมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยํ ตสฺส สํวราย ปฏฺฐิปชฺชติ รกฺขติ  
มนินฺทริยํ มนินฺทริเย สํวริ อปชฺชติ โส อิมินา อริเยน อินฺทริยสํวเรณ  
สมนฺนาคโต อชฺฉตฺตํ อพฺยาเสกสฺสํ ปฏฺฐิสฺสเวเทติ โส  
อภิกฺกนฺเต ปฏฺฐิกฺกนฺเต สมฺปชานการี โหติ อาโลกิเต วิโลกิเต  
สมฺปชานการี โหติ สมฺมิถฺชิตे ปสฺริเต สมฺปชานการี โหติ  
สงฺฆาฏฺฐิตฺตจิวฺรธารเณ สมฺปชานการี โหติ อสฺสิตे ปิเต ฆายิตे  
สายนฺเต สมฺปชานการี โหติ อจฺจารปสฺสาวกมฺเม สมฺปชานการี โหติ  
คเต จิตे นิสินฺเน สุตฺเต ชาคริเต ภาสฺสิตे ตฺถนฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺท สมฺปชานการี

โหติ โส อิมินา จ อริเยน สีสกฺขนฺเนน สมฺนฺนาคโต อิมินา จ  
 อริเยน อินฺทฺริยสํวเรณ สมฺนฺนาคโต อิมินา จ อริเยน สติสมฺปชฺฌเณน  
 สมฺนฺนาคโต วิวิตฺตํ เสนาสนํ ภาชติ อรณฺณํ รุกฺขมฺลํ ปพฺพตฺตํ กนฺทรี  
 คิริคูหํ สุสานํ วนปตฺถํ อพฺโพกาสํ ปลาตปฺปญฺชํ โส ปจฺจนากตฺตํ  
 ปิณฺฑปาตปฏิกฺกนฺโต นิสิตฺติ ปลลฺงกํ อากฺขิตฺวา อุชฺฐํ กายํ ปณฺธิชาย  
 ปริมฺขํ สตี อฺปปญฺญเปตฺวา โส อภิชฺฌํ โลเก ปหาย วิกตฺวาภิชฺฌเณน  
 เจตฺสา วิหฺรติ อภิชฺฌาย จิตฺตํ ปริโสเชติ พฺยาปาทปโทสํ ปหาย  
 อพฺยาปนฺนจิตฺโต วิหฺรติ สพฺพปฺลาณฺภูตฺหิตานุกมฺปิ พฺยาปาทปโทสา จิตฺตํ  
 ปริโสเชติ ถีนมิทฺฐํ ปหาย วิกตฺถีนมิทฺฐโร วิหฺรติ อาโลกสญฺญิ  
 สโต สมฺปชาโน ถีนมิทฺฐา จิตฺตํ ปริโสเชติ อฺทฺทจฺจกุกฺกจฺจํ ปหาย  
 อนฺุทฺทโต วิหฺรติ อชฺฌตฺตํ ฐปฺสนตฺตจิตฺโต อฺทฺทจฺจกุกฺกจฺจา จิตฺตํ  
 ปริโสเชติ วิจิกฺกจฺจํ ปหาย ติณฺณวิจิกฺกจฺจโน วิหฺรติ อกถํถิ กุสเสสุ  
 ฐมฺเมสุ วิจิกฺกจฺจาย จิตฺตํ ปริโสเชติ โส อิเม ปญฺจ นีวรเณ  
 ปหาย เจตฺโส อฺปกฺกิลเสส ปญฺญาย ทฺพฺพลฺลิกฺกรเณ วิวิจฺเจว กามเห  
 ๑เป๑ จตฺตถิ ฌานํ อฺปสมฺปชฺช วิหฺรติ โส เอวํ สฺมาหิตे จิตฺเต  
 ปริสุทฺเท ปริโยทาเต อนนฺจเณ วิกตฺวปฺกกิลเสส มฺทฺทฺทฺเท กมฺมนิเย  
 จิตฺเต อานนฺชปฺปตฺเต ปฺพเพนิวาसानุสฺสตีณาณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ  
 โส อนนฺกวิหิตํ ปฺพเพนิวาสํ อนนฺสฺสรติ เสยฺยถิํ เอกํปี  
 ชาตี เทวปี ชาตีโย ติสฺโสปี ชาตีโย จตฺสฺโสปี ชาตีโย ปญฺจปี  
 ชาตีโย ทสปี ชาตีโย วีสปี ชาตีโย ตีสปี ชาตีโย จตฺตาฬีสปี

ชาติโย ปรณาสปี ชาติโย ชาติสตัปี ชาติสหสตัปี ชาติสตสหสตัปี  
อนเภปี สัฏฏกปุเป อนเภปี วิวฏฏกปุเป อนเภปี สัฏฏวิวฏฏกปุเป  
อมุตราสี เอว์นาโม เอว์โคตุโต เอว์วณฺโณ เอว์มาหาโร  
เอว์สุขทุกขปฏิสัเวที เอว์มายุปริยฺนุโต โส ตโต จุโต อมุตร  
อุทปาที ตตราปาสี เอว์นาโม เอว์โคตุโต เอว์วณฺโณ เอว์มาหาโร  
เอว์สุขทุกขปฏิสัเวที เอว์มายุปริยฺนุโต โส ตโต จุโต อิฐุปนฺโนติ  
อิตี สาการิ สอุทเทสั อนเควหิติ ปุพฺเพนิวาสั อฺนุสฺสรติ โส เอว์  
สมาหิตเต จิตฺเต ปริสุทฺเท ปริโยทาเต อนงฺคเณ วิคฺตูปกฺกิลเส  
มฺหุฏฺเฐ กมฺมนิเย จิตเต อานฺเณชฺชปฺตเต สตฺตํ จุคฺคปฺตถาณาย  
จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ โส ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสุทฺเทน อติกฺกนฺตมานุสฺเสน  
สฺตฺเต ปสฺสติ จวฺมานเ อูปฺชชฺมานเ หิเน ปณฺเฑ สฺวณฺเ  
ทฺพฺพณฺเ สฺกเต ทฺกฺคเต ยถากมฺมุปฺเค สฺตฺเต ปชานาติ อิเม  
วต โภณฺโต สฺตฺตา กายทฺจฺจริเตน สมนฺนาคฺตา วจิทฺจฺจริเตน สมนฺนา  
คฺตา มโนทฺจฺจริเตน สมนฺนาคฺตา อริยานํ อฺปวาทกา มิจฺฉาทิฏฺฐิกิ  
มิจฺฉาทิฏฺฐิกิมฺสมาทานา เต กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา อปาโย ทฺกฺคตี  
วินิปาตํ นิรโย อูปฺนฺนา อิเม วา ปน โภณฺโต สฺตฺตา กายทฺจฺจริเตน  
สมนฺนาคฺตา วจิทฺจฺจริเตน สมนฺนาคฺตา มโนทฺจฺจริเตน สมนฺนาคฺตา  
อริยานํ อฺนุปวาทกา สมนฺมาทิฏฺฐิกิ สมนฺมาทิฏฺฐิกิมฺสมาทานา  
เต กายสฺส เกทา ปรมฺมรณฺา สฺกตี สฺกคิ โลกํ อูปฺนฺนาติ อิติ  
ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสุทฺเทน อติกฺกนฺตมานุสฺเสน สฺตฺเต ปสฺสติ จวฺมานเ

อุปปัจจมานเน หีเน ปณีเต สุวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สุกเต ทุกฺกเต  
 ยถากมฺมุปกฺเก สตฺเต ปชานาติ โส เอวํ สมหาหิตะ จิตฺเต ปริสุทฺเท  
 ปรีโยทาเต อนนฺจณเ วิคฺคฺคฺกเกเส มุทฺทฺเต กมฺมณิเย จิตฺเต  
 อาเนญฺชปฺปตฺเต อาสวานํ ขยณฺณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ โส อิํ  
 ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ อัยํ ทุกฺขสมฺทโยติ ยถาภูตํ ปชานาติ  
 อัยํ ทุกฺขนิโรธฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ อัยํ ทุกฺขนิโรธคามินิํ ปฏฺิพทาติ  
 ยถาภูตํ ปชานาติ อิมํ อาสวาติ ยถาภูตํ ปชานาติ อัยํ อาสวสมฺทโยติ  
 ยถาภูตํ ปชานาติ อัยํ อาสวนิโรธฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ  
 อัยํ อาสวนิโรธคามินิํ ปฏฺิพทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ ตสฺส เอวํ  
 ชานโต เอวํ ปสฺสโต กามาสวาปี จิตฺตํ วิมฺจฺจติ ภวาสวาปี จิตฺตํ  
 วิมฺจฺจติ อวิชฺชาสวาปี จิตฺตํ วิมฺจฺจติ วิมุตฺตสฺมี วิมุตฺตมิตฺติ  
 ฌานํ โหติ จินฺนา ชาติ วุสฺสิตํ พุรฺหมจฺริยํ กตํ กรรมิยํ  
 นาปริ อิตฺตตฺตยาติ ปชานาติ เอวํ โข ภิกฺขเว ปุคฺคโล เนว  
 อตฺตนฺตไป โหติ น อตฺตปฺริตาปนาโนโยคมฺนุยฺตุโต น ปฺรนฺตไป น  
 ปฺรปฺริตาปนาโนโยคมฺนุยฺตุโต โส จ อนตฺตนฺตไป อปฺรนฺตไป ทิฏฺเฐว  
 ฐมฺเม นิจฺจนาโต นิพฺพุโต สีตฺธิภูโต สุขปฏฺิสเวทึ พุรฺหมญฺเฒน อตฺตนา  
 วิหฺรติ ฯ อิมํ โข ภิกฺขเว จตฺตารอ ปุคฺคลา สนฺโต สํวิชฺชามา  
 โลกสฺมินฺติ ฯ

[๑๕๕] [๑] ตณฺหํ โว ภิกฺขเว เทเสสฺสสามิ ชาลนึํ สํสฺริตํ ๒ วิสภูํ  
 วิสตฺติกํ ยาย อัยํ โลโก อุทฺทฺสโต ปรีโยนทฺุโธ ตฺนฺตาทฺกฺกชาโต  
 #๑ ม. ภควา เอตทโวจ ฯ ๒ ม. ย. สฺริตํ ฯ



คุณุจจิกขาโต มุณฺชปพฺพชฎโต อปายํ ทุคฺคที วินิปาตํ สํสารี  
 นาติวตฺตติ ตํ สุณฺณถ สาธุกํ มนสิกโรถ ภาสิสุสํมิตฺติ ฯ เอวํ  
 ฆนฺเตติ โข เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจุสฺสโสสุํ ฯ ภควา เอตทวโจ  
 กตฺมา จ สา ภิกฺขเว ตณฺหา ชาลีนี สํสริตา วิสฺฐา วิสฺตฺติกา  
 ยาย อัย โลกโ อุทฺธสฺสโต ปริโยนทุโธ ตนฺตาทุคฺคกขาโต คุณุจจิกขาโต  
 มุณฺชปพฺพชฎโต อปายํ ทุคฺคที วินิปาตํ สํสารี นาติวตฺตติ ฯ  
 อฏฺฐารส โข ปณฺิmani ภิกฺขเว ตณฺหาวิจฺริตานิ อชฺชตฺติกสฺสุปาทาย  
 อฏฺฐารส ตณฺหาวิจฺริตานิ พาหิรสฺสุปาทาย กตฺมานิ ตานิ  
 อฏฺฐารส ตณฺหาวิจฺริตานิ อชฺชตฺติกสฺสุปาทาย อสฺมิตฺติ ภิกฺขเว สติ  
 อิตฺถสฺมิตฺติ โหติ เอวสฺมิตฺติ โหติ อณฺฺณถาสฺมิตฺติ โหติ อสสฺมิตฺติ  
 โหติ สตสฺมิตฺติ โหติ สนฺติ โหติ อิตฺถํ สนฺติ โหติ เอวํ  
 สนฺติ โหติ อณฺฺณถา สนฺติ โหติ อปี ๑ สนฺติ โหติ อปี อิตฺถํ  
 สนฺติ โหติ อปี เอวํ สนฺติ โหติ อปี อณฺฺณถา สนฺติ โหติ  
 ภวิสฺสนฺติ โหติ อิตฺถํ ภวิสฺสนฺติ โหติ เอวํ ภวิสฺสนฺติ โหติ  
 อณฺฺณถา ภวิสฺสนฺติ โหติ อิมานิ อฏฺฐารส ตณฺหาวิจฺริตานิ  
 อชฺชตฺติกสฺสุปาทาย ฯ กตฺมานิ อฏฺฐารส ตณฺหาวิจฺริตานิ พาหิรสฺสุปาทาย  
 อิมินา อสฺมิตฺติ ภิกฺขเว สติ อิมินา อิตฺถสฺมิตฺติ โหติ  
 อิมินา เอวสฺมิตฺติ โหติ อิมินา อณฺฺณถาสฺมิตฺติ โหติ อิมินา  
 อสสฺมิตฺติ โหติ อิมินา สตสฺมิตฺติ โหติ อิมินา สนฺติ โหติ  
 #๑ ม. อปีหํ ฯ ย. อปีห ฯ อโตะ ปรี อีทิสเมว ฯ

อิมินา อิตถํ สนฺติ โหติ อิมินา เอวํ สนฺติ โหติ อิมินา  
 อญฺญตา สนฺติ โหติ อิมินา อปี สนฺติ โหติ อิมินา อปี อิตถํ  
 สนฺติ โหติ อิมินา อปี เอวํ สนฺติ โหติ อิมินา อปี  
 อญฺญตา สนฺติ โหติ อิมินา ภวิสฺสฺสนฺติ โหติ อิมินา อิตถํ ภวิสฺสฺสนฺติ  
 โหติ อิมินา เอวํ ภวิสฺสฺสนฺติ โหติ อิมินา อญฺญตา ภวิสฺสฺสนฺติ  
 โหติ อิมินา อฏฺฐารส ตณฺหาวิจฺจิตานิ พาหิรสุสฺสุปาทาย ฯ อิติ  
 อฏฺฐารส ตณฺหาวิจฺจิตานิ อชฺชตฺติกสุสฺสุปาทาย อฏฺฐารส ตณฺหาวิจฺจิตานิ  
 พาหิรสุสฺสุปาทาย อิมินา วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว นตฺตีส ตณฺหาวิจฺจิตานิ  
 อิติ เอวรूपานิ อตีตานิ นตฺตีส ตณฺหาวิจฺจิตานิ อนาคตานิ  
 นตฺตีส ตณฺหาวิจฺจิตานิ ปจฺจุปฺปนฺนานิ นตฺตีส ตณฺหาวิจฺจิตานิ  
 [๑] อฏฺฐตณฺหาวิจฺจิตสํ ๒ โหติ ฯ อัย โข สว ภิกฺขเว ตณฺหา ชาลินี  
 สํสริตา ๓ วิสฺฐา วิสฺตติกา ยาย อัย โลกโก อุตฺทสฺสโต ปริโยนทุโธ  
 ตนฺตาทกฺกชาโต กุลาณฺณจิกฺขาโต มุณฺษปฺพพชฺฐโต อปายํ ทุกฺคตี  
 วินิปาตํ สํสารํ นาทิวตฺตตีติ ฯ

[๒๐๐] จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว ชายนฺติ กตฺมานิ จตฺตารี เปมา  
 เปมํ ชายติ เปมา โทโส ชายติ โทสา เปมํ ชายติ โทสา  
 โทโส ชายติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว เปมา เปมํ ชายติ อิทฺถ ภิกฺขเว  
 ปุคฺคโล ปุคฺคลสฺส อิกฺกุโจ โหติ กนฺโต มนาโป ตํ ปเร อิกฺกุเจน  
 กนฺเตน มนาเปน สมฺมทาจฺรณฺติ ตสฺส เอวํ โหติ โย โข มุยาຍ  
 ปุคฺคโล อิกฺกุโจ กนฺโต มนาโป ตํ ปเร อิกฺกุเจน กนฺเตน มนาเปน  
 #๑ ม. ย. เอวํ ฯ ๒ ม. อฏฺฐสํ ตณฺหาวิจฺจิตํ โหติ ฯ ย. อฏฺฐารสตณฺหาวิจฺจิตานิ  
 #สํ ๑ ๓ ม. ย. สริตา ฯ

สมุทาจรณตีติ โส เตสุ เปมฺ ชเนติ เอวํ โข ภิกฺขเว เปมา  
เปมํ ชายติ ฯ กถญจ ภิกฺขเว เปมา โทโส ชายติ อธิ ภิกฺขเว  
ปุคฺคโล ปุคฺคตฺสฺส อัญฺโห โหติ กนฺโต มนาโป ตํ ปเร อนิฏฺเฐน  
อกนฺเตน อมฺนาเปน สมุทาจรณตีติ ตฺสฺส เอวํ โหติ โย โข มฺยํ  
ปุคฺคโล อัญฺโห กนฺโต มนาโป ตํ ปเร อนิฏฺเฐน อกนฺเตน  
อมฺนาเปน สมุทาจรณตีติ โส เตสุ โทสํ ชเนติ เอวํ โข ภิกฺขเว  
เปมา โทโส ชายติ ฯ กถญจ ภิกฺขเว โทสา เปมํ ชายติ อธิ  
ภิกฺขเว ปุคฺคโล ปุคฺคตฺสฺส อนิฏฺเฐน โหติ อกนฺโต อมฺนาโป ตํ  
ปเร อนิฏฺเฐน อกนฺเตน อมฺนาเปน สมุทาจรณตีติ ตฺสฺส เอวํ โหติ  
โย โข มฺยํ ปุคฺคโล อนิฏฺเฐน อกนฺโต อมฺนาโป ตํ ปเร  
อนิฏฺเฐน อกนฺเตน อมฺนาเปน สมุทาจรณตีติ โส เตสุ เปมํ ชเนติ  
เอวํ โข ภิกฺขเว โทสา เปมํ ชายติ ฯ กถญจ ภิกฺขเว โทสา โทโส  
ชายติ อธิ ภิกฺขเว ปุคฺคโล ปุคฺคตฺสฺส อนิฏฺเฐน โหติ อกนฺโต  
อมฺนาโป ตํ ปเร อัญฺเฐน กนฺเตน มนาเปน สมุทาจรณตีติ ตฺสฺส  
เอวํ โหติ โย โข มฺยํ ปุคฺคโล อนิฏฺเฐน อกนฺโต อมฺนาโป  
ตํ ปเร อัญฺเฐน กนฺเตน มนาเปน สมุทาจรณตีติ โส เตสุ โทสํ  
ชเนติ เอวํ โข ภิกฺขเว โทสา โทโส ชายติ ฯ อิมานิ โข ภิกฺขเว  
จตุตฺตาริ [๑] ชายนฺติ ฯ

ยสฺมี ภิกฺขเว สมเย ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กามฺเหติ ฯเปฯ ปจฺมํ  
ฉานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ยํ ปิสุส เปมา เปมํ ชายติ ตํ ปิสุส  
#๑ ม. ยู. เปมานิ ฯ

ตสฺมี สมเย น โหติ โย ปิสฺส เปมา โทโส ชายติ โส  
ปิสฺส ตสฺมี สมเย น โหติ ยํ ปิสฺส โทสา เปมํ ชายติ ตํ  
ปิสฺส ตสฺมี สมเย น โหติ โย ปิสฺส โทสา โทโส ชายติ โส  
ปิสฺส ตสฺมี สมเย น โหติ ฯ ยสฺมี ภิกฺขเว สมเย ภิกฺขุ วิตกฺกวิจารณ์ํ  
วูปสฺมา ฯเปฯ ทฺติยํ ฌานํ ฯเปฯ ตฺติยํ ฌานํ ฯเปฯ  
จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ยํ ปิสฺส เปมา เปมํ ชายติ  
ตํ ปิสฺส ตสฺมี สมเย น โหติ โย ปิสฺส เปมา โทโส ชายติ  
โส ปิสฺส ตสฺมี สมเย น โหติ ยํ ปิสฺส โทสา เปมํ ชายติ  
ตํ ปิสฺส ตสฺมี สมเย น โหติ โย ปิสฺส โทสา โทโส ชายติ  
โส ปิสฺส ตสฺมี สมเย น โหติ ฯ ยสฺมี ภิกฺขเว สมเย ภิกฺขุ  
อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมฺตฺติ ปญฺญาวิมฺตฺติ ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม  
สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ ยํ ปิสฺส เปมา เปมํ  
ชายติ ตํ ปิสฺส ปหีนํ โหติ อฺจุฉินฺนํมฺลํ ตาลาวตฺตฺถกตํ อนภาวํ  
กตํ आयตฺตือนุปฺปาทรมฺมํ โย ปิสฺส เปมา โทโส ชายติ โส  
ปิสฺส ปหีนํ โหติ อฺจุฉินฺนํมฺโล ตาลาวตฺตฺถกโต อนภาวํ กโต  
อายตฺตือนุปฺปาทรมฺโม ยํ ปิสฺส โทสา เปมํ ชายติ ตํ ปิสฺส ปหีนํ  
โหติ อฺจุฉินฺนํมฺลํ ตาลาวตฺตฺถกตํ อนภาวํ กตํ आयตฺตือนุปฺปาทรมฺมํ โย  
ปิสฺส โทสา โทโส ชายติ โส ปิสฺส ปหีนํ โหติ อฺจุฉินฺนํมฺโล  
तालาวตฺตฺถกโต อนภาวํ กโต आयตฺตือนุปฺปาทรมฺโม อยํ วุจฺจติ  
ภิกฺขเว ภิกฺขุ น อุตฺเสนเนติ น ปฏฺฐิตฺเสนเนติ น ฐปายติ น ปชฺชลติ

น ปชฌายติ ฯ กถญจ ภิกขเว ภิกขุ อุตฺเสเนติ อธิ ภิกขเว  
ภิกขุ รูปํ อตฺตโต สมนุสฺสติ รูปวนฺตํ वा อตฺตานํ อตฺตนิ वा  
รูปํ รูปสฺมี वा อตฺตานํ เวทนี อตฺตโต สมนุสฺสติ เวทनावนฺตํ  
วา อตฺตานํ อตฺตนิ वा เวทนี เวทนาย वा อตฺตานํ  
สญฺญํ อตฺตโต สมนุสฺสติ สญฺญาวนฺตํ वा อตฺตานํ อตฺตนิ  
วา สญฺญํ สญฺญาย वा อตฺตานํ สงฺขารे อตฺตโต สมนุสฺสติ  
สงฺขารวนฺตํ वा อตฺตานํ อตฺตนิ वा สงฺขारे สงฺขारेสุ वा อตฺตานํ  
วิญฺญาณํ อตฺตโต สมนุสฺสติ วิญฺญาณวนฺตํ वा อตฺตานํ อตฺตนิ  
วา วิญฺญาณํ วิญฺญาณสฺมี वा อตฺตานํ เอวํ โข ภิกขเว ภิกขุ  
อุตฺเสเนติ ฯ กถญจ ภิกขเว ภิกขุ น อุตฺเสเนติ อธิ ภิกขเว  
ภิกขุ น รูปํ อตฺตโต สมนุสฺสติ น รูปวนฺตํ वा อตฺตานํ น  
อตฺตนิ वा รูปํ น รูปสฺมี वा อตฺตานํ น เวทนี อตฺตโต  
สมนุสฺสติ น เวทनावนฺตํ वा อตฺตานํ น อตฺตนิ वा เวทนี น  
เวทนาย वा อตฺตานํ น สญฺญํ อตฺตโต สมนุสฺสติ น  
สญฺญาวนฺตํ वा อตฺตานํ น อตฺตนิ वा สญฺญํ น สญฺญาย वा  
อตฺตานํ น สงฺขारे อตฺตโต สมนุสฺสติ น สงฺขารวนฺตํ वा  
อตฺตานํ น อตฺตนิ वा สงฺขारे น สงฺขारेสุ वा อตฺตานํ น  
วิญฺญาณํ อตฺตโต สมนุสฺสติ น วิญฺญาณวนฺตํ वा อตฺตานํ  
น อตฺตนิ वा วิญฺญาณํ น วิญฺญาณสฺมี वा อตฺตานํ เอวํ  
โข ภิกขเว ภิกขุ น อุตฺเสเนติ ฯ กถญจ ภิกขเว ภิกขุ ปฏฺฐิสฺเสเนติ

อิธ ภิกขเว ภิกขุ อุกโกสนนฺตํ ปจฺจกุกโกสติ โรสนฺตํ ปฏฺวิโรสติ  
 ภณฺฑนฺตํ ปฏฺวิภณฺฑติ เอวํ โข ภิกขเว ภิกขุ ปฏฺวิสฺเสเนติ ฯ  
 กถญจ ภิกขเว ภิกขุ น ปฏฺวิสฺเสเนติ อิธ ภิกขเว ภิกขุ  
 อุกโกสนนฺตํ น ปจฺจกุกโกสติ โรสนฺตํ น ปฏฺวิโรสติ ภณฺฑนฺตํ น  
 ปฏฺวิภณฺฑติ เอวํ โข ภิกขเว ภิกขุ น ปฏฺวิสฺเสเนติ ฯ กถญจ ภิกขเว  
 ภิกขุ ฐฺปายติ อสฺมํติ ภิกขเว สติ อิตฺถสฺมํติ โหติ เอวสฺมํติ  
 โหติ อญฺญถาสฺมํติ โหติ อสสฺมํติ โหติ สตสฺมํติ โหติ  
 สนฺติ โหติ อิตฺถํ สนฺติ โหติ เอวํ สนฺติ โหติ อญฺญถา  
 สนฺติ โหติ อปี สนฺติ โหติ อปี อิตฺถํ สนฺติ โหติ อปี  
 เอวํ สนฺติ โหติ อปี อญฺญถา สนฺติ โหติ ภวิสฺสนฺติ โหติ อิตฺถํ  
 ภวิสฺสนฺติ โหติ เอวํ ภวิสฺสนฺติ โหติ อญฺญถา ภวิสฺสนฺติ โหติ  
 เอวํ โข ภิกขเว ภิกขุ ฐฺปายติ ฯ กถญจ ภิกขเว ภิกขุ น ฐฺปายติ  
 อสฺมํติ ภิกขเว อสติ อิตฺถสฺมํติ น โหติ เอวสฺมํติ น โหติ  
 อญฺญถาสฺมํติ น โหติ อสสฺมํติ น โหติ สตสฺมํติ น โหติ สนฺติ  
 น โหติ อิตฺถํ สนฺติ น โหติ เอวํ สนฺติ น โหติ อญฺญถา  
 สนฺติ น โหติ อปี สนฺติ น โหติ อปี อิตฺถํ สนฺติ น โหติ อปี  
 เอวํ สนฺติ น โหติ อปี อญฺญถา สนฺติ น โหติ ภวิสฺสนฺติ น  
 โหติ อิตฺถํ ภวิสฺสนฺติ น โหติ เอวํ ภวิสฺสนฺติ น โหติ อญฺญถา  
 ภวิสฺสนฺติ น โหติ เอวํ โข ภิกขเว ภิกขุ น ฐฺปายติ ฯ กถญจ  
 ภิกขเว ภิกขุ ปชฺชวลติ อิมินา อสฺมํติ ภิกขเว สติ อิมินา

อิตฺตสฺมึติ โหติ อิมินา เอวสฺมึติ โหติ อิมินา อญฺญถาสฺมึติ โหติ  
อิมินา อสฺมึติ โหติ อิมินา สตฺสฺมึติ โหติ อิมินา สนฺติ โหติ  
อิมินา อิตฺถํ สนฺติ โหติ อิมินา เอวํ สนฺติ โหติ อิมินา  
อญฺญถา สนฺติ โหติ อิมินา อปี สนฺติ โหติ อิมินา อปี อิตฺถํ  
สนฺติ โหติ อิมินา อปี เอวํ สนฺติ โหติ อิมินา อปี อญฺญถา  
สนฺติ โหติ อิมินา ภวิสฺสนฺติ โหติ อิมินา อิตฺถํ ภวิสฺสนฺติ  
โหติ อิมินา เอวํ ภวิสฺสนฺติ โหติ อิมินา อญฺญถา ภวิสฺสนฺติ  
โหติ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปชฺชวลติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ  
น ปชฺชวลติ อิมินา อสฺมึติ ภิกฺขเว อสฺติ อิมินา อิตฺตสฺมึติ น  
โหติ อิมินา เอวสฺมึติ น โหติ อิมินา อญฺญถาสฺมึติ น โหติ  
อิมินา อสฺมึติ น โหติ อิมินา สตฺสฺมึติ น โหติ อิมินา สนฺติ  
น โหติ อิมินา อิตฺถํ สนฺติ น โหติ อิมินา เอวํ สนฺติ น  
โหติ อิมินา อญฺญถา สนฺติ น โหติ อิมินา อปี สนฺติ น  
โหติ อิมินา อปี อิตฺถํ สนฺติ น โหติ อิมินา อปี เอวํ  
สนฺติ น โหติ อิมินา อปี อญฺญถา สนฺติ น โหติ อิมินา  
ภวิสฺสนฺติ น โหติ อิมินา อิตฺถํ ภวิสฺสนฺติ น โหติ อิมินา เอวํ  
ภวิสฺสนฺติ น โหติ อิมินา อญฺญถา ภวิสฺสนฺติ น โหติ เอวํ โข  
ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ปชฺชวลติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปชฺชฌายติ ๑ อธิ  
ภิกฺขเว ภิกฺขุโน อสฺมิมาโน ปหีนโน น โหติ อัจฺฉินฺนโมโล ตาลาวตฺถุกโต  
อนภาวํ กโต อายตฺตึอนุปฺปาทมฺโม เอวํ โข ภิกฺขเว  
#๑ ม. ย. สมฺปชฺชฌายติ ฯ อิตฺโต ปรี อิทฺติสเมว ฯ

ภิกฺขุ ปชฺฌายติ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ปชฺฌายติ อิธ ภิกฺขเว  
ภิกฺขุโน อสฺมิมาโน ปหีนโน โหติ อฺจุฉินฺนมุโถ ตาลาวตฺถกฺโต อนภาวํ  
กโต อายตีอนุปฺปาทรมฺโม เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ น ปชฺฌายตีติ ฯ

มหาวคฺโค ปญฺจโม ฯ

จตุตฺถโก ปญฺจาสโก สมตฺโต

[๑]

---

#๑ ม. ตสฺสุทฺถานํ

# โสตานุกตํ จานํ ภทฺทิย สามุกิยวปฺปสาตฺถา จ

# มลฺลิกิ อตฺตนฺตาโป ตณฺหาเปเมน จ ทสา เตติ ฯ



ปณณาสกาสงคหิตา วคคา

สปรุสวคโค ปจโม

[๒๐๑] อสปรุสณจ โว ภิกขเว เทเสศสามิ อสปรุสเนน  
 อสปรุสตรณจ สปรุสณจ สปรุสเนน สปรุสตรณจ ตํ สุนาถ  
 สาธุกํ มนสิกรโธ ภาสิศสามิติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ โข เต ภิกขุ  
 ภควโต ปจฺจสฺสโธสุ ฯ ภควา เอตทโวจ กตโม จ ภิกขเว  
 อสปรุสโร อธิ ภิกขเว เอกจฺโจ ปาณาติปาตี โหติ อทินฺนาทายี  
 โหติ กามสฺสุ มิจฺฉาจารี โหติ มุสาวาที โหติ สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจายี  
 โหติ อัยํ วุจฺจติ ภิกขเว อสปรุสโร ฯ กตโม จ  
 ภิกขเว อสปรุสเนน อสปรุสตรโ อธิ ภิกขเว เอกจฺโจ อตฺตนา  
 จ ปาณาติปาตี โหติ ปรณฺจ ปาณาติปาเต สმაทเปติ อตฺตนา จ  
 อทินฺนาทายี โหติ ปรณฺจ อทินฺนาทานเ สმაทเปติ อตฺตนา จ กามสฺสุ  
 มิจฺฉาจารี โหติ ปรณฺจ กามสฺสุ มิจฺฉาจาเร สმაทเปติ อตฺตนา  
 จ มุสาวาที โหติ ปรณฺจ มุสาวาทเ สმაทเปติ อตฺตนา จ  
 สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจายี โหติ ปรณฺจ สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจานเ  
 สმაทเปติ อัยํ วุจฺจติ ภิกขเว อสปรุสเนน อสปรุสตรโ ฯ กตโม  
 จ ภิกขเว สปรุสโร อธิ ภิกขเว เอกจฺโจ ปาณาติปาตา ปฎิวิโรโต  
 โหติ อทินฺนาทานา ปฎิวิโรโต โหติ กามสฺสุ มิจฺฉาจารา ปฎิวิโรโต  
 โหติ มุสาวาทา ปฎิวิโรโต โหติ สุราเมรยมชฺชปมาทญฺจานา

ปฏิวิโรโต โหติ อัย วุจติ ภิกขเว สปุริโส ฯ กตโม จ ภิกขเว  
สปุริเสน สปุริสโร อธิ ภิกขเว เอกุโจ อุตตนาจ ปาณาติปาตา  
ปฏิวิโรโต โหติ ปรณจ ปาณาติปาตา เวรมณียา สมาทเปติ  
อุตตนา จ อทินนาทานา ปฏิวิโรโต โหติ ปรณจ อทินนาทานา  
เวรมณียา สมาทเปติ อุตตนา จ กามสุ มิจฺฉาจารา ปฏิวิโรโต  
โหติ ปรณจ กามสุ มิจฺฉาจารา เวรมณียา สมาทเปติ อุตตนา  
จ มุสาวาทา ปฏิวิโรโต โหติ ปรณจ มุสาวาทา เวรมณียา สมาทเปติ  
อุตตนา จ สุราเมรยมชฺชปมาทภูจฺจนา ปฏิวิโรโต โหติ ปรณจ  
สุราเมรยมชฺชปมาทภูจฺจนา เวรมณียา สมาทเปติ อัย วุจติ  
ภิกขเว สปุริเสน สปุริสโรติ ฯ

[๒๐๒] อสปุริสณจ โว ภิกขเว เทเสสฺสามิ อสปุริเสน  
อสปุริสตรณจ สปุริสณจ สปุริเสน สปุริสตรณจ ตํ สุนาถ  
สาธุกํ มนสิกโรถ ภาสิสฺสามิติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ โข เต ภิกขุ  
ภควโต ปจฺจสฺโสสุ ฯ ภควา เอตทโวจ กตโม จ ภิกขเว  
อสปุริโส อธิ ภิกขเว เอกุโจ อสฺสทฺโธ โหติ อหิริโก โหติ  
อโนตฺตปปี โหติ อปฺปสฺสุโต โหติ กุสิโต โหติ มุฏฺฐสฺสติ  
โหติ ทุปฺปณฺโณ โหติ อัย วุจติ ภิกขเว อสปุริโส ฯ กตโม  
จ ภิกขเว อสปุริเสน อสปุริสโร อธิ ภิกขเว เอกุโจ อุตตนา  
จ อสฺสทฺโธ โหติ ปรณจ อสฺสทฺธิเย ๑ สมาทเปติ อุตตนา จ  
#๑ ยู. อสทฺธาเย ฯ

อหิริโก โหติ ปรณฺจ อหิริกตฺยา สมาทเปติ อตฺตนา จ อนฺตตปฺปี  
โหติ ปรณฺจ อนฺตตปฺเป สมาทเปติ อตฺตนา จ อปฺปสฺสุโต  
โหติ ปรณฺจ อปฺปสฺสุเต สมาทเปติ อตฺตนา จ กุสฺสีโต โหติ  
ปรณฺจ โกสฺชเช สมาทเปติ อตฺตนา จ มฺภุจฺจสฺสตี โหติ ปรณฺจ  
มฺภุจฺจสฺสเจ สมาทเปติ อตฺตนา จ ทฺวปฺปณฺโณ โหติ ปรณฺจ  
ทฺวปฺปณฺนตฺยา สมาทเปติ อํ วุจฺจติ ภิกฺขเว อสฺปฺปริเสน  
อสฺปฺปริสฺตโร ฯ กตฺโม จ ภิกฺขเว สฺปฺปริโส อธิ ภิกฺขเว เอกจฺโจ สทฺโธ  
โหติ หิริมา โหติ โอตฺตปฺปี โหติ พหุสฺสุโต โหติ อารทฺธวิริโย  
โหติ สติมา โหติ ปณฺณวา โหติ อํ วุจฺจติ  
ภิกฺขเว สฺปฺปริโส ฯ กตฺโม จ ภิกฺขเว สฺปฺปริเสน สฺปฺปริสฺตโร อธิ  
ภิกฺขเว เอกจฺโจ อตฺตนา จ สทฺธาสมฺปนฺโน โหติ ปรณฺจ  
สทฺธาสมฺปทฺยา สมาทเปติ อตฺตนา จ หิริมา โหติ ปรณฺจ หิริมตฺยา  
สมาทเปติ อตฺตนา จ โอตฺตปฺปี โหติ ปรณฺจ โอตฺตปฺเป สมาทเปติ  
อตฺตนา จ พหุสฺสุโต โหติ ปรณฺจ พหุสฺสเจ สมาทเปติ อตฺตนา  
จ อารทฺธวิริโย โหติ ปรณฺจ วิริยารมฺเณ สมาทเปติ อตฺตนา จ  
อุปฺภูจฺจิตฺตสฺสตี โหติ ปรณฺจ สติปฺภูจฺจเน สมาทเปติ อตฺตนา จ  
ปณฺณวสมฺปนฺโน โหติ ปรณฺจ ปณฺณวสมฺปทฺยา สมาทเปติ อํ  
วุจฺจติ ภิกฺขเว สฺปฺปริเสน สฺปฺปริสฺตโรติ ฯ

[๒๐๓] อสฺปฺปริสฺนจ โว ภิกฺขเว เทเสสฺสามิ อสฺปฺปริเสน  
อสฺปฺปริสฺตรณฺจ สฺปฺปริสฺนจ สฺปฺปริเสน สฺปฺปริสฺตรณฺจ ตํ สฺนถ

๗เป๗ กตโม จ ภิกขเว อสปุริโส อธิ ภิกขเว เอกจโจ  
ปาณาติปาตี โหติ อทินฺนาทายี โหติ กามสฺส มิจฺฉาจารี โหติ  
มุสาวาที โหติ ปิสุณฺวาโจ โหติ ผรุสฺวาโจ โหติ สมฺมปฺปลาปී  
โหติ อัย วุจฺจติ ภิกขเว อสปุริโส ๗ กตโม จ ภิกขเว  
อสปุริเสน อสปุริสตรโ อธิ ภิกขเว เอกจโจ อตุตฺตนา จ  
ปาณาติปาตี โหติ ปรณฺจ ปาณาติปาเต สმაทเปติ อตุตฺตนา จ  
อทินฺนาทายี โหติ ปรณฺจ อทินฺนาทานเ สმაทเปติ อตุตฺตนา จ กามสฺส  
มิจฺฉาจารี โหติ ปรณฺจ กามสฺส มิจฺฉาจารเ สმაทเปติ อตุตฺตนา จ  
มุสาวาที โหติ ปรณฺจ มุสาวาทเ สმაทเปติ อตุตฺตนา จ ปิสุณฺวาโจ  
โหติ ปรณฺจ ปิสุณฺย วาจา ย สმაทเปติ อตุตฺตนา จ ผรุสฺวาโจ  
โหติ ปรณฺจ ผรุสฺย วาจา ย สმაทเปติ อตุตฺตนา จ สมฺมปฺปลาปී  
โหติ ปรณฺจ สมฺมปฺปลาเป สმაทเปติ อัย วุจฺจติ ภิกขเว  
อสปุริเสน อสปุริสตรโ ๗ กตโม จ ภิกขเว สปุริโส อธิ  
ภิกขเว เอกจโจ ปาณาติปาตา ปฎิวีโร โหติ อทินฺนาทานา  
ปฎิวีโร โหติ กามสฺส มิจฺฉาจारा ปฎิวีโร โหติ มุสาวาทา  
ปฎิวีโร โหติ ปิสุณฺย วาจา ย ปฎิวีโร โหติ ผรุสฺย  
วาจา ย ปฎิวีโร โหติ สมฺมปฺปลาปา ปฎิวีโร โหติ อัย วุจฺจติ  
ภิกขเว สปุริโส ๗ กตโม จ ภิกขเว สปุริเสน สปุริสตรโ อธิ  
ภิกขเว เอกจโจ อตุตฺตนา จ ปาณาติปาตา ปฎิวีโร โหติ ปรณฺจ  
ปาณาติปาตา เวมณฺเีย สმაทเปติ อตุตฺตนา จ อทินฺนาทานา

ปฏิวิโรโต โหติ ปรณจ อทินนาทานา เวรมณียา สมาทเปติ อตุตนา  
จ กามะสุ มิจฺฉาจารา ปฏิวิโรโต โหติ ปรณจ กามะสุ มิจฺฉาจารา  
เวรมณียา สมาทเปติ อตุตนา จ มุสาวาทา ปฏิวิโรโต โหติ  
ปรณจ มุสาวาทา เวรมณียา สมาทเปติ อตุตนา จ ปีสุนาย  
วากาย ปฏิวิโรโต โหติ ปรณจ ปีสุนาย วากาย เวรมณียา  
สมาทเปติ อตุตนา จ ผรุสาย วากาย ปฏิวิโรโต โหติ ปรณจ  
ผรุสาย วากาย เวรมณียา สมาทเปติ อตุตนา จ สมุพฺปลาปา  
ปฏิวิโรโต โหติ ปรณจ สมุพฺปลาปา เวรมณียา สมาทเปติ  
อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว สบฺบุริเสน สบฺบุริสตรโรติ ฯ

[๒๐๔] อสบฺบุริสณจ โว ภิกฺขเว เทเสสฺสามิ อสบฺบุริเสน  
อสบฺบุริสตรณจ สบฺบุริสณจ สบฺบุริเสน สบฺบุริสตรณจ ตํ สุนาถ  
ฯเปฯ กตโม จ ภิกฺขเว อสบฺบุริโส อธิ ภิกฺขเว เอกจฺโจ  
ปาณาติปาตี โหติ ฯเปฯ อภิขมฺมาลฺล โหติ พฺยาปนฺนจิตฺโต  
โหติ มิจฺฉาทิฏฺฐิโก โหติ อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว อสบฺบุริโส ฯ  
กตโม จ ภิกฺขเว อสบฺบุริเสน อสบฺบุริสตรโร อธิ ภิกฺขเว เอกจฺโจ  
อตุตนา จ ปาณาติปาตี โหติ ปรณจ ปาณาติปาเต สมาทเปติ  
ฯเปฯ อตุตนา จ อภิขมฺมาลฺล โหติ ปรณจ อภิขมฺมาย สมาทเปตี  
อตุตนา จ พฺยาปนฺนจิตฺโต โหติ ปรณจ พฺยาปาเท สมาทเปติ  
อตุตนา จ มิจฺฉาทิฏฺฐิโก โหติ ปรณจ มิจฺฉาทิฏฺฐิยา สมาทเปติ  
อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว อสบฺบุริเสน อสบฺบุริสตรโร ฯ กตโม จ ภิกฺขเว

สปรุริโส อธิ ภิกขเว เอกจโจ ปาณาติปาตา ปฏิวิโรโต โหติ  
ฯเปฯ อนภิขุมาลฺโล โหติ อพฺยาปนฺนจิตฺโต โหติ สมฺมาทิฏฺฐิโก  
โหติ อัย วุจฺจติ ภิกขเว สปรุริโส ฯ กตโม จ ภิกขเว สปรุริเสน  
สปรุริสฺสโร อธิ ภิกขเว เอกจโจ อุตฺตนา จ ปาณาติปาตา  
ปฏิวิโรโต โหติ ปรณฺจ ปาณาติปาตา เวรมณฺิยา สมฺมาทเปติ ฯเปฯ  
อุตฺตนา จ อนภิขุมาลฺโล โหติ ปรณฺจ อนภิขุมาลฺล สมฺมาทเปติ  
อุตฺตนา จ อพฺยาปนฺนจิตฺโต โหติ ปรณฺจ อพฺยาปาเท สมฺมาทเปติ  
อุตฺตนา จ สมฺมาทิฏฺฐิโก โหติ ปรณฺจ สมฺมาทิฏฺฐิยา สมฺมาทเปติ  
อัย วุจฺจติ ภิกขเว สปรุริเสน สปรุริสฺสโรติ ฯ

[๒๐๕] อสปรุริสณฺจ โว ภิกขเว เทเสสฺสามิ อสปรุริเสน  
อสปรุริสฺสตรณฺจ สปรุริสณฺจ สปรุริเสน สปรุริสฺสตรณฺจ ตํ สฺสณาถ ฯเปฯ  
กตโม จ ภิกขเว อสปรุริโส อธิ ภิกขเว เอกจโจ มิจฺจาทิฏฺฐิโก  
โหติ มิจฺจาสงฺกปฺโป โหติ มิจฺจาวาโจ โหติ มิจฺจากมฺมฺนฺโต  
โหติ มิจฺจาสมาธิ โหติ อัย วุจฺจติ ภิกขเว อสปรุริโส ฯ กตโม จ  
ภิกขเว อสปรุริเสน อสปรุริสฺสโร อธิ ภิกขเว เอกจโจ อุตฺตนา  
จ มิจฺจาทิฏฺฐิโก โหติ ปรณฺจ มิจฺจาทิฏฺฐิยา สมฺมาทเปติ อุตฺตนา  
จ มิจฺจาสงฺกปฺโป โหติ ปรณฺจ มิจฺจาสงฺกปฺเป สมฺมาทเปติ อุตฺตนา  
จ มิจฺจาวาโจ โหติ ปรณฺจ มิจฺจาวาจาเย สมฺมาทเปติ อุตฺตนา จ  
มิจฺจากมฺมฺนฺโต โหติ ปรณฺจ มิจฺจากมฺมฺนฺเต สมฺมาทเปติ อุตฺตนา

จ มิจฺฉาอาชีโว โหติ ปรณฺจ มิจฺฉาอาชีเว สมากเพติ อตฺตนา จ  
 มิจฺฉาวายาโม โหติ ปรณฺจ มิจฺฉาวายาเม สมากเพติ อตฺตนา จ  
 มิจฺฉาสติ โหติ ปรณฺจ มิจฺฉาสติยา สมากเพติ อตฺตนา จ มิจฺฉาสมาธิ  
 โหติ ปรณฺจ มิจฺฉาสมาธิมฺหิ สมากเพติ อัย วุจฺจติ  
 ภิกฺขเว อสฺปฺปริเสน อสฺปฺปริสตรโร ฯ กตโม จ ภิกฺขเว สฺปฺปริโส  
 อิชฺ ภิกฺขเว เอกฺจโจ สฺมมาทิฏฺฐิโก โหติ สฺมมาสงฺกปฺโป โหติ สฺมมาวาโจ  
 โหติ สฺมมากมฺมนฺโต โหติ สฺมมาอาชีโว โหติ สฺมมาวายาโม  
 โหติ สฺมมาสติ โหติ สฺมมาสมาธิ โหติ อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว  
 สฺปฺปริโส ฯ กตโม จ ภิกฺขเว สฺปฺปริเสน สฺปฺปริสตรโร อิชฺ ภิกฺขเว  
 เอกฺจโจ อตฺตนา จ สฺมมาทิฏฺฐิโก โหติ ปรณฺจ สฺมมาทิฏฺฐิยา  
 สมากเพติ อตฺตนา จ สฺมมาสงฺกปฺโป โหติ ปรณฺจ สฺมมาสงฺกปฺเป  
 สมากเพติ อตฺตนา จ สฺมมาวาโจ โหติ ปรณฺจ สฺมมาวาจาย  
 สมากเพติ อตฺตนา จ สฺมมากมฺมนฺโต โหติ ปรณฺจ สฺมมากมฺมนฺเต  
 สมากเพติ อตฺตนา จ สฺมมาอาชีโว โหติ ปรณฺจ สฺมมาอาชีเว  
 สมากเพติ อตฺตนา จ สฺมมาวายาโม โหติ ปรณฺจ สฺมมาวายาเม  
 สมากเพติ อตฺตนา จ สฺมมาสติ โหติ ปรณฺจ สฺมมาสติยา  
 สมากเพติ อตฺตนา จ สฺมมาสมาธิ โหติ ปรณฺจ สฺมมาสมาธิมฺหิ  
 สมากเพติ อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว สฺปฺปริเสน สฺปฺปริสตรโรติ ฯ

[๒๐๖] อสฺปฺปริสณฺจ โว ภิกฺขเว เทเสสฺสามิ อสฺปฺปริเสน  
 อสฺปฺปริสตรณฺจ สฺปฺปริสณฺจ สฺปฺปริเสน สฺปฺปริสตรณฺจ ตํ สุณาถ

๗เปฯ กตโม จ ภิกฺขเว อสฺสปรุโส อิทฺ ภิกฺขเว เอกฺจโจ  
มิจฺฉาทิฏฺฐิโก โหติ ๗เปฯ มิจฺฉาฉานี โหติ มิจฺฉาวิมุตฺติ  
โหติ อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว อสฺสปรุโส ๗ กตโม จ ภิกฺขเว  
อสฺสปรุเสน อสฺสปรุสฺตโร อิทฺ ภิกฺขเว เอกฺจโจ อุตฺตนา จ  
มิจฺฉาทิฏฺฐิโก โหติ ปรณฺจ มิจฺฉาทิฏฺฐิยา สมากฺกเปติ ๗เปฯ อุตฺตนา  
จ มิจฺฉาฉานี โหติ ปรณฺจ มิจฺฉาฉานเณ สมากฺกเปติ อุตฺตนา จ  
มิจฺฉาวิมุตฺติ โหติ ปรณฺจ มิจฺฉาวิมุตฺติยา สมากฺกเปติ อัย วุจฺจติ  
ภิกฺขเว อสฺสปรุเสน อสฺสปรุสฺตโร ๗ กตโม จ ภิกฺขเว สปรุโส  
อิทฺ ภิกฺขเว เอกฺจโจ สมนฺมาทิฏฺฐิโก โหติ ๗เปฯ สมนฺมาฉานี  
โหติ สมนฺมาวิมุตฺติ โหติ อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว สปรุโส ๗  
กตโม จ ภิกฺขเว สปรุเสน สปรุสฺตโร อิทฺ ภิกฺขเว เอกฺจโจ  
อุตฺตนา จ สมนฺมาทิฏฺฐิโก โหติ ปรณฺจ สมนฺมาทิฏฺฐิยา สมากฺกเปติ  
๗เปฯ อุตฺตนา จ สมนฺมาฉานี โหติ ปรณฺจ สมนฺมาฉานเณ  
สมากฺกเปติ อุตฺตนา จ สมนฺมาวิมุตฺติ โหติ ปรณฺจ สมนฺมาวิมุตฺติยา  
สมากฺกเปติ อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว สปรุเสน สปรุสฺตโรติ ๗

[๒๐๗] ปาปณฺจ โว ภิกฺขเว เทเสสฺสามิ ปาเปน ปาปตฺรณฺจ  
กฺลฺยาณณฺจ กฺลฺยาณเณน กฺลฺยาณตฺรณฺจ ตํ สฺขมาถ ๗เปฯ  
กตโม จ ภิกฺขเว ปาโป อิทฺ ภิกฺขเว เอกฺจโจ ปาณาติปาตี โหติ  
๗เปฯ มิจฺฉาทิฏฺฐิโก โหติ อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว ปาโป ๗ กตโม  
จ ภิกฺขเว ปาเปน ปาปตโร อิทฺ ภิกฺขเว เอกฺจโจ อุตฺตนา จ



ปาณาติปาตี โหติ ปรณจ ปาณาติปาเต สมหาเปติ ฯเปฯ  
อตุตนา จ มิจฺฉาทิฏฺฐิโก โหติ ปรณจ มิจฺฉาทิฏฺฐิยา สมหาเปติ  
อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว ปาเปน ปาปตโร ฯ กตโม จ ภิกฺขเว กลฺยาโณ  
อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปาณาติปาตา ปฏฺวิโรโต โหติ ฯเปฯ  
สมฺมาทิฏฺฐิโก โหติ อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว กลฺยาโณ ฯ กตโม จ  
ภิกฺขเว กลฺยาณน กลฺยาณตโร อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ อตุตนา จ  
ปาณาติปาตา ปฏฺวิโรโต โหติ ปรณจ ปาณาติปาตา เวรมณฺิยา  
สมหาเปติ ฯเปฯ อตุตนา จ สมฺมาทิฏฺฐิโก โหติ ปรณจ สมฺมาทิฏฺฐิยา  
สมหาเปติ อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว กลฺยาณน กลฺยาณตโรติ ฯ

[๒๐๘] ปาปณจ โว ภิกฺขเว เทเสสฺสามิ ปาเปน ปาปตฺรณจ  
กลฺยาณณจ กลฺยาณน กลฺยาณตฺรณจ ตํ สฺฆาถ ฯเปฯ  
กตโม จ ภิกฺขเว ปาโป อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ มิจฺฉาทิฏฺฐิโก  
โหติ ฯเปฯ มิจฺฉาณานิ โหติ มิจฺฉาวิมุตฺติ โหติ อัย  
วุจฺจติ ภิกฺขเว ปาโป ฯ กตโม จ ภิกฺขเว ปาเปน ปาปตโร อิธ  
ภิกฺขเว เอกจฺโจ อตุตนา จ มิจฺฉาทิฏฺฐิโก โหติ ปรณจ มิจฺฉาทิฏฺฐิยา  
สมหาเปติ ฯเปฯ อตุตนา จ มิจฺฉาณานิ โหติ ปรณจ  
มิจฺฉาณานเ สมหาเปติ อตุตนา จ มิจฺฉาวิมุตฺติ โหติ ปรณจ  
มิจฺฉาวิมุตฺติยา สมหาเปติ อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว ปาเปน ปาปตโร ฯ  
กตโม จ ภิกฺขเว กลฺยาโณ อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ สมฺมาทิฏฺฐิโก

โหติ ๕เป๕ สมฺมาณาณิ โหติ สมฺมาวิมุตฺติ โหติ อัย  
วฺจฺจติ ภิกฺขเว กลฺยาณโม ๕ กตฺโม จ ภิกฺขเว กลฺยาณน กลฺยาณตโร  
อิธ ภิกฺขเว เอกฺจฺโจ อตฺตนา จ สมฺมาทิฏฺฐิโก โหติ ปรณฺจ  
สมฺมาทิฏฺฐิยา สมาทเปติ ๕เป๕ อตฺตนา จ สมฺมาณาณิ  
โหติ ปรณฺจ สมฺมาณาณ สมาทเปติ อตฺตนา จ สมฺมาวิมุตฺติ  
โหติ ปรณฺจ สมฺมาวิมุตฺติยา สมาทเปติ อัย วฺจฺจติ ภิกฺขเว  
กลฺยาณน กลฺยาณตโรติ ๕

[๒๐๕] ปาปฺชมฺมณฺจ โว ภิกฺขเว เทเสสฺสามิ ปาปฺชมฺเมน  
ปาปฺชมฺมตรณฺจ กลฺยาณชฺมฺมณฺจ กลฺยาณชฺมฺเมน กลฺยาณชฺมฺมตรณฺจ  
ตํ สฺสณาถ ๕เป๕ กตฺโม จ ภิกฺขเว ปาปฺชมฺโม อิธ ภิกฺขเว  
เอกฺจฺโจ ปาณาติปาตี โหติ ๕เป๕ มิจฺจนาทิฏฺฐิโก โหติ อัย  
วฺจฺจติ ภิกฺขเว ปาปฺชมฺโม ๕ กตฺโม จ ภิกฺขเว ปาปฺชมฺเมน ปาปฺชมฺมตโร  
อิธ ภิกฺขเว เอกฺจฺโจ อตฺตนา จ ปาณาติปาตี โหติ ปรณฺจ  
ปาณาติปาเต สมาทเปติ ๕เป๕ อตฺตนา จ มิจฺจนาทิฏฺฐิโก  
โหติ ปรณฺจ มิจฺจนาทิฏฺฐิยา สมาทเปติ อัย วฺจฺจติ ภิกฺขเว  
ปาปฺชมฺเมน ปาปฺชมฺมตโร ๕ กตฺโม จ ภิกฺขเว กลฺยาณชฺมฺโม  
อิธ ภิกฺขเว เอกฺจฺโจ ปาณาติปาตา ปฎฺฐิวิโรติ โหติ ๕เป๕  
สมฺมาทิฏฺฐิโก โหติ อัย วฺจฺจติ ภิกฺขเว กลฺยาณชฺมฺโม ๕ กตฺโม  
จ ภิกฺขเว กลฺยาณชฺมฺเมน กลฺยาณชฺมฺมตโร อิธ ภิกฺขเว เอกฺจฺโจ  
อตฺตนา จ ปาณาติปาตา ปฎฺฐิวิโรติ โหติ ปรณฺจ ปาณาติปาตา

เวรมณียา สมาทเปติ ฯเปฯ อุตตนา จ สมมาทิฏฺฐิโก โหติ  
ปรณฺจ สมมาทิฏฺฐิยา สมาทเปติ อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว  
กฺลฺยาณธมฺเมเน กฺลฺยาณธมฺมตโรติ ฯ

[๒๑๐] ปาปชฺมณฺจ โว ภิกฺขเว เทเสสฺสามิ ปาปชฺมเมเน  
ปาปชฺมมฺตรณฺจ กฺลฺยาณธมฺมณฺจ กฺลฺยาณธมฺเมเน กฺลฺยาณธมฺมตรณฺจ  
ตํ สุณฺณถ ฯเปฯ กตโม จ ภิกฺขเว ปาปชฺมโม อิทฺ ภิกฺขเว  
เอกฺจฺโจ มิจฺฉาทิฏฺฐิโก โหติ ฯเปฯ มิจฺฉาณานิ โหติ มิจฺฉาวิมุตฺติ  
โหติ อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว ปาปชฺมโม ฯ กตโม จ ภิกฺขเว  
ปาปชฺมเมเน ปาปชฺมมฺตโร อิทฺ ภิกฺขเว เอกฺจฺโจ อุตตนา จ  
มิจฺฉาทิฏฺฐิโก โหติ ปรณฺจ มิจฺฉาทิฏฺฐิยา สมาทเปติ ฯเปฯ  
อุตตนา จ มิจฺฉาณานิ โหติ ปรณฺจ มิจฺฉาณานเ สมาทเปติ  
อุตตนา จ มิจฺฉาวิมุตฺติ โหติ ปรณฺจ มิจฺฉาวิมุตฺติยา สมาทเปติ  
อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว ปาปชฺมเมเน ปาปชฺมมฺตโร ฯ กตโม จ ภิกฺขเว  
กฺลฺยาณธมฺโม อิทฺ ภิกฺขเว เอกฺจฺโจ สมมาทิฏฺฐิโก โหติ ฯเปฯ  
สมมาณานิ โหติ สมมาวิมุตฺติ โหติ อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว  
กฺลฺยาณธมฺโม ฯ กตโม จ ภิกฺขเว กฺลฺยาณธมฺเมเน กฺลฺยาณธมฺมตโร  
อิทฺ ภิกฺขเว เอกฺจฺโจ อุตตนา จ สมมาทิฏฺฐิโก โหติ ปรณฺจ  
สมมาทิฏฺฐิยา สมาทเปติ ฯเปฯ อุตตนา จ สมมาณานิ  
โหติ ปรณฺจ สมมาณานเ สมาทเปติ อุตตนา จ สมมาวิมุตฺติ  
โหติ ปรณฺจ สมมาวิมุตฺติยา สมาทเปติ อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว

กल्याณชมนเมน กल्याณชมนตโรติ ฯ

สปรุสวคโค ปจโม ฯ

[๑]

โสกนวคโค ทุติโย

[๒๑๑] จตุตาโรเม ภิกขเว ปริสทุสนา กตเม จตุตาโร  
ภิกขุ ภิกขเว ทุสสีโล ปาปชโม ปริสทุสนโน ภิกขุณี ภิกขเว  
ตุสสีลา ปาปชมา ปริสทุสนา อุปาสโก ภิกขเว ทุสสีโล  
ปาปชโม ปริสทุสนโน อุปาสิกา ภิกขเว ทุสสีลา ปาปชมา  
ปริสทุสนา อิม โข ภิกขเว จตุตาโร ปริสทุสนา ฯ จตุตาโรเม  
ภิกขเว ปริสโสกนา กตเม จตุตาโร ภิกขุ ภิกขเว สีลวา  
กल्याณชโม ปริสโสกโน ภิกขุณี ภิกขเว สีลวตี กल्याณชมา  
ปริสโสกนา อุปาสโก ภิกขเว สีลวา กल्याณชโม ปริสโสกโน  
อุปาสิกา ภิกขเว สีลวตี กल्याณชมา ปริสโสกนา อิม โข  
ภิกขเว จตุตาโร ปริสโสกนาติ ฯ

[๒๑๒] จตุหิ ภิกขเว ชมเมหิ สมนนาคโต ยถากตํ นิกขิตโต  
เอวํ นิริเย กตเมหิ จตุหิ กายทุจจริเตน วจิทุจจริเตน  
มโนทุจจริเตน มิจฺจาทิฏฺฐิยา อิมเอหิ โข ภิกขเว จตุหิ ชมเมหิ  
สมนนาคโต ยถากตํ นิกขิตโต เอวํ นิริเย ฯ จตุหิ ภิกขเว  
ชมเมหิ สมนนาคโต ยถากตํ นิกขิตโต เอวํ สกฺเค กตเมหิ □

#๑ ม. ตสฺสุทฺธานํ

# สิกขาปทฺธจ อสฺสทฺธํ สตฺตกมฺมํ อโถจ ทสฺกมฺมํ

# อฏฺฐจฺจกิลฺลจ ทสมคฺคํ เทว ปาปชมา อปเร เทวติ ฯ

จตุหิ กายสุจฺริเตน วจีสุจฺริเตน มโนสุจฺริเตน สมฺมาทิฏฺฐิยา อิมหิ  
โฆ ภิกฺขเว จตุหิ ฌมฺเมหิ สมฺนุนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ  
สกุเคติ ฯ

[๒๑๓] จตุหิ ภิกฺขเว ฌมฺเมหิ สมฺนุนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต  
เอวํ นีรเย กตฺเมหิ จตุหิ กายทฺวจฺริเตน วจิทฺวจฺริเตน มโนทฺวจฺริเตน  
อกตญฺญตา อกตเวทิตา อิมหิ โฆ ภิกฺขเว จตุหิ  
ฌมฺเมหิ สมฺนุนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นีรเย ฯ จตุหิ ภิกฺขเว  
ฌมฺเมหิ สมฺนุนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ สกุเค กตฺเมหิ  
จตุหิ กายสุจฺริเตน วจีสุจฺริเตน มโนสุจฺริเตน กตญฺญตา กตเวทิตา  
อิมหิ โฆ ภิกฺขเว จตุหิ ฌมฺเมหิ สมฺนุนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต  
เอวํ สกุเคติ ฯ

[๒๑๔] จตุหิ ภิกฺขเว ฌมฺเมหิ สมฺนุนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต  
เอวํ นีรเย กตฺเมหิ จตุหิ ปาณาติปาตี โหติ อทินฺนาทายี  
โหติ กามสฺสุ มิจฺฉาจารี โหติ มุสาวาทิ โหติ ฯเปฯ  
ปาณาติปาตา ปฎิวีรโต โหติ อทินฺนาทานา ปฎิวีรโต โหติ  
กามสฺสุ มิจฺฉาจารา ปฎิวีรโต โหติ มุสาวาทา ปฎิวีรโต  
โหติ ฯเปฯ

[๒๑๕] มิจฺฉาทิฏฺฐิโก โหติ มิจฺฉาสงฺกปโป โหติ  
มิจฺฉาวาโจ โหติ มิจฺฉากมฺมนฺโต โหติ ฯเปฯ สมฺมาทิฏฺฐิโก  
โหติ สมฺมาสงฺกปโป โหติ สมฺมาวาโจ โหติ สมฺมากมฺมนฺโต  
โหติ ฯเปฯ

[๒๑๖] มิจฺฉาอาชีโว โหติ มิจฺฉาวายาโม โหติ มิจฺฉาสติ  
โหติ มิจฺฉาสมาธิ โหติ ฯเปฯ สุมมาอาชีโว โหติ  
สุมมาวายาโม โหติ สุมมาสติ โหติ สุมมาสมาธิ โหติ ฯเปฯ

[๒๑๗] อธิฏฺเฐ ทิฏฺฐวาที โหติ อสฺสฺเต สุตฺวาที โหติ  
อมุเต มุตฺวาที โหติ อวิญฺญาเต วิญฺญาตฺวาที โหติ ฯเปฯ  
อธิฏฺเฐ อธิฏฺฐวาที โหติ อสฺสฺเต อสฺสฺตฺวาที โหติ อมุเต  
อมุตฺวาที โหติ อวิญฺญาเต อวิญฺญาตฺวาที โหติ ฯเปฯ

[๒๑๘] ทิฏฺเฐ อธิฏฺฐวาที โหติ สฺเต อสฺสฺตฺวาที โหติ  
มุเต อมุตฺวาที โหติ วิญฺญาเต อวิญฺญาตฺวาที โหติ ฯเปฯ  
ทิฏฺเฐ ทิฏฺฐวาที โหติ สฺเต สุตฺวาที โหติ มุเต มุตฺวาที โหติ  
วิญฺญาเต วิญฺญาตฺวาที โหติ ฯเปฯ

[๒๑๙] อสฺสทฺโร โหติ ทฺสฺสีโล โหติ อหิริโก โหติ  
อโนตฺตปฺปิ โหติ ฯเปฯ สทฺโร โหติ สีลฺวา โหติ หิริมา  
โหติ โอตฺตปฺปิ โหติ ฯเปฯ

[๒๒๐] อสฺสทฺโร โหติ ทฺสฺสีโล โหติ กฺุสีโต โหติ  
ทฺุปฺปญฺโฆ โหติ ฯเปฯ สทฺโร โหติ สีลฺวา โหติ  
อารทฺธวิริโย โหติ ปญฺญวา โหติ อิมฺหิ โข ภิกฺขเว จตฺตฺหิ  
ธมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ยถาภํ นิกฺขิตฺโต เอวํ สกฺเคติ ฯ

โสภนฺวคฺโค ทฺุติโย ฯ

[๑]

---

#๑ ม. ตสฺสทฺทานํ

# ปริสา ทิฏฺฐิ อกตฺตญฺจตา ปาณาติปาตาปิ เทว มคฺคา

# เทว โวหารปถา วุตฺตา อหิริกํ ทฺุปฺปญฺเณน จาติ ฯ

ทูลจตุรตวคฺโค ตติโย

[๒๒๑] จตุตาริํมานิ ภิกฺขเว วสิทูลจตุรตานิ กตมานิ จตุตาริ  
มุตาวาทิ ปิสฺสนา วาจา ผรุตฺตา วาจา สมฺพปฺปลาโป อิมานิ โข  
ภิกฺขเว จตุตาริ วสิทูลจตุรตานิ ฯ จตุตาริํมานิ ภิกฺขเว วสิทูลจตุรตานิ  
กตมานิ จตุตาริ สจฺจวาจา อปิสฺสนา วาจา สณฺหา วาจา  
มนุตฺตาภาสา ๑ อิมานิ โข ภิกฺขเว จตุตาริ วสิทูลจตุรตานิตี ฯ

[๒๒๒] จตุหิ ภิกฺขเว ฐมฺเมหิ สมนฺนาคโต พาลโต อพฺยตฺโตH  
อสปฺปริโส ขตฺติ อุปฺหตฺติ อตฺตานิ ปริหฺรติ สาวชฺโช จ โหติ  
सानุชฺโช วิญฺญันํ พหุญฺจ อปฺลฺลณํ ปสวติ กตฺเมหิ จตุหิ  
กายทูลจตุรเตน วสิทูลจตุรเตน มโนทูลจตุรเตน มิจฺจมาทิฏฺฐิยา อิมหิ  
โข ภิกฺขเว จตุหิ ฐมฺเมหิ สมนฺนาคโต พาลโต อพฺยตฺโต อสปฺปริโส  
ขตฺติ อุปฺหตฺติ อตฺตานิ ปริหฺรติ สาวชฺโช จ โหติ สานุชฺโช  
วิญฺญันํ พหุญฺจ อปฺลฺลณํ ปสวติ ฯ จตุหิ ภิกฺขเว ฐมฺเมหิ  
สมนฺนาคโต ปณฺหิตโต พฺยตฺโต สปฺปริโส อกฺขตฺติ อนุปฺหตฺติ อตฺตานิ  
ปริหฺรติ อนนุชฺโช จ โหติ อนนุชฺโช วิญฺญันํ พหุญฺจ ปฺลฺลณํ  
ปสวติ กตฺเมหิ จตุหิ กายทูลจตุรเตน วสิทูลจตุรเตน มโนทูลจตุรเตน  
สมฺมาทิฏฺฐิยา อิมหิ โข ภิกฺขเว จตุหิ ฐมฺเมหิ สมนฺนาคโต  
ปณฺหิตโต พฺยตฺโต สปฺปริโส อกฺขตฺติ อนุปฺหตฺติ อตฺตานิ ปริหฺรติ  
อนนุชฺโช จ โหติ อนนุชฺโช วิญฺญันํ พหุญฺจ ปฺลฺลณํ ปสวตีตี ฯ

#๑ ม. ย. มนุตาวาจา ฯ

[๒๒๓] จตุหิ ภิกขเว ฌเมหิ สมนฺนาคโต พาโล อพฺยตฺโต  
อสนฺปุริโส ขตฺตํ อฺปฺหตฺตํ อตฺตํ ปฺริหฺรติ สวชฺโช จ โหติ สานฺวชฺโช  
วิญญํ พหุญจ อฺปฺลฺลํ ปสวติ กตฺเมหิ จตุหิ กายทฺวจฺริเตน  
วจฺิทฺวจฺริเตน มโนทฺวจฺริเตน อกตฺตญฺจตา อกตเวทิตา ๗เปฯ  
กายสุจฺริเตน วจฺิสฺจฺริเตน มโนสุจฺริเตน กตฺตญฺจตา กตเวทิตา ๗เปฯ

[๒๒๔] ปาณาติปาตี โหติ อทินฺนาทายี โหติ กามสฺสุ  
มิจฺฉาจารี โหติ มุสาวาที โหติ ๗เปฯ ปาณาติปาตา ปฏฺวิโรโต  
โหติ อทินฺนาทานา ปฏฺวิโรโต โหติ กามสฺสุ มิจฺฉาจารา ปฏฺวิโรโต  
โหติ มุสาวาทา ปฏฺวิโรโต โหติ ๗เปฯ

[๒๒๕] มิจฺฉาทิฏฺฐิโก โหติ มิจฺฉาสงกฺกโป โหติ มิจฺฉาวาโจ  
โหติ มิจฺฉากมฺมนฺโต โหติ ๗เปฯ สมฺมาทิฏฺฐิโก โหติ สมฺมาสงกฺกโป  
โหติ สมฺมาวาโจ โหติ สมฺมากมฺมนฺโต โหติ ๗เปฯ

[๒๒๖] มิจฺฉาอาชีโว โหติ มิจฺฉาวายาโม โหติ มิจฺฉาสติ  
โหติ มิจฺฉาสมาธิ โหติ ๗เปฯ สมฺมาอาชีโว โหติ สมฺมาวายาโม  
โหติ สมฺมาสติ โหติ สมฺมาสมาธิ โหติ ๗เปฯ

[๒๒๗] อทิฏฺฐเ อทิฏฺฐวาที โหติ อสฺสุเต สุตวาที โหติ  
อมฺเต มุตวาที โหติ อวิญฺญาเต วิญฺญาตวาที โหติ ๗เปฯ  
อทิฏฺฐเ อทิฏฺฐวาที โหติ อสฺสุเต อสฺสุตวาที โหติ อมฺเต  
อมุตวาที โหติ อวิญฺญาเต อวิญฺญาตวาที โหติ ๗เปฯ

[๒๒๘] ทิฏฺฐเ อทิฏฺฐวาที โหติ สฺสุเต อสฺสุตวาที โหติ  
มฺเต อมุตวาที โหติ วิญฺญาเต อวิญฺญาตวาที โหติ ๗เปฯ



ทัญเฐ ทัญจวาทิ โหติ สุเต สุตวาท โหติ มุตเต มุตวาทิ โหติ  
วิญญาเต วิญญาตวาทิ โหติ ฯเปฯ

[๒๒๕] อสฺสทุโธ โหติ ทุสฺสีโล โหติ อหิริโก โหติ  
อโนตฺตปปี โหติ ฯเปฯ สทุโธ โหติ สีลวา โหติ หิริมา  
โหติ โอตฺตปปี โหติ ฯเปฯ

[๒๓๐] อสฺสทุโธ โหติ ทุสฺสีโล โหติ กุสฺสีโต โหติ  
ทุปฺปญฺโณ โหติ ฯเปฯ สทุโธ โหติ สีลวา โหติ  
อารทฺธวิริโย โหติ ปญฺณวา โหติ อิมหิ โข ภิกฺขเว จตุหิ  
ธมฺเมหิ สมนฺนาคโต ปณฺฑิตโต พยฺยโต สปฺปริโส อกฺขตํ อนฺุปหตํ  
อดฺตานํ ปรีหริติ อนวชฺไซ จ โหติ อนนฺวชฺไซ วิญญฺณํ  
พหุญฺจ ปุญฺญํ ปสวตฺตีติ ฯ

[๒๓๑] จตฺตาริเม ภิกฺขเว กวี กตเม จตฺตาริ จินฺตาวี  
สุตฺตาวี อตฺตกวี ปฏฺิภาณกวี อิม โข ภิกฺขเว จตฺตาริ กวีติ ฯ

ทฺวจฺจริตฺวคฺโค ตติโย ฯ

[๑]

---

กมฺมวคฺโค จตฺตโต

[๒๓๒] จตฺตาริมานิ ภิกฺขเว กมฺมานิ มยา สยฺม อภิญญา  
สจฺจิกตฺวา ปเวทิตานิ กตมานิ จตฺตาริ อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺ्हํ  
กณฺ्हวิปากํ อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ อตฺถิ ภิกฺขเว

#๑ ม. ตสฺสุทฺธานํ

# ทฺวจฺจริตํ ทัญจิจิ อกตฺตญฺญ จ ปาณาติปาตาปี เทว มคฺคา

# เทว โวหารปถา วุตฺตา อหิริกํ ทฺปญฺญกฺวินา จาติ ฯ

กมฺมํ กณฺหํ สุกฺกํ กณฺหสุกฺกวิปากํ อตฺถิ ภิက္ขเว กมฺมํ อกณฺหํ  
อสุกฺกํ อกณฺหอสุกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย สํวตฺตติ อิมานิ โข ภิက္ขเว  
จตุตฺตาริ กมฺมานิ มยา สยฺม อภิญญา สจฺฉนิกตฺวา ปเวทิตานีติ ฯ

[๒๓๓] จตุตฺตารีมานิ ภิက္ขเว กมฺมานิ มยา สยฺม อภิญญา  
สจฺฉนิกตฺวา ปเวทิตานิ กตฺมานิ จตุตฺตาริ อตฺถิ ภิက္ขเว กมฺมํ กณฺหํ  
กณฺหวิปากํ อตฺถิ ภิက္ขเว กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ อตฺถิ ภิက္ขเว  
กมฺมํ กณฺหํ สุกฺกํ กณฺหสุกฺกวิปากํ อตฺถิ ภิက္ขเว กมฺมํ อกณฺหํ  
อสุกฺกํ อกณฺหอสุกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย สํวตฺตติ ฯ กตฺมณฺจ ภิက္ขเว  
กมฺมํ กณฺหํ กณฺหวิปากํ อธิ ภิက္ขเว เอกฺจฺโจ สพฺยาปชฺฉมฺ กายสงฺขารํ  
อภิสงฺขโรติ สพฺยาปชฺฉมฺ วจีสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ สพฺยาปชฺฉมฺ มโนสงฺขารํ  
อภิสงฺขโรติ โส สพฺยาปชฺฉมฺ กายสงฺขารํ อภิสงฺขริตฺวา สพฺยาปชฺฉมฺ  
วจีสงฺขารํ อภิสงฺขริตฺวา สพฺยาปชฺฉมฺ มโนสงฺขารํ อภิสงฺขริตฺวา  
สพฺยาปชฺฉมฺ โลกํ อฺอุปชฺชติ ตมฺเนนฺ สพฺยาปชฺฉมฺ โลกํ อฺอุปนฺนํ สมานํ  
สพฺยาปชฺฉมา ผสฺสา ผุสนฺติ โส สพฺยาปชฺฉเมหิ ผสฺเสหิ ผุญฺโจ สมานโน  
สพฺยาปชฺฉมฺ เวทนํ เวทิตฺติ ๑ เอกนฺตทฺกฺขํ เสยฺยถาปี สตฺตาเนรยิกา  
อิทํ วุจฺจติ ภิက္ขเว กมฺมํ กณฺหํ กณฺหวิปากํ ฯ กตฺมณฺจ ภิက္ขเว  
กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ อธิ ภิက္ขเว เอกฺจฺโจ อพฺยาปชฺฉมฺ กายสงฺขารํ  
อภิสงฺขโรติ อพฺยาปชฺฉมฺ วจีสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ อพฺยาปชฺฉมฺ มโนสงฺขารํ  
อภิสงฺขโรติ โส อพฺยาปชฺฉมฺ กายสงฺขารํ อภิสงฺขริตฺวา อพฺยาปชฺฉมฺ  
วจีสงฺขารํ อภิสงฺขริตฺวา อพฺยาปชฺฉมฺ มโนสงฺขารํ อภิสงฺขริตฺวา  
#๑ ม. เวทิตฺติ ฯ อิโต ปรี อีทิสเมว ฯ

อพฺยาปชฺฌมฺ โลกํ อุปฺปชฺชติ ตเมนนํ อพฺยาปชฺฌมฺ โลกํ อุปฺปนฺนํ สมานํ  
 อพฺยาปชฺฌมา ผสฺสา ผฺสนฺติ โส อพฺยาปชฺฌเมหิ ผสฺเสหิ ผฺฏฺโจะ สมานโน  
 อพฺยาปชฺฌมฺ เวทนํ เวทียติ เอกนฺตสุขํ เสยฺยถาปี เทวา สุภิกฺขินฺหา  
 อิํ วัจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ ฯ กตมณฺจ ภิกฺขเว  
 กมฺมํ กณฺ्हํ สุกฺกํ กณฺ्हสุกฺกวิปากํ อิธ ภิกฺขเว เอกจฺจโจ สพฺยาปชฺฌมฺปี  
 อพฺยาปชฺฌมฺปี กายสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ สพฺยาปชฺฌมฺปี อพฺยาปชฺฌมฺปี  
 วจีสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ สพฺยาปชฺฌมฺปี อพฺยาปชฺฌมฺปี มโนสงฺขารํ  
 อภิสงฺขโรติ โส สพฺยาปชฺฌมฺปี อพฺยาปชฺฌมฺปี กายสงฺขารํ อภิสงฺขริตฺวา  
 สพฺยาปชฺฌมฺปี อพฺยาปชฺฌมฺปี วจีสงฺขารํ อภิสงฺขริตฺวา สพฺยาปชฺฌมฺปี  
 อพฺยาปชฺฌมฺปี มโนสงฺขารํ อภิสงฺขริตฺวา สพฺยาปชฺฌมฺปี อพฺยาปชฺฌมฺปี  
 โลกํ อุปฺปชฺชติ ตเมนนํ สพฺยาปชฺฌมฺปี อพฺยาปชฺฌมฺปี โลกํ อุปฺปนฺนํ  
 สมานํ สพฺยาปชฺฌมาปี อพฺยาปชฺฌมาปี ผสฺสา ผฺสนฺติ โส สพฺยาปชฺฌเมหิปี  
 อพฺยาปชฺฌเมหิปี ผสฺเสหิ ผฺฏฺโจะ สมานโน สพฺยาปชฺฌมฺปี อพฺยาปชฺฌมฺปี  
 เวทนํ เวทียติ โวภิกฺขณฺสุขทุกฺขํ เสยฺยถาปี มนฺุสฺสา เอกจฺจเจ จ เทวา  
 เอกจฺจเจ จ วินิปาติกา อิํ วัจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺ्हํ สุกฺกํ  
 กณฺ्हสุกฺกวิปากํ ฯ กตมณฺจ ภิกฺขเว กมฺมํ อกณฺ्हํ อสุกฺกํ  
 อกณฺ्हอสุกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาเย สํวตฺตติ ตตฺตร ภิกฺขเว ยมฺปีทํ ๑  
 กมฺมํ กณฺ्हํ กณฺ्हวิปากํ ตสฺส ปหานาย ยา เจตนา ยมฺปีทํ กมฺมํ  
 สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ ตสฺส ปหานาย ยา เจตนา ยมฺปีทํ กมฺมํ กณฺ्हํ  
 สุกฺกํ กณฺ्हสุกฺกวิปากํ ตสฺส ปหานาย ยา เจตนา อิํ วัจฺจติ  
 #๑ ม. ยมิตํ ฯ อิโต ปริ อีทิสเมว ฯ

ภิกฺขเว กมฺมํ อกฺกหํ อสุกฺกํ อกฺกหอสูกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย  
สํวตฺตติ ฯ อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตารี กมฺมานิ มยา สยํ อภิญฺญา  
สจฺฉิกตฺวา ปเวทิตานีติ ฯ

[๒๓๔] อถ โข สีขาโมคฺคตฺตลาโน พุราหุมนฺ เยน ภควา  
เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ สมฺโมทิติ สมฺโมทนียํ  
กถํ สาราณียํ วิตฺติสารถฺวา เอกมฺนุตํ นิสิตฺติ เอกมฺนุตํ นิสินฺโน โข  
สีขาโมคฺคตฺตลาโน พุราหุมนฺ ภควนฺตํ เอตทโวจ ปุริมานิ โภ โคตม  
ทิวสานิ ปุริมตฺรานิ โสณฺกายโน มาณโว เยนหํ เตนฺอุปสงฺกมิ  
อุปสงฺกมิตฺวา มํ เอตทโวจ สมฺโม โคตโม สพฺพกมฺมานํ อภิริยํ  
ปลฺลญาเปตฺติ สพฺพกมฺมานํ โข ปน อภิริยํ ปลฺลญาเปนฺโต อฺจุเจทํ  
อาห โลกสฺส กมฺมสจฺจายํ โภ โลโก กมฺมสมารมฺภฏฺฐายีติ ฯ  
ทสฺสนปี โข อหํ พุราหุมนฺ โสณฺกายนสฺส มาณวสฺส นาภิชานามิ  
กฺุโต ปเนวรูโป กถาสลฺลาโป จตฺตารีมานิ พุราหุมนฺ กมฺมานิ มยา  
สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวทิตานิ กตฺมานิ จตฺตารี อตฺถิ  
พุราหุมนฺ กมฺมํ กกฺกหํ กกฺกหวิปากํ อตฺถิ พุราหุมนฺ กมฺมํ สุกฺกํ  
สูกฺกวิปากํ อตฺถิ พุราหุมนฺ กมฺมํ กกฺกหํ สุกฺกํ กกฺกหสูกฺกวิปากํ  
อตฺถิ พุราหุมนฺ กมฺมํ อกฺกหํ อสุกฺกํ อกฺกหอสูกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย  
สํวตฺตติ ฯ กตฺมณฺจ พุราหุมนฺ กมฺมํ กกฺกหํ กกฺกหวิปากํ อิท  
พุราหุมนฺ เอกจฺโจ สพฺยาปชฺฉมํ กายสงฺขารํ อภิสงฺขโรตฺติ สพฺยาปชฺฉมํ  
วจิสงฺขารํ อภิสงฺขโรตฺติ สพฺยาปชฺฉมํ มโนสงฺขารํ อภิสงฺขโรตฺติ โส

สพฺยาปชฺฌํ กายสงฺขารํ อภิสงฺขริตฺวา สพฺยาปชฺฌํ วจีสงฺขารํ  
 อภิสงฺขริตฺวา สพฺยาปชฺฌํ มโนสงฺขารํ อภิสงฺขริตฺวา สพฺยาปชฺฌํ โลกํ  
 อุปปชฺชติ ตเมนํ สพฺยาปชฺฌํ โลกํ อุปปนฺนํ สมานํ สพฺยาปชฺฌา  
 ผสฺสา ผุสนฺติ โส สพฺยาปชฺฌเมหิ ผสฺเสหิ ผุญฺโจ สมานโน สพฺยาปชฺฌํ  
 เวทนํ เวทียติ เอกนตฺตฺทุกฺขํ เสยฺยถาปี สตฺตา เนรยิกา อิทํ วุจฺจติ  
 พุราหฺมณ กมฺมํ กณฺ्हํ กณฺ्हวิปากํ ฯ กตมฺลจฺจ พุราหฺมณ กมฺมํ สุกฺกํ  
 สุกฺกวิปากํ อีธ พุราหฺมณ เอกจฺโจ อพฺยาปชฺฌํ กายสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ  
 อพฺยาปชฺฌํ วจีสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ อพฺยาปชฺฌํ มโนสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ  
 โส อพฺยาปชฺฌํ กายสงฺขารํ อภิสงฺขริตฺวา อพฺยาปชฺฌํ วจีสงฺขารํ  
 อภิสงฺขริตฺวา อพฺยาปชฺฌํ มโนสงฺขารํ อภิสงฺขริตฺวา อพฺยาปชฺฌํ โลกํ  
 อุปปชฺชติ ตเมนํ อพฺยาปชฺฌํ โลกํ อุปปนฺนํ สมานํ อพฺยาปชฺฌา  
 ผสฺสา ผุสนฺติ โส อพฺยาปชฺฌเมหิ ผสฺเสหิ ผุญฺโจ สมานโน อพฺยาปชฺฌํ  
 เวทนํ เวทียติ เอกนตฺตฺสฺขํ เสยฺยถาปี เทวา สุกฺกิกฺกหา อิทํ วุจฺจติ  
 พุราหฺมณ กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ ฯ กตมฺลจฺจ พุราหฺมณ กมฺมํ กณฺ्हํ  
 สุกฺกํ กณฺ्हสฺสูกฺกวิปากํ อีธ พุราหฺมณ เอกจฺโจ สพฺยาปชฺฌํปี  
 อพฺยาปชฺฌํปี กายสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ สพฺยาปชฺฌํปี อพฺยาปชฺฌํปี  
 วจีสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ สพฺยาปชฺฌํปี อพฺยาปชฺฌํปี มโนสงฺขารํ  
 อภิสงฺขโรติ โส สพฺยาปชฺฌํปี อพฺยาปชฺฌํปี กายสงฺขารํ อภิสงฺขริตฺวา  
 สพฺยาปชฺฌํปี อพฺยาปชฺฌํปี วจีสงฺขารํ อภิสงฺขริตฺวา สพฺยาปชฺฌํปี  
 อพฺยาปชฺฌํปี มโนสงฺขารํ อภิสงฺขริตฺวา สพฺยาปชฺฌํปี อพฺยาปชฺฌํปี

โลกั อูปปชชติ ตเมณั สพฺยาปชฌปิ อพฺยาปชฌปิ โลกั  
 อูปปนุณั สمانั สพฺยาปชฌปิ อพฺยาปชฌปิ ผสฺสา ผฺสนฺติ โส  
 สพฺยาปชฌหิปี อพฺยาปชฌหิปี ผสฺเสหิ ผฺภูโจ สมานโ สพฺยาปชฌปิ  
 อพฺยาปชฌปิ เวหนั เวทียติ โวกิณฺณสุขทุกุขั เสยฺยถาปี มนุสฺสเอกจฺเจ  
 จ เทวา เอกจฺเจ จ วินิปาติกา อิทั วุจฺจติ พุราหฺมณ  
 กมฺมํ กณฺ्हํ สุกฺกํ กณฺ्हสุกฺกวิปากั ฯ กตฺมณฺจ พุราหฺมณ กมฺมํ  
 อกณฺ्हํ อสุกฺกํ อกณฺ्हอสุกฺกวิปากั กมฺมกฺขยา ย สัวตฺตติ ตตฺร  
 พุราหฺมณ ยมฺปิทั กมฺมํ กณฺ्हํ กณฺ्हวิปากั ตสฺส ปหานาย ยา  
 เจตนา ยมฺปิทั กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากั ตสฺส ปหานาย ยา เจตนา  
 ยมฺปิทั กมฺมํ กณฺ्हํ สุกฺกํ กณฺ्हสุกฺกวิปากั ตสฺส ปหานาย ยา เจตนา  
 อิทั วุจฺจติ พุราหฺมณ กมฺมํ อกณฺ्हํ อสุกฺกํ อกณฺ्हอสุกฺกวิปากั  
 กมฺมกฺขยา สัวตฺตติ ฯ อิมานิ โข พุราหฺมณ จตฺตาริ กมฺมานิ  
 มยา สยฺ อภิลฺลวา สจฺฉนิกตฺวา ปเวทิตานีติ ฯ

[๒๓๕] จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว กมฺมานิ มยา สยฺ อภิลฺลวา  
 สจฺฉนิกตฺวา ปเวทิตานิ กตฺมานิ จตฺตาริ อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺ्हํ  
 กณฺ्हวิปากั อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากั อตฺถิ ภิกฺขเว  
 กมฺมํ กณฺ्हํ สุกฺกํ กณฺ्हสุกฺกวิปากั อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ อกณฺ्हํ  
 อสุกฺกํ อกณฺ्हอสุกฺกวิปากั กมฺมกฺขยา สัวตฺตติ ฯ กตฺมณฺจ ภิกฺขเว  
 กมฺมํ กณฺ्हํ กณฺ्हวิปากั อิท ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปาณาติปาตี โหติ  
 อทินฺนาทายี โหติ กาเมสุ มิจฺฉาจารี โหติ มุสาวาทิ โหติ

สุราเมรยชฺชปมาทญฺชาเย โหติ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺ्हํ  
กณฺ्हวิปากํ ฯ กตมณฺจ ภิกฺขเว กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ อิช ภิกฺขเว  
เอกจฺโจ ปาณาติปาตา ปฏฺวิโรโต โหติ อทินฺนาทานา ปฏฺวิโรโต โหติ  
กาเมสุ มิจฺฉาจารา ปฏฺวิโรโต โหติ มุสาวาทา ปฏฺวิโรโต โหติ  
สุราเมรยชฺชปมาทญฺชานา ปฏฺวิโรโต โหติ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ  
สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ ฯ กตมณฺจ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺ्हํ สุกฺกํ  
กณฺ्हสุกฺกวิปากํ อิช ภิกฺขเว เอกจฺโจ สพฺยาปชฺฌมฺปิ อพฺยาปชฺฌมฺปิ  
กายสงฺขาริ อภิสงฺขโรติ ฯเปฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺ्हํ สุกฺกํ  
กณฺ्हสุกฺกวิปากํ ฯ กตมณฺจ ภิกฺขเว กมฺมํ อกณฺ्हํ อสุกฺกํ  
อกณฺ्हอสุกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย สํวตฺตติ ตตฺตร ภิกฺขเว ยมฺปิทํ กมฺมํ  
กณฺ्हํ กณฺ्हวิปากํ ฯเปฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ อกณฺ्हํ  
อสุกฺกํ อกณฺ्हอสุกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย สํวตฺตติ ฯ อิมานิ โข ภิกฺขเว  
จตุตฺตาริ กมฺมมานิ มยา สยฺม อภิญฺญา สจฺฉนิกตฺวา ปเวทิตานีติ ฯ

[๒๓๖] จตุตฺตาริมานิ ภิกฺขเว กมฺมมานิ มยา สยฺม อภิญฺญา  
สจฺฉนิกตฺวา ปเวทิตานิ กตมานิ จตุตฺตาริ อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺ्हํ  
กณฺ्हวิปากํ อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ อตฺถิ ภิกฺขเว  
กมฺมํ กณฺ्हํ สุกฺกํ กณฺ्हสุกฺกวิปากํ อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ อกณฺ्हํ  
อสุกฺกํ อกณฺ्हอสุกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย สํวตฺตติ ฯ กตมณฺจ ภิกฺขเว  
กมฺมํ กณฺ्हํ กณฺ्हวิปากํ อิช ภิกฺขเว เอกจฺเจน มาตา ชีวิตา  
โวโรปีตา โหติ ปีตา ชีวิตา โวโรปีโต โหติ อรหํ ชีวิตา

โวโรปีโต โหติ ตถาคตสฺส ทุฏฺเฐน จิตฺเตน โโลหิตํ อุปฺปาทิตํ โหติ  
 สงฺโฆ ภินฺโน โหติ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺ्हํ กณฺ्हวิปากํ ฯ  
 กตมณฺจ ภิกฺขเว กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ อิท ภิกฺขเว เอกจฺโจ  
 ปาณาติปาตา ปฏฺวิโรโต โหติ อทินฺนาทานา ปฏฺวิโรโต โหติ กามสฺสุ  
 มิจฺฉาจารา ปฏฺวิโรโต โหติ มุสาวาทา ปฏฺวิโรโต โหติ ปิสุณาย  
 วาจาย ปฏฺวิโรโต โหติ พรุสสาย วาจาย ปฏฺวิโรโต โหติ สมฺผปฺปลาปา  
 ปฏฺวิโรโต โหติ อนภิชฺฉาตุ โหติ อพฺยาปนฺนจิตฺโต โหติ  
 สมฺมาทิฏฺฐิโก ๑ โหติ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ ฯ  
 กตมณฺจ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺ्हํ สุกฺกํ กณฺ्हสฺสุกฺกวิปากํ อิท ภิกฺขเว  
 เอกจฺโจ สพฺยาปชฺฉมฺปิ อพฺยาปชฺฉมฺปิ กายสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ ฯเปฯ  
 อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺ्हํ สุกฺกํ กณฺ्हสฺสุกฺกวิปากํ ฯ กตมณฺจ  
 ภิกฺขเว กมฺมํ อกณฺ्हํ อสุกฺกํ อกณฺ्हอสุกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย สํวตฺตติ  
 ตตฺตร ภิกฺขเว ยมฺปิทํ กมฺมํ กณฺ्हํ กณฺ्हวิปากํ ฯเปฯ อิทํ  
 วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ อกณฺ्हํ อสุกฺกํ อกณฺ्हอสุกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย  
 สํวตฺตติ ฯ อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตารี กมฺมานิ มยา สยฺม อภิลฺลฺลา  
 สจฺฉิกตฺวา ปเวทิตานีติ ฯ

[๒๓๗] จตฺตารีมานิ ภิกฺขเว กมฺมานิ มยา สยฺม อภิลฺลฺลา  
 สจฺฉิกตฺวา ปเวทิตานิ กตมานิ จตฺตารี อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺ्हํ  
 กณฺ्हวิปากํ อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ อตฺถิ ภิกฺขเว  
 กมฺมํ กณฺ्हํ สุกฺกํ กณฺ्हสฺสุกฺกวิปากํ อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ อกณฺ्हํ  
 #๑ ม. สมฺมาทิฏฺฐิ ฯ



อสุกฺกํ อกณฺหอสฺสุกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย สํวตฺตติ ฯ กตฺตมณฺจ ภิกฺขเว  
กมฺมํ กณฺหํ กณฺหวิปากํ อธิ ภิกฺขเว เอกฺจฺโจ สพฺยาปชฺฌํ  
กายสฺสงฺขารํ อภิสฺสงฺขโรติ ฯเปฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ  
กณฺหวิปากํ ฯ กตฺตมณฺจ ภิกฺขเว กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ อธิ ภิกฺขเว  
เอกฺจฺโจ อพฺยาปชฺฌํ กายสฺสงฺขารํ อภิสฺสงฺขโรติ ฯเปฯ อิทํ วุจฺจติ  
ภิกฺขเว กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ ฯ กตฺตมณฺจ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ สุกฺกํ  
กณฺหสฺสุกฺกวิปากํ อธิ ภิกฺขเว เอกฺจฺโจ สพฺยาปชฺฌํปี อพฺยาปชฺฌํปี  
กายสฺสงฺขารํ อภิสฺสงฺขโรติ ฯเปฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ สุกฺกํ  
กณฺหสฺสุกฺกวิปากํ ฯ กตฺตมณฺจ ภิกฺขเว กมฺมํ อกณฺหํ อสุกฺกํ  
อกณฺหอสฺสุกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย สํวตฺตติ สมนฺมาทิฏฺฐิ ฯเปฯ สมนฺมาสมาธิ  
อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ อกณฺหํ อสุกฺกํ อกณฺหอสฺสุกฺกวิปากํ  
กมฺมกฺขยาย สํวตฺตติ ฯ อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ กมฺมานิ มยา สยํ  
อภิณฺญา สจฺฉนฺนิตฺวา ปเวทิตานฺติ ฯ

[๒๓๘] จตฺตาริมานิ ภิกฺขเว กมฺมานิ มยา สยํ อภิณฺญา  
สจฺฉนฺนิตฺวา ปเวทิตานิ กตฺตมานิ จตฺตาริ อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ  
กณฺหวิปากํ อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ อตฺถิ ภิกฺขเว  
กมฺมํ กณฺหํ สุกฺกํ กณฺหสฺสุกฺกวิปากํ อตฺถิ ภิกฺขเว กมฺมํ อกณฺหํ  
อสุกฺกํ อกณฺหอสฺสุกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย สํวตฺตติ ฯ กตฺตมณฺจ ภิกฺขเว  
กมฺมํ กณฺหํ กณฺหวิปากํ อธิ ภิกฺขเว เอกฺจฺโจ สพฺยาปชฺฌํ

กายสงขาริ อภิสงขโรติ ฯเปฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ  
กณฺหวิปากํ ฯ กตมณฺจ ภิกฺขเว กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ อិธ ภิกฺขเว  
เอกจฺโจ อพฺยาปชฺฌํ กายสงขาริ อภิสงขโรติ ฯเปฯ อิทํ วุจฺจติ  
ภิกฺขเว กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ ฯ กตมณฺจ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ สุกฺกํ  
กณฺหสุกฺกวิปากํ อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ สพฺยาปชฺฌํปี อพฺยาปชฺฌํปี  
กายสงขาริ อภิสงขโรติ ฯเปฯ อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว กมฺมํ กณฺหํ  
สุกฺกํ กณฺหสุกฺกวิปากํ ฯ กตมณฺจ ภิกฺขเว กมฺมํ อกณฺหํ อสุกฺกํ  
อกณฺหอสูกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย สํวตฺตติ สติสมฺโพชฺฌนฺโค ฌมฺมวิจย-  
สมฺโพชฺฌนฺโค วิริยสมฺโพชฺฌนฺโค ปีติสมฺโพชฺฌนฺโค ปสฺสทฺธิสมฺโพชฺฌนฺโค  
สมาธิสมฺโพชฺฌนฺโค อุเปกฺขาสมฺโพชฺฌนฺโค อิทํ วุจฺจติ  
ภิกฺขเว กมฺมํ อกณฺหํ อสุกฺกํ อกณฺหอสูกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย  
สํวตฺตติ ฯ อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ กมฺมานิ มยา สยฺม อภิลฺลว  
สจฺฉิกตฺวา ปเวทิตานิติ ฯ

[๒๓๕] จตฺตฺหิ ภิกฺขเว ฌมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ยถาภตฺตํ นิกฺขิตฺโต  
เอวํ นิรเย กตเมหิ จตฺตฺหิ สาวชฺเชน กายกมฺเมน สาวชฺเชน  
วจีกมฺเมน สาวชฺเชน มโนกมฺเมน สาวชฺชชย ทิฏฺฐิจฺยา อิเมหิ โข  
ภิกฺขเว จตฺตฺหิ ฌมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ยถาภตฺตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิรเย ฯ  
จตฺตฺหิ ภิกฺขเว ฌมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ยถาภตฺตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ สกฺเค  
กตเมหิ จตฺตฺหิ อนวชฺเชน กายกมฺเมน อนวชฺเชน วจีกมฺเมน  
อนวชฺเชน มโนกมฺเมน อนวชฺชชย ทิฏฺฐิจฺยา อิเมหิ โข ภิกฺขเว  
จตฺตฺหิ ฌมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ยถาภตฺตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ สกฺเคติ ฯ

[๒๔๐] จตุหิ ภิกฺขเว ฐมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต  
เอวํ นีรเย กตฺเมหิ จตุหิ สพฺยาปชฺฌเณน กายกมฺเมเนน สพฺยาปชฺฌเณน  
วจฺจิกมฺเมเนน สพฺยาปชฺฌเณน มโนกมฺเมเนน สพฺยาปชฺฌเณน ทิฏฺฐิจฺยา  
อิมฺเหหิ โข ภิกฺขเว จตุหิ ฐมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต  
เอวํ นีรเย ฯ จตุหิ ภิกฺขเว ฐมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต  
เอวํ สกฺเค กตฺเมหิ จตุหิ อพฺยาปชฺฌเณน กายกมฺเมเนน อพฺยาปชฺฌเณน  
วจฺจิกมฺเมเนน อพฺยาปชฺฌเณน มโนกมฺเมเนน อพฺยาปชฺฌเณน ทิฏฺฐิจฺยา  
อิมฺเหหิ โข ภิกฺขเว จตุหิ ฐมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ยถาภตํ นิกฺขิตฺโต  
เอวํ สกฺเคติ ฯ

[๒๔๑] อีเชว ภิกฺขเว [๑] สมฺโณ อธิ ทฺตฺติโย สมฺโณ อธิ  
ตฺตฺติโย สมฺโณ อธิ จตุตฺถโส สมฺโณ สฺสญฺญา ปรปฺปวาทา  
สมฺเมหิ อญฺเณหิ ๒ เอวเมตํ ภิกฺขเว สมฺมา สีหนาทํ นทถ ฯ  
กตฺโม จ ภิกฺขเว [๑] สมฺโณ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ตินฺณํ สฺสญฺโชนานํ  
ปริกฺขยา โสตาปนฺโน โหติ อวินิปาตธมฺโม นียโต สมฺโพธิปรายโน  
อัย ภิกฺขเว [๔] สมฺโณ ฯ กตฺโม จ ภิกฺขเว ทฺตฺติโย สมฺโณ อธิ ภิกฺขเว  
ภิกฺขุ ตินฺณํ สฺสญฺโชนานํ ปริกฺขยา รากโทสโมหานํ ตนฺนุตฺตา สกทาคามี  
โหติ สกิทเว อิมํ โลกํ อากนฺตฺวา ทฺกฺขสฺสฺนฺตํ กโรติ อัย  
ภิกฺขเว ทฺตฺติโย สมฺโณ ฯ กตฺโม จ ภิกฺขเว ตฺตฺติโย สมฺโณ อธิ  
ภิกฺขเว ภิกฺขุ ปรฺยจฺจนํ โอรมฺภาคิยานํ สฺสญฺโชนานํ ปริกฺขยา  
โอปฺปาติโก โหติ ตตฺถ ปรินิพฺพายี อนาวตฺตฺติธมฺโม ตสฺมา โลกา  
อัย ภิกฺขเว ตฺตฺติโย สมฺโณ ฯ กตฺโม จ ภิกฺขเว จตุตฺถโส สมฺโณ  
#๑-๓-๔ ม. ปจฺจโม ฯ ๒ ม. อญฺเณหิติ ฯ ๕. อญฺเณติ ฯ

อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตี ปญฺญาวิมุตฺตี  
ทิกฺกุเจว ฐมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ อัย  
ภิกฺขเว จตฺตโถ สมฺโณ ฯ อิเชว ภิกฺขเว สมฺโณ อิธ ทฺติโย  
สมฺโณ อิธ ตฺติโย สมฺโณ อิธ จตฺตโถ สมฺโณ สฺสญฺญา  
ปรปฺปวาทา สมณฺเหหิ อญฺเณหิ เอวเมตํ ภิกฺขเว สมฺมา สีหนาทํ  
นทถาติ ฯ

[๒๔๒] สปรฺปริสฺสํ ภิกฺขเว นิสฺสาย จตฺตาริ อนินฺตฺสา ปาฎิกฺกขฺวา  
กตเม จตฺตาริ อริเยน สีเลน วฑฺฒติ อริเยน สมารินา  
วฑฺฒติ อริยาย ปญฺญา ย วฑฺฒติ อริยาย วิมุตฺตียา วฑฺฒติ  
สปรฺปริสฺสํ ภิกฺขเว นิสฺสาย อิมะ จตฺตาริ อนินฺตฺสา ปาฎิกฺกขฺวาติ ฯ

กมฺมวคฺโค จตฺตโถ ฯ

[๑]

---

อาปคฺคติกฺขวคฺโค ปญฺจโม

[๒๔๓] เอกํ สมยํ ภควา โกสมฺพิยํ วิหฺรติ โฆสิตารามे ฯ  
อถโข आयสฺมา อานนฺโท เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา  
ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสีติ ฯ เอกมนฺตํ นิสฺสินฺ  
โข आयสฺมนฺตํ อานนฺทํ ภควา เอตทโวจ อปีนฺ ตํ อานนฺท  
อธิกรณํ รูปสนฺตฺนฺติ ฯ กุโธ ตํ ภนฺเต อธิกรณํ รูปสมิสฺสตี

#๑ ม. ตสฺสุททานํ

# สงฺขิตฺตวิตถารโสณฺกายนสิกฺขาปทํ อริยมคฺโค โพชฺฌนฺกํ

# สาวชฺชญฺเจว อพฺยาปชฺฌํ สมฺโณ จ สปรฺปริสฺทานินฺตฺโสติ ฯ

อายุสมโต ภนฺเต อนฺรุทฺทสฺส วาหิโย นาม สทฺธิวิหาริโก ๑ เกวลกปฺปิ  
สงฺฆเมทาย จิโต ตตฺถายสฺมา อนฺรุทฺโธ น เอกวาจิกมฺปิ ภาณิตพฺพ  
มณฺณตีติ ฯ กทา ปนฺนนฺท อนฺรุทฺโธ สงฺฆมชฺเฌ อธิกรณฺสู  
ไวยฺยชฺติ นนฺ อานนฺท ยานิกานิจิ อธิกรณานิ อุปฺปชฺชนฺติ  
สพฺพานิ ตานิ ตฺเมห เจว วุปฺสเมถ สารีปฺตฺตโมคฺคฺคฺตฺตนาจ จตฺตาริเม  
อานนฺท อตฺถวเส สมฺปฺสฺสมาโน ปาปภิกฺขุ สงฺฆเมเทน นนฺทติ  
กตฺเม จตฺตาริ อิชานนฺท ปาปภิกฺขุ ทฺสฺสีโล โหติ ปาปชฺมโม  
อสฺสฺสิจิ สงฺกสฺสรสฺมาจาริ ปฏฺิจฺจนฺนกมฺมฺนฺโต อสฺสมโณ สมณฺปฏฺิจฺฉโณ  
อพฺรหฺมจาริ พฺรหฺมจาริปฏฺิจฺฉโณ อนฺโตปฺตฺติ อวสฺสุโต กสมฺพฺชาโต ตสฺส  
เอว โหติ สเจ โข มํ ภิกฺขุ ชานิสฺสนฺติ ทฺสฺสีโล ปาปชฺมโม  
อสฺสฺสิจิ สงฺกสฺสรสฺมาจาริ ปฏฺิจฺจนฺนกมฺมฺนฺโต อสฺสมโณ สมณฺปฏฺิจฺฉโณ  
อพฺรหฺมจาริ พฺรหฺมจาริปฏฺิจฺฉโณ อนฺโตปฺตฺติ อวสฺสุโต กสมฺพฺชาโตติ  
สมคฺคา มํ สนฺตา นาเสสฺสนฺติ วคฺคา ปน มํ น นาเสสฺสนฺตีติ  
อิทํ อานนฺท ปจฺมํ อตฺถวสํ สมฺปฺสฺสมาโน ปาปภิกฺขุ สงฺฆเมเทน  
นนฺทติ ฯ ปฺน จปฺริ อานนฺท ปาปภิกฺขุ มิจฺฉาทิฏฺฐิจิโก โหติ อนฺตคฺคาหิกาย  
ทิฏฺฐิจิยา สมนฺนาคโต ตสฺส เอว โหติ สเจ โข มํ  
ภิกฺขุ ชานิสฺสนฺติ มิจฺฉาทิฏฺฐิจิโก อนฺตคฺคาหิกาย ทิฏฺฐิจิยา สมนฺนาคโตติ  
สมคฺคา มํ สนฺตา นาเสสฺสนฺติ วคฺคา ปน มํ น  
นาเสสฺสนฺตีติ อิทํ อานนฺท ทฺตฺติยํ อตฺถวสํ สมฺปฺสฺสมาโน ปาปภิกฺขุ  
สงฺฆเมเทน นนฺทติ ฯ ปฺน จปฺริ อานนฺท ปาปภิกฺขุ มิจฺฉาอาชีโว โหติ  
#๑ ยู. สทฺธิวิหาริ ฯ

มิจฺฉาอาชีเวน ชีวิตัง ๑ กปฺเปติ ตสฺส เอวํ โหติ สเจ โข มํ  
 ภิกฺขุ ชานิสฺสนฺติ มิจฺฉาอาชีโว มิจฺฉาอาชีเวน ชีวิตัง กปฺเปตฺติ  
 สมคฺคา มํ สนฺตา นาสฺสฺสนฺติ วคฺคา ปน มํ น นาสฺสฺสนฺตฺติ  
 อิทํ อานนฺท ตตฺถิ อตฺถวสํ สมฺปสฺสฺมาโน ปาปภิกฺขุ สงฺฆเภทน  
 นนฺทติ ฯ ปุณ จปฺริ อานนฺท ปาปภิกฺขุ ลากกาโม โหติ สกฺการกาโม  
 อนวณฺณตฺติกาโม ตสฺส เอวํ โหติ สเจ โข มํ ภิกฺขุ ชานิสฺสนฺติ  
 ลากกาโม สกฺการกาโม อนวณฺณตฺติกาโมติ สมคฺคา มํ [๒]  
 น สกฺกริสฺสนฺติ น กรฺกริสฺสนฺติ น มาเนสฺสนฺติ น ปุเชสฺสนฺติ วคฺคา  
 ปน มํ สกฺกริสฺสนฺติ กรฺกริสฺสนฺติ มาเนสฺสนฺติ ปุเชสฺสนฺตฺติ อิทํ  
 อานนฺท จตฺตถํ อตฺถวสํ สมฺปสฺสฺมาโน ปาปภิกฺขุ สงฺฆเภทน นนฺทติ ฯ  
 อิม โข อานนฺท จตฺตารโ อตฺถวเส สมฺปสฺสฺมาโน ปาปภิกฺขุ  
 สงฺฆเภทน นนฺทตฺติ ฯ

[๒๔๔] จตฺตาริมาณี ภิกฺขเว อาปตฺติภยานิ กตฺมานิ จตฺตาริ  
 เสขฺยธาปิ ภิกฺขเว โจริ อากฺขาริ คเหตุวา รมฺโถ ทสฺเสขฺยํ อยนฺเต  
 เทว โจโร อากฺขาริ อิมสฺส เทโว ทนฺทํ ปณฺตฺติ ตมนํ ราชา  
 เอวํ วเทยฺย กจฺฉน โภ อิมํ ปุริสํ ทพฺพหยา รชฺชฺยา ปจฺฉาพาหํ  
 คาพฺพหฺนฺธนํ พนฺธิตฺวา ชุรฺมฺมฺทํ กริตฺวา ขรฺสฺสเรน ปณฺเวน รติยา  
 รติยํ สิงฺฆาญฺเคน สิงฺฆาญฺกํ ปรีเนตฺวา ทกฺขิณฺน ทฺวาเรน นิกฺขามฺตฺวา  
 ทกฺขิณฺโต นครสฺส สีสํ ฉินฺทถาติ ตมนํ รมฺโถ ปุริสา ทพฺพหยา  
 #๑ ม. ชีวิกิ ฯ ๒ ม. ย. สนฺตา ฯ

รชชยา ปจฺฉาพาหิ คาพฺพพนฺธนํ พนฺธิตฺวา ชุรฺมณฺฑํ กริตฺวา ชรสฺสเรณ  
 ปณฺเวณ รติยา รติยํ สิงฺฆาฏฺเณน สิงฺฆาฏฺกํ ปรีเนตฺวา ทกฺขิณฺเนน ทฺวาเรณ  
 นิกฺขามेतฺวา ทกฺขิณฺโต นกรสฺส สีสํ ฉินฺนํเทยฺยํ ตฺตฺรณฺณตฺรสฺส  
 ถลฺล  
 ปรีสฺสสฺส เอมฺมสฺส ปาปกํ วัต โภ อัย ปรีโส กมฺมํ  
 อกาสิ คารยฺหิ สีสฺจฺเจชฺชํ ยตฺร หิ นาม รณฺโณ ปรีสา ทพฺพาย  
 รชชยา ปจฺฉาพาหิ คาพฺพพนฺธนํ พนฺธิตฺวา ชุรฺมณฺฑํ กริตฺวา  
 ชรสฺสเรณ ปณฺเวณ รติยา รติยํ สิงฺฆาฏฺเณน สิงฺฆาฏฺกํ ปรีเนตฺวา ทกฺขิณฺเนน  
 ทฺวาเรณ นิกฺขามेतฺวา ทกฺขิณฺโต นกรสฺส สีสํ ฉินฺนํทิสฺสนฺติ โส๐  
 วัตฺตฺสาयํ ๑ เอรูปํ ปาปกมฺมํ น กรยฺย ๒ สีสฺจฺเจชฺชนฺติ เอมฺเมว โข  
 ภิกฺขเว ยสฺสทฺตฺสจฺจิ ภิกฺขุสฺส วา ภิกฺขุณฺنيا วา เอวํ ติพฺพาย ภยสฺสณฺณา  
 ปจฺจุปฺภูจฺจิตฺตา โหติ ปาราชิกฺเกสุ ฌมฺเมสุ ตสฺเสตํ ปาฏิกงฺขํ อนาปนฺโน  
 วา ปาราชิกํ ฌมฺมํ น อาปชฺชิสฺสติ อาปนฺโน วา ปาราชิกํ ฌมฺมํ  
 ยถาฌมฺมํ ปฏฺฐิกิสฺสติ ฯ เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ปรีโส กาทํ ๓ วัตถํ ปรีชาย  
 เกเส ปกิริตฺวา มุสฺลํ ขนฺธเ อาโรเปตฺวา มหาชนกายํ อุปสงฺกมิตฺวา  
 เอวํ วเทยฺย อหิ ฆนฺเต ปาปกมฺมํ อกาสิ คารยฺหิ โมสฺลํ เยน  
 เม आयสฺมนฺโต อตฺตมฺนา โหนฺติ ตํ กโรมีติ ตฺตฺรณฺณตฺรสฺส  
 ถลฺล  
 ปรีสฺสสฺส เอมฺมสฺส ปาปกํ วัต โภ อัย ปรีโส กมฺมํ  
 อกาสิ คารยฺหิ โมสฺลํ ยตฺร หิ นาม กาทํ วัตถํ ปรีชาย เกเส  
 ปกิริตฺวา มุสฺลํ ขนฺธเ อาโรเปตฺวา มหาชนกายํ อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ  
 วกฺขติ อหิ ฆนฺเต ปาปกมฺมํ อกาสิ คารยฺหิ โมสฺลํ เยน เม  
 #๑ ม. ย. วัตฺตฺสาหิ ฯ ๒ ม. ย. กรยฺยํ ฯ อิตฺ ปรี อีทิสฺเมว ฯ ๓ ม. กาทฺ วัตถํ ฯ

ายสมนุโต อุตมมา โหนติ ตํ กโรมิติ โส วัตสสายํ เอวรูปํ  
 ปาปกมมํ น กรเยย การยหํ โมสลลนฺติ เอวเมว โข ภิกฺขเว  
 ยสฺสกสฺสจฺจิ ภิกฺขุสฺส วา ภิกฺขุณฺنيا วา เอวํ ติพฺพา ภยสณฺณา  
 ปจฺจุปฺภูจฺจิตา โหติ สงฺฆาติเสสฺส ฆมฺเมสฺส ตสฺเสตํ ปาฏิกงฺขํ  
 อนาปนฺโน วา สงฺฆาติเสสฺส ฆมฺมํ น อापชฺชิสฺสติ อापนฺโน วา สงฺฆาติเสสฺส  
 ฆมฺมํ ยถาฆมฺมํ ปฏฺฐิกริสฺสติ ฯ เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ปุริโส กาทกํ วัตถํ  
 ปริชาย เกเส ปกิริตฺวา อสฺสปฺภูํ ๑ ขนฺธเอ อาโรเปตฺวา มหฺชนกายํ  
 อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วทฺเขยฺย อหํ ภนฺเต ปาปกมมํ อกาสิ การยหํ  
 อสฺสปฺภูํ เยน เม ายสมนุโต อุตมมา โหนติ ตํ กโรมิติ  
 ตตรลฺลตตรสฺส ถลฺลจฺจสฺส ปุริสสฺส เอวมสฺส ปาปกํ วัต โภ อຍ  
 ปุริโส กมฺมํ อกาสิ การยหํ อสฺสปฺภูํ ยตฺร หิ นาม กาทกํ วัตถํ  
 ปริชาย เกเส ปกิริตฺวา อสฺสปฺภูํ ขนฺธเอ อาโรเปตฺวา มหฺชนกายํ  
 อุปสงฺกมิตฺวา เอวํ วทฺเขยฺย อหํ ภนฺเต ปาปกมมํ อกาสิ การยหํ  
 อสฺสปฺภูํ เยน เม ายสมนุโต อุตมมา โหนติ ตํ กโรมิติ  
 โส วัตสสายํ เอวรูปํ ปาปกมมํ น กรเยย อสฺสปฺภูนฺติ เอวเมว  
 โข ภิกฺขเว ยสฺสกสฺสจฺจิ ภิกฺขุสฺส วา ภิกฺขุณฺنيا วา เอวํ ติพฺพา  
 ภยสณฺณา ปจฺจุปฺภูจฺจิตา โหติ ปาจิตฺติเยสฺส ฆมฺเมสฺส ตสฺเสตํ  
 ปาฏิกงฺขํ อนาปนฺโน วา ปาจิตฺติยํ ฆมฺมํ น อापชฺชิสฺสติ อापนฺโน  
 วา ปาจิตฺติยํ ฆมฺมํ ยถาฆมฺมํ ปฏฺฐิกริสฺสติ ฯ เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว  
 #๑ ม. ภสฺมปฺภูํ ฯ อิตฺถํ ปริ อีทิสฺสเมว ฯ





อจฺฉิทฺทการี อสพฺลการี อกมฺมาสการี สมากาย สิกฺขติ สิกฺขาปเทสฺ  
ปฺน จปริ ภิภฺขเว มยา สาวกานํ อาทิจฺจหุมจฺริยกา สิกฺขา ปญฺญตฺตา  
สพฺพโส สมนฺมาทฺถกฺขกฺขาย ยถา ยถา ภิภฺขเว มยา สาวกานํ  
อาทิจฺจหุมจฺริยกา สิกฺขา ปญฺญตฺตา สพฺพโส สมนฺมาทฺถกฺขกฺขาย ตถา  
ตถา โส ตสฺสา สิกฺขาย อชฺฉทการี โหติ อจฺฉิทฺทการี อสพฺลการี  
อกมฺมาสการี สมากาย สิกฺขติ สิกฺขาปเทสฺ เอวํ โข ภิภฺขเว  
สิกฺขานิสฺสํ โหติ ฯ กถญจ ภิภฺขเว ปญฺญตฺตรํ โหติ อธิ ภิภฺขเว  
มยา สาวกานํ ชมฺมา เทสิตา สพฺพโส สมนฺมาทฺถกฺขกฺขาย ยถา ยถา  
ภิภฺขเว มยา สาวกานํ ชมฺมา เทสิตา สพฺพโส สมนฺมาทฺถกฺขกฺขาย  
ตถา ตถา ๑ สพฺเพ เต ชมฺมา ปญฺญา ย สมนฺเวกฺขิตา โหนฺติ เอวํ  
โข ภิภฺขเว ปญฺญตฺตรํ โหติ ฯ กถญจ ภิภฺขเว วิมุตฺตिसาริ โหติ  
อธิ ภิภฺขเว มยา สาวกานํ ชมฺมา เทสิตา สพฺพโส สมนฺมาทฺถกฺขกฺขาย  
ยถา ยถา ภิภฺขเว มยา สาวกานํ ชมฺมา เทสิตา สพฺพโส สมนฺมาทฺถกฺขกฺขาย  
ตถา ตถา ๒ สพฺเพ เต ชมฺมา วิมุตฺตียา สฺสิตา โหนฺติ เอวํ  
โข ภิภฺขเว วิมุตฺตिसาริ โหติ ฯ กถญจ ภิภฺขเว สตฺธิปเตยฺยํ โหติ  
อิตฺติ อปริปฺปรี วา อภิสมฺมาจาริกํ สิกฺขํ ปริปฺปเรสฺสามิ ปริปฺปรี วา  
อภิสมฺมาจาริกํ สิกฺขํ ตตฺถ ตตฺถ ปญฺญา ย อนฺนุคฺคเหสฺสามิตี อชฺฉตฺตํเยว  
สตี สฺสปญฺจิตา โหติ อิตฺติ อปริปฺปรี วา อาทิจฺจหุมจฺริยกํ สิกฺขํ  
ปริปฺปเรสฺสามิ ปริปฺปรี วา อาทิจฺจหุมจฺริยกํ สิกฺขํ ตตฺถ ตตฺถ ปญฺญา ย  
อนฺนุคฺคเหสฺสามิตี อชฺฉตฺตํเยว สตี สฺสปญฺจิตา โหติ อิตฺติ อสมฺเวกฺขิตํ  
#๑-๒ ม. ย. ตถา ตถาสฺส เต ฯ สพฺเพติ ปาโจ นตฺถิ ฯ

วา ฌมมํ ตตฺถ ตตฺถ ปณฺณาย สมเวกฺขิสฺสามิ สมเวกฺขิตํ วา ฌมมํ  
ตตฺถ ตตฺถ ปณฺณาย อนฺนคฺคเหสฺสามิตี อชฺฉตฺตํเยว สติ สุปฺปญฺจिता  
โหติ อิติ อสุสิตํ วา ฌมมํ วิมุตฺตียา สฺสูสฺสามิ สฺสูสิตํ วา ฌมมํ  
ตตฺถ ตตฺถ ปณฺณาย อนฺนคฺคเหสฺสามิตี อชฺฉตฺตํเยว สติ สุปฺปญฺจिता  
โหติ เอวํ โข ภิกฺขเว สตฺธาธิปเตยฺยํ โหติ ฯ สิกฺขานิสฺสมิทํ  
ภิกฺขเว พุทฺทมจฺริยํ วุสฺสตี ปณฺณตฺตฺรํ วิมุตฺตีสารํ สตฺธาธิปเตยฺยนฺนตี  
อิตฺถินฺนํ วุตฺตํ อิทเมตํ ปฏฺิจจ วุตฺตนฺนตี ฯ

[๒๔๖] จตฺสฺโส อิมํ ภิกฺขเว เสยฺยา กตมา จตฺสฺโส  
เปตเสยฺยา กามโภกิสฺเสยฺยา สึหเสยฺยา ตถาคตเสยฺยา ฯ กตมา จ  
ภิกฺขเว เปตเสยฺยา เขภฺยฺเยน ภิกฺขเว เปตา อุตฺตานา เสนฺติ  
อัยํ วุจฺจตี ภิกฺขเว เปตเสยฺยา ฯ กตมา จ ภิกฺขเว กามโภกิสฺเสยฺยา  
เขภฺยฺเยน ภิกฺขเว กามโภกึ วาเมน ปสฺเสน เสนฺติ อัยํ วุจฺจตี  
ภิกฺขเว กามโภกิสฺเสยฺยา ฯ กตมา จ ภิกฺขเว สึหเสยฺยา สึโห  
ภิกฺขเว มิคฺรราชา ทกฺขิณฺน ปสฺเสน เสยฺยํ กปฺเปตี ปาเพน ปาทำ  
อจฺจาชาย อนฺตรสญฺจิมฺหิ ๑ นนฺจฺญจํ อนฺนปภฺจิปิตฺวา โส ปฏฺิพฺพชฺฌิตฺวา  
ปุริมํ กายํ อพฺภฺนฺนาเมตฺวา ปจฺฉิมํ กายํ อนฺนวิโลเกตี สเจ ภิกฺขเว  
สึโห มิคฺรราชา กิณฺจิ ปสฺสตี กายสฺส วิกฺขิตฺตํ วา วิสฺสุํ วา  
เตน ภิกฺขเว สึโห มิคฺรราชา อนตฺตมโน โหติ สเจ ปนฺ ภิกฺขเว  
สึโห มิคฺรราชา น กิณฺจิ ปสฺสตี กายสฺส วิกฺขิตฺตํ วา วิสฺสุํ วา  
#๑ ยู. อนฺตราสตฺถินํ ฯ

เตน ภิกฺขเว สีโห มิคราชา อุตฺตมโน โหติ อัย วุจฺจติ ภิกฺขเว  
สีหเสยฺยา ฯ กตฺมา จ ภิกฺขเว ตถาคตเสยฺยา อีธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ  
วิวิจฺเจ กามเหิ ฯเปฯ จตุตฺถํ ฆานํ อุปสมปฺชช วิหริติ อัย  
วุจฺจติ ภิกฺขเว ตถาคตเสยฺยา ฯ อีมา โข ภิกฺขเว จตฺสุโส เสยฺยาติ ฯ

[๒๔๖] จตฺตาริเม ภิกฺขเว ญฺปนารหา กตฺเม จตฺตาริ ตถาคโต  
อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ญฺปนารโห ปจฺเจกพุทฺโธ ญฺปนารโห ตถาคตสาวโก  
ญฺปนารโห ราชา จกฺกวัตฺตี ญฺปนารโห อีเม โข ภิกฺขเว  
จตฺตาริ ญฺปนารหาติ ฯ

[๒๔๗] จตฺตาริเม ภิกฺขเว ฆมฺมา ปญฺณวาทฺตมฺมิตฺยา ตํวตฺตนฺติ  
กตฺเม จตฺตาริ สบฺปฺริสฺสํเสโว สทฺธมฺมสฺสวณฺํ โยนิโสมนสิกาโร  
ฆมฺมานุฆมฺมปฺฏิปฺตติ อีเม โข ภิกฺขเว จตฺตาริ ฆมฺมา ปญฺณวาทฺตมฺมิตฺยา  
ตํวตฺตนฺตฺติติ ฯ

[๒๔๘] จตฺตาริเม ภิกฺขเว ฆมฺมา มนุสฺสญฺจตฺตสฺส พหุการา  
โหนติ กตฺเม จตฺตาริ สบฺปฺริสฺสํเสโว สทฺธมฺมสฺสวณฺํ โยนิโสมนสิกาโร  
ฆมฺมานุฆมฺมปฺฏิปฺตติ อีเม โข ภิกฺขเว จตฺตาริ ฆมฺมา  
มนุสฺสญฺจตฺตสฺส พหุการา โหนตฺติติ ฯ

[๒๕๐] จตฺตาริเม ภิกฺขเว อนริยโฆหารา กตฺเม จตฺตาริ  
อทิฏฺเฐ ทิฏฺฐวาทิตา อสฺสฺเต สุตฺวาทิตา อมฺมุเต มุตฺวาทิตา  
อวิญฺญาเต วิญฺญาตฺวาทิตา อีเม โข ภิกฺขเว จตฺตาริ  
อนริยโฆหาราติ ฯ

[๒๕๑] จตุตาโรเม ภิกขเว อริยโฆหารา กตเม จตุตาโร  
อทิฏฺเฐ อทิฏฺฐวาทิตา อสฺสฺเต อสฺสฺตวาทิตา อมฺเต อมฺตวาทิตา  
วิญฺญาเต วิญฺญาตวาทิตา อิม โข ภิกขเว จตุตาโร  
อริยโฆหาราติ ฯ

[๒๕๒] จตุตาโรเม ภิกขเว อนริยโฆหารา กตเม จตุตาโร  
ทิฏฺฐเฐ อทิฏฺฐวาทิตา สฺสฺเต อสฺสฺตวาทิตา มฺเต อมฺตวาทิตา  
วิญฺญาเต วิญฺญาตวาทิตา อิม โข ภิกขเว จตุตาโร  
อนริยโฆหาราติ ฯ

[๒๕๓] จตุตาโรเม ภิกขเว อริยโฆหารา กตเม จตุตาโร  
ทิฏฺฐเฐ ทิฏฺฐวาทิตา สฺสฺเต สฺสฺตวาทิตา มฺเต มฺตวาทิตา วิญฺญาเต  
วิญฺญาตวาทิตา อิม โข ภิกขเว จตุตาโร อริยโฆหาราติ ฯ

อาปตฺติภยวคฺโค ปณฺจโม ฯ

[๑]

---

อภิณฺวารวคฺโค ฉฺฉุโธ

[๒๕๔] จตุตาโรเม ภิกขเว ฌมฺมา กตเม จตุตาโร อตฺถิ  
ภิกขเว ฌมฺมา อภิณฺวา ปริณฺเษยฺยา อตฺถิ ภิกขเว ฌมฺมา  
อภิณฺวา ปหาตพฺพา อตฺถิ ภิกขเว ฌมฺมา อภิณฺวา ภาเวตพฺพา  
อตฺถิ ภิกขเว ฌมฺมา อภิณฺวา สจฺฉิกาทพฺพา ฯ กตเม จ ภิกขเว  
ฌมฺมา อภิณฺวา ปริณฺเษยฺยา ปณฺจปาทานกฺขนฺธา อิม วุจฺจนฺติ

#๑ ม. ตสฺสุทฺธานํ

# เกทอาปตฺติสิทฺธา จ เสยฺยา ญฺปาเรน จ

# ปณฺวารวคฺฉิ พหุการา โฆหารา จตุโร จิตาติ ฯ

ภิกฺขเว ฐมฺมา อภิญญา ปริณฺเอยยา ฯ กตฺเม จ ภิกฺขเว ฐมฺมา  
อภิญญา ปหาตพฺพา อวิชฺชา จ ภวตฺตฺหา จ อิมํ วุจฺจนฺติ  
ภิกฺขเว ฐมฺมา อภิญญา ปหาตพฺพา ฯ กตฺเม จ ภิกฺขเว ฐมฺมา  
อภิญญา ภาเวตพฺพา สมฺโถ จ วิปฺสฺสนา จ อิมํ วุจฺจนฺติ  
ภิกฺขเว ฐมฺมา อภิญญา ภาเวตพฺพา ฯ กตฺเม จ ภิกฺขเว ฐมฺมา  
อภิญญา สจฺจนิกาตพฺพา วิชฺชา จ วิมุตฺติ จ อิมํ วุจฺจนฺติ  
ภิกฺขเว ฐมฺมา อภิญญา สจฺจนิกาตพฺพา ฯ อิมํ โข ภิกฺขเว จตฺตารโ  
ฐมฺมาติ ฯ

[๒๕๕] จตฺสฺโส อิมํ ภิกฺขเว อนริยปริเยสนา กตฺมา จตฺสฺโส  
อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ อตฺตนา ชราธมฺโม สมานो ชราธมฺมึเยว  
ปริเยสฺติ อตฺตนา พฺยาธิธมฺโม สมานो พฺยาธิธมฺมึเยว ปริเยสฺติ  
อตฺตนา มรณธมฺโม สมานो มรณธมฺมึเยว ปริเยสฺติ อตฺตนา  
สงฺกิลฺลิกธมฺโม สมานो สงฺกิลฺลิกธมฺมึเยว ปริเยสฺติ อิมํ โข ภิกฺขเว  
จตฺสฺโส อนริยปริเยสนา ฯ จตฺสฺโส อิมํ ภิกฺขเว อริยปริเยสนา  
กตฺมา จตฺสฺโส อิธ ภิกฺขเว เอกจฺโจ อตฺตนา ชราธมฺโม สมานो  
ชราธมฺเม อาทิโนว วิทิตฺวา อชฺรํ อนฺตฺตรํ โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ ปริเยสฺติ  
อตฺตนา พฺยาธิธมฺโม สมานो พฺยาธิธมฺเม อาทิโนว วิทิตฺวา อพฺยาธิ  
อนฺตฺตรํ โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ ปริเยสฺติ อตฺตนา มรณธมฺโม สมานो  
มรณธมฺเม อาทิโนว วิทิตฺวา อมตฺตํ อนฺตฺตรํ โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ  
ปริเยสฺติ อตฺตนา สงฺกิลฺลิกธมฺโม สมานอ สงฺกิลฺลิกธมฺเม อาทิโนว  
วิทิตฺวา อสงฺกิลฺลิกฺกํ อนฺตฺตรํ โยคกฺเขมํ นิพฺพานํ ปริเยสฺติ ฯ อิมํ โข

ภิกฺขเว จตฺสฺโส อริยปริเยสนาติ ฯ

[๒๕๖] จตฺตารีmani ภิกฺขเว สงฺคหฺวตฺถุณี กตmani จตฺตารี  
ทานํ เปยฺยวชฺชํ อตฺถจริยา สมานตฺตตา อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตารี  
สงฺคหฺวตฺถุณีติ ฯ

[๒๕๗] อถ โข อายสฺมา มาลฺงฺกฺยปฺตฺโต ๑ เยน ภควา  
เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทิ  
เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา มาลฺงฺกฺยปฺตฺโต ภควนฺตํ เอตทฺโวจ  
สาธฺว เม ภนฺเต ภควา สงฺขิตฺเตน ฌมฺมํ เทเสตฺถ ยมฺหํ ภควโต  
ฌมฺมํ สุตฺวา เอโก วุปกฺกฺโธ อปฺปมตฺโต อาตาปี ปหิตตฺโต  
วิหเรยฺยนฺติ ฯ เอตฺถทานิ มาลฺงฺกฺยปฺตฺต กิ ทฺทเร [๒] วกฺขาม ยตฺร หิ  
นาม ตฺวํ ฌินฺโณ วุฑฺฒโธ มหฺลลโก ตถาคตฺสฺส สงฺขิตฺเตน โววาทํ  
ยาจสีติ ฯ เทเสตฺถ เม ภนฺเต ภควา สงฺขิตฺเตน ฌมฺมํ เทเสตฺถ  
สุคฺโต สงฺขิตฺเตน ฌมฺมํ อปฺเปวณามาหํ ภควโต ภาสิตฺสฺส อตฺถํ  
ชานเญยฺย ๓ อปฺเปวณามาหํ ภควโต ภาสิตฺสฺส ทายาโท อสฺสนฺติ ฯ  
จตฺตารโธ มาลฺงฺกฺยปฺตฺต ตณฺหุปฺปาทา ยตฺถ ภิกฺขุโน ตณฺหา  
อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ กตเม จตฺตารโธ จิวฺรเหตุ วา มาลฺงฺกฺยปฺตฺต  
ภิกฺขุโน ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ ปิณฺฑปาตเหตุ วา  
มาลฺงฺกฺยปฺตฺต ภิกฺขุโน ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ เสนาสนเหตุ  
วา มาลฺงฺกฺยปฺตฺต ภิกฺขุโน ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ อิติภวาภวเหตุ  
วา มาลฺงฺกฺยปฺตฺต ภิกฺขุโน ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ

#๑ ม. ย. มาลฺงฺกฺยปฺตฺโต ฯ อิติ ปรี อิติสเมว ฯ ๒ ม. ย. ภิกฺขุ ฯ

#๓ ม. ย. อาชานเญยฺย ฯ

อิม โข มาลุงฺกยปฺตต จตฺตารโ ตณฺหุปฺปาทา ยตฺถ ภิกฺขุโน  
 ตณฺหา อุปฺปชฺชมานา อุปฺปชฺชติ ยโต โข มาลุงฺกยปฺตต ภิกฺขุโน  
 ตณฺหา ปหีนา โหติ อัจฺฉินฺนมฺลา ตาลาวตฺถกฺตา อนภาวํกฺตา  
 อายตฺตฺอนุปฺปาทธมฺมา อัย วุจฺจติ มาลุงฺกยปฺตต ภิกฺขุ อจฺเจชฺชติ ๑ ตณฺหํ  
 วิวญฺญฺยิ สลฺยโลชนํ สมฺมามานาภิสฺมยา อนตฺตมกาสี ทฺวักขสฺสชาติ ฯ  
 อถ โข อายสฺมา มาลุงฺกยปฺตโต ภควตา อิมินา โอวาเทน โอวทิตโต  
 อุกฺขยาสนา ภควนฺตํ อภิวาทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิ ฯ  
 อถ โข อายสฺมา มาลุงฺกยปฺตโต เอโก วุปกฺกฺวโจ อปฺปมตฺโต อาตปิ  
 ปหิตตฺโต วิหรนฺโต นจิริสฺเสว ยสฺสตฺถาย กุลปฺตฺตา สมฺมเทว  
 อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ ตทนฺตฺตริ พฺรหฺมจิริยปริโยสานํ  
 ทิฏฺฐเจว ธมฺเม สยํ อภินฺถวา สจฺฉนฺกตฺวา อุปฺสมปฺชช วิहाสิ จิณฺหา  
 ชาติ วุสิตํ พฺรหฺมจิริยํ กตํ กรณฺธิยํ นาปริ อิตฺถตฺตยาชาติ  
 อพฺกณฺณาสี อณฺณตโร จ ปนายสฺมา มาลุงฺกยปฺตโต อรหตฺตํ อโหสิตี ฯ

[๒๕๘] ยานิกานิจิ ภิกฺขเว กุลานิ โภเคสุ มหตฺตํ ปตฺตานิ  
 น จิริญฺจิติกานิ ภวนฺติ สพฺพานิ ตานิ จตฺตฺหิ จาเนหิ เอเตสํ วา  
 อณฺณตเรน กตเมหิ จตฺตฺหิ นญฺจํ น กเวสนฺติ ชินฺณํ น  
 ปฏฺฐิสฺสงฺขโรนฺติ อปริมิตปานโภชนา [๒] โหนฺติ ทฺวสฺสึถํ อิตฺถิ วา  
 ปุริสํ วา อาริปปฺเจ เจปนฺติ ยานิกานิจิ ภิกฺขเว กุลานิ โภเคสุ  
 มหตฺตํ ปตฺตานิ น จิริญฺจิติกานิ ภวนฺติ สพฺพานิ ตานิ อิมฺหิ จตฺตฺหิ  
 #๑ ม. ย. อจฺเจจฺฉติ ฯ ๒ ย. จ ฯ



จําเนหิ เอเตสํ วา อณฺณตเรน ฯ ยานิกานิจิ ภิกฺขเว กุลานิ โภเคสุ  
มหตฺตํ ปตฺตานิ จิรญฺจิติกานิ ภวนฺติ สพฺพานิ ตานิ จตฺตฺหิ จําเนหิ  
เอเตสํ วา อณฺณตเรน กตเมหิ จตฺตฺหิ นญฺจํ คเวสนฺติ ชินฺณํ  
ปฏิสงฺขโรนฺติ ปริมิตปานโกชนา [๑] โหนฺติ สีสวนฺตํ อิตฺถิ วา  
ปฺริสํ วา อธิปจฺเจ จเปนฺติ ยานิกานิจิ ภิกฺขเว กุลานิ โภเคสุ  
มหตฺตํ ปตฺตานิ จิรญฺจิติกานิ ภวนฺติ สพฺพานิ ตานิ อิมหิ จตฺตฺหิ  
จําเนหิ เอเตสํ วา อณฺณตเรนาติ ฯ

[๒๕๕] จตฺตฺหิ ภิกฺขเว องฺเคหิ สมฺนฺนาคโต รณฺโณ ภโฑร  
อสุสาขานิโย ราชารโห โหติ ราชโภคฺโค รณฺโณ องฺคนฺเตวฺว สงฺขํ กจฺจติ  
กตเมหิ จตฺตฺหิ อธิ ภิกฺขเว รณฺโณ ภโฑร อสุสาขานิโย วณฺณสมฺปนฺโน  
จ โหติ พลสมฺปนฺโน จ ชวสมฺปนฺโน จ อารโหปริณาหสมฺปนฺโน จ  
อิมหิ โข ภิกฺขเว จตฺตฺหิ องฺเคหิ สมฺนฺนาคโต รณฺโณ ภโฑร อสุสาขานิโย  
ราชารโห โหติ ราชโภคฺโค รณฺโณ องฺคนฺเตวฺว สงฺขํ กจฺจติ ฯ  
เอวเมว โข ภิกฺขเว จตฺตฺหิ ฐมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ภิกฺขุ อานฺุเนยฺโย  
โหติ ฯเปฯ อนุตฺตรํ ปุณฺณกฺเขตฺตํ โลกสุส กตเมหิ จตฺตฺหิ  
อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วณฺณสมฺปนฺโน จ โหติ พลสมฺปนฺโน จ ชวสมฺปนฺโน  
จ อารโหปริณาหสมฺปนฺโน จ ฯ กถณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วณฺณสมฺปนฺโน  
โหติ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ สีสวา โหติ ฯเปฯ สมหาทาย

#๑ ยู. จ ฯ

สิกฺขติ สิขฺวาปเทสุ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ วณฺณสมฺปนฺโน โหติ ฯ  
กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ พลสมฺปนฺโน โหติ อีธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อารทฺธวิริโย  
วิหฺรติ อกุสฺถานํ ฌมฺมานํ ปหานาย กุสฺถานํ ฌมฺมานํ อุปสมฺปทาย  
ถามวา ทพฺพปรกฺกโม อนิกฺขิตฺตฐโร กุสฺเสสุ ฌมฺเมสุ เอวํ  
โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ พลสมฺปนฺโน โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ชวสมฺปนฺโน  
โหติ อีธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อิทํ ทฺวักขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ  
ฯเปฯ อัยํ ทฺวักขนฺติโรชคามินี ปฏฺฐิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ เอวํ  
โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ชวสมฺปนฺโน โหติ ฯ กถญฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ  
อาโรหฺปริณาสสมฺปนฺโน โหติ อีธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ตาภี โหติ  
จีวรปิตฺตพฺยาตเสนาสนคิลาณปจฺจยเภสชฺชปริกฺขารานํ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ  
อาโรหฺปริณาสสมฺปนฺโน โหติ ฯ อิมฺเห โข ภิกฺขเว จตฺตฺหิ ฌมฺเมหิ  
สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อาหุเนยฺโย โหติ ฯเปฯ อนฺตฺตฺริ ปุณฺณกฺเขตฺตํ  
โลกสฺสาติ ฯ

[๒๖๐] จตฺตฺหิ ภิกฺขเว อังฺเกหิ สมนฺนาคโต รณฺโณ ภโฑร  
อสุสาชานิโย ราชาโร โหติ ราชโภคฺโค รณฺโณ อังฺคนฺเตวว สงฺขํ  
คจฺจติ กตฺเมหิ จตฺตฺหิ อีธ ภิกฺขเว รณฺโณ ภโฑร อสุสาชานิโย  
วณฺณสมฺปนฺโน จ โหติ พลสมฺปนฺโน จ ชวสมฺปนฺโน จ  
อาโรหฺปริณาสสมฺปนฺโน จ อิมฺเห โข ภิกฺขเว จตฺตฺหิ อังฺเกหิ สมนฺนาคโต  
रणฺโณ ภโฑร อสุสาชานิโย ราชาโร โหติ ราชโภคฺโค รณฺโณ  
อังกฺนฺเตวว สงฺขํ คจฺจติ ฯ เอวเมว โข ภิกฺขเว จตฺตฺหิ ฌมฺเมหิ

สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อานุเนยฺโย โหติ ฯเปฯ อนุตฺตริ ปุณฺณกฺเขตฺตํ  
โลกสฺส กตเมหิ จตฺถิ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วนฺณสมฺปนฺโน  
จ โหติ พลสมฺปนฺโน จ ชวสมฺปนฺโน จ อารโหปริณาหสมฺปนฺโน จ ฯ  
กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ วนฺณสมฺปนฺโน โหติ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ  
สีลวา โหติ ฯเปฯ สมาทาย สิกฺขติ สิกฺขาปเทสุ เอวํ โข  
ภิกฺขเว ภิกฺขุ วนฺณสมฺปนฺโน โหติ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ พลสมฺปนฺโน  
โหติ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อารทฺธวิริโย วิหริติ อกุสลานํ  
ชมฺมานํ ปหานาย กุสลานํ ชมฺมานํ อุปสมฺปทาย ตามวา ทพฺพรกฺโกโม  
อนิกฺขิตตฺตฺธโร กุสเลสุ ชมฺเมสุ เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ  
พลสมฺปนฺโน โหติ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ชวสมฺปนฺโน โหติ อธิ  
ภิกฺขเว ภิกฺขุ อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตี ปญฺญาวิมุตฺตี  
ทิฏฺฐเจว ชมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกถฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริติ เอวํ  
โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ ชวสมฺปนฺโน โหติ ฯ กถญจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ  
อารโหปริณาหสมฺปนฺโน โหติ อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ลาภิ โหติ  
จิวรปิตฺตฺทปาตเสนาสนคิลาณปจฺจยภฺสชฺชปริกฺขารานํ เอวํ โข ภิกฺขเว  
ภิกฺขุ อารโหปริณาหสมฺปนฺโน โหติ ฯ อิมฺเหิ โข ภิกฺขเว จตฺถิ  
ชมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อานุเนยฺโย โหติ ฯเปฯ อนุตฺตริ  
ปุณฺณกฺเขตฺตํ โลกสฺสชาติ ฯ

[๒๖๑] จตฺตาริมาณี ภิกฺขเว พลาณี กตมาณี จตฺตาริ วิริยพลํ  
สติพลํ สมาริพลํ ปญฺญาพลํ อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ

พลานีติ ฯ

[๒๖๒] จตุหิ ภิกฺขเว ฌมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ภิกฺขุ นาลํ อรณฺณวนปตฺถานี  
ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺฐิเสวิตฺตํ กตฺเมหิ จตุหิ กามวิตกฺเกน  
พฺยาปาทวิตกฺเกน วิหีสาวิตกฺเกน ทฺวปฺปญฺโถ โหติ ชโ  
เอพฺมุโค อิมฺหิ โข ภิกฺขเว จตุหิ ฌมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ภิกฺขุ  
นาลํ อรณฺณวนปตฺถานี ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺฐิเสวิตฺตํ ฯ จตุหิ ภิกฺขเว  
ฌมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ภิกฺขุ อลํ อรณฺณวนปตฺถานี ปนฺตานิ เสนาสนานิ  
ปฏฺฐิเสวิตฺตํ กตฺเมหิ จตุหิ เนกขมฺมวิตกฺเกน อพฺยาปาทวิตกฺเกน  
อวิหีสาวิตกฺเกน ปญฺญา โหติ อชโ อเนพฺมุโค อิมฺหิ โข  
ภิกฺขเว จตุหิ ฌมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ภิกฺขุ อลํ อรณฺณวนปตฺถานี  
ปนฺตานิ เสนาสนานิ ปฏฺฐิเสวิตฺตฺนฺติ ฯ

[๒๖๓] จตุหิ ภิกฺขเว ฌมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต พาโล อพฺยตฺโต  
อสปฺปริโส ขตฺตํ อุปฺหตฺตํ อตฺตํ ปรีหฺรติ สาวชฺโช จ โหติ  
सानฺวชฺโช วิญฺญํ พหฺนฺจ อปฺปญฺญํ ปสวติ กตฺเมหิ จตุหิ  
สาวชฺเชน กายกมฺเมน สาวชฺเชน วจิกมฺเมน สาวชฺเชน มโนกมฺเมน  
สาวชฺชชย ทัฏฺฐิยา อิมฺหิ โข ภิกฺขเว จตุหิ ฌมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต  
พาโล อพฺยตฺโต อสปฺปริโส ขตฺตํ อุปฺหตฺตํ อตฺตํ ปรีหฺรติ สาวชฺโช  
จ โหติ สานฺวชฺโช วิญฺญํ พหฺนฺจ อปฺปญฺญํ ปสวติ ฯ จตุหิ  
ภิกฺขเว ฌมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ปญฺจทฺโต พฺยตฺโต สปฺปริโส อกฺขตฺตํ  
อนุปฺหตฺตํ อตฺตํ ปรีหฺรติ อนวชฺโช จ โหติ อนวชฺโช วิญฺญํ  
พหฺนฺจ ปฺปญฺญํ ปสวติ กตฺเมหิ จตุหิ อนวชฺเชน กายกมฺเมน

อนวชฺเชน วจีกมฺเมน อนวชฺเชน มโนกมฺเมน อนวชฺชาย ทิฏฺฐิจฺยา  
อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตุหิ ฌมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ปญฺหิตโต พยฺยโต  
สปรฺปริโส อกฺขตํ อนุปฺหตํ อตฺตํ ปรีหฺรติ อนวชฺโซ จ โหติ  
อนวชฺโซ วิญฺญํ พหุญฺจ ปุญฺญํ ปสวตฺตี ฯ

อภิณฺวาเวคฺโค ฉฺฉฺโช ฯ

[๑]

\_\_\_\_\_ ฌ

กมฺมปถเวคฺโค สตฺตโม

[๒๖๔] จตุหิ ภิกฺขเว ฌมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ยถากตํ นิกฺขิตฺโต  
เอวํ นิริเย กตฺเมหิ จตุหิ อตฺตนา จ ปาณาติปาตี โหติ  
ปรยฺจ ปาณาติปาเต สฺมาทเปติ ปาณาติปาเต จ สมฺนฺนฺโล  
โหติ ปาณาติปาตสฺส จ วณฺณํ ภาสฺติ อิเมหิ โข ภิกฺขเว  
จตุหิ ฌมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ยถากตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ นิริเย ฯ จตุหิ  
ภิกฺขเว ฌมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ยถากตํ นิกฺขิตฺโต เอวํ สกฺเค กตฺเมหิ  
จตุหิ อตฺตนา จ ปาณาติปาตา ปฏฺวิโร โหติ ปรยฺจ  
ปาณาติปาตา เวรมณฺเฑ สฺมาทเปติ ปาณาติปาตา เวรมณฺเฑ จ  
สมฺนฺนฺโล โหติ ปาณาติปาตา เวรมณฺเฑ จ วณฺณํ ภาสฺติ  
อิเมหิ โข ภิกฺขเว จตุหิ ฌมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ยถากตํ นิกฺขิตฺโต  
เอวํ สกฺเคติ ฯ

[๒๖๕] จตุหิ ภิกฺขเว ฌมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ยถากตํ นิกฺขิตฺโต

#๑ ม. ตสฺสุทฺธานํ ฯ

- # อภิณฺวา ปรีเยสนา สงฺคหํ มาตุกฺยปฺตุโต
- # กุลํ เทว จ อาชานฺเฑ พถํ อรณฺญกมฺมฺนาติ ฯ

เอวํ นิรเย กตเมหิ จตุหิ อตุตนา จ อทินฺนาทายี โหติ  
ปรลฺยจ อทินฺนาทาเน สมากเปติ อทินฺนาทาเน จ สมนฺุญฺโโล  
โหติ อทินฺนาทานสฺส จ วณฺณํ ภาสตี ฯ อิเมหิ โข ฯเปฯ  
อตุตนา จ อทินฺนาทานา ปฏฺวิโรโต โหติ ปรลฺยจ อทินฺนาทานา  
เวรมณฺเฑยา สมากเปติ อทินฺนาทานา เวรมณฺเฑยา จ สมนฺุญฺโโล  
โหติ อทินฺนาทานา เวรมณฺเฑยา จ วณฺณํ ภาสตี ฯ อิเมหิ  
โข ฯเปฯ

[๒๖๖] อตุตนา จ กามสฺส มิจฺฉาจารี โหติ ปรลฺยจ กามสฺส  
มิจฺฉาจาเร สมากเปติ กามสฺส มิจฺฉาจาเร จ สมนฺุญฺโโล โหติ  
กามสฺส มิจฺฉาจารสฺส จ วณฺณํ ภาสตี ฯ อิเมหิ โข ฯเปฯ  
อตุตนา จ กามสฺส มิจฺฉาจारा ปฏฺวิโรโต โหติ ปรลฺยจ กามสฺส  
มิจฺฉาจारा เวรมณฺเฑยา สมากเปติ กามสฺส มิจฺฉาจारा เวรมณฺเฑยา  
จ สมนฺุญฺโโล โหติ กามสฺส มิจฺฉาจारा เวรมณฺเฑยา จ วณฺณํ  
ภาสตี ฯ อิเมหิ โข ฯเปฯ

[๒๖๗] อตุตนา จ มุสวาทึ โหติ ปรลฺยจ มุสวาทา  
สมากเปติ มุสวาทา จ สมนฺุญฺโโล โหติ มุสวาทสฺส จ วณฺณํ  
ภาสตี ฯ อิเมหิ โข ฯเปฯ อตุตนา จ มุสวาทา ปฏฺวิโรโต  
โหติ ปรลฺยจ มุสวาทา เวรมณฺเฑยา สมากเปติ มุสวาทา เวรมณฺเฑยา  
จ สมนฺุญฺโโล โหติ มุสวาทา เวรมณฺเฑยา จ วณฺณํ  
ภาสตี ฯ อิเมหิ โข ฯเปฯ

[๒๖๘] อุตฺตนา จ ปิสุณวาโจ โหติ ปรณฺจ ปิสุณาย  
วากาย สมากเปติ ปิสุณาย วากาย จ สมนฺนุโล โหติ ปิสุณาย  
วากาย จ วนฺณํ ภาสตี ฯ อิมหิ โข ฯเปฯ อุตฺตนา จ  
ปิสุณาย วากาย ปฏฺวิโรโต โหติ ปรณฺจ ปิสุณาย วากาย  
เวรมณฺเฑยา สมากเปติ ปิสุณาย วากาย เวรมณฺเฑยา จ สมนฺนุโล  
โหติ ปิสุณาย วากาย เวรมณฺเฑยา จ วนฺณํ ภาสตี ฯ  
อิมหิ โข ฯเปฯ

[๒๖๙] อุตฺตนา จ ผรุสวาโจ โหติ ปรณฺจ ผรุสาย วากาย  
สมากเปติ ผรุสาย วากาย เวรมณฺเฑยา จ สมนฺนุโล โหติ  
ผรุสาย วากาย จ วนฺณํ ภาสตี ฯ อิมหิ โข ฯเปฯ อุตฺตนา  
จ ผรุสาย วากาย ปฏฺวิโรโต โหติ ปรณฺจ ผรุสาย วากาย  
เวรมณฺเฑยา สมากเปติ ผรุสาย วากาย เวรมณฺเฑยา จ สมนฺนุโล  
โหติ ผรุสาย วากาย เวรมณฺเฑยา จ วนฺณํ ภาสตี ฯ อิมหิ  
โข ฯเปฯ

[๒๗๐] อุตฺตนา จ สมฺพปฺลาปี โหติ ปรณฺจ สมฺพปฺลาเป  
สมากเปติ สมฺพปฺลาเป จ สมนฺนุโล โหติ สมฺพปฺลาปสฺส  
จ วนฺณํ ภาสตี ฯ อิมหิ โข ฯเปฯ อุตฺตนา จ  
สมฺพปฺลาปา ปฏฺวิโรโต โหติ ปรณฺจ สมฺพปฺลาปา เวรมณฺเฑยา  
สมากเปติ สมฺพปฺลาปา เวรมณฺเฑยา จ สมนฺนุโล โหติ สมฺพปฺลาปา  
เวรมณฺเฑยา จ วนฺณํ ภาสตี ฯ อิมหิ โข ฯเปฯ

[๒๗๑] อตตนา จ อภิขุมาลฺโล โหติ ปรณฺจ อภิขุมา  
สมาทเปติ อภิขุมา จ สมฺนุญฺโหล โหติ อภิขุมา จ วนฺณ  
ภาสติ ฯ อิมหิ โข ฯเปฯ อตตนา จ อนภิขุมาลฺโล โหติ  
ปรณฺจ อนภิขุมา สมาทเปติ อนภิขุมา จ สมฺนุญฺโหล โหติ  
อนภิขุมา จ วนฺณ ภาสติ ฯ อิมหิ โข ฯเปฯ

[๒๗๒] อตตนา จ พุยาปนฺนจิตฺโต โหติ ปรณฺจ พุยาปาเท  
สมาทเปติ พุยาปาเท จ สมฺนุญฺโหล โหติ พุยาปาทสฺส จ  
วนฺณ ภาสติ ฯ อิมหิ โข ฯเปฯ อตตนา จ อพุยาปนฺนจิตฺโต  
โหติ ปรณฺจ อพุยาปาเท สมาทเปติ อพุยาปาเท จ  
สมฺนุญฺโหล โหติ อพุยาปาทสฺส จ วนฺณ ภาสติ ฯ อิมหิ  
โข ฯเปฯ

[๒๗๓] อตตนา จ มิจฺฉาทิฏฺฐิโก โหติ ปรณฺจ มิจฺฉาทิฏฺฐิยา  
สมาทเปติ มิจฺฉาทิฏฺฐิยา จ สมฺนุญฺโหล โหติ มิจฺฉาทิฏฺฐิยา  
จ วนฺณ ภาสติ ฯ อิมหิ โข ฯเปฯ อตตนา จ  
สมฺมาทิฏฺฐิโก โหติ ปรณฺจ สมฺมาทิฏฺฐิยา สมาทเปติ สมฺมาทิฏฺฐิยา  
จ สมฺนุญฺโหล โหติ สมฺมาทิฏฺฐิยา จ วนฺณ ภาสติ ฯ  
อิมหิ โข ภิกฺขเว จตฺถหิ ฐมฺเมหิ สมฺนฺนาคโต ยถาทํ นิกฺขิตฺโต  
เอวํ สกฺเคติ ฯ

กมฺมปถวฺกฺโค สตฺตโม ฯ



ปณณาสกาสงคหิตา สุตตนุตตา

[๒๗๔] รากสุส ภิกขเว อภิญญา จตุตาโร ชมมา ภาเวตพพา  
กตเม จตุตาโร อธิ ภิกขเว ภิกขุ กายเย กายานุปัสสี วิหริ  
อาตาปี สมุปชาโน สติมา วินยเย โลก อภิชฌาโทมนสัส เวทนาสุ  
... จิตเตสุ ... ชมเมสุ ชมมานุปัสสี วิหริ อาตาปี สมุปชาโน  
สติมา วินยเย โลก อภิชฌาโทมนสัส รากสุส ภิกขเว อภิญญา  
อิมะ จตุตาโร ชมมา ภาเวตพพาติ ฯ รากสุส ภิกขเว อภิญญา  
จตุตาโร ชมมา ภาเวตพพา กตเม จตุตาโร อธิ ภิกขเว ภิกขุ  
อนุปปนนานัน ปาปกานัน อกุสลาณัน ชมมานัน อนุปปาทาย ฉนฺทํ ชเนติ  
วายมตี วิริยํ อารภตี จิตฺตํ ปกฺคณฺหาตี ปทหตี อุปปนฺนานัน  
ปาปกานัน อกุสลาณัน ชมมานัน ปหานาย ... อนุปปนนานัน กุสลาณัน  
شمมานัน อุปปาทาย ... อุปปนนานัน กุสลาณัน ชมมานัน จิตฺตยา อสมฺโมสาย  
ภิกฺขุโยภาวาย เวปฺลุลาย ภาวนาย ปาริปุริยา ฉนฺทํ ชเนติ วายมตี  
วิริยํ อารภตี จิตฺตํ ปกฺคณฺหาตี ปทหตี รากสุส ภิกขเว อภิญญา  
อิมะ จตุตาโร ชมมา ภาเวตพพาติ รากสุส ภิกขเว อภิญญา  
จตุตาโร ชมมา ภาเวตพพา กตเม จตุตาโร อธิ ภิกขเว  
ภิกขุ ฉนฺทสมาริปรานสงฺขารสมนฺนาคตํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ วิริยสมาริ- ...  
จิตฺตสมาริ- ... วิมฺสาสมาริปรานสงฺขารสมนฺนาคตํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ  
รากสุส ภิกขเว อภิญญา อิมะ จตุตาโร ชมมา ภาเวตพพาติ ฯ  
รากสุส ภิกขเว ปริญฺญาเย ฯเปฯ ปริกฺขยาย ปหานาย ขยาย วาย

สุตฺต อัง. (๒):จตุกกนิปาตา - หน้าที่ 346

วิราคาย นิโรธาย จาคาย ปฏินิสฺสคฺคาย อิมะ จตุตาโร ฌมฺมา  
ภาเวตฺตพฺพา ฯ โทสสุตฺต โมหสุตฺต โกรธสุตฺต อุปนาหสุตฺต มกฺขสุตฺต ปฟาสสุตฺต  
อิสฺสาย มจฺจริยสุตฺต มายาย ตาเจยฺยสุตฺต ฌมฺภสุตฺต สตฺรฺมภสุตฺต มานสุตฺต  
อติมานสุตฺต มทสุตฺต ปมาทสุตฺต อภิญฺญา ย ปริญฺญา ย ปริกฺขาย ย ปหานาย  
ขยาย วยาย วิราคาย นิโรธาย จาคาย ปฏินิสฺสคฺคาย อิมะ จตุตาโร  
ฌมฺมา ภาเวตฺตพฺพาทิ ฯ

จตุกกนิปาโต นิฏฺฐิตो ฯ

---